

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Deliciarvm gentis humanæ Pars II. Christvs Iesvs Moriens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

ci: Peperit itaque Deipara Emmanuelem: uniuersus acclamavit: Ecco fides eadem est donum Dei, Cyrille. Hoc audire cupiebamus. Qui non ita loquitur anathema sit. Nos idem hodieque laui vociferemur: Jam natus est Emmanuel, prout praedixit Gabriel. Laudate cali, & exulta terra, jubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miseretur. Cantate Domino carnicum novum quia mirabili fecit. Mirabile, Deus homo, Mirabile, Mater Virgo. Mirabile, haec arcana pauperibus primo omnium enuntiari.

Sed o duritia cordis humani! Vtinam, Domine, sicut Verbum caro factum est, ita & cor meum e saxeo fiat carneum. Indignum nimis est hunc Infantem ab Angelis laudari, a stella promulgari, a bestiis agnosci, ab homine, pro quo natus, non tantum non agnosci, sed a rebus creatis agnitionem contemni, & ad necem quaeri. Viteamus igitur hoc Verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Veniamus ad ipsum Dominum credendo, proficiamus gratias agendo, agnoscamus perseverando. Veniamus ad illum, & inter nos concordemus. O infelix infirmitas! venit ad agrotum medicus, & litibus vacat agrotus.

Sed nullus hinc, fatietas nulla de Nascente Christo discendi. Libet hic illud Augustini usurpare. Nec satiar dulcedine mirabili considerare altitudinem consilii tui super salutem generis humani. Innumera sunt, Lector, quae dicenda hic supersunt. Sed ego denique de tabula ma-

isa. cap. 69 v. 13.

Psal. 97 v. 1.

Bern ser 3. de Nativit. Dem. sub finem pag. 79

Aug. ser. 9. de Nativit. Dem. sine.

Aug. lib. 9. Conf. s. 6. 6.

num tollo, eamque ad alteram tertiamque partem Morientis & Resurgentis Christi explicandam admoveo. Hoc vero partem primam silentio finiendam ad magni Praesulis exemplum censeo.

Cyrus Constantinopoli urbi Praefectus, sed ab invidia saeviter exagitatus, ipsis Domini Jesu Natalibus Smyrnam venit Smyrnenfium Episcopum acturus. Spectabatur Populus hominem adhuc paganis ritibus addictum ad se venisse. Ita petit ab eo, ut pro concione verba faceret. Coactus ergo suggestum ascendit, pacemque imprecatus, Fratres, inquit, Natalis Domini nostri Jesu Christi silentio colatur, quia solo auditu in sacra Virgine conceptus est, erat enim Verbum, cui gloria in saecula. Amen. Et cum faulta totius gratulantis populi acclamatione descendit.

Ita protinus, quidquid de virginis partu dixerimus, infinitam rei dignitatem dicendo numquam assequemur. Post omnia vel ore vel calamo explicata, plura supererunt explicanda. Idem de Moriente ac Resurgente Christo dixerim. Haec igitur tam arcana mysteria, cum verba deficiant, reverenti silentio colamus. Hoc tamen unum atque unicum salubri praecipituncula, ore Dominico editum instillo: *Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste (in antro Bethlehemi natus) hic est major in regno caelorum.*

FINIS Primae partis Deliciarum gentis humanae.

DELICIAE GENTIS HUMANAE
 PARS II.
 CHRISTVS IESVS
 MORIENS.

CAPVT PRIMVM

Christus suorum pedes lavat, & hymno dicto egreditur in olivetum.

Ioan. e. 13. v. 4 & 5.

Greg. lib. 4. Moral. c. 18. & ult. mihi pag. 1106.
 Iac. cap. 4. v. 6.
 Eccl. e. 10. v. 9.
 Matth. e. 11. v. 29.
 Filius Dei formam invisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisum op-

CHRISTVS humilitatis magister sapientissimus, ut superbiam nostram sua submissione corrigeret, mortis suae tragediam ab HUMILITATE ortus, surrexit a cena, & posuit vestimenta sua, & cum accepisset lineum, praecinxit se. Deinde misit aquam in pelvim, & capit lavare pedes discipulorum, & extergere lineo, quo erat praecinctus. Hic ego cum Gregorio Magno ad hoc spectaculi orbem convoco, & altum vociferor: Audiant simul omnes, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Audiant omnes: Immundus est apud Deum omnis qui exultat cor suum. Audiant omnes: Quid superbus terra & cinis? Contra hujus languoris pestem audiamus cuncti, quod magistra Veritas docet, dicens: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Ad hoc namque unigenitus Dei Filius formam infirmitatis nostrae suscepit, ad hoc invisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisum op-

probria, passionumque tormenta toleravit, ut superbiam non esse hominem doceret humilis Deus. Quantum ergo humilitatis virtus est, propter quam solam vacanter edocendam, iis qui sine aestimatione magnus est, usque ad passionem factus est parvus? Quia enim originem perditionis nostrae superbia praebuit diaboli, instrumentum redemptionis nostrae inventa est humilitas Dei. Hostis quippe noster magnus inter omnia conditus, videri super omnia conditus, videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est parvus. Sed melius & elationis causam detegimus, & fundamenta humilitatis aperimus, si brevi commemoratione perstringimus, quid mortis auctor, quid vitae conditor dicat. Ille namque ait: *In caelum ascendam. Ille autem per Prophetam dicit: Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit. Ille dicit: Supra astra caeli exaltabo solum meum. Ille humano generi a paradisi sedibus expulso dicit: Ecce venio cito, & habitabo in medio caelorum. Ille dicit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonum. Ille dicit: Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Ille dicit: Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo. Ille cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens: & per membra sua loquitur, dicens: Domine, quis similis tibi? Ille per membra sua loquitur, dicens: Nescio Dominum, & Israel non dimittit eum. Ille per semetipsum dicit: Si dixerit, quia non novum*

cum, ero similis vobis mendax: sed novi eum, & sermonem ejus sermo. Ille dicit: Mea sunt flumina, & ego feci ea. Ille dicit: Non possum a meipso facere quidquam & rursum: Pater meus in me manens, ipse facit opera. Ille: regna omnia ostendens dicit: Tibi dabo potestatem hanc universam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa. Ille dicit: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dextram vel ad sinistram meam, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. Ille dicit: Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum. Ille ait: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, que Pater posuit in sua potestate. Ille ut voluntas divina despicit, & ut propria possit suadere, dicit: Cur accepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi? & paulo post: Scit enim Deus, quod in quacumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri. Ille dicit: Non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Ille per membra sua loquitur, dicens: Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, coronemus nos rosis antequam marcescant, ubique relinquamus signa latitiae nostrae. Ille membris suis prae-nunciat, dicens: Plorabitis & sivebitis vos, mundus autem gaudet. Ille nihil aliud mentes sibi subditas docet, quam cellitudinis culmen appetere, cuncta aequalia mentis tumore transcendere, societatem omnium hominum alta elatione transire ac sese contra potentiam conditoris erigere: sicut de eisdem per Psalmistam dicit: Transferunt in dispositionem cordis, cogitaverunt & locuti sunt nequitias, iniquitatem in excelsis locuti sunt. Ille ad sputa, ad palmas, ad colaphos, ad spineam coronam, ad crucem, ad lanceam, atque ad mortem veniens, membra sua ad-monet, dicens: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Quia igitur Redemptor noster corda regit humilium, & Le-viathan iste rex dicitur superborum, aperte cognosci-mus, quod evidentissimum reproborum signum super-bia est, at contra Humilitas electorum.

Hæc, mi Lector, in prælium tragædiæ tam eruentè videbantur præmittenda. Initium moriendi Christus fecerat in horto. Pedum lavatione prolapsit Humilitas in cenaculo. Arcanissima Cenæ mysteria nos non tan-gimus: hæc longè altiori debentur stylo. Igitur cum Do-mino Jesu ad Apostolorum pedes provolvimur in ter-ram, ut tantò citius virtutum primam discamus HVMILITATEM.

Sed liceat huic primo Capiti paullulum Rhetorici purpuris adhibere. Contra hunc calamo prosequemur cetera.

§. I. Mos lavandi pedes ante accubitum antiquus & vulgaris.

Ad spectaculum istud, seu miraculum potius, quod supremus orbis cælique Imperator Deus in terris edidit, cum se ad postremissimorum hominum pedes & vestigia abiecit, honorem summum ad inno-centium mancipiorum humilitatem inclinavit, dignitatem excellentissimam ad vilissimorum abjectissimorumque servorum indignitatem prostravit; ad hoc, inquam, seu spectaculum mirandum, seu spectandum potius miraculum (quod eò magnificètius quò vilius, hoc altius quò humilior, tantò admirabilius quantò contemptius) non urbem tantum aut provinciam, sed orbem terrarum universum, ipsosque inferos, atque omne denique cælum evocatum velim, ut impiorum quidem execrabilis superbia condemnetur, mortalium factus emendetur, immortalium denique geniorum excellentia quasi proficiat tanto tamque inusitato auctoris sui exemplo, quod ab ipso salutis & religionis conditore Christo acceptum. Hic ego me meamque dictionem ad Christi gen-ua, quæ postum reverentia, submittam, & cum bea-tissimo Cypriano vestigia facti hujusce contemplabor, cum admirante Augustino admirabor, cum lacrymabili Magdalena complectar & osculabor, altiora tantæ rei argumenta sublimioribus ingenis (quamquam quid

A potest esse tantà abiectione sublimius? relicurus.

Crurum pedumque loturam ante cenam, ut taceam de manibus ac toto corpore, rem antiquis usitatam & quotidianam fuisse, nemo qui vel primoribus labris, sive sacram vultus memoriam, seu civilium rerum histo-riam attigit, ignorare potest; cum id non unius civitatis & gentis, sed multarum nationum ac populorum fuerit exemplum. Romanos certè non illos jam extremos at-que lautiores, sed antiquiores etiam & severiores, bra-chia, crura, vestigia ante cibum sumptum purâ undâ ab-luisse, nulla sit dubitatio, cum locupletissimi gravissimi-que testes, Senecæ, Varrones, Plutarchi publicè id mo-numentis consignarint. Posteriores verò non pedes tan-tum, sed totum corpus, nec semel duntaxat quotidiebus, sed nonnulli bis, ter, quaterve, imò septies octièque, uti Lampridius in Commodò de Commodò prodidit, perleuebant. Unde tot Romanis domi forisque privata publicæque balnea, baptisteria, thermæ, frigidaria, cal-daria, tepidaria, quæ Plinius uterque, Viruvius, Cicero, Macrobius, ut nihil de Potèis dicam, passim celebrant laudantque. A balneis verò, cenòque absterfo, rectè se ad cenam, unctam tamen, conferebant. Quod & Græcis ante Romanos etiam observatum, siqua Catullo, Ho-mero, Eustatio, Athenæo fides. Euryclea lanè Ulysses post vicens annos reducem, dum liquidâ pedes illi permulceret, è tibiærum contactu cognoscit. Lavant apud eundem Homerum hercòes, lavat Telemachus; lavant ancillæ, uti apud Carullum Ariadna eandem Theleo operam deferebat. Eundem fuisse morem Æ-gyptiis, ex aurèo illo Amasidis pelluvio, in quo rex ipse, amicique regis vestigia sua perfundebant, apud Hero-dotum discis. Eundem Afris, Syris, aliisque compluri-bus morem fuisse, alii attestantur. Sed omnium anti-quissima sanctissimaque divini Mosis litteræ Hebræis hoc tingendorum pedum officium hospitibus maxime præstitum loquuntur, quando referunt, tribus cælesti-bus nauis, populorum conditori Abrahamo, occurrenti-bus aquam ante cibum pedibus tergendis apparatus, & mox binis à Lotho quoque oblatam. Quod officium hospitalis neporum series postea nunquam inremitit, uti tandem observatè mos idem, in cærimonias & reli-gionem Paschæ (quod Hebræorum rituales chartæ li-briq;e perversti ostendunt) immigravit, tam sanctè postea religiosèque custoditus; ut ne Christus quidem ipse novæ legis auctor, antiquator præcæ, ab illo disce-deret; cum inter veteris novumque Sacramentum, reli-gionis faceret divortium, quin & hanc amoris declara-tionem suam ita commendavit, ut eam exemplo ad om-nem posteritatem transmittendo confirmavit. Quo fa-ctum est, uti & communis gentium magistri Pauli ad-hortatione, & antiquissimorum virorum Tertulliani, Cypriani, Augustini testimoniis atque commendatione, omniumque temporum consequentium usu eadem res idemque exemplum ad nostrum usque ævum, horam-que præsentem permanarit.

Lotura crurum & pedum anti-quis usi-tata fuit.

Romanis antiquo-ribus.

Et Poste-rioribus.

Græcis.

Ægyptiis.

Afris, Sy-riis, aliis-que Hebræis.

Ab eadem lotura nec Christus discescit, & suis disci-pulis com-mendavit.

Ad hoc æ-vum usque nostrum perman-avit.

§. II. Quanti estimandum hoc nobis à Christo propositum Humilitatis exemplar.

Quid ergo, dicat aliquis, novi Christus, quid inusi-tatum aut notandum perpetravit, cum suorum plantas tinxit, quando id retrò toties actum factumque prædicatur? Novum, inquam, & prius inusitatum in-auditumque factum & exemplum in tali tantæque per-sonâ, tanto tamque cælesti homine, ipso, inquam, Opt. Max. Deo. Tu non mirere, non hæreas, non obstupe-scas? si, quod hodie ab ancillis atriensibus, à servis me-diastrinis, à sordidissimis mancipiis fieri solet, qui herum calceant excaleantque, vestes purgant, lectos sternunt, sordes effertunt, si id ipsum, mutatâ personarum vice, herus servo præstet; ac tantò magis obstupefcas, quò major nobiliorque is, qui ad illam conditionem descen-dit, &

Lotio pe-dum disci-pulorum à Christo fa-cta, est exemplum inauditum.

dit, & quò humilior abjectiorque is cui id officii à domino præstatur? Quid sentias, si Toparcha, si Princeps, si Rex ipse, si ipse denique Imperator hoc officii & servitii genus ultimis suis manibus exhibeat? Et hic, de quo loquimur, Christus, cujus est? quibus natalibus, quo sanguine, quâ stirpe oriundus? quibus imaginibus fulget? Cui nemo non dominus servit, nemo non Princeps est subiectus, nemo Rex, nemo Imperator non cogitur obsequi. Hic dominorum Princeps, Principum Rex, Regum Imperator, Imperatorum Dictator: hic omnis Mundi opifex & architectus, hic mortalium & immortalium auctor arbiterque, hic cujus mater Jeshæa regiâque Virgo, pater ipse Deus; hic, licinquam, se tamen ad hoc vile ac servile munus auctoravit, potentiam infinitam ac divinam ad humanam imbecillitatem inclinavit, tremendam æque immensam Majestatem ad tantam indignitatem depressit, cælestes manus divinumque caput sordidorum pedibus subiecit, ut nos abjectos, indignos ultimisque servos ad honores cælestes, dignitatem immortalem, divinitatem prope ipsam evereret. O factum non mortalibus tantum admirandum, sed vix ipsis superis ac beatis mentibus capiendum! Fecit hoc, & verò facit hodie, qui Christi in terris partes agit Pontifex: sed fecit facitque servus servorum servus, facit exemplo monitus, facit à magistro suo majoribusque edoctus. Non fecere Hebræi Pontifices, non Reges Hebræi, non superba Phariseorum natio, sed sibi fieri permiserunt, imò imperârunt. Et hoc est quod ille, quamvis æterno Pontifici Christo successurus, Petrus non capit, quod miratur, non intelligit, uti sibi ab eo, quem paulo ante Dei præpotentis viventem regnantemque professus erat filium, mortalium omnium, ut de se ipse sentiebat, abjectissimo vilissimoque vestigia tangerentur; quomodo passurus ut tingerentur, lavarentur, osculove libarentur, nisi potestate supremâ Numinis, extremâque interminatione coactus, non pedes tantum, sed manus caputque, & totum corpus ad contactum lavacrumque obtulisset, ne à Magistris sui immortalis societate excluderetur.

Qui verò vobis, æternæ cælestisque mentes, hoc vestri nostrisque conditoris spectaculum ardet? ut vos afficit ac percellit? Nobiliores animos naturâque vestras humanâ, mortalique conditione non agnoscimus tantum, sed colimus etiam atque veneramus. Sed auctorem effectoremque vestrum ad nostrâ indignitatis mysteria suâ sponte depressum, ad pedes, non Regum aut Cæsarum, sed infimorum hominum jacentem non videtis? Illam intaminatam puritatem, illud supremum Numen, illum Patris splendorem honore suo viduatum in tenebris & obscuro prostratum, sordes tractare, pedes lavare, tergere, osculis lacessere, non aspicitis, suspicitisque?

Angeli conditoris sui exemplo profecerunt.

Tantum, mihi credite, beati cælestisque spiritus hoc sui conditoris exemplo profecisse videntur, uti (quamquam nulla umquam, in eos labes superbiæ fastusque, aut insolentiæ crimen, ut in extorres illos cælo, cecidit) ultro tamen ad novum hoc invistumque cælitibus spectaculum, se quodammodo attemperârunt, infraque suam naturam ac morem descenderint. Quod nunquam ego affirmarem, nisi mihi cælestes paginæ palam adstipularentur. Passi enim fuerant, cælestes illi se, ante communis omnium Regis Christi in terras adventum, passi, inquam, fuerant suo se quodam & majore, quàm postea, honore coli, affici, adorari. Advolvit se ad illorum genua, pronusque, inò humi abjectus adoravit ternos è cælo sibi parentes nuncios ingens ille Abrahamus; non prohibuerunt. Adoravit eosdem binos Lothus; non interdixerunt. Adoravit & ille, cujus filium spatia saluum duxit & reduxit: non reprehendit Tobias Raphael. Sed cum idem honoris officium ille qui

Christi pectus in extremo cenæ accubitu pressit, thesaurisque inde sapientiæ expressit, jam pararet, cælestemque sibi in Pathmo assidentem, & futurorum secretorum arcana pandentem, adorare cernuus cuperet, ab eodem prohibitus est, nec id genus honoris amplius exhibere nisi Deo permillus. Ipsum quæso Joannem in Apocalypsi loquentem audiamus. *Et cecidi, inquit, ante pedes ejus, Angeli nempe, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris, conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium. JESU. Deum adora.* En ipsas beatas optimasque mentes quodammodo seipsis submissione conditoris factas esse meliores. Viderant enim summum Deum ad infimorum corporum infimas partes procumbentem, viderant supremam excellentiam infra suam cælitumque & hominum naturam sese demisisse, atque indignum putabant, se jam ab homine adorari, cujus natura, hoc est humanitas supra se per conjunctam divinitatem esset erecta.

§. III. Quid Magdalena, quid omnes homines hic habeant dicere.

Quando igitur hoc Numinis immensi novo inexpectatoque demissionis genere & abjectionis, ipsi jam beati cælestisque animi, ipsi principes spiritus, immortalesque genii omnis labis exortos, omnis puri criminis, tamen proferunt, seseque magis ac antea depresserunt, nec amplius cultu tanto tamque singulari affici permiserunt; quid nobis multò infra conditionem naturamque cælitum, depressioribus faciendum arbitramini, quorum causâ ille cæli splendor in has se tenebras demisit, potentia abiecit, majestas inclinavit? Habes quod discas, orbis terræ caput Pontifex, habes Imperator, habetis Principes Antistitesque. Ades & tu Magdalena, specta mihi discipula magistrum tuum. Anteverteras in hoc officii genere tu quidem exemplum doctoris tui, cujus quidem motu, occultoque impulsu, ad hoc ministerium descendisti; tu tamen hoc Domino tuo famula, obsequium præstitisti; at ille tuus Dominus servus, ut vides, suis idem munus exhibuit: tu purum impura contrectasti, ille impuros abluit expiavitque, tu lavantem te lavasti, ungentem te unxisti, purificantem te terxisti, ille tibi beneficium contulit, cum se abs te, hoc est, ab infami personâ inter publicas epulas apud superbum Simonem, cui purulentam corporis scabiem medicus tuus absterferat, contingi passus est, à quo te Simonis supercilium removisset. Sed affectum, non factum, ut eam B. Cypriano loquar, Dominus ac magister tuus attendit. Plures ad mensam accubabant. Tu præteritis omnibus, mediis, infimis, summum petivisti: ille contra summus infimos quæsit. Tu unum, ille unus omnes: tu sanctissimum magistrum ille etiam sceleratissimum Judam lavit, terxit, osculatus est. Tu stetit, ille prostratus jacuit & jacuit ad improbissimi funestissimi que proditoris vestigia. Quid ais Magdalena? adhuc habes & tu quod discas, tamen pro lineo capillos, oculos pro pelvi, lacrymas pro undâ adhibueris; habes, inquam, adhuc quod discas, & habebis amplius, ubi tuam salutem, hoc est, ipsam innocentiam audies ream; ubi, qui te à delictorum vinculis exolvit, vinculum cernes, ubi ipsam sapientiam veste ludicrâ per ludibrium delusam inspicias, ubi tuum amorem verberibus atrocissimis laceratum, plagis & vulneribus confectum, paucis juncisque crudelium in modum lancinatum, inter infames latrones medium, cum infami furcâ ad supplicium raptum, in cruce suffixum, in cruce pro te totaque gente, mortalium pendentem, exclamantem, morientem adpescabis.

O Deus immortalis! ubi nos ter sensus, ubi affectus, ubi lacrymæ? Quot diebus sordidamur, nec lavamur; inquinamur, nec abluimur, offendimus, non placamus. Ulibatam Christi Corpus contrectamus, Sanguinem haurimus.

haurimus: quibus manibus, quo ore? taceo pedes nostros, qui, ut sanctissimus interpretatur Augustinus, nostri sunt affectus, quos in communi hominum vita quotidie conspurcamus, quotidie ceno pessimorum desideriorum insicimus & contaminamus. Tu clementissime animorum medice, tu sanctissime hominum magister Christe, nos, quamvis omni tuo contractu indignos, ad salutare tamen poenitentiae lavacrum admittite: superblam nostram humilitati tuae subijcimus, nostra inquinamenta aspicimus, nostram indignitatem prostremur, nostras labeas deploramus. Tu nos misericordiae tuae fonte lava, pietatis clementiam purga, indulgentiam terge, pacis osculo in societatem & amicitiam tuam recipe, uti, quemadmodum tu in terris ad nostros pedes jacuisti, ita nos quondam caelo transcripti tua vestigia complectamur, complexa teneamus, a retentis nullis unquam saeculorum aetatibus avellamur. Sed jam divinae cenae clausulam & epilogum spectemus.

§. III. Questio ponitur. Num Christus sub ultima cena finem cecinerit.

CENAM, quam moriturus Servator pridie mortis in totius humanae gentis epulum apparavit, admirando prorsus epilogo conclusit. Nam ubi supremis his epulis accubuit, sibi quae charissimos, quos filiorum instar amantissimus pater complexus est, valere iussit, de perfidia quoque proditoris immani attonitos commovefecit, epulas abruptens a cena confurrexit, cepitque piscatorum pedes lymphis perfundere, linteo exergere, osculis insignire, veluti servorum abjectissimus. Neque hic amoris immensi meta. Ad cenam rediit, sed priori illi longe dissimilissimam in priore illa agnum apposuit e macello, in posteriore ista e caelo superni Regis filium seipsum suismet manibus in cibum porrexit. Magna sunt haec divini amoris argumenta, verum plurimorum disertis voluminibus explicata. Quare mea nunc dictio solum istius convivii finem extremum spectat, & epilogum plane admirandum. Et hymno dicto, ait divus Matthaeus, exierunt in montem oliveti. Neque enim omnia gratiarum actione in clivum olivarium e generatione illa properavit Christus, prius cena corundem apposuit, summo Parenti gratias egit, & memorandam sane clausulam addidit praecellentissimo huic convivio. Et quae coronis ista aut clausula, quae gratiarum actio? Hymnus, ait cum Matthaeo Marcus. Et quis Hymnus iste? cantusne & musica? Itane Christus ad mortem eamque funestissimam abiturus cecinisset, an pressiore solum voce Hymnum cum suis pronuntiasse dicendus est? Atque hic ego nasci video controversiam, neque adeo temere illos negare, neque hos animo incogitato affirmare dixerim. Ergo cum bona tua venia, Lector, istud ego solum pensulatus edisseram, num Servator noster Christus in supremo hoc epulo verum cecinerit, & musicam tractarit, atque mensam, cetera Socraticam & frugalem, cum symphonia deseruerit.

Quod epulas comprecatione Christus clausit, miri nihil aut novi fecit, qui totas noctes precando consuevit exigere. O quanta illi nox ita pervigilata est, ut cum abeunte sole inciperet precatus, ad ortum redeuntis needum finisset! Ex Hierosolymaeo triclinio ad hortos oliviferos progreditur, & ut illic amoris cenam precibus finierat, ita hic mortis luctum iidem auspiciatur. Ita quidem Hymnum illum plebejus sensus interpretatur. Quid enim, ajunt, Christum cecinisset post epulas? nova est haec & parne inaudita opinio. Non cantum, sed solum tempus illud maestissimum posebat. Accedit, quod parum sobrius videri potuisset concinator hic hostes, si cum radi piscatorum plebecula cantare capisset. Et quam illa repens sit mutatio, intra tam breve tempus & modulari, & ad mortem usque m-

tere; jam vocem in modos flectere, mox praerangore & pavore solo affligi, & velut jam flagellatum guttis sanguineis perspergi: neque conveniebat ex oedeo in arenam prodire. Ergo, inquit, credibilis multo videtur esse, funebre hoc epulum inter lacrymas quam symphoniam expirasse. Ita vobis, quicumque istud alleritis, sentire liceat. Pace tamen vestra in hanc sententiam, parte inaudita, altera, non imus. Neque enim e vulgo scriptores contrarium sentiunt, ajuntque Servatorem nostrum verum cecinisset. Qui quidem & ipsi suae quoque causae firmamenta habent, nec ea levia aut spernenda: quae ubi breviter exposuero, non ego iudex ero, sed vestri, quicumque haec legitis, arbitri id faciam; cuius erit integrum, pro qua voluerit parte, suffragium ferre.

§. IV. Cecinisset Christum, sententia praesertim Patrum doctur.

ET principio quidem proiis, qui Christum post ultimas epulas cecinisset affirmant, divinum loqui videtur oraculum: Et Hymno dicto exierunt in montem oliveti. Atqui si Augustino credimus, non est hymnus, et si laus sit. Dei laus, si non canetur. Ab Augustino stat etiam Hieronymus, qui disertè, Hymnus est, inquit, canticum in honorem Dei. Duobus his aequè sanctis ac eruditis testibus accedit disertissimus Chrysostomus, & de Christo, Gratias inquit, egit, posteaquam dedit. & hymnum cecinit, ut nos quoque similiter faciamus. Audis hos, & capis hymnum cecinisset? Neque Cassiodorus hinc abluat, qui hymnum, laudem carminum lege compositam, definit. Neque verò hic illius inconditos clamores, aut consulam vel petulantem inventionem sibi fingat, sed illum psallendi modum cogitet, quem ab Athanasio probatum & servatum servari optavit Augustinus, qui quidem similior lectioni quam cantui in certis religiosorum hominum familiis hodieque retinetur. Quod si Paulo Burgensi Judaeo, de-

in Christiano credimus, Hebraei recepto more ritique gentis post agnum paschatis consumptum psalmos leptenos decantabant. At verò ex omni sacra historia discimus abundè, quam sese Christus illius gentis ritibus pane in omnibus prudenter attemperavit. Quod si Christum non more nostro ad mentem sedisse, sed pro Palaestinae totius consuetudine accubuisse in triclinariis lectulis, doctissimi viri luculenter demonstrant, quid causae est, cur negemus Servatorem post agnificum ritu recepto & veteri cecinisset, & quidem, quod Joanni Maldonato aliisque probatur, certum aliquod & forsitan Moseum illud canticum, quod universum Israëlis agmen decantaverat post rubrum Oceanum, qui in altos utrimque parietes assurrexerat, securis vestigiis transmissum? Ita praefata consuetudini minime repugnabat, imò illi convenientissimum erat, ritualem paschatis cenam hoc cantus acroamate finire. Sed est qui fortassis hic obducat, & sacram paginam vociferetur audiendam, quae Christum hymno non cantato, sed dicto, in olivetum concessisse affirmat. Ratio parum nervosa, nec evincit quod cupit: nec eam moventur qui diversa sentiunt. Graecos illi fontes Romanis his oculis opponunt, & duos S. Spiritus amantissimos Matthaeum & Marcum, in suam causam deducunt, cum ambo Graecè idem enuncient, καὶ ὑμνοῦντες ἐξῆλθον, quod Vatablus vertit: Et cum hymnum cecinissent, exierunt. En disertè cantum aditruunt. Et hinc, puto, Christianae gentis primi post agapas suas, & sacra convivia pios etiam numeros modolique incinere solebant. Neque verò haec talis modulatio Christum nimis decebat. Cygnum, opinor, amularius est, qui, uti veterum scriptorum com-

plures attestantur, funeri suo vicinis suaviter cantat. Bilibitanus Poeta id asserit: Dulcia defecit modulari carmina lingua Cantator cygnus funeri ipse sui.

Christus post ultimam cenam cecinisset. Matt. c. 26. v. 30. Aug. in psal. 39. & p. 72. Hier. in c. 5. Amos c. 6. in c. 5. epist. ad Ephes. Chrysost. hom. 83. in c. 26. Matt. mibi p. 180. ubi addit haec verba: Audi, de omnes, qui quae per te, cum jam comederint, eversis calcibus mensam remulenti consurgunt, cum agere gratias debeant, & in hymnum a mentem devenire. Baron. ab hac sententia non alius putat fuisse psalmum 113. D. Hieronymus censet hunc hymnum e psal. 21. sumptum. Christus in morte amularius. Martialis lib. 13. epigram. 77.

Cygni
proprietates
Christo aptatae.

Christus
suos cruciatus ut
lætum sacrificium
aspiciebat.

Et nostri
morbi
pharmacū.

Luc. cap. 22.
v. 15.
Alii cantandi
causam in ul-
timum cenā:
I. Mansio
apud nos
per corporis
ambrosiam &
sanguinis
divinum
nectar.

2. Ut dux
belli tot se-
cutorum
martyrum
exercitus
ad fortia
perferenda
inflammaret.

Quamvis hunc tantum, quod verisimilius videtur, olo-
res non edant vā cali guttute, sed alarum sonorā con-
cussione. Ergo hoc natura mōstrando cygno dederit,
ut exequias suas modulato alarum clangore praeflagret;
& Christo nefas fuerit in necis suae monumentum melos
fundere? O mi Christe, agnosco te cygnum suavissimē
cantantem, agnosco cygnea hac tua mele. Et quidni
ego te cygnum dicam, quem Psaltes vermem, quem
Baptistes agnūm, quem Ilaias oviculam, quem Apoca-
lypticus Angelus leonem appellat? Cygnus nive candi-
dior est, & toto corpore nec unquam nigricantem gerit
plumam: ita tu Christe infontissime, a momento illo
quo Virginis viscera cepisti habitare, ab omni peccati
labe purissimus egisti, verē agnus sine maculā, verē olor
sine omni atrore. Cygnus naturā mitis esse volueris
perhibetur, ita prorsus & tu, o mi Servator, verē mitis-
simus fuisse, & proprium mansuetudinis prototypon,
aded ut nos singularem, & pāne hanc unam virtutem a
te condiscere volueris. Cygnus homini amicus est, & in
viviariis ac stagnis urbes alluentibus victitat. Et quis ho-
minum aequē arsit hominem alterum, atque tu Christe
amantissime, qui tuis in deliciis reputas esse cum homi-
nibus, qui quē propter homines humanā mortalitate tē-
met induere non es averfatus? Sed quid hoc rei est, o
Christe, & qui sit, quodd cum numquam rileris, ploraris
sepius, hodie cum morte luctaturus cantes, & ore bea-
tissimo unā cum tuis hymnum eliques? Adhuc mihi cy-
gnus in animo est, quem Socrates, si Ciceroni fides de
illo, ideo putabat cantare moriturum, perinde atque si
vaticinetur, quantum in morte sit boni. O Jes v patienti-
ssime, ingens gaudium hunc tibi cantum hymnumque
expressit, velut cygno maximorum ē morte tuā bono-
rum omen, & certum praefagium. Nam imminentes tibi
cruciatu, non ut cruentam tragēdiam, sed ut lērum
sacrificium aspiciebas. Ad crucem velut ad epulas ibas,
ad spinas & flagella, ut alii ad choreas, cantans propē-
rabas. Sciebas a morte tuā omnium nostrū vitam pā-
ndere, Prævidebas quidem vultum tuum omnigenā fe-
licitatis theatrum sedē consputandum, faciem obnu-
bendam & colaphis sauciandam, aures calumniis saru-
randas: hamata prætorei lora, horrentes paliuros, & ple-
xum in orbem dometum, formidabiles Golgothæ cla-
vos, in ipso jam pane corpore praesentebas: te ipsum
quodammodō videbas ante te stantem velut spirantem
mortuum, a calce ad verticem tuo pictum sanguine tei-
psum quasi ante te pendentem in cruce cernebas. Sed
hac omnia sciebas morbi nostri pharmacum esse: itaque
gaudebas tuorum suppliciorum atrocitate, malefācto-
rum nostrorum fāditatem omnem eluendam, tuorum
dolorum perpessione aeternā a nobis calamitatem
avertendam lētabaris. Unde & tuā illā voces amoris &
gaudii plenissimā: *Desiderio desideravi hoc Pascha mandu-
care vobiscum.* Sed & alia tibi, Domine Jes v, lētandi at-
que cantandi fuit causa; opus admirandum, inauditum,
ingens, omnibus post saeculis obstupescendum, quod
in cenā hac patrāsti. Abiturus a nobis eras per crucem,
apud nos tamen mansurus, imō intra nos per novam il-
lam Corporis tui ambrosiam, per illud tui Sanguinis di-
vinum nectar. Et hec tibi meritō tanti gaudii causa exti-
tit. Atque hinc eximiam animi tui lētitiam memorando
prorsus hymno restatam faciebas, & sic ibas ad crucia-
tus acerbissimos, velut ad lētissimos triumphos.

§. VI. Christi amicus aliquos sub ipsam mortis luctam
cantasse.

Aliam insuper hujus musicæ causam adstruunt,
qui Christum in hac funeris sui vicinā cantasse
opinantur. Necessē erat, ut Christus dux belli fortissi-
mus tot secutorum Martyrum ruffatos exercitus, ad
fortia cum faciendā tum perferenda hāc patiendi prom-
ptitudine inflammaret, & quasi bellicum caneret, quō

illi audentiores irent in hostem, & omnem supplicia-
rū feriem ridendo & cantando exciperent. Olim ceterē,
uti me Plutarchus, Thucydides, & complures alii do-
cent, cantu inibatantur praelia; nec apud unam dumtaxat
gentem Martii congressibus musica praludebat. Ita in
bellis suis tubā Hetrufci, Arcades fistulā, Lacedaemonii
tibiā, Cretenses lyrā, cornu Thraces, Aegyptii tympa-
no, Arabes cymbalo utebantur. Sicut ita, quae ipsi Py-
thidas dixerunt, instrumenta musica adhibebant. Prae-
lium auspiciaturus erat noster ē celo Imperator, praerium
eruentum, atrox, internecinum; quod ne nimium ter-
reret aut effareret suos belli inassuetos tirones, hymnum
praemisit, cujus moduli aut ferociores animos lenirent
& demulcerent, aut timidiore erigerent & incitarent.
Illustri hoc ducis nostri exemplo didicimus mortem
jam non formidare, rogos insilire, rotas amplexari, nu-
mellas & taureas osculari, cruces & patibula salutare,
ardentes craticulas non horrere, omnem denique tor-
mentorum supellectilem generoso spiritu ridere: didici-
mus jam ridendo mori. Et in hunc fanē modum Divo-
rum non pauci felicissimē pugnam finierunt.

Narrat Cameracensis antistes Thomas, in D. Domi-
nici familiā virum non indoctum, vitam insuper inte-
grum purumque sceleris vixisse. Venit hic Brugis in Flan-
driā ad extrema fati, cumque majorem, quam unquam
ante, frontis serenitatem praes se ferret, interea jam jam
componendus, & in capulo locandus videretur, fuit ē
focis, qui insolita, hoc quidem rerum articulo, hilari-
tatis causam modestē posceret. Cui aeger, Quare te,
inquit, mi frater, lētitiam hanc meliori sensu interpre-
tare. Deo servivi, mortem non horreo; vitam hac me-
liorem in superis illis (digitum caelo iatendebat) & ce-
lesteis plagis exspecto. Sed & Christum meum, Domi-
num meum ad meam mortem adfuturum spe indubiā
mihi promitto. Et haec causa est meae lētitiae. Dies ab
hoc unius atque alter abijt, cum ingravescente invalu-
dine universus cœnobii cœtus ad moribundum pro mo-
re convocatur. Hic effusus ad aegroti lectulum focis, &
seriō comprecantibus, moriturus manu leniter elata, &
oculis in praesentes suaviter circumactis, cantu placidissi-
mo, & voce licet fractā atque fugiente, modulārī cre-
pit in haec prorsus verba: *In Gethsemani Jes v x videbimus, si-
cut dixit nobis, alleluia.* Vocem hanc finit, & simul vitam,
atque uti Servator clamans, ita ille cantans expiravit.

Hac servi possint & famuli, vel in ipsā morte, non illud
idem ante mortem potuerit ipsorum Dominus? Hec
deceant rariores Christi amicos, Christum ipsum dede-
ceant? Et quid memorem de Platone illo, sanctissimo
cœnobiarchā, qui, Theodoro teste, a Constantino Co-
pronimo Imperatore proscriptus, in carcerem etiam
& vincula datus, demum miserecente Caesaris ferocitā
Constantinopolim illatus est, sed avo, laboribus atque
variis ærumnis confectus, & proximus morti: quam ille
sicut ē vicino spectabat, ita illam intrepidus, ut matura-
ret, provocabat. Sed & ad sepulchrum suum, cui erat
inhumanus, deferri voluit; quo viso, Et haec est, in-
quit, laborum meorum meta, hic terminus. Mors tan-
dem adest, & fores pulsat. Atque hinc jam Plato petrus
nil trepidare, mortem ut diu expectatum hospitem ex-
cipere, effetas vires colligere, & in eam se formare lē-
titiam, ut jam jam animam acturus in musicos tamen
modulos eruperit, sibi quē funebre carmen accinere cœ-
perit his verbis: *Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in
monumentis, & lētabuntur qui sunt in terrā.* Nec solum
isthaec ipse recinit, & sed adstantibus vocem praerivit, &
ut eadem sequerentur, seriō inhortatus est. Capite de-
mum in dextram nonnihil flexo exhalavit animam, ab
Angelis ad suum conditorem deportandam.

En tibi canentem simul & morientem. Et quis igno-
rar obitum illius servuli, cujus encomiastes est lauda-
tissimus Pontifex Gregorius, Atque hic quidem men-
diculus

diculus post diurnas sanè morborum & mortis in se contumelias, cum ultimam demum à morte plagam expectaret, jam prope in labris stante animà, tantum tamen vocis & spiritus collegit, ut cum iis, quos sibi præsententes habebat, Psalmos Davidicos concineret: quo in concentu subitò manum attollens, Silete, inquit, silete: an non aliam è cælo symphoniam audistis? Simul ipse vocem continuit, & fixos oculos cælo attendens, iuter mirandam hanc tam suam & adstantium, quam Cælitum harmoniam, naturæ concessit felici somno.

En tibi mendicium quidem, sed Angelis & Christo familiare, sub ipsum vitæ finem & cantantem & expirantem.

Recentius est, quod D. Antoninus Florentinus Præsul de Antonio Paduano commemorat. Hic, cum ei se Christus sub mortem vivendum præbasset, tantis repente solatiis inundavit, ut quidquid vocis in frigente jam corpore reliquum latebat, expromeret. Ita, quæ vocis & animi contentione potuit, hymnum illum cantare & sub eius est: *O gloria Domina, excelsa super sidera*. quo in cantu ad meliorem illam cæli musicam transiit.

§. VII. *Confirmantur dicta; Christus sub cena clausulam cantans proponitur.*

A Vdine igitur, proximè ante suas exequias viros Deo conjunctissimos hilariter cantasse, & id Dei Filio concessum negabis, qui difficillimum illud *velle mori*, eo potissimum ultimo vespere docere nos voluit? Nec inertes habuit discipulos. Reperti sunt invictorum Martyram complures, qui cum ducerentur, cum flagellarentur, cum assarentur, cum membratim discerperentur, inter unguas & pedines ferreos, inter cataractas & flammam medii, riderent tamen, plauderent, & carmen triumphale canerent. Ut taceam alios omnes, Eustratus heros inter Christianos invictissimus, quod & Metaphraste disco, post plurima eaque exquisitissima cruciamenta testamentum condidit, è quo facultatum suarum pars maxima cederet egenis, pars fororibus, pars terra Martyrum administris. Hoc facto, è manu Sebasteni Præsulis sanctissimum Eucharistie ferculum accepit. Postera luce Agricola judex decretoriæ sententiæ fulmen in eum jacit, & vivum flammis comburendum rogo addidit. Cumque Eustratus ardenti pyræ propinquus jam graderetur, hilari vultu cantionem orsus est, eaque fuit constantiâ, ut sic cantans assultantes flammarum vortices subiret, nec fermè priùs canere desineret, quam vivere.

Tuo hæc exemplo, Christe, tui athleta fecerunt, tuo hæc poterunt subsidio. Ducem suum Christum, post decantatum hymnum ad vincula & mortem progressum esse sciebant; quocirca & ipsi plus quam Spartanâ nobilitate ad ignes, ad bestias, ad cruces, læti & cantantes profilerunt: & ut Pythagorei ad lyram in somnum, ita ipsi ad modulatum in mortem obdormierunt. Quin imò & barbaræ gentes hoc etiam posse conatæ sunt. E Sogdianorum captivis, Curtius id refert, triginta nobilissimi ad Alexandrum Macedonem perducti, ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ad supplicium fertrahi, carmen lætantium modo canere, tripudiisque & corporis motu gaudium animi ostentare cæperunt. Admiratus Rex tantâ magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos jubet, causam tam effusa lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si ab alto necarentur, tristes morituros respondent, nunc tanti Regis jussu cadere honestam sibi mortem videri, quam & carminibus sui moris, lætitiæque celebrarent. Ita vel barbari amore virtutis supplicium plausu exceperunt. At Servatoris exemplum fortius æmulati sunt Christiani heroës, cum dux eorum etiam turpissimam mortem pfallendo sit aggressus. Videte ergo mihi cæle-

stem hunc ducem Christum, milites suos ad certamen sacro classico animantem. Videte mihi, obsecro, mansuetissimum Davidem, ferocientis Saulis furias citharâ tranquillantem. Attendite candidissimum cygnum, flebilibus numeris mortis suæ præudentem. Considerate verum hunc Orpheum non silvas aut saxa, sed crucem, flagella, spinas suis fidibus ad se trahentem. Aspici- te amantissimum patrem inter duodecim filios manus cælo attollentem, remotisque mentis grassas agentem. Ceinite verum Episcopum inter suos Clericos aeterno Patri laudes concinentem. Intueamini optimum Magistrum suis discipulis modulos præeuntem atque præmonstrantem. Considerate, quæso, & videte, ut verus Pythagoras ad nocturnam musicam pæne in mortem obdormiat. Ecce, ut vigilantissimus pastor inter paucas ovculas, dum foris ululant lupi, piâ se modulatione soletur. Tacete jam mihi deinceps Sirenes omnes, & omnes Orphei, Amphionas nullo aut Arionas, sed nec ullos jam Orlandos exaudio. Meum ego Christum hymnifero vultu epulas suas coronantem, præ omni melliflissimâ harmoniâ delectabiliorem attendam. Tamest non tantam ille jucunditatem auribus, quam mentibus utilitatem canore suo adferat. *Sonet vox tua, Domine Jesu*, (cum castissimâ sponsâ loquor) *in auribus meis*. *Vox enim tua dulcis*. Sed & vos nunc adeste Cælestes, adeste beatarum agmina mentium. Et quid modò siletis? nõane vos ante annos triginta quatuor ad istius Regis vestri cunabula lætum pæana cecinistis? ubi nunc hymnus ille vester, *Gloria in altissimis Deo*: Itane jam omnino sopita cælo musica concituit? Dicamne vos etiam mærore tangi & luctu? Dum olim in Bethlæo præsepi hic Princeps vester lacrymaret, vos per auras innumeris vocibus cantabatis. Ecce hic idem ipse Rex vester modò Hierosolymis in cenaculo hymnum inchoat post mensam: & ubi voces vestræ, quæ præcinentem prosequantur? Quid hoc res esse dicam? quod istud est tam triste cæli silentium? Latet, credo, latet infandum, immane, sanguinolentum spectaculum, quod ipse sol avertus execrabitur, quod movens terra damnabit, quod cautes non mutæ detestabuntur. Urget, eheu! infontem filium summi Parentis ira, nec nisi fuso filii sanguine vult mitigari. Crastinus dies ah quos cruogis torrentes cernent stillatim & guttatim morti propinabitur virgineus sanguis. Hæc ego perorare desino. Pro me nunc petra loquantur, clament saxa, & clamando rumpant, mugiat terra, cælum infremat, expalleant astra, plorant atque lugeant universa. Sed ò utinam in tantâ rerum omnium comploratione solus homo possit non ridere!

CAPVT II.

Christus moriturus suæ mortis exordium ab horto ducit.

A B horto nobis intetitus, ab horto vita & salus. In paradiso cæpimus mori, in oliveto lugeri jam morui, in horto demum reviviscere. Ad hortum Christus è cenaculo pridie mortis suæ prodit. In hunc ipsum hortum nobis etiam prodeambulandum, atque Servatoris ad oliviferos colles festinantis uestigia sunt legenda. Sequamur ergo rei pro nobis reum, atrati pro nobis fordidatum, mæsti pro nobis anxium. Diversos Christus hortos habet, cum sit amans hortorum. Hortus illius est mundus, hortus est Ecclesia, hortus est casta anima. Hortum olivarum ingreditur, ut mundum restaret, Ecclesiam illustret, animam recuperet. Sed qualis est hortus iste, in quo pro deliciis angustia, pro relaxatione mæror, pro ambulatione formido & pavor, dolor pro voluptate; pro plantulis tormenta, pro flosculis catenæ, pro arboribus fustes, lanceæ, faces, pro favoniis suspiria, pro fonticulis sudores, & h

Cantic. 6. 2.

v. 14.

Luc. cap. 21.

v. 14.

Horti Christi diversif.

• & hi sanguinei? In hoc horto Magister humilitatis trīstatur, orat, cum morte luctatur; discipuli dormiunt, produnt; fugiunt. Magister post sanguineum sudorem capitur, ligatur, abducitur. De quibus omnibus is optime diceret, qui suos potius oculos ad flendum, quam ad dicendum linguam, aut ad scribendum pennam erudiret, malletque religiosis lacrymis quam selectis sententiis hoc Christi morientis exordium commemorare. Ne tamen Domino JESU quidquam obsequi negemus, conabimur & calamo illum morientem, aut mori incipientem, quibus licuerit coloribus, depingere. Et utinam, o bone JESU, quod unice opto, hanc tuam morientis effigiem omnium animis possim affigere. Cum curā igitur, & quo possum studio, hoc institutum meum prosequar. Quia igitur, o JESU mi suavissime, in horto cepisti mori, ab horto mortis tuæ initium ducamus.

§. I. De oratione Christi in Horto.

Prototypon oratoris à Christo relicti & observandum.

Math. c. 6. v. 6.

Luc. cap. 22. v. 41. Math. c. 26. v. 39.

Gen. cap. 3. v. 18.

Matth. c. 26. v. 39. Luc. cap. 22. v. 43.

Marci. 14. v. 33. Math. c. 26. v. 37. & 38.

Hoc est, Pater, Pater.

Marci. c. 14. v. 36. Luc. cap. 22. v. 42.

Nihil aggreddendum nisi oratione præviâ.

Agna Christus ad hortum exiit non legendis floribus, sed fundendis precibus. Oravit, & oraturis omnibus ideam atque prototypon seipsum dedit. Nam I. locum elegit orationi opportunum. Hortus erat inter olivæ olivæ, ab urbe & ortu strepitu secretus. Hunc adiit, sed & in ipso horto secretiorem sibi locum quaesivit Christus, suam ipse servans legem de claudendo ad incundas preces cubili. Omnis hortus hunc nobis hortum repræsentet. II. Tempus nocturnum, ab omni precum impedimento liberum, orationi suæ constituit. III. Situs corporis in hac oratione singulariter observandus. *Positis genibus, procidit in faciem suam.* Nimirum non perfunditorie precaturus genua flexit, faciem terræ allisit; nec dubitem, quin supinas manus & passâ brachia cælo extulerit. Videte cæli Dominum à seipso terræ affixum, priusquam ab aliis affigeretur cruci. Elicium videte, ut sese super spinosam & sterilem terram contrahat, illamque rore sanguineo fecundet, ne deinceps spinas & tribulos germinet, sed bonis fructibus abundet. IV. Oravit tertio eundem sermonem: *Pater mi, si possibile est, transcat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et factus in agonia prolixius orabat. Non ad unam horulæ partem, sed ad ipsas tres horas, ut dicemus, ardentissimam hanc orationem extendebat. V. Eo tempore oravit Dominus, quo aliis minimè libuisset orare. Cæperat quidem pavore, *tadere, contristari & maestus esse.* Fatebatur palam: *Tristis est anima mea usque ad mortem; sustinete hinc, & vigilate mecum.* Quis tantis affluens angoribus ad orationem tam ardentem promptus ac paratus est? Ideo quandoque tantò attentius & prolixius orandum, quantò minus orare allubescit. VI. Reverentiâ in Patrem & affectu maximo precat, *Pater mi, abba Pater.* Discamus, obsecro, preces Deo adhibere ignotiores, easque affectibus distinguere melioribus. Oratio & offa cum frigent, ingratus cibus, & fatuus. VII. Oravit obedientiâ, & suæ ad Patris voluntatem conformatione summâ. Hinc in illa tertium repetita: *Non quod ego volo, sed quod tu. Non mea, sed tua voluntas fiat.* Hic suam quisque somnolentiam cum Domini sui vigilantia, suum teporem cum illius fervore, suas animi vagationes cum illius attentione, suam desidiâ & languorem cum illius sanguineo sudore conferat. Discamus Domini exemplo rem nullam aggredi, nisi oratione præviâ. Hujus defectu ferè pleraque nostra infelicem sortiuntur exitum. Telam ordimur, sed Deo non consulto; hinc finis minime secundus. Et contingit plurimum, ut qui res humanâ tantum prudentiâ munitas aggredduntur, solam etiam pariantur comitem prudentiam humanam, & quæ sine Deo cæperunt, sine Deo finiant. Te ipsum, o homo, tuosque mores & orandi consuetudinem inspice. Christus pro te oraturus in faciem prosternitur: tu in causâ tuâ quid facis? ubi sub-

missio? ubi seria pœnitudo? ubi animi attentio? ubi promissa emendationis executio? Observa oculorum, aurium, mentis evagationes, & mille, dum oras, ludibria. Vide corporis compositionem, an non sæpe ludem quàm oranti sis similior.

Hic simul maximam Christi liberalitatem in nos expendamus. Variè munificus fuit Dominus JESUS in ipsis tormentis suis. Nam pæne antequam condendum testamentum finiri, jam partiri cœpit. Discipulis suis Corpus suum & Sanguinem dedit: Malcho inter olivas restituit auriculam: Caiphæ Pontifici, vaticinii donum, velamen oculorum suorum, & carcerem nocturnum suo ingressu consecravit: Annæ, quamvis nec iudici nec Pontifici, primum sui conspectum: Pilato magnam partem effusi sanguinis & evulso criniam, vestem albam, arundinem, & chlamydem sui corporis contactu sacram: Herodi redintegratam cum Pilato amicitiam: Judæis omnibus, sui sanguinis pretium & figuli agrum: Veronicæ vultus sui imaginem & ægyptum: militibus se crucifigentibus suas vestes & exortam à Patre veniam; Matri suæ novum filium: dilecto discipulo suam Matrem: latroni paradisum: Josepho & Nicodemmo mortuum exanguem corpus suum, clavos, & spineam coronam: Longino lanceam suo cruore tinctam: Centurioni & pluribus aliis sui notitiam, mortuis reditum ad vitam. Soli & Lunæ nigrum funebre palium: terre ac rupibus miserationem & sensum: olivarum horto sudorem sanguineum: monti Golgothæ crucem, fatalem suum lectulum: sepulchro denique funebria lintea & sudarium doxavit.

Ita se morientis Christi liberalitas effudit in omnem humanam gentem. Quid nos redonamus tam largiter donanti? Omnia dabimus, si cor demus; nihil dat, qui cor negat.

§. II. De Sanguineo Christi sudore in horto.

Christus jam pæne semimortuus non oravit tantum in horto, sed & sudavit, & quidem sanguine. Hic ego Angelis loquendi aut scribendi vices assignarem, si possem, ut illæ mentes beatissimæ Servatoris pavorem, tandem, sudorem, maestitiam; inexplicabilem cum morte luctam & *ἀγωνα* explicarent. Quid tale ab ultimâ mundi origine auditum vel visum? ætius lætantis animi aperuit & laxavit poros; per apertos non aqua, ut solet, sed sanguis impetu prorupit. En, quàm triste spectaculum: Dei Filius, genitorum cælestium voluptas, expallefcit, submitit genua, procumbit humi, divinum os solo adsternit, cum acerbissimâ morte luctatur; in hac ipsâ tamen luctatione ardentissimam orationem ad tres horas, quod probi Auctores tradunt, produxit. Prolixius orasse dicitur, ait Barradius, quoniam trium horarum spatio oravit. Idem illum in cruce fecisse censent. Nam illis tribus horis, quibus in cruce vivus pependit, hoc unum sibi laboris sumpsit, ut credidimus, Patrem humanæ genti precibus conciliare. Ita vixit tres horas in silentio oliveto, die proximâ tres alias in infami ligno precibus dedit, alias crebrius & ex more noctes integras precando pervigilavit. Disce, obsecro, ignavissime homuncio, Domini tui exemplo, vel unicam saltem horulam vigilare & orare.

Ita non oravit tantum, idque tam prolixè; sed etiam sudavit, & quidem copioso sanguine. Hæc oratio & luctatio ad noctem mediam durasse creditur. Jacebat eo tempore cæli Dominus tanto peccatorum pondere depressus, meroribus & angoribus tantis circumfluens, ut æstuans sanguis non ad cor coiret, sed per omnes artus undequaque prorumperet. Prò admirandam immutationem! In Thaboris jugo hujus ipsius hominis vultus instar solis irradiabat, instar nivis candebat; vestes; jam pallor vultum, vestem cruor infudit. O JESU maestissime, pæne dixerim, hoc quidem n-

mis mature facis. Adhuc tibi flagra, spinæ, iter ad crucem, crux ipsa restat toleranda: tu verò jam pæne ipsam ante mortem moreris. Ecquid tandem purpureum hunc sudorem è corpore toto cliquavit?

I. Peccata mea, tua ô, homo, & nostrum omnium. Hoc illud fuit prælum, hoc torcular, quo botrus succi plenus fuit expressus. Sub isto tot culpatum onere ingemisit, mœret, anhelat, dolet, plorat, fatiscit, sudat largiter. Rectissime ajo: Peccata hoc fecere. Quot annis religiosorum hominum complures hoc unum commeditantur, quid sit peccatum? Sed quis ad caput rei peruenit, quis invenit fundum, quis umquam immensissimum peccati barathrum exploravit? quis omnia ejus mala perscrutatus est? Censeam ego, scditatem peccati, & nequitiam extremam à nemine mortalium satis umquam capi posse. Quæ enim hæc malorum omnium infinita est malitia, peccatum unicum æternitate totâ numquam satis puniri posse? Dei Filius omnia orbis peccata & vidit, & ipse unus portavit. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Hinc Deus per eundem Iaiam iustissime queritur: *Servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisi mihi laborem in iniquitatibus tuis.*

II. Rei jam capitis damnati horrore supplicii futuri, & solâ mortis imagine, quæ in animum ipsorum identidem incurrit, gravius quàm ipsâ morte cruciantur. Christus universam imminens sibi mortis feriem quàm integerrimè prævidit, eamque animo ac mente altissimè concepit. Hinc horror, pavor, mœror in eo tantus, ut omnis sanguis sede suâ motus trepidanter totum corpus pererraret, foras demum eruperit in ipsam quoque terram effusus. Nam etsi prius ad cor more suo conflueret opem allaturus, inde tamen amoris ardore impulsus in summam sese cutem tamquam fugitivus eiecit. Imò cor ipsum in illos rubentes rivulos credi potuit liquefactum.

III. Mœroribus aded ingentibus circumfluere voluit Servator, ut nostri pectoris angustia inde firmarentur, ne mentis imbecillitas, languor, consternatio nos ad terram affligeret, & in perniciem daret, nève in rebus turbidis & luctuosis pœnitens desponderemus animum, sed ut hoc admirando hortensii spectaculo erecti, cogitationem ejuscemodi susciperemus: Etiam Dominus meus *Jesvs* humanam imbecillitatem expertus, tædium, pavorem, mœstiriam extremam sensit; ad ipsam usque mortem aded tristis, ut ab Angelo voluerit corroborari. Nam, quod Lucas dixit, *apparuit illi Angelus de celo, confortans eum.* Duremus igitur, & cum Christo nos esse homines fateamur, viribusque divinis tantò magis fidamus, quantò magis diffidimus nostris. Sed uti Christi precationem triam hoc semper epilogo clausit: *Verumtamen, Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat.* Eodem prorsus modo, iisdem omnino verbis & nos orationes nostras concipiamus: Non quod ego volo, mi Deus, sed quod tu. Idem in extremis fiat, cum sudor frigidus prorumpet, cum conscientia & hostis stygius anget; eja tunc patienter & viriliter agamus, divinæ voluntati ex toto subiectissimi. Sic animaris in conspectu hostium se dare, & cum Christo licet dicere: *Surgite, camus, omnem hostilem impetum excepturi.*

Sed & illud hîc altâ mente tractemus. Dolores mortis nemo sentit, & diu inter vivos subsistit; Christus sensit, nec statim in vitâ esse desit. Ita diu ac prolixè mori voluit. Et tamen in productiore hac mortis luctâ hominem nullum habuit, qui verbulo solaretur. Quod ipse per Pfalten questus: *Et sustinui, ait, qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inveni.*

IV. Admiranda Christi liberalitas, summus amor

A fuit, qui non solum omnem sanguinem inter tormenta nostræ salutis fudit, sed etiam insuper non sine grandi miraculo absentibus tormentis ter amantissimè propinavit. Et i. quidem in cœnaculo, ubi tam multum sui sanguinis dono reliquit, quantum toti humanæ genti omnibus futuris post sæculis quotidie bibendum sufficit. Non sine ratione dixerim: Christus seipsum prius crucifixit in mensâ, quàm illum Iudæi in Calvariâ. Nam suis ipse manibus semet obtulit, sacrificavit, & edendum tradidit ipsi etiam proditori Judæ, representanti tot millia improborum, qui Corpus Dominicum impurâ conscientia sumpturi erant, & quasi denuò crucifixuri. 2. In olivei horto non sine miraculo fudit sanguinem, ubi sine flagris & virgis flagellatus, sine clavis terræ affixus, ante mortem dici potest mortuus. 3. In infami ligno, ubi post mortem jam obitam omni jam sanguine liberalissimè fuso, nihilominus è pectore mixtum aquâ sanguinem jussit scaturire. Verè copiosa apud Dominum redemptio.

B Sed nondum liber ex hoc oleario horto tot mysteriorum conscio abire, sanguineos Christi sudores attentius contemplari placet. Sed laxemus aliquantum dictionem, & plusculum libertatis calamo demus, ut tantò melius commiserescens animi sensâ explicemus.

§. III. Cur Christus sanguine sudarit.

I Am ejus rei causas brevè complexi sumus. Sed hæc ipse paulo explicatius tradenda, ut eò altiùs tanti mysterii contemplatio omnium animis insigatur. Romani veteres, uti Plutarchus in Fabio docet, cocineam tunicam ad Imperatoris tentorium in hastâ proposuerunt, accendendo insiti, ad concipiendam pugnam & arma paranda; & ut intelligerent diem prælii adesse, pro vitâ & sanguine certandum esse. Prælium Servatori cruentum, atrox, infandum instabat; omnis inferorum phalanx in unitis caput conjuratis viribus imminabat. Et en pridie quàm pugna hæc committenda, nos ter hic Imperator dat belli signum è rupe olivariâ: vestem ipse suam non alio murice vel ostro, quàm sanguine suo rubefactam proponit. Neque verò eam facili labore rubefecit. Gemuit, suspiravit, doluit, sudavit, & sudando sanguinem emisit. At unde tandem insolitus hic sudor? Quin inter homines ob mortis horrorem nocte unâ incanuerint, qui etiam extincti sint, fuisse quosdam accepimus; qui sanguine sudarit, vix ullum. Apud Sicheimenses in Belgicâ, ante annos circiter quadraginta, non homo vivus, sed divæ Mariæ Virginis imago sanguinem sudavit, uti memorat ævi nostri clarissimus scriptor Justus Lipsius. Feminam fuisse affirmat non è plebe testis, quæ mariti sui mortem eo lacrymarum imbre profecura est, ut lacrymis deficientibus guttas sanguineas oculi stillarint. At verò, qui sanguinem toto corpore, tantâ copîâ, ali ratione sudarit, nemo mortalium ullis retro sæculis est visus. Jacob Patriarcham cerno cum Angelo luctantem, sed sine sanguine: Joannam Prophetam video precantem & laborantem, sudantem & æstuantem aspicio, sed sine sanguine: Paulum concionantem, & in laboribus plurimis anhelantem observo, multum viri sudorem adverte, sed & hunc sine sanguine. Unum hodie Servatorem nostrum conspicio, qui luctetur quasi cum Angelo, sermocinetur cum Deo, tristetur ad mortem, sudet demum & æstuet, idque cum multo sanguine, è quo victorum nostrorum paralyti pharmacum paretur, etâ reverâ pluris sit remedium istud, quàm morbus.

Naturæ interpres Plinius, sanguinis & lac pluviam in prodigiis numerat, & portendere ait, cavendam esse divinam iram, prout nimirum aruspices interpretentur. Hodierna hæc sanguinis pluvia, quæ toto Christi corpore defluxit, luculentè nobis æterni Patris vindictam in inno-

Sanguinem suum
Christus
ter absentibus tor-
mentis
amantissimè propin-
navit.

* Ioan. Mal-
donatus,
tom. 1. in
Evangelii-
sua, mc. 26.
v. 39. Math.
23. in-
quit, ex his
qui viderunt
aut cognov-
erunt, ante
annos duos
Lutetia Pa-
risiorum, ho-
minem ro-
busum ac
benevalentem,
audita in se
capitali sen-
tentiâ, sudore
sanguineo
fuisse persua-
sum Naturæ
interpres id fe-
ri posse &
aliquando
contigisse,
docet Art.
stor. lib. 7.
de hist. Ani-
mal. c. 16. &
lib. 3. de
Part. Ani-
mal. cap. 5.

Ex corpore
Christi sa-
nguem
Christus
ter absentibus tor-
mentis
amantissimè propin-
navit.

Luc. 24.

Rei capi-
tis damna-

III. Mœroribus aded ingentibus circumfluere voluit Servator, ut nostri pectoris angustia inde firmarentur, ne mentis imbecillitas, languor, consternatio nos ad terram affligeret, & in perniciem daret, nève in rebus turbidis & luctuosis pœnitens desponderemus animum, sed ut hoc admirando hortensii spectaculo erecti, cogitationem ejuscemodi susciperemus: Etiam Dominus meus *Jesvs* humanam imbecillitatem expertus, tædium, pavorem, mœstiriam extremam sensit; ad ipsam usque mortem aded tristis, ut ab Angelo voluerit corroborari. Nam, quod Lucas dixit, *apparuit illi Angelus de celo, confortans eum.* Duremus igitur, & cum Christo nos esse homines fateamur, viribusque divinis tantò magis fidamus, quantò magis diffidimus nostris. Sed uti Christi precationem triam hoc semper epilogo clausit: *Verumtamen, Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat.* Eodem prorsus modo, iisdem omnino verbis & nos orationes nostras concipiamus: Non quod ego volo, mi Deus, sed quod tu. Idem in extremis fiat, cum sudor frigidus prorumpet, cum conscientia & hostis stygius anget; eja tunc patienter & viriliter agamus, divinæ voluntati ex toto subiectissimi. Sic animaris in conspectu hostium se dare, & cum Christo licet dicere: *Surgite, camus, omnem hostilem impetum excepturi.*

Luc. 24.

Rei capi-
tis damna-

III. Mœroribus aded ingentibus circumfluere voluit Servator, ut nostri pectoris angustia inde firmarentur, ne mentis imbecillitas, languor, consternatio nos ad terram affligeret, & in perniciem daret, nève in rebus turbidis & luctuosis pœnitens desponderemus animum, sed ut hoc admirando hortensii spectaculo erecti, cogitationem ejuscemodi susciperemus: Etiam Dominus meus *Jesvs* humanam imbecillitatem expertus, tædium, pavorem, mœstiriam extremam sensit; ad ipsam usque mortem aded tristis, ut ab Angelo voluerit corroborari. Nam, quod Lucas dixit, *apparuit illi Angelus de celo, confortans eum.* Duremus igitur, & cum Christo nos esse homines fateamur, viribusque divinis tantò magis fidamus, quantò magis diffidimus nostris. Sed uti Christi precationem triam hoc semper epilogo clausit: *Verumtamen, Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat.* Eodem prorsus modo, iisdem omnino verbis & nos orationes nostras concipiamus: Non quod ego volo, mi Deus, sed quod tu. Idem in extremis fiat, cum sudor frigidus prorumpet, cum conscientia & hostis stygius anget; eja tunc patienter & viriliter agamus, divinæ voluntati ex toto subiectissimi. Sic animaris in conspectu hostium se dare, & cum Christo licet dicere: *Surgite, camus, omnem hostilem impetum excepturi.*

Luc. 24.

Rei capi-
tis damna-

In innocentem filium demonstrat. Nicander, Dioscorides, alique complures affirmant eum, quem hamorrhoids serpens momorderit, unde quaque poris & meatibus sanguinem sudare, & sanguinando interire. Si vera quaratur causa hujus in Christo sanguinei sudoris, liberè pronuncio: Hamorrhoids illum icit. Hamorrhoidi aptissime peccatum comparem; à peccato Christus non suo sed alieno se admorsus est, ut correns ille sanguinis totis artubus proruperit. Quod si hamorrhoidis unius, atque non magna reptilis morsuuncula, quia letifera, sanguinem potuit elicere; quid non potuerunt tot, tam inmania, tam mortifera humanæ gentis peccata, quot fuerunt à primis mundi canabulis, quot sunt eruntque ad supremum illius senium, quæ quidem tunc simul omnia Christum unum lancinabant? Ad tot hominum scelera huic mitissimo agno & pianda, vicinæ mortis horror & formido ingens accessit. Luctabatur secum ipse animus, & velle atque nolle inter se acriter decertabant; futuri cruciatis immanitas ut præsens objiciebatur animo, qui illam quidem vi rationis subigebat, & cupiebat mori; mortem tamen, præsertim tam atrocem & sædam, naturalis sensus perhorrescebat, refugiebatque. Quare, videte obsecro, ut sese in hac luctâ ultimâ noster hic athletæ in gradum statimque componat. Vix hortum ingreditur, & mox pavere, pallere, angere, gemere, tristitiam aperire, tedium non diffiteri, angore vultu prodere, vigiliam & precum societatem possidere, à locis abire & redire sapius, quietem tamen aut solamen nusquam reperire. Et en, ut avellatur à suis, procumbat in genua, terræ faciem allidat, iratum Patrem exoret, verba suspiriis distinguit, in precatone perleveret, imminet sibi mortem averti postulet, non tamen suæ potiùs quam summæ voluntati satisfacere flagitet, preces easdem ter repetat, ad suos ter revisat, toties se terræ aternat, hunc sibi demum cruentum liquorem membris omnibus manantem exprimat. O spectaculum hominibus, & vel ipsis Angelis, luctuosum! Non fuit hæc Christi, (qualis sæpe nostra est) brevis aut perfunctoria precatio. In quo precandi ardore sanguis primùm ad cor compulsus, dein crescente in immensum angustia, ab eodem suffocari metuente repulsus, ubi per inflammatas venas & accensum corpus variè vagus & oberrans, sudore jam etiam defecto, foras demum, ruptis venulis, & apertis undequaque poris, ubertim expulsus est, subiectamque terram inebriavit prodigioso hoc nimbo. Hanc sanguinis eruptionem naturalem esse potuisse, non solius Aristotelis auctoritas, sed & ratio id convincit, cum sanguis & sudor eadem pene origine procedunt. Quam ob causam recentiores quosdam non audio, qui de vero exsudato sanguine nescio quid ambigunt; præcorum Patrum in hoc consensum veneror & sequor, atque veri sanguinis fuisse guttas agnosco, quæ, quia per corpus in terram destuebant, Ecclesiam quoque, corpus Christi mylticum, Martyrum sanguine mundandam denotabant. Dixi de cruenti hujus sudoris causa, addo nunc pauca de copia.

S. I V. Cur sudarit sanguine tam copioso.

Christus toto corpore & membris lacrymas cruentas profudit in Gethsemano horto.

PLorasse Christum sapius, scimus, numquam tamen, quam in hoc Gethsemano horto copiosius. Aliàs oculis tantùm lacrymatus est: at verò pridie mortem & manibus lacrymatur, & humeris, & genibus; toto demum corpore membrisque omnibus cruentas lacrymas profudit, ut verè illud præci Poëtae de Christo usurpem:

*Sanguerant lacryma: quæcumque foramina norat
Humor, ab his largus manat cruor: ora redundant,
Et patule nares: sudor ruber; omnia rotis
Membra suum venis: totum est pro vulnere corpus.*
Ceterùm adnotant nonnulli ex Egesippo Apostolo-

Ex his nata arbor.

Arum discipulo, natam ex hujus sanguinis aspergine arborem, quæ in foliis hanc præferat scripturam: O mors quam amara est memoria tu! Mirandum planè, si verum. Sunt etiam qui nescio quæ notitiâ Dominici sudoris guttas numerent, dicantque effluxisse centenas quinquagenas octonas. Sed incerta hæc mittamus; ego innumeratas fuisse guttas malim dicere, & pene rivulum, sive Christi vestem, seu horti solum considerem. Vestem puniceis maculis ruffatam divinus Iaias vel olim videt, & hujus è Christo causam sciscitans. Quare rubrum est, inquit, indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Horti viride pavementum pretiosissimis his guttis liberaliter depictum fuisse, beatus Lucas affirmat his ipsis verbis: Et factus est sudor ejus sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Sudor nobis fervorem, sanguis pretium, sanguinis decursus abundantiam designat. Corpus quidem vel paucæ guttæ madidare potuerunt, non item terram: & stillare, guttarum est; decurrere verò, torrentium aut rivulorum. Ergo sanguineus hic Christi sudor non tantùm coanxium destituit, trepidantes venulas deseruit, per pavida membra discurreit, per solutos poros prorupit, corpus Dominicum humectavit, sed etiam per artus defluxit, in subjectam humum se effudit, & omnem circa viridantem terram largiter & floridè purpuravit. Sanguis divini quàm alia est longè vox tua, atque vox sanguinis ab innocente Abele fusi! Ille vindictam, tu misericordiam clamabas: ille Deum ut puniret; tu, ut parceret, rogabas: ille Caini parricidium, tu Christi in nos beneficium monstrabas; ille fratris in fratrem odium, tu Dei in homines amorem immensum testabaris. Ita nimirum amor iste divinus festinabat in nostram salutem, ut illi tarda nimis visa sint vincula, columna & flagra cunctari, morari vepres & spinæ, crux ipsa nimium differri videbatur. Ergo moram hanc indignatus, concitabat sese, atque in apertum prorumperebat, & quantum amoris incendium Christi pectus instar Vesuvii contineret, ipsis etiam oculis subiciebat. Quin & Christus ipse urgebat semet atque instabat, promissum à se exigebat, ad mortem accendebat, fors & seipsum sic affabatur: Si sanguinem sitit inimicus adhiit hostes, & sanguine sarurentur; si fratres mei meo sanguine liberandi, prodi cruor, erumpe, sanguis, sudate pori, stillate venæ, rorate tempora, ora lacrymis rigate oculi; pluite cuncta membra, fundite artus singuli, & excutite imbrem non parcum, non aquosum, sed copiosum, sed insolitum, sed sanguinolentum. Nondum quidem in Pontificum palatio sumus, nondum in Pontiano prætorio stamus, aut in viâ publicâ jacemus, nondum pendemus in Calvariâ, jam tamen ad olivarium cliyum pervenimus: hic funestæ tragediæ prologus est statuendus, Cajetana rupes spectabit sanguinarium epilogum.

O mi bone Jesu! quò tua demum in nos abibit liberalitas? Paullò antè sub extrema cenæ finem, tum nobis sanguinem in calice propinasti, jam illum iterum in tuo corpore, in veste, in horti pavimento propinas, brevi in ædibus Pilati copiosorem, omnem denique in Golgotha propinaturus è cruce. Myrrha prima, myrrha electissima est, & balsamum illud suaveolentius re- l quo atque carius, quod sponte defluit. Cruor hic tuus, Christe, nobis jure pretiosissimus, quia primus, quia sine ferro fusus est. Seraphicus ille Franciscus, omnium certè viriorum, cum primis avaritiæ capitalis hostis, sui tamen sudoris, quo cælum mercaretur, ne vel guttulam quidem voluit dividere: cujus ergo pretii nobis erit sanguineus hic sudor, quem ipse Rex cæli fudit, & restauravit universa?

Romanæ arenæ gladiatores eâ in se ibant sævitie, ut victor sæpe manum mitteret in patulum occisi vulnus, & sanguine velut se prolueret. Nec defuerunt è populo, qui gladiatorum sanguinem ex ipso vulnere hiatu biberent,

LIBEL

Peccatum fuit sanguinei sudoris in Christo causa.

Christi lucta.

Et in eâ compositio.

Hæc sanguinis eruptio naturalis esse potuit.

Veri sanguinis guttæ fuerunt.

Christus toto corpore & membris lacrymas cruentas profudit in Gethsemano horto.

Ex his nata arbor.

biberent, calidum adhuc spirantemque, idque contra morbum. Adhuc hic modus, qui curandis animi morbis medelam quarunt, habent hic, quem hauriant, purissimum sanguinem, recentem omnino, & de suis primùm receptaculis eliquatum.

Cum inter Argivis & Lacedamonios super Thyrao agro certamen esset, pars utraque selecti militis trescentos in pugnam composuit, qui liti hinc finem facerent. Pugnam est acerrime, & sine missione, non sine sanguine, Ceciderunt denique unà omnes, duobus solam Argivis, Argenore & Chromio stantibus, qui ut victoriam domum nunciarent, à mortuis ad vivos properarunt. His digressis, Orthyadem Laconum fortissimus, etsi jam vicinissimus morti, extremas tamen vires resumpsit, loco confurrexit, hostium aliquot spoliavit, trophæum erexit, atque digito suo pro calamo, suo sanguine pro atramento usus, hunc scuto titulum inscripsit: *Lacedamonius de Argivis*. Quo facto, in casorum acervum se abiecit, & finit. Si fas ima summis conferre, Orthyadem in Sionis viridario invitatum conspicio, Christum video, qui inter extremam cum morte luctam trophæum statuit, & has in illo voces suo sanguine descriptis: *Sic DEVS dilexit mundum*. O nimum amorem istum, cui explendo mors una satis non fuit, sed ante mortem vitam hanc nostram mori cogit! ita quidem, ut nostri amantissimus Christus membra intierit, guttatim contabescere, & per lenta sanguinis stillicidia, diversis viis animam abire voluerit: & tamen adhuc plus diligebat ille quam perforebat, plus perferre cupiebat quam per humanam naturam valebat: mors illi pœnarum ejus vicissima videbatur; nec ei sufficiebat, si semel tantum moreretur in Golgothæ cœmeterio, nisi prius fuisset etiam mortuus in Gethsemani viridario: parum ei erat, si inter latrones expiraret medius, nisi & ante sudore sanguineo sic fumarét, ut jam flagellatus videri posset.

§. V. Ad Christum sudore sanguineo manentem pii suspiratus. *Pluricula de aliis quæ ad rem presentem.*

O mi amantissime Domine JESU, te unum suspirat cor meum. Cur, o amor meus, cur ita ipse tormenta ita præcipitas? Nondum hic illus est è Brutorum gente Romanus carnifex, nondum hamata te flagella lacerant, nondum aculeati sentices divinum verticem perfodiunt, nondum prægrandes clavi manus pedesque configunt; & tamen jam nunc tam uberes cruoris fonticuli fluunt. Quid eras fiet, cum totum corpus unus erit livor, vulnus unum? nimirum hodie tibi vult currunt, eras dabis cruoris maria. Atqui verò in supremis his angustiis, nemo unus hominum est, qui te vel minimum refocillet, nullus qui vicem tuam participet, qui dolorem tuum vel verbulo soletur: etiam amantissimi deserunt: ipsi etiam discipuli linguâ quàm animo meliores destituunt. Paulo antè vinciri tecum & mori parati, jam stertunt, brevi & fugam circumspicendi: solus o Christe vigilas, solus precaris, sudas & laboras. Verè torcular solus calcasti. O mi JESU, JESU mi patientissime, miserere mei, præcipue supremo vitæ meæ tempore. Confirma me in ultimo certamine, illâ præsertim horâ, quæ de omnibus meis animis sententiam feret. Mærores tui meos refocillent, angores tui meos dissipent.

Sed o felicem te dives olearum Horto, à Domino tuo purpurate, & sanguineis notis velut rosis stellate; tu arcanas illas voces atque genitus, tu suspiria lacrymis distincta, tu preces singultibus interruptas audivisti, conscius meritoris qui Christum, soporis qui locos oppresserat. Gatriant alii Adonidis aut Aleinoi hortos: nuge sunt & meta dumeta ad te comparati; Elysi campi, Elysi non sunt præ tuâ dignitate. Non errem, si te feliciorum primo illo paradysum dixerim. Et quis

Tom. II.

me transferat, ut olim Adamum, in nova hæc & beata tempe? Sed & o felicem te terram, quæ Domini tui cruorem combibisti, numquam tam pretioso rore irrigata! Quis mihi det, ut sexcentis oculis fatigem locum, quem Servatoris vestigia presserunt; genua contigerunt, cui sese os oculique appresserunt? Sed o terra, an non erubuiti, te premi tam sacro pondere, te aspergi tam nobili liquore? Imò certè rubere cœpisti Minio nimis pretioso purpurascens, postquam tubentem tibi stillam novus hic hortulanus irroravit. Et tu è caelesti prætorio alare Juvenis, quod tibi munus in hoc hortodemandatum? tunc illum solaris, qui tuum unicum est solamen: illumne ad certamen animas, qui tunc in illo contra apostatas angelos certamine, servavit? Ah! quæ hæc tam lucuosa metamorposis, quod fatum hoc tam ineluctabile, ut is in terrâ jaceat, quem in cælo beatæ mentes non sine tremore adorant.

Quid agimus hic Christiani, quæ animi nostri sunt sensa? Videre mihi, obsecro, æterni Patris Unigenam, mæsto noctis silentio, ad olearum colles terra diffusam, & velut sub mole maximâ fatiscentem, guttis roseis undique notatum. Videte mihi botrum crucis torculari nondum impositum, jam tamen ex eo vindemiam sponte redundantem. Videte oleam trapetis nondum pressam, jam tamen olivi plurimum sudantem. En spongiam nullius manu contractam, humore tamen copioso manantem. En terram virginæam hostili aratro nondum proficissam, jam tamen messe uberi triumphantem. Videte mihi pellicanum nondum clavorum rostris confixum, jam tamen sanguineis rotibus stillantem. Videte agnum nondum macello, nondum cultro admotum, jam tamen undequaque guttis sanguineis respersum: guttas modo videris, brevi visuri sanguinis flumina. Sed o sensus humanos, vel adamante duriores illum hircinò sanguine domari ferunt; hos sanguis divinissimus tam largè, tam variè fusus vix quidquam

egollit. Terra movet, sol expallet, sepulera referant, saxa rumpunt, mortui sentiunt, rupes dissiliunt. Homo quid? Ridet, & Domini sui sanguinem, jocum sepe facit & ludibrium. Chrotildis regina, uti Gregorius Turonensis refert, ab Amalerico conjuge crudeliter habita, Childeberto fratri candidum linteum misit proprio sanguine infectum, quod loco litterarum esset, & hoc quasi fratri diceret: Videtne hæc Childeberte, & pateris? cernitne quid soror pariat, & conives? non vindicas, non defendis? Et, en nobis ex oliveto sudarium misit Christus, quod suo ipse sanguine largiter pinxit, & hæc quasi verba inscripsit: Hunc mihi sudorem scelera vestra expresserunt: videris ista, & vitam priorem non desipis? Utinam nos Childeberti nunc simus, & in nostram ipsi vindictam animemul Certè Patientem Christum nemo luget verius, nemo amat sincerius, quàm qui ea, ob quæ passus est Christus, odisse incipit. Tui, o mitissime JESU, sudores sanguinei gelidos meos abstergant, tuæ preces vim & robur meis tribuant. Tua innocentia meas noxas eluat, tua mors immortalitatem mihi beatam conferat. Tuus sim vivus, mortuus. Ita tecum, mi JESU, & pro te libens moriar.

CAPUT III.

Christus moriturus ab Iscariote proditur, à Petro negatur, ab Herode illuditur, à Pilato flagellatur.

Filius Virginis Christus ab omni hominum genere contumelias est passus: à suis, ab alienis, à sacerdotibus, Pontificibus, Senatoribus, Regibus; à Pharisæis & plebe; à summis, infimis; ab hostibus & amicis. Ipsi etiam

Christus ab omni hominum genere contumelias est passus, etiam

Ff

Handwritten notes in the right margin, including 'LAVET IN ACQUA' and other illegible text.

Handwritten notes in the left margin, including 'LAVET IN ACQUA' and other illegible text.

etiam discipuli suam in necem Magistri contulerunt symbolam. Fuit eorum unus, qui hostibus illum proditor, fuit qui coram servis eum negaret; ceteri fugiendo ac deserendo promissam in cena fidem minime servarunt. Quid miramur hunc optimum patremfamilias ab alienis tam male habitum, quem ipsi etiam injuriis affecerunt domestici? Ab Herode Iannas, a Pilato plagas tulisse Christum, nil novi, hostes erant: a Judâ perfidissime traditum; a Petro ter constantissime affirmatum sibi eum hominem esse ignotum, hoc novi quid & miri est; discipuli fuerant. Sed hæc singula penitentiâ inspiciamus.

S. I. Iscariotes Christum prodens.

Dominus Jesus jam morti proximus, duos è discipulis Hierosolymam præmittens, Ecce, inquit, introcunibus in civitatem occurret vobis homo amphoram aqua portans; sequimini eum in domum, in quam intrat, & dicitis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister, Vbi est averforium; Et pascha cum discipulis meis manducem? & ipse ostendet vobis cenaculum magnum, stratum, & ibi parate. In hoc cenaculo Christus triplicem suis cenam dedit. Prima erat ritualis illa, quæ agnum Paschæ confumendum inferebat. Altera communis & quotidiana, quæ famem consuetis epulis, solitis cibis eximebat. Tertia demum sacrosancta, quæ divinum epulum, corpus & sanguinem Dominicum exhibebat. Ad hæc caelestem cenam pedes Dominus servis piscatoribus lavit, sermone in Humilitatis & Charitatis commendationem instituto. Innumera hæc mysteria sunt. Non tangimus: nullus hic dicendi finis, nullus exitus. Unicum hoc loco censui libandum. Nefas silentio prætereire (quod plerique faciunt) obstupescendam Domini Jesus v mansuetudinem, quæ in suum proditorem est usus. Cum Hebræo vate dixerim: *Obstupescite Cali super hoc. Obstupescite terra, obstupescite omnes Angeli ineffabilem Regis vestri placiditatem in tolerando scelere humano.*

Reverâ jam in cenâ Christus fel & acetum cepit bibere: omnes epulæ amarioribus corruptæ. Nam præterquam quodd dissenso ambitiosa inter discipulos orta, quis eorum major; Petri etiam titubans lingua, & ceterorum turpis fuga in sermonem venit: hæc Christo merum fel erant. Hæc tamen omnia superabat, quodd ille lupus, proditor, diabolus Iscariotes lateri hæreret. Ah, quæ mitissimus Jesus non tentavit, ut hunc hominem à cogitato scelere averteret? In Apostolum eum elegit, suum questorem fecit, elemosynis præfectum constituit, patrem illius, ut serunt, à leprâ, matrem à paralyti curavit, ultra, triennium inter suos illum toleravit, plurima eum docuit, obmurmurantem pertulit. Tandem turbatus spiritu, Amen amen dico vobis, inquit, *quia unus ex vobis tradet me.* Turbatur amantissimus Pastor, quodd unam è suis oculis, quas unicè amarat, esset perditurus. Nihilominus omnem salutis viam explorat, tentat omnia Magister mitissimus, ut discipulum à concepto flagitio abducat. Nam i. secum illum in ultimâ cenâ tolerat, non oculis tantum æquis illum aspicit, sed ex eadem paropside cibos cum illo sumit, humanissimè illum affatur.

2. Non tantum hunc mensæ contubernalem & convivorem, sed inter primos, & ante Petrum, Joanni proximum considerare permittit.

3. Ter distinctè sceleris concepti monuit, sed nomini semper pepercit. Et primò quidem teclè monens, Vos, inquit, mundi estis, sed non omnes. Deinde paullo apertius: *Qui manducat mecum panem.* Imò etiam, quodd Joannes asserit, protestatus est, *Vnus ex vobis me tradet.* & nomine tamen semper suppresso. Denique etiam atrocitatem criminis exponens, *Va, inquit, homini illi, per quem Filius hominis tradetur.* Bonum erat ei, si non esset na-

Aus homo ille. Nihil effectum; noluit mollescere hoc saxum. Sed ò Deus, quàm levi pretio caelorum terrarumque Dominus est venditus! quot asini & canes, quot vasa testæ, quot vitrea pocula, sanguinariam metcedulam hanc superant? Stultissime, scelestissime venditor, impiï emprores! Itane cæli pretium, pretio vancit tam vili?

De pretio Christi venditi li Auctorum ingens, & sententia diversissima. Sunt qui censent fuisse duodecim nostrates coronatos aut Philippæos, vel florenos quindæcim. Ita Hostius l. de Re nummaria c. 5. Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thoma. disp. 34. scilicet. 1. Passim rejicitur Casaris Baronii sententia de 330. coronatis. Vide quid hæc de re sentiam Ioan. Bapt. Villalpandus, & Hieronymus Pradus in Ezech. tom. 3. part. 2. l. 2. disp. 4. c. 31. Pererius to. 3. in c. 20. Gen. disp. 2. Lorinus in cap. 4. Act. v. 37. Bosqueteri Cohrus conc. 31. v. 2. Cornelius de Lapide in c. 37. Gen. nobis p. 239. Iacobus Saliarius tom. 6. Annot. vet. Test. ad Annum Christi 34. nobis p. 890. putat Christi venditi summam fuisse 36. Francorum cum quadrante (Francus Gallicus unus continet 10. victoratos.) & secundum hunc calculum computat Saliarius. Ab hoc non dissentium Cornelius Iansenius, Emmanuel Sâ, Ioannes Maldonatus, alii. Nec ego huic sententia multum refragari velim. De hoc eodem venditi Christi pretio vide Aurifodanam meam part. 3. cap. 1. Adde: Pro varietate regionum mirè variant hæc moneta, FRANCUS. Nam in Lotharingâ nostrates 6. bacios aequat pretio, alibi 8. quodd in Avridanâ non expressimus. Alia regiones Francum pro 9. alia pro 10. bacis nostratibus, ut in Galliâ accipiunt. Si ergo Francum Gallicum sumamus pro 10. bacis, dicemus 30. argenteos, venditi Christi pretium fuisse 24. florenos, Philippæos vero 18. & duos bacios cum dimidio.

Quodd si Francus pro bacis 9. computetur, erunt floreni 21. Philippæi 16. Quodd si Francus bacis 8. aut sicut Lotharingus, Francus 6. bacis constet, pretium Christi venditi ad calculos nostri floreni vel Philippæi revocare, facillimum erit & dictis.

4. In genua ante hunc nebulonem procubuit cali Dominus, tamquam delicti veniam rogaturus. Neque hoc solum; pedes etiam illi lavit, & quidem omnium primo, quod Auctores optimi tradunt. Et quomodo tandem Angeli sese ad hanc injuriam continere poterunt? Hæc certè Christus magis se abiecit, & honorem suum depressum ivit, quàm cum ab aliis mysteriorum ignaris caderetur, confunderetur, in crucem suffigeretur. Sed hæc Domini submissione nihil promotum.

5. Hoc unum restabat, quo majus non poterat. Uti ceteris, ita huic homini scelestissimo suum corpus porrigit edendum, suummet propinat sanguinem hauriendum. Sed nihil animi melioris impetrat. Hic certè Iscariotes eos omnes repræsentavit, qui futurus post sæculis Eucharistiam sumpturi essent sapurâ conscientia: qui venturi essent ut amici cum Christo cenaturi dum noxa lætalis in animo hæret. Hic & illi etiam altum ingemiscant, qui quidem sceleris puri, paullo post tamen voluptatula vili vendunt Christum, & animo exturbant.

6. In ipsomet flagranti scelere, dum osculum particidale dulcis Jesus accipit sceleratam belluam suavitèr affatus, Amice, inquit, ad quid venisti? Filium hominis osculo tradis? Surdo hæc omnia, hæc cauti Marpææ dicta. O durum cor! ò peccus adamantinum! Uti accipit, in veritum abit, in præcepit ruit.

Ita Deus quotidie nobiscum agit, nil non medicina in nobis explorat, ut aeternæ morti nos subducat. An non crebrè satis nos monet; aures cohortationibus pervellit, conscientiam tacitis afflat instinctibus? Ex ipsius catino edimus; nutrit nos; sed & pedes in exomologesi nobis lavat, veniâ delictorum nos donat, suum nobis Corpus, suumque Sanguinem, ad lubitum nostrum, in cibum & potum apponit. Nec quotidianos quidem convivas rejicit. In ipso subinde peccato amantissimè monet: Amice, ad quid venisti? an ideo te creavi, ut me injuriis afficeret? Desperatis omnibus remediis tandem refractario dicitur: *Quod facis, fac citò.* Ito, perfide, ito; animo tuo satisfacito; certa tibi imminet pernicietis, sed cave Deum accuses, aut in alios culpam detives, tu ipse tui faber es exitii; peribis, quia voluisti perire.

Luc. cap. 22. vers. 10. & seqq.
Triplex cena à Christo discipulis data.
De triplici hac cenâ libro singulari Ioannes Walterius Antverpiæ editus anno 1617.
Christi mansuetudo erga suum proditorè.
Hier. cap. 2. vers. 12.

Ioan. 6. 13. vers. 21.
Vic quibus tentavit eum à concepto flagitio abducere.
Catimus hic Genes:
Calice in hac cenâ usus patris Romæ asservari dicitur ad S. Joannem Lateran.
Ioan. cap. 13. vers. 10.
Ibid. v. 18.
Marci c. 14. vers. 21.

Cur Christi-
stus Juda
hominem
negam in
Apostoli
elegi.

Sed forsitan quæras, Cur, obsecro, Christus hunc ho-
minem nequam in Apostolum elegit? Mi bone Chri-
stiane, cur, obsecro, Deus creavit Angelos, quos scivit
apostatos futuros? Cur protoplastum in paradiso col-
locavit, quem in paradiso non permanfurum ab omni
æternitate præcivit? Cur quotidie vult nasci tot homi-
nes malos, quos minime ignorat certo damnandos? Nimirum optimus Deus, cum tales creat, suam orbi
bonitatem monstrat; cum damnat, justitiam. Ita nostro
nos arbitrio permittit; si bonæ mentis sumus, paratum
præmium; si nequam sumus, paratum supplicium; &
nihilominus ipsa nequitia nostrâ in finem bonum ui-
tur, quemadmodum Judæ proditione nobis saluti, ipsi au-
tem exitio fuit, quia esse voluit.

Mitamus ergo curiosiores illas quæstiones, & potiùs
admirandam Domini manufacturam, summam ani-
mi æquitatem discamus. Nostræ sed prævæ indolis est,
peccata sua tegere, aliena vulgare, inimicos odisse, &
malis omnibus impetere. Christianum est, Domini
præceptum est, inimicos diligere, pro iis preces funde-
re, illis benefacere. Hoc nos Christus & in cenaculo, &
in monte Golgothæ docet.

§. II. Petrus Christum negans.

Negatio
Petri acer-
bior fuit
Christo
probris &
retortivi-
bus.

Robra & verbera Dominus Jesus acerbè sensit,
sed acerbius negationem Petri. Hæc in domo Cai-
phæ contigit, uti Origenes, Cyrillus, alii docent, id quæ
inter horam noctis duodecimam & quartam. In eâ-
dem hac domo crudelis planè colophus ab infimo man-
cipio incussus est Christo. Sed minùs sensit mitissimus
Dominus ab inimico servo verberari, quàm negari ab
amico Petro. Hic Jobi voces opportunissimè usurpari
poterant: *Frater meus longè fecit à me, & nos mei, quasi
alieni, recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, &
qui me noverant, oblitii sunt mei. Quem maximè diligebam,
aversatus est me.* Inter primos Christus maximè dilige-
bat Petrum; inter Apostolos Petrus au dactissimè nega-
vit Christum.

Iob cap. 19.
vers. 13, 14.
& 19.

Julius Cæsar in Romanâ curiâ Senatorum sicis un-
dique petitus, in unum Marcum Brutum oculos desi-
gens exclamavit, *Et tu fili!* cum dicto sese involvit, ut
honestiùs caderet. Licet hæc pæne idem usurpare: Et
tu Petre Apostolorum primarie, tunc ista in me audes?
Quem ego ceteris præfeci, plus ceteris amavi, quem
ego in petram posui, pro quo singulariter oravi: Tunc
hoc mihi? Itane ad temerarium verbulum ruit colum-
na? Ubi nunc, quæso, magnifica promissa tua, Animam
meam pro te ponam? Et vel nosse negas? Non nosti me
Petre, quem Christum filium Dei vivi palàm confessus
es? Ad cujus genua in navi proci dens, *Exi à me, ajebas,*
quia homo peccator sum Domine. Cui omnium Apostolo-
rum loco respondebas: *Domine, ad quem ibimus? verba vi-
te æternæ habes.* Cujus candicantem vestem, & radian-
tem vultum in Thaboreâ rupe aspexisti. Non nosti me
Petre, quem mari & ventis imperantem, panes multi-
plicantem, ægros sanantem, ad vitam mortuos revo-
cantem, tot alia miracula patrantem vidisti, quem con-
cionantem toties audisti? Hunc ipsum hominem non
nostis? Et, quæso, non ampliùs meministi, nocte hac
proximâ quid videris, quid audieris mirandorum? O
Petre, ô Ecclesiæ petra! Itane lato in hominem igno-
rum unâ secum cruci affixum, plus exeret pietatis & fi-
dei, quàm tu & omnes Apostoli? Animum collige; non
est quòd jubeatis animam pro Christo ponere: modò
animosius uni focariæ velis respondere. Sed ô incon-
stantiam! ô infirmitatem humanam!

Matth. c. 16.
vers. 16.
Luc. cap. 9.
vers. 8.
Ivan. cap. 6.
vers. 68.

O nimis à nobis fragiles! Quò fortitudo & sanctitas
sibi relicta corruit? Nusquam tutus locus, è cælo cadit
Lucifer æternum puniendus, è paradiso ejicitur Ada-
mus, in illum non recipiendus; Ex Apostolorum Colle-

gio à seipso excluditur Judas fure finiturus; ad mulier-
culæ vocem exanimatur Petrus Christi vicarius; sed
Christum ter negaturus. Hæcine illa est petra, supra
quam ædificanda fuerat Ecclesiæ, adversus quam infero-
rum portæ non sint prævaliturae? Illène Apostolo-
rum apex, cui claves regni cælestis committendæ? Heu,
fundamentum istud labitur; hæc petra, velut testa con-
teritur! Quis sine clavibus cælum subeat, quis claves
speret ab eo, qui Magistrum, à quo claves acceperat,
negasset? Aut quomodo negantem Magister discipu-
lum nosse vellet aut posset? Noverat Magistrum Petrus
inter convivia Zachæi, Matthæi, Pharisei, Canæ Gali-
lææ, Agni Paschalis: jam pollicitationum amplissimarum
oblitus, jam hominis illius paulò antè charissimi
noticiam omnem negat ac pernegat, nec simplici jure-
jurando dicta confirmat. Quomodo sol firmamenti
Apostolici versus est in noctem, in tenebras? Quantam
eclipsim muliebris hæc luna offudit primò huic fideri?
Quomodo ancillaris nubecula unica hunc Ecclesiæ so-
lem obtexit? Nulla hinc Jabel clavo & malleo arma-
ta, non Juditha Holofernis gladio ad cædem parata,
sed vilis ancillula animosum Petri pectus interroga-
tiunculâ expugnat.

Petrus sibi gigas magnus, & Goliathus aliquis vi-
sus, *Esti, ait, omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam
scandalizabor.* O inauratam statuem! sed lapillus unicus
frontem illius icit, & tota corruit, constantia omnis
evanuit. O Petre, tantùm cogita paullisper quis inter-
roget: non ferox miles, non ipse Pontifex, non totum
concilium, sed unica ex te querit ancilla, de tuo Ma-
gistro, nec eum seductorem, sed hominem appellat.
Quid adeò trepidas in Pontificis atio? ante horas pau-
culas in cenaculo magnifica pollicebaris, grandi pro-
missor hiatu. Ubi nunc promissorum pars centesima?
Recordare, obsecro, Petre, cum pelagus animoso
gressu calcares, quòd ad venti vehementiam allquan-
tulum merfus, *J E S U M* Dominum tuum inclamâ-
ris, & ille continuo dextram porrexit, & incolumem
servavit. Jam fundum petis, sed illum ipsum non tan-
tùm non invocas, sed etiam nosse negas, Magistrum
tuum, Dominum tuum, ipsum Deum tuum. Quæ tan-
tæ causæ ruina? Paulo antè hujus hominis, de quo
quæstio est, Corpore & sanguine passus es, tot arcano-
rum illius eras conscius, jam annis pluribus inter ho-
minis istius charissimos pubicè habitus, & hunc homi-
nem negas nosse? quæ tantæ commutationis, quæ tan-
tæ causæ ruina? Causas in digito mittemus.

Prima: Nimiùm sibi tribuebat Petrus, & præfide-
bat, exerosque præ se spernebat: *Eriam si, ait, oportu-
erit me mori tecum, non te negabo: est omnes scan-
dalizati fuerint in te, ego nunquam.* Perinde ac si dixit-
set: Ego solus fortis, ego mortis contemptor, ego solus
prudens & impavidus. Videre, obsecro, misella & im-
plumis avicula, volare conata, decidit. Occursum, sed
malignum vitium Confidentia sui * & temeritas, quæ
per cuniculos in præceps ducit. Nemo suis fidat opi-
bus, ingenio, viribus, prudentiæ, doctrinæ, potentia.

Qui se existimat stare, videat ne cadat. En Apostolus iste
præservidus, testimonio Domini mundus, corpore Do-
minico saginatus, turpissimè tamen ter lapsus, & sem-
per gravius. Primò negavit, dein & juravit, demum
cum detestatione anathematizavit, quia non novisset ho-
minem. His veluti scalis ad scelus ascenditur, tantò peiùs,
quantò altius.

Alterâ causâ: Somnus intempestivus in oliveto. z. Somnus
cùm illic fuisset vigilandum, dormivit; cùm genua in
preces hecctenda, sedit aut jacuit: hinc cùm standum
esset, fugit, post fugam à longè secutus. Hortatus Pe-
trum Dominus ad excubias nominatum: *Simon dormis,*
*ajebat, non potuisti unâ horâ vigilare? Vox Domini confir-
gentis cæcos, sed non soporem Petri. Nihil effectum est*

Matth. c. 26.
vers. 33.

Causæ
ruinæ in
Petro:
Prima:
Confiden-
tia sui.

* Præsum-
ptio vocari
solet.

1. Cor. c. 10.
vers. 12.
Septies, ut
Cæcilianus,
sed male ait.
Matth. c. 26.
vers. 74.

Marci c. 14.
vers. 37.
Psal. 28. v. 9.

Handwritten notes in the right margin, including the words "LAVET" and "IN" repeated vertically.

commonitione plus simplici. Aureus non habuit tam profundus sopor. Atqui hæc magna remissionis erant indicia. Nimirum, quod Pfaltes dixit, *Filii Ephrem intendentes & mitrentes arcum, conversi sunt in die belli.* Arcum intendimus, cum quid pie fastidite volumus, sagittas emittimus, cum voluntatem in opus educimus, sed die belli turpiter ante pugnam cadimus, cum inter tentationes nostra ipsi decreta evertimus, longèque aliud quam statueramus, facimus. Ita Petrus in cenatione se victorem mortis jactavit, in horto nec somnum quidem superavit. Mi Petre, quam longè diversa sunt, strenuè dicere, & strenuè facere?

3. Societas mala.

Joan. cap. 18. vers. 16. Ille alius discipulus non videtur fuisse Ioannes, ut aliqui censent, sed Nicodemus aut Ioseph ab Arimathea.

Psal. 105. vers. 35. Hier. cap. 51. vers. 6. & 49. v. 30.

Hier. c. 17. vers. 5. Homini non fidendum,

Sed in solo Deo spes est ponenda.

Gradus per quos Petrus in præceptis abiit.

Tertia causa: Societas mala. Quid miramur Petrum gravius lapsum? Non fugit impiorum cõsortium. Quod Joannes commemorans, *Petrus autem, inquit, stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit ostiari, & introduxit Petrum.* O infelix beneficium, quod accipientem impulit in exitum! Nocuit, brevi etiam tempore, inter improbos egisse. Societas prava, res pestilencissima. Nec unquam mitius aut suavius discuntur mores improbi, quam ubi vitia per oculos & aures aëdudè instillantur, quod proprium societati male. Hebræo populo nihil æquè nocuit tot sæculis, atque multa cum idololatriæ consuetudo. Hæc una res Judæis omne vitiorum genus, ipsamque idololatriam inter tot luculentia Dei prodigia facillimè perlocavit. Quod Pfaltes apertissime dixit: *Commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruerunt sculptilibus eorum.* Hinc illi Hicremiæ vatis clamores: *Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam. Fugite, fugite, abite vehementer.* Quam grandi beneficio affecisset Petrum discipulus ille alius, si in aurem ejus insuferat! Fuge, Petre, fuge Pontificis seruos, homines sceleratos: abi vehementer, abi, abi ab hac aulâ, grande tibi malum imminet. Non abiit, non fugit, Pontifici servis se misquit, Dominum negavit, cum detestatione juravit.

Quam instabili fulcro nititur, qui suæ innititur fiducia! O nimis semper noxia præsentia, fatuata's præcipium! Tantò magis sibi ipsi diffidere, quantò magis Deo fidere oportet. *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor ejus.* Infelix nimium, qui divinam, verit in fiduciam humanam. Quam dubia & incerta, quam omni momento pendula sunt humana omnia! quam varia semper Principum gratia, magnorum favor, fortunæ lusus! quam certa plurimorum odia, æmula mentes, inconstantes amicitia! quam instabili, quam nullo stant fundamento, qui alieno favori, viribus, potentia fidunt! In nunc, & fide post Petrum homini, quantum vis amiceo, & spera in adversis subsidia. In solo Domino spem pone: ille unus non destituet inter adversa; magis etiam aderit, animos addet & vires. Ab homine etiam amicissimo, etiam post summa beneficia, si speras, falleris: ne fallas, ne spera: spes tua pendeat ab illo solo, qui neminem unquam fecellit, spem humanam omnem vicit, qui que invocantibus se semper adfuit. Prudentissimus est, qui spem suam omnem in uno Deo ponit, qui que extra hunc nihil sperat, nihil metuit. Non alienis favoribus, non suis, sed unius Dei gratia ac potentia fidit, nihil sibi ab aliena, nihil à suâ promittit, à dextrâ Dei manu accipit. Nec rebus afflictis indignatur, nec ad lamenta se vertit: scit enim nihil ab illâ Dei lenissimâ manu evenire posse non optandum, non in suam salutem, & Numinis honorem. Hæc à lapsu tutos reddunt. Fecisset hoc Petrus, tam turpiter lapsus non fuisset. Ubi labi cœpit, per gradus, ut sit, in præceptis abiit. Primus gradus fuit: *Alios quam se minoris estimavit: Eisi omnes, non tamen ego.* 2. Domino præscienti omnia & optimè momenti non credidit. 3. Suis viribus plus nimio tribuit, promissisque carceris & mortis commu-

nionem, qui nec vigiliæ societatem præstitit. 4. Non semel de periculo monitus, imò rogatus, à somno tamen se vinci passus est. 5. Occasionem non fugit, nec impiorum familiare colloquium declinavit. 6. Christum Magistrum non semel tantum, sed iterum ac tertium abnegavit, & dicta insuper execratione ac juramento confirmavit. Sed crimine jam in totum admisso, & audita galli cantantis voce, *Egressus foras stetit amare.* Hic gemino documento erudimur.

I. Scelere commisso, nec dimidium quidem diem differre penitentiam. Nam peccatum, uti Gregorius loquitur, quod per penitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Animalia læsa maturatè medicam adhibere properant. Cervus faucibus dictamnum suum quarrit, suam plantagineum bufo, chelidonium suum hirundo. Peccasti? letale vulnus accepisti, mox oblige. Peccatum ut cancer serpit, nisi maturatè penitentia obstitas. *Salubrius, ait Augustinus, sibi Petrus displicuit, quando stetit, quam sibi placuit, quando presumpsit.* Chrysostomi præceptio est: *Millies peccasti, millies penitere.*

II. Peccandi occasiones solerter fugere. Ubi Petrus ab impiis recessit, mox flere cœpit, dum in atrio Pontificis hæsit, peccatum auxit. Quid miramur nos identidem in pristinas relabi noxas? occasiones peccandi escas non fugimus. Hinc illa lacrymæ, hinc irriti labores. Quos Siraides acculans, *Qui baptizatur à mortuo, inquit, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus?* Si serio doles, dolendi causas fugies. Quæ in aulâ Petrus deliquit, extra aulam deploravit. Duo illum egressus & Petrus fleus monuerunt, Christi aspectus, & galli cantus. Vix dubium, quin obtutum animi, ipsi etiam exteriores oculi confirmarint. Ipsum etiam gallicantium infelicitatis atrio Petrum ejecit. Hinc Clemens Romanus de Petro, *Quærit, inquit, gallum audivit, in genua procidit, & veniam lacrymans petivit.* At verò quilibet, Laurentio Justiniano teste, suum gallum domi habet, suam conscientiam. Beatus qui vesperti quotidie, priusquam se somno permittrat, hunc gallum cantantem audit, peccatus tundi, delictorum veniam postulat.

S. III. Herodes Christum illudens.

Romanus præfes Pontius, ut sese alex periculosa subduceret, Christum Herodi vincum transfudit. *Herodes autem viso IESU, gavisus est valde: erat enim cupiens multo tempore videre eum, ed quod audiver multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Quomodo autem gavisus est Herodes, cum Phariseorum aliqui Christum monuerint: *Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere?* Aut ergo animum mutavit Herodes, aut illi hoc confixerunt. Fuit autem Herodes Antipas Ascalonitæ magni Herodis, qui tot millia infantum jugulavit, nobilis tyranni filius, nec degener à parente partus. Hic igitur Herodes Antipas, partim ambitione, partim curiositate ductus, lætabatur ad suum tribunal hunc vincum stare, qui magiam aut histrioniam exerceret, aut schenoboticam faceret, ideo prodigii aliquid expectabat. Cunctantem ergo quæstionibus urget. De his nihil certi produnt divinæ litteræ. Potuerunt hæc tales fuisse. 1. An is ille, qui patienti suo etiamnum infans illuserit. 2. An eum se ferat, cujus adventu simulacra Egypti corruerint. 3. An ipse cæco nato diem restituerit, leprolos, claudos, surdos, à malo genio infellicos curavit, Lazarum sepultum, ut fama est, in vitam revocavit. 4. Quæstionis loco, iussit adferri panem multiplicandum, aquam in vinum mutandam. 5. Denique quæsit, num ipse sit Messias, quæ ipsius doctrina, qui discipuli, quid criminis paratit. Cupidissime autem signum expecebat, & eo vilo libertatem præmittebat. Opinatur Anselmus in commentatione: Herodem libimet coronam à capite detraxisse, & impos-

fuisset Christo, & una libertatem promississe, si miraculum ederet.

O Herodes fatue ! o Regum curiosissime ! si scias quis ante te stet, quaestiones longe aliter instituas. Hoc summum est prodigium, Verbum obmutescere, Sapientiam illusionis tolerantem esse. Quod si aded ardentem queras miracula, paululum expecta, brevi e caelo terraque videbis. Sed ubi morum emendatio ? Hoc tibi utilissimum foret miraculum, si tute ad frugem applicares animum. Sed porior tibi curiositas est, & impetandi libido, quam animus ad virtutem compositus.

Ita Herodes interrogabat eum multis sermonibus.

At ipse nihil respondebat. Silentii causae vel nobis nota complures. 1. Ad emendationem nihil fecisset respon-

sio. Una & sola curiositas hic respicienda venabatur.

2. Tacebat Jesus, ne verba & signa damnationem obstinatissimi hominis augerent. 3. Tacebat, ne proximos cruciatus & mortem crucis impediret. 4. Tace-

bat, quia vox sua, Joanni Baptista silentium gladio rex imperasset. Non enim Christum loquentem audiunt,

qui, quos mittit, rejiciunt. Interea stabant Principes Sacer-

dotum, & scribe constanter accusantes eum. Illud utique

valde urgebant, quod regem publice nominasset vul-

pem. Verebantur enim ne sibi hic reus elaboreretur. Hinc

accusationum plautra. Eorum summam colligamus.

1. Fanaticus habebatur Christus, & a malo demone in-

fensus. Hinc publicae voces illae: *Nomine bene dicimus nos,*

quia Samaritanus es tu, & demonium habes ? 2. Magus:

In Beelzebub, ajebant, principe demoniorum eiecit demonia.

3. Mauducus gluto, patinarius: *Ecce homo vorax & pota-*

tor vini. 4. Hominum sceleratorum affecta: *Publicanorum*

& peccatorum amicus. 5. Arrogans & superbus: *Unus*

assidens ministrorum dedit alapam Jesus, dicens: Sic respon-

des Pontifici ? 6. Blasphemus: *Ecce nunc audistis blasphemiam,*

ait Caiphas, quid vobis videtur ? Sed & universus

populus clamabat: Secundum legem nostram debet mori,

quia filium Dei se fecit. 7. Rebells & seductor. Ita plebs

vociferabatur: *Commovit populum docens per universam*

Judeam. Et Pharisaei ad Pilatum: *Seductor ille dixit adhuc*

vivens. 8. Latio denique, & latronum coryphaeus, nam

illorum medius pependit. *Tamquam ad latronem existis*

cum gladius & sustibus comprehendere me ? Hoc unum ergo

deerat, ut etiam haberetur stultus.

Quocirca Herodes, non ut Pilatus modestissimi rei

silentium miratus, sed hominem censens indoctum ducit-

axat doctum, & plebi disertum, eum cum omni exercitu suo

judicavit stultum. Idcirco omnia omnibus licere

vult in Christum. Atque ut hic lapsus tanto irer hilari-

or, pluribusque innoceret, linteum album raptim

perforatum humeris est injectum, laciniis per membra

defluentibus, ut nemo nesciret, hominem esse factum,

catata dignum. Quae quidem ignominia rex stolidissimi-

mus, male affectatam nobilitatem irridendam simul

& puniendam esse censebat. Deinde, quia res Herodi

cum Romanis, more Romano luse, ut qui regnum

stulte affectasset, regni candidatus esse monstraretur.

Verè Christus fuit candidatus, sed non alterius solii,

quam crucis, quam nobis regnum pareret immortale. Sed

quia superbia nostra obstabat, ideo pro servis Dominus,

tantum hanc ignominiam, hos irritus tulit patientissi-

me, nec recusavit haberi pro stulto Christus Jesus,

in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi.

O mi bone Deus, quam difficile, contemptum a quo

animo tolerare ? Et quis hominum est quantum vis vi-

lis & abjectus, nisi sit patientissimus, qui contemni se

ferat ? potius alia omnia, quamvis perpeflu asperissima pati

malimus, quam contemptum & ludibria. Hoc igitur

stratagemate, hac alba veste irridenda erat & erudienda

nostra superbia. Disce homo vermicule, disce pul-

bis nova haec sententia a tanto Magistro, tam tibi quam mihi, quam nobis omnibus tradita. Nam spre- vit illum Herodes cum exercitu suo, & iussit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum, Christus omnem exercitum hunc illudentem vicit patientia, quae vincit omnia, contemptum etiam & stulti amictum.

Haec vestis alba mysteriis opulenta. Multis retro saeculis amissa sunt vestes geminae, una purpurea, altera candida, idque loco admodum securo, ut putabatur, in ipso paradiso. Nam coluber, sed humanus valde ac disertus, protoplastis furatus est vestem innocentiae albam, & immortalitatis purpuram. Christus omnia recuperavit fecitque, sua dedit Christus omnia, ut geminas vestes illas recuperaret. Recuperavit certe. Et niveam quidem illam in aula Herodianae reperit, in praetorio Pilati purpuream.

Capitales olim Judices albis & atris calculis in reos uti sunt. Rei, prout decebat luctum, atrati ad tribunal prodierunt. Ecce hic reus, Dei Filius, vel ab ipsis hostibus adversariis nivea veste amicitur, & homo ipso ab omnibus pronunciat innocentissimus.

Inter quae autem ludibria Christus jam ita candidatus viam ex Herodis aula in praetorium Pilati relegerit, pio Lectori considerandum transeibo.

Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die, nam ante inimici erant ad invicem. Pilatus homines Galileos Herodis tribunali subiectos, in vincula prius rapuerat. Hinc inimicitia. Nunc velut errorem fallis amicitiam redintegavit. Haec morum suavitatis etiamnum inter pessimos quosque usitatissima est: tunc maxime conspirant, cum contra Christum aut innocentes agitur. Christus inter malleum & incudem constituitur, sub cultro Christus linquritur, & amicitiam inter se constituunt, & in bonorum perniciem conjurant.

Quod si Judaeus & idololatra tempore Christi patientis amorem, inter sese concilient, quanto magis Christiani in gratiam Christi passi omnibus sese odii & umbratibus exarment, & benevolentiam mutuam restaurent ? illud Augustini assidue inculcandum: Non poterit concordiam habere cum Christo, qui discors esse voluerit cum Christiano.

§. IV. Pilatus Christum flagellans.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit. Tentavit Pontius diversis modis liberate Christum & morti subducere: cum horum consiliorum nullum succederet, ut demum misererent Judaei, iussit infontem in praetorio flagellari, cohorte ad hoc supplicii coacta minimum mille virosum. Sententia, eheu crudelissima in ipsam innocentiam pronunciata. Ea accepta, Christus utique sublatis caelo oculis suo se Patri sic obtulit: Mi Pater, quoniam ego in flagella paratus sum, atque hoc tuae voluntatis est, dabo corpus meum percutientibus.

Hic erudimur, imò & jubemur exemplo nimium potenti, ad omnes injurias, ad quaecumque demum flagella nos paratissimos praebere; si ita Deo sit visum, ita fiat.

Ergo virgineus iste homo, Dominus Jesus, suis vestibus exiit, omnia illi tegumenta inclementer abripiuntur, statuitur nudus, uti primus homo investis suo figulo sterit. Nec ullus praeconum Patrum negat, quin Christus ad columnam nudissimus sic alligatus & caesus. Infandum hoc, & praetormentis omnibus admirandum. Nescio an tormentum aliud ullam Domino gravius acciderit. Sed merebatur hanc in Christo nuditatem primi parentis scelus primigenium, ad quod ignorata nuditas erubuit, & tegere docuit, quod innocentia nesciebat. Ita iustitiae divinae satisfaciendum erat, ut quem scelera nudassent, nuditas expiaret. Et en spoliatur vestibus, & coram mille militibus aditatus nudus, qui

terram

Qua Roma ad S. Ioan- nem Lateranum affer- vari dicitur. Christus omnia tu- recuperat- vit vestem purpuream & candidam protoplastis fure abla- tam. Ioseph. l. 14. Amiq. Ind. cap. 17. Alexander ab Alexandris lib. 14. Genial. dier. cap. 11.

Luc. cap. 23. vers. 12.

Christiani in gratiam Christi passi omnibus sese odii & umbratibus exarment, & benevolentiam mutuam restaurent ? illud Augustini assidue inculcandum: Non poterit concordiam habere cum Christo, qui discors esse voluerit cum Christiano.

Ioan. c. 19. vers. 1. Pilatus Christum liberare tentans iussit flagellari. I saia c. 50. vers. 6.

Ad colum- nam nudif- simus fuit alligatus & caesus.

terram floribus ornat, qui suos amictus præbet liliis, qui aviculas plumis tegit, qui omnes animantes vestit, qui, quidquid verecundum est, velat & velare docet. Ah quæ verecundia fuit membris virginis à tot inverecundis idololatriis spectari nuda! Quis hic Domini rubor inter impudicos rîsus, inverecunda probra, propudiosos aspectus?

Jam etiam calcantur vestes, quæquæ limbi & fimbriæ valerudinem & flurem agris dederunt. Ubi nunc Adami ficulnea folia? ubi novorum conjugum perizonata? ubi panni & fasciæ præsepis? ubi lucida nubes Thaboris? ubi alatus Cherubim? ubi quid opus his velamentis? paullo post suo tegetur sanguine. Nam ideo acerbius flagellati sunt rei, ut in cruce penderent non penitus nudi, sed suomet saltem cruce teçti.

En igitur corpus virginum coram tot centuriis hominum ludibrio ingenti stat devalatum. Hic illa sine futuris tunica ab olivo cruenta, hic caro Christi, ob pridianum sanguineum sudorem maculis sparsa cernebatur. Sed nulla miseratio, nullus sensus erat illis belluis. Ita manus, quæ calum stellis distinxerunt, quæ morbidis sanitate reddiderunt, quæ panes auxerunt, vincuntur ad columnam, & totum corpus paratur plagis. Cogitari potest, (quod hic sapius repetendum) dici non potest, quid sannarum & cavillorum impii & otiosi milites in Dominum Jesum effuderint. Hic certè pompa omnis & cultus luxurique vestium spectaculo admirando damnatus est.

Morte igitur Romano crucifigendus Christus, antè flagellandus erat. Sunt qui à Brutiis casum, & in cruce actum affirmant. Eodem autem Romano ritu funibus adstringebatur ad bipedalem columnam, quæ ad viri stantis umbilicum dumtaxat pertingebat, ut tam pectus quam tergum rei verberibus undique pateret. In brevioris hujus columnæ summo ferreus annulus ipmissos accipiebat funes, quibus flagellandi corpus vinciebatur. Marmoream hanc columnam, in monte Sion Paula vidua Romana vidit cruentam. Eadem ævo Bedæ peregrinis illic monstrabatur. Pars hujus cruenta Romæ in diva Prædixis aede hodièque monstratur. Poterat hic Dei Filius illud Michææ usurpare: Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi. Ego ex Ægypto ducem tibi dedi columnam nubis & ignis, tu mihi reddis columnam doloris & sanguinis.

Ergo flagellatus est, & quidem divissimè, Orbis conditor, Flagellum & tintinabulum olim ad triumphatoris curram, at verò die Parasceves ad ipsam pæne Dei solum appensa. Nam Dei Filius ab omnibus desertus, flagris subiectus, pro execrabili & tintinaculo, ut Prisci loquebantur, habitus est. Beatus Vincentius illud Isaiæ, Disciplina pacis nostræ super eum, expendens, instrumento triplici censet flagellatum: virgis viridibus & spinosis, dein loris nodosis, filis ferreis intextis seu catenulis. Id pane omnes sentiunt, flagris è funibus aut loris cum oscillis casum. Cui sententiæ & Justus Lipsius accedit. Virgæ honestiorum, flagra mancipiorum erant supplicium.

Ligemus, obsecro, ad columnam istam, rebellem voluntatem nostram, & omnem carnis petulantiam. Hic vagos oculos, hic & manus licentiosas adstringamus timoris & amoris funibus.

Porro flagellationis istius modus sine omni modo & lege fuit. Legibus divinis olim ita imperatum: Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, prosternent eum coram se facient verberari. Pro mensurâ peccati, erit & plagarum modus, ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedat: ne sedè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. Hinc Hebræis numquam nisi solum triginta novem ictus infligebantur, ne unquam plagarum numerus lege definitus excederetur. Hinc Paulus oçies omnino virgis aut flagris casus, ipsomet teste, à Judæis quin-

quies quadragenas plagas unâ minus accepit. Aliàs ter virgis casus. Lex ista neutiquam servata in Christo, qui operum à Romanis flagellatus, & plagarum numerus excessu nimio auctus. Bigitta è Normannis oriunda, illustris Christi sançimonix vidua, Christi flagellati quinque millia flagellati quadringentas septuaginta quinque plagas numerat. Beata Gertrudis simili ferè calculo in flagellatione ictuum quinque millia quadringentes sexaginta sex colligit. Beatus Vincentius ossa humani corporis ducenta septuaginta sex asserit è Medicorum sententiâ, Christum verò ita flagellatum air, ut eivis ossium plaga triplex infligeretur. Non aspernamur ista, sed non adeo certa ducimus.

S. V. Sententiæ hîc certa statuitur & explicatur.

Hoc ergo certum est, quod Cyrillus Alexandrinus, Chrysothomus, Augustinus, alii affirmant, Christum Jesum divissimè flagellatum. Quod è divinis voluminibus satis liquet. Jam olim per Psaltem Christus veluti rem factam memorans, Et fui, ait, flagellatus tota die. Aded sæva & aded proluxa fuit hæc verberatio. Idque confirmans, Supra dorsum meum, inquit, fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam. Uti fabriles operaerunt in eadem ictibus assidue repetitis, ita hunc crucis candidatum Romani verberabant. Hebræa phrasi: Ataro tergum meum sulcârunt agricolæ; nam uti cultor terram profcindit ferro, & sulcos ducit, ita hostes mei corpus meum corderunt. Quod Isaias luculentissimè confirmans, vel ipsi oculis testibus, A plantâ pedis, inquit, non est in eo sanitas, ulnus & livor. Et vidimus eum, & non erat aspectus. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit; & nos putavimus eum quasi leprosum, & percussimus à Deo. Christus ipse in lugubria ac supremo itinere illo Hierosolymam versus, peculiaritè ac duplicem mentionem de se flagellando injiciens, Ecce, inquit, ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum. Siluit Dominus Crucem, sed non siluit flagellationem, quam feroni bis miscuit.

Quod si etiam mentem Romani Præsidis spectemus, & finem quem is sibi præstituit, Christum acerbißimis flagris concisum dicere necesse est. Nam Pilatus hoc secum utique volebat: Si reum hunc remisissus castigem, furiosam plebem nunquam mitigavero; non acquiescent, ubi perfunctoriè casum spectaverint. Vos igitur hunc virum Hebræum acerrimè verberate. Facillimum erat instigare milites jam antè ad id promptissimos: Romani siquidem extremè oderant Judæos. Accedebat haud dubiè pecuniaria promissa Pontificum & Phariseorum, qui milites incitabant, ne reo illi quidquam parcerent. Ita in præmium hos carnifices savisse dixeris. Laudatissimus ille audiit, qui ferocius & validius sævit. Quidquid tangi potuit, sanguinem profudit. Nulla pars corporis verberibus vacua. Inaudita sæculis immanitas. Atque hinc res certa, Christum flagris atrocissimè multatum. Et, quod credibile, primis quidem ictibus suffusam sanguinem, dein supremam cutem repetitis toties plagis laceratam, ipsam denique carnem avulsam, rivulis purpureis undique defluentibus. Quantus hic dolor? Et quanta, ô Deus, patientia in tam acerbis cruciatibus?

Tarsensis Paulus, cum juberetur à Tribuno in castra duci, & flagellis cædi, cumque jam loris adstringeretur, dixit adstanti sibi Centurioni: Si hominem Romanum indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito Centurio Tribunum adit, dixitq;: Quid facturus es? Hic homo civis Romanus est. Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum torturi erant. Ipse quoque Tribunus timuit, postquam rescivit, quia civis Romanus esset. Cùm C. Vetres Siculus Prætor quempiam jusisset

Gerson & Arius Montanus bis flagellatum ajunt. Melius negant alii.

Hieron. in epitaph. ad Eustochium. De hac columnâ Paulinus, Penitentius, Greg. Turan. Nicephorus. Mich. c. 6. vers. 3.

Isaiæ c. 53. vers. 5. Tribus instrumentis flagellatus est Christus.

Vide I. Lipsium de cruce, lib. 2. c. 3. Flagella hæc, inquit, aspera talis aut osculis.

Flagellatio fuit sine modo & lege. Deus, c. 25. v. 2. 3.

Extant carmina: Barthol. Lau-

igitur in imo se facere deprehendunt, qui in alto stabant. Recordamur, ajunt, cum vir iste jam potens Dominus, quondam pannosus & pallidus puerulus ante domos nostras cantaret ad emerendum obolum, aut panis frustillum. Sed quoties illum sine stipe vacuum dimissimus, cum ei unum illud, quod importunis mendicis solet, occineremus, Deus te juvet: Quam vellemus nunc, si nunc ipsius panibus opprimeremur, illius crummulam & nostram dixeramus, ille jam omnia hæc abunde posset rependere.

Et tu Christiane, cur jam aures claudis? cur manus contrahis? cur oculos à tuo Christo avertis? Numquid non ante tuas fores (quisquis es) frequenter hæcenus stetit Christus, & pulsavit, & flagitavit ingressum, audiente, nec tamen admittente, te? Præmonuit ille sæpius se venturum, imò & præfens clamavit. *Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum.* Et quoties hic idem orbis iudex, cujus tribunal nubes est, mendici habu ante domum tuam suo frigori stæque nuditati tritam lacerantem, viles panniculos petiit, suæ fami mensarum reliquias rogavit, nec tamen quidquam impetravit, cum tu non solum non dares, sed & indignaretis petenti, & has unas voces aggereres: Nolo ante meam januam vinarium aut panarium forum fiat. Hem malum est ab his muribus nulquam tui sumus. Talia tu jactabas convivia, stipem & subsidia petenti. Vides jam illum ab iride celsa iudicem? Hic ipse ante te stetit, huic ipsi negabas opem, hujus averfabaris vulturnum, hunc ipsissimum tu repellebas à te vacuum, nec ei concedebas è veste, quantum tinea, nec è cibo, quantum canibus aut muribus, nec è potu, quantum parasitis & morionibus, aut ipsi etiam pavimento, nec è domo, quantum araneis, damnata suppellectili, scrutis, inutilibus vasis. Hic igitur ipsissimus ante te stetit, tu sedebas, & vel superbo digito, aut iracundo nutu recedere jubebas, indignum ratus, cui vel verbulum amicum redderes. Ille jam sedet, tu stas; ille iudex, tu reus; ille regnorum distributor, tu omnium pauperimus.

Apo. cap. 3. vers. 20. Christus in habitu mendicæ ante domum nostram stipem petiit.

Math. 6. 17. vers. 11. Qui vult bono esse loco in iudicio curam pauperum gerere debet.

Math. 23. vers. 40. & 45.

Nunc igitur, dum licet, attentius illud cogita: *Jes vs autem stetit ante præsidem.* Stat *Jes vs* nunc ante te, quamvis vulva vix agnoscendo. Si ergo velis bono esse loco, cum tu ante illum steteris; age, jam tempus est emerendi favoris. Jam pulsantem ad pectoris tui ostium admittite, & huic hospiti, quidquid bonorum desideriorum, quidquid laborum pro ipso toleratorum habes, appone. Jam gere curam pauperum, quorum personæ & schemate iudex orbis obit, & ad ostium pulsat, ante domos cantat, stipem rogat, ad cælum invitat, immisericordes deplorat. Quocirca geminum illud Domini pronunciatum altissimè animo affigendum: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.*

S. II. Christus flagellis cæsus, spinis coronatur.

An te annos non adeo multos, sponsi & sponsæ opulentiores ad nuptialem hilaritatem augendam, ter quartæve vestem de die mutantur. Sponsus è cælo Christus in suis cum humilitate nuptiis, vestem brevi tempore mutat novies. 1. Supremâ cenâ albatu inaccessit, non tantum quia vestimenta sua posuit, & linteo se præcinxit, sed etiam quia corpus suum albo panis amicimine velavit. 2. In oliveto vestem stellulis sanguineis pictam habuit. 3. In Herodis aula totum se candidatatum exhibuit. 4. In prætorio Pilati ad columnam cæsus purpurâ dibaphâ è suomet sanguine totum corpus circumdedit. 5. Priori purpurâ coccinea ehlaemis injecta est, quâ spectandus populo super marmoreos gradus stetit. 6. In egressu ad Calvariæ rupem consuetas vestes sed sanguine tinctas habuit, præcinctus fu-

Christus in suis cum humilitate nuptiis vestem novies mutavit.

anibus. 7. Cum cælestis hic sponsus ob amoris æstum in solario crucis quiesceret, Sol & Luna nigrum pallium, uti Noëmi filii, suo patri & domino iniecerunt. 8. Cum in crucis lectulo mortem oppetiisset, cadaverosum pallorem induit: 9. Morte jam obitâ Josephus & Nicodemus obsequentes, & etiamnum latentis discipuli findonem mundant artulerunt, quâ vestitus hic sponsus sepulchrum subit. His vestimentis toties mutatis additum est diadema è sentibus & paliatis textum, vix ullis sæculis vitum.

Quocirca, quod carmine nuptiali canitur, *Videte filie Sion regem Salomonem, in diademate quo coronavit eum mater sua* (noverca sua, Synagoga) *in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.* Suos olim matres filios, ut Chryostomus observat, in nuptiis coronant. Synagoga ferocis noverca Christum Filium inviso ac mirabiliter, veste polynitâ ornavit. Ex his nuptialibus ornamentis ante omnia spinosum sertum non manibus, sed mente reverenti ac meditantibus tractemus.

Indagant aliqui paulò curiosius, è quo spinarum genere hoc sertum Christi sit contextum. Sunt qui junco marinos hæc insarpatos censant. Plerorumque omnium sententia est fuisse sertum è thamno. Frequens est hoc verprium genus in Palestina, plenum aculeis, ericio simile. Nec contradicunt ferti hujus fragmenta, quæ Parisiis in Sacello sacro, in Hispaniis in exornatio de Spina, in Belgio Lovanii servantur junco dissimilia. Rex Galliarum Divus Ludovicus, cum sacra hæc lipsana Parisios deferret, urbis Præfulem nudis pedibus, oculis humentibus habuit procedentem obvium.

In Hebræorum Judicium libris arbores in senatum coëcantes dixerunt thamno: *Veni, & impera super nos. Quæ respondit eis: Si verè me regem constituis, venite, & sub umbra mea requiescite.* O bœni Christiani! cum plerique omnes de turbis & grandi malorum multiplicium incurfu conqueramur, venite obsecro, & languentes animos sub hujus sententiæ umbrâ recreemus. Commeditemur penitentiâ hos insatiis ludibrii acutissimos dolores, & nostros facilius perferemus. Sin autem aspernemur hanc umbram, meminerimus thamno etiam dixisse ceteris arboribus: *Si autem non vultis, egrediatu r ignis de thamno, & devoret cedros Libani.* Hic ipse Christus spinis redimitus ignes olim evomet in omnes emottas cedros, in homines lascivos & arrogantes, qui suis aut deliciis aut deliriis immoriuntur, sui capitis obliiti, tam sævi diadematis immemores.

De aculeorum numero in hac plethili corollâ nil liquet. Beatus Vincentius spinas septuaginta duas, alii plures numerant. Divini libri & Patres præci hic silent. Sat constat, spinarum fuisse plurimas. Nam & hortenses sepes texuntur è thamno, cui multi, oblongi, præcuti aculei ac robusti sunt aculei. His ipsum cranium censent aliqui perforatum. Utraque meninx (vix dubium) pertusa & lacerata, quod letale. Credibile, complures ex his spinis loco uno subisse cutem, cruentas altero emeruisse. Nam capiti vi magnâ impactæ, & velut insutæ, venis nervisque trajectis, fluentibus undequaque rivulis. Hic Angelorum aliquis disceptare possit, majorne fuerit cruciatus dumosi hujus diadematis, an ignominia & ludibrium. Certatum profus est inter dolorem & iudificationem.

Hæc mihi, qualis erat! quantum mutatus ab illo! In Thaboris cacumine quam amœnos radios jaciebat hic vultus, qui jam livore squalidus, sanguine perfulsus, sputis foedatus? Et tamen illic, è bone *Jes vs*, in Thabore tribus dumtaxat discipulis vestium tuarum formosissimam nivem, & cui vultus amœnissimum solem exhibebas; hic verò cum totum corpus tuum vulnus & ulcus unum est, lacerum & vetus vestimentum, sceptrum ridiculum, dum osium capitis ludibrium, omnibus Hierosolymorum civibus publicè spectandum te præbes. O quale,

quale, mi Deus, spectaculum, quam lacrymabile & per-
lucuosum!

Enimvero dicat mihi Christianorum Principum aut
Regum aliquis, quor aureorum daret ei pictori, qui
Christi spinis coronati, & super Lithostrotos stantis,
effigiem veram depinxisset. Nos ipsi, quales, in mente
nostra hoc e&typum depingamus. Christum tot suppli-
ciii crudeliter deformatum animo cernamus, mente
ac cogitatione altissimâ concipiamus. Iconisum Chri-
sti adeo inmutati, quo possumus, meditationis peni-
cillo effingamus. Exiguum nimis est hæc nobis dici,
hæc scribi, hæc legi à nobis, nisi hæc eadem toto animo
& studio singulari commeditemur. Hæc pictura, hic
iconisum solatur, instruit, docet, accendit ad meliora.

Tam porro lamentabilem Christi vultum nunquam
fingemus, quin minus vero efformemus. Extrema Chri-
stus pati voluit, & omnium futurorum Martyrum cru-
ciatus velut in compendium aggerere, sibi uni omnes
referendos. Et certe hoc remediū tam austeri morbus
nosfer & summa superbia requiebat. Nullas flagitio-
rum sinis, novæ scelerum formæ pæne quotidie emer-
gunt, en & novos colores, quibus sceditates illas corri-
gamus. Iterumque viventes Christi oculos, & multâ jam
morte natantes, capillos sanguine concretos. Per om-
nem vultum pallor, livor, tumor, luvor, & plurimus
cuor sparsum. *A plantâ pedis usque ad verticem non est in eo
sanitas; vultus & livor, & plaga tumens. Sed livore eius sa-
natis sanus.* Hanc meditando pingamus effigiem, cau-
que in pectoris nostri ferinio reponamus. Illa nos in re-
bus adversis omnibus, præferunt in extremis ad omnem
patientiam, & ad verum cum divinâ voluntate consen-
sum inflammabit.

§. III. Dominica corone è spinis contexta typus &
simulacrum diversum.

DVx Isaacis Moses, cum eminus rubum cerneret
inflammatum, nec à flammis tamen consum-
ptum, *Vadam, inquit, & videbo visionem hæc magnam.*
Magna planè visio, cum Angelus præsentem se dumeto
ardente ostenderet. Sed visio longè major, cum Deus
carne vestitus, sputis, irribus, ludibriis, verberibus, fla-
gellis deturpatus, textile dumerum capite præferret.
Eamus totis diebus, annis totis, & videamus visionem
hanc magnam, quamvis non procul eundum. Ipse Rex
nosfer rubis cinctus ultio ad nos veniens, *Aperi mihi, ait,
soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei
cutis notium, quae expresserunt rubi.* Jam sanè in divi-
& cincinnati no hoc capite decretoria Numinis sententia vel oculis
patet: *Malédicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germi-
nabit tibi.* Germinavit cetèrè dentas spinarum segetes.
Ex his grandem manipulum Christus capite deferen-
dum suscepit. Abrahamus filium mactaturus *vidi post
tergum arietem inter vepres herentem cornibus, quem assumens
obtulit holocaustum pro filio.* Christus orbiculari vepre pro
implicatus, aræ crucis impositus est, in victimam pro
omni humana gente: sed nulla pro eo succedanea fuit
hostia, nullus vicem illius artes substitutus; hic Isaacus
ipsem spinosum gestans ferrum immolatus est. Ne
mitemur spinas in Christi capite. Eradicandæ fuerunt
illæ, & vel sic asportandæ. Nam Christus de bono seme-
ne ad populum perorans simul etiam explicuit, quibus
ex caulis semen bonum impediretur. Inter alia boni
seminis impedimenta & spinas namerans, *Et aliud ce-
cidit inter spinas, inquit, & simul exortæ spine suffocaverunt
illud.* Has igitur boni seminis jugulatrice, Christus in
suum caput collectas asportavit, ne nocere pergerent.

Sed quid hoc, ô bone Jesu! ante dies pauculos pal-
mæ virides substernebantur tuis pedibus, tuoque, quo
vehebaris, jumento, hanc spinæ adiguntur in tuum sa-
put? Nam quid terra dignior tam sacrosancto capite?
Responſi aliqui Baruch reddens, *In horro, inquit, spina*

Alba supra quam omnis avis sedet. Christus erat hortus vir-
tutum omnium plenissimus, in hunc hortum nihilomi-
nùs penetravit seps rotunda spinea, in qua sedent avi-
culæ, tot bonarum mentium cogitationes sanctæ. O si
vel ramulum ex hoc spinarum germine impetremus,
in nostro pectore plantandum, ut ex eo patiendi amor
pro Christo succrescat!

Hæ spinæ in ferrum contextæ Christi pulvinus &
cervical fuerunt, nec enim aliud in lectulo crucis ha-
buit pulvinar. Jam apparet, mundum Nascenti Christo
longè magis fuisse quàm morienti. Multò suavius, in-
dormire stramini, quàm asseri; facilius, capiti subiectum
scenum, quàm vepretum premere; tolerabilis, pati
fascias, quàm funes & ferreos clavos; dulcius lac mater-
num, quàm fel & acutum bibitur. His incrementis pau-
peras Christi nascentis ad extremam Morientis ino-
piam pervenit.

Hæ spinæ Christo fuerunt loco pilci, quo caput texit
die planè nebuloso atque caliginoso, quo sanguine
pluit, quo calum & terra seditionem movit, quo aër ro-
tulusque orbis in tumultum exarsit, quo Patris celestis ita
tonuit & fulminavit. Hac sæviente horribili tempeſta-
te, hoc pileo est usus ille latronum medius in Crucem
actus. Usurpari tunc potuit Papinii dictum:

Et temperat astra galero.

Ab orbe condito de tali galero è spinis contexto ni-
hil unquam nec Romana, nec Græca, nec historia bar-
bara quidquam prodidit. Novitium profus hujus pilei
est inventum, quod tamen amatores Christi sedulo sunt
imitati. Christophorus Martyr eò animosius eandem
tem galeam capite recepit, quod sciret Domini sui ver-
ticem impactis spinis excruciatum. Beata Theonilla
rubic se coronari ad imitationem Magiltri patienter
tulit. In Hispaniâ non procul Toledo, puer octennis, cui
nomen Christophorus, à Mauris coronatus est spinis,
& in crucem affixus. Ab indigenis appellatur Innocens
à Guardia. In Angliâ Nordwici Gulielmus puer idem
supplicii passus est à Judæis. In eadem Angliâ Lincoln-
eodem genere tormenti divus Hugo puer itidem à Ju-
dæis extinctus est. Zischka Bohemix clades (quod Bar-
tholomæus Pontanus memorat) viros religiosos unde-
cim Carthusianos, spinis coronari, & viis publicis duci
jussit, præfulsante sannione in Sacerdotis veste cum ca-
lice. Sed eà nocte plexus est capite, captivi in liberta-
tem vindicari. Habuit ergo hoc novum ferri genus imi-
tatores, sed illud nemo cum decore gestat, nisi qui pa-
ratus est pro Christo facultates, honorem, sanguinem,
vitam exponere.

Josephus de Salomonis famulatio equeſtri differens:
Flos juventutis, inquit, promisso capillitio conspicui, &
tunicas è Sertariâ purpurâ indui. Adhæc ramentis auri
capillum quotidie spargebant, ut ad solares radios ful-
gor reflecteretur. Idem Imperatorum aliqui, Commo-
dus, Lucius Verus, Gallienus fecerunt. Noster hic Salo-
mon alium capilli deatrandi modum invenit, horren-
dam cidarim, spinosum redimiculum, non ad pompam
& luxum, sed in Humilitatis & Patientiæ signum. In
cujus monumentum nos Sacerdotes, inquit Beda, in coro-
nam attondemur, ut semper memores simus hujus infandæ cru-
ciatus & ignominie.

Cum Eduardus rex Angliæ inauguraretur, coronâ
& regno, ex omni civitatis domo, quaquâ transierat, ram-
ferta quàm flores soluti spargebantur, in transeuntem
parietes omnes vario peristromate ornabantur, ipsa via
pretioso panno sternebantur. E celo Pater coronam
in filium demisit, sed spineam; hæc primitus Rex celi
inauguratus est, dum sibi suisque auream gemmeam-
que pareret moriendo.

Quid spinas horremus? cur fugimus arumnas? au-
rum & gemmas ferunt. Amplectamur interea horri-
dum hoc feratrum, dum veniat gemmatum. In malis me-
lus.

Cogitatio
bonæ men-
tis seder
supra seps
rotundar
spicam
Christi.

Hæ spinæ
cervical
fuerunt
Christi.

Novitium
fuit hujus
pilei in-
ventum, ab
Amatori-
bus Christi
imitatum.

Guardia op-
pidium est
prope To-
leum.

Josephus
l. 8. Antiq.
cap. 2.

Eduardus
de Malcedâ
in Speculo
Principum,
parte 2. c. 13.
initio.

Christus
omnium
martyrum
cruciatibus
sibi uni
referendos
aggerere
voluit.

Matth. cap. 1.
vers. 6. &
13. v. 5.

Typus co-
ronæ Do-
minicæ
spinæ:
Rubus ar-
dens.

Gen. cap. 3.
vers. 5.

Gen. cap. 3.
vers. 2.
Caput
spinosi ple-
num rore,
& cincinnati
no hoc capite
decretoria
Numinis
sententia
vel oculis
patet.

Gen. cap. 3.
vers. 17. & 18.

Gen. cap. 22.
vers. 13.

Baruch c. 6.
vers. 70.

litus sapimus, secunda rectum auferunt, aduersa secun-

dum multitudinem, inquit, dolorum moorum in corde meo, consolationes tuae laetificaverunt animam meam. E spinis nascuntur rosae.

§. IV. Eiusdem corona adumbrationes.

§. V. De cocinea Christi veste.

Agrippae regis Iudaeorum iudicatio.

Agrippae regis Iudaeorum iudicatio. Gertimē tulit Philo, nec id sanē concoquere potuit, quodd Flaccus Alexandria Praeses dissimularit, Iudaeorum regem Agrippam a plebecula & pueris, quamvis absentem, irrideri. Ludificatio ista in hunc ritum adornata est. Carabas homo stultus per vias aberrans in gymnasium ab eis vi pertractus est. Huic coronam chartaceam imposuerunt, pro scepro fragmentum arundinis inseruerunt dextrae. Hunc ludicrum regem loco spectabili stauerunt, & Marin salutarunt, quod Syris Dominus est. Sciebant enim Agrippam esse Syrum. Hanc injuriam Philo indignissime tulit, nimirum Caesaris amicum, & a Romano Senatu honoratum, adeo procaaciter derideri. Sed, o mi Philo, quam multo & in immensum major fuit injuria, cum Regem caeli sic irrideret milites Romani, applauderent Pontifices Hebraei! Itane tam gravis despiciatus fuit, Agrippae simulacrum despiculo haberi; quantus erit, non Caesaris amicum, sed Dei Filium irrisu tam saedo ludificari, ignominiam tam cruentis appetere, & ut mancipium abjectissimum habere? Hinc * Godefridus Bullionius Dux Lotharingiae, qui anno Christiano millesimo nonagesimo nono, ipso Parasceves die, quo Christus in crucem actus, in muros urbis obsessae primus evasit, & Hierosolymam recepit, rex ibi totius exercitus consensu proclamatus, numquam tamen sustinuit coronari auro, ubi Dei Filius fuisset coronatus spinis. Ita Bartonius, Sigonius, Onophrius, Genebrardus, Siebertus, Gordonus, Gaulterus, alii testantur.

* Ad annum 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. alios Gordonus ait Hierosolyma die 9. Iunii captam obsideri die 11. Iulii captam. Gell. lib. 7. Noct. Attic. cap. 4. Servorum venditio.

Philip. c. 2. vers. 7.

Amore Christus emicitur.

Ps. 22. v. 4. Job cap. 6. vers. 10.

Ala. cap. 14. vers. 12. Christus nos docet ad beatitudinem non esse aliam viam quam arctam & asperam. 2. Cor. 1. c. 6. v. 4. & 5. Bernard. serm. 5. de omnibus sanctis.

Servi olim (quod Gellius me docet) vendebatur sub coronâ, quae mercis venalis signum erat, ut apud nos fasciculus straminis. Christus pridie suae mortis a suomet discipulo velut servus est venditus, sed quia mercatorem facti penituit, nec ei satis pretii solutum, stat deinde Christus sub spinoso serbo ut servus, & venalem sese proponit sub coronâ. Nempē semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Ita se nobis omnibus exponit vancum. Nemo nostrum tam egenus est, quin servum hunc possit emere. Sed quanti addicitur quo emendus est pretio? Amore. Ama illum, & emisti, jam tuus est. Verus amor Christi cum Christo sic loqui solet: Mi amantissime Domine Jesu, & agere & pati fortia pro te paratissimus sum. Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Insuper & hac mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcas. Mi Pater, modò tuus ego sim filius, castiga me, flagella me, prout tibi visum. Ego meam voluntati tuae quam integerrimè subijicio. Arumnatum nihil à te avellet me, non fames, non sitis, non pauperies, non infamia, non dolor, non morbus, non ipsa mors. Spinis tuas & ego sentire cupio. Nolo delicatum esse membrum sub capite spinoso. Ita sentit & loquitur verus amor.

Non servi autem tantum, sed & victimae coronis vinciebantur. Lytenses Paulo & Barnabae sacrificaturi, coronas & tauros offerebant. Christus pro nobis immolandus, jam jamque trahendus ad crudelem aram, magna profusū victima, & ideo etiam stabat coronata, sed spinis, ut probe demum caperemus ad immortalitatem beatam non esse aliam viam, quàm arctam illam & asperam, spinis plenam. Hac ipsa viâ contendendum ad vitam, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in multis patientiis. Hanc viam caput praerit, cur membra reluctentur sequi? Pudeat, inquit Bernardus, sub spinoso capere membrum fieri delicatum. Via ad inferos ampla & plana, rosis sparsa; sed terret exitus, spinis horridus. Sequamur eam, quae praecedit caput nostrum; ibimus tuti. Non è paradiso, sed è cruce in paradysum itur. Hanc viam rex David tenens, Secun-

Nre aliquor annorum millia, ut supra demonstratum est, sub prima Orbis incunabula, in paradiso vestes geminae sunt amissae: Innocentiae alba, immortalitatis purpurea. Illam in Herodis aula Christus reperit, & collo mox injectam cum gaudio asportavit. At verò immortalitatis purpuram in praetorio Pilati Christus invenit, nec distulit, quin statim à laeta inventione ista in sublimem locum evaderet, & civico populo purpuream hanc vestem denudò repertam ostenderet. Nec enim se continuit, quin protinus de inventa veste gaudium suis civibus participaret.

Hoc, rubrum vetus, lacerum vestimentum ludibri plenum. Nam uti corona ignominiae & cruciatibus referta, sic arundo cava, & scissa purpura dolores atulit & irrisus. Coronâ hominem arrogantem, & undine morionem, cocco ambitiosum regni affectatorem, plectere tortorum mens erat. Evangelistae chlamidem appellant. Hoc vestimentum Ducibus, regibus Macedoniae, Imperatoribus usitatum. Primus Romanorum usus est chlamide rex Numa. Iulius Pollux cenfer fuisse talarem quâ induerentur jam armati.

Sed forte quaeras: Unde color tam pretiosus? quid ostrum & murex? Quæstio vana hoc loco, & nihil ad rem. Magis seria hic movenda. Illud tamen non videtur penitus silentio transmittendum. Cum Mattheus cocineam chlamidem, Joannes purpureum vestimentum vocet, existimavit Ambrosius duo fuisse vestimenta, tunicam & chlamidem. Sed Athanasius conciliat dicta, & communis est sententia, fuisse vestem unicam. In amore ac deliciis, & magni semper pretii fuit purpura. Cortinae ac velum Arcae purpureum fuit, uti & Holofernis conopeum. Joseph in Aegypto, Daniel in Babylone, honoris causa, purpurati. Romani regem honoraturi ut amicum, togam ei purpuream mittebant, quae & picta dicebatur. Ita rex Alexander Jonathan Hebraeo Principi in signum amicitiae coronam auream & purpuram misit.

Purpura Christo injecta summo ludibrio, perinde ac si ei tamquam regi populus Romanus regium hoc ornamentum misisset, ut ita illius divini ad populum sermones & miracula publice irriderentur. Inter purpuras pretiosissima fuit, Plinio teste, dibapha. Quae nomen inde sortita, quod esset bis tincta, veluti magnifico impendeo. Christi purpura verissime dici potuit dibapha, seu bis tincta, & muricis ostro, & Christi sanguine, cuius vel guttula pretiosior Orbe toto. Ut pretiosissimus hic liquor eliceretur è corpore, praemissa est missio sanguinis, quem subtraxerunt milites flagellis & spinis. Hinc pannus ille cocineus sat reperit sanguinis quem biberet. Quod abis, o amor? Nostrò bono factus est Christus offector purpurarius. Sed revera purpurissimum istud magno ei stetit. Haec tamen omnia, inquit amor, paratissimus patior, si opus, graviora passurus, modò tu ames te amantem.

Porrò purpura, inquit Pierius, pudoris & verecundiae nota est: in Christo nota fuit ludificationis & ignominiae. Dum enim ineret tenebras penderet in cruce, à duobus saltim, Centurione & latrone Dominus & Dei Filius est proclamatus. At verò cum in alto staret joculariter purpuratus, & dumis coronatus, illud unum atrocissimum Crucifige est auditum.

Plutarchus in Fabio, Pridie, inquit, praeli purpura ad Imperatoris tentorium in hasta est suspensa, militi ad exortationem pugnam accendendo. Hoc illis signum * cocineum robus fuit exhortatio ad animos in hostem erigendos. Haud minus nobis haec Christi purpura instar multarum concionum sit, ut cum pugnandum est adversus

caco

caedamorem & vitia, non moveamur gradu, non ab-
jiciamus arma, non turpiter nos dedamus victos, et si
sanguis impendendus huic certamini, et si caput pro
Christo devotendum. Cum Christo praelium atrox in-
diceretur, ipse suis humeris crucis praelii signum praer-
tulit: adhuc enim & Calvariae mons restabat occu-
pandus.

Hae Christi purpura, si significarum spectemus, ad-
umbrat Christum tot centenorum millium Martyrum
sanguine vestiendum, hi tingent vestimentum, quod
Christi Corpus, Ecclesiam, convellet. Hae ipsa etiam
purpura designat immortalitatis vestem, quam post
omnium ad vitam reditum induent beati. Hae vestis
ultra quinque millia annorum latebat perdita. Diabo-
lus eam furatus fuerat in paradiso. Et videte altitatem
vaserimini veteratoris. Ed illam abdidit, ubi nemo mor-
taliu, nec suspicione quidem motus, quaesisset. Quis
enim putasset in Pilati domo hoc furtum abscondi-
tum? Hoc ajo: Quis credidisset de vindicanda huma-
nae gentis libertate, in Pilati praetorio agendum, & to-
tum pene negotium illic transigendum?

Quocirca erigamus oculos in altum ad inventorem
hujus vestis, & auctorem nostrae salutis. Una cum illo
ploremus. Si lacrymas non cieat mœror, gaudium eli-
ciat. Nam & Christus oculos quidem lacrymis & san-
guine narantes gerit, sed dici potest, illas Christi lacry-
mas praer lacrima quoque profuisse. Notae sunt nobis vo-
ces illae: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem, qua perie-
rat; quia inveni vestem, qua amissa fuerat.* Magno qui-
dem mihi stat istius vestis inventio, sed propter vos
gaudeo, vobis illam reperi: & quamvis majoribus im-
pendiis fuisset opus, non sumptui tamen ulli nec labori
peperissem. Idcirco me continere non potui, quin
continuo sublimem hunc locum conscenderem, &
hanc ipsam vestem spectandam proponerem, et si mem-
bris meis omnibus inter flagra foedissime laceraris. Hae
tamen omnia tor ludibria, tor plagas, tor tormenta,
amore vestri libentissime ultro ac sponte petuli.

Quid quaeso Christiani, quid his amoribus Domini
respondebitis? Hic mihi vox, hic calamus haeret, quid-
quid dixerit aut scripserit, minus dicam, minusque scri-
bam, quam exigat rei dignitas. Hoc exactissime intelli-
gamus, nos Regi Christo spinis coronato, ad omne ob-
sequium, imò & servitium esse devotissimos, ut recte
cum Ecclesia saepius rogemus: *Da nobis, quaesumus Domi-
ne, diabolica vitare contagia, & ad te nostras etiam rebelles
compelle propitius voluntates.*

§. V I. Expenduntur geminae Pilati voces:
Ecce homo.

IN rebus omnibus, praesertim in mysteriis seu Nascen-
tis seu Morientis Christi pie commeditandis, pluri-
mum juvat, rem cogitandam ante oculos animumque
intuitu fixo proponere, & qua licet, cogitatione intentâ
prius depingere. Ut ergo Christi spinis coronati, & ad
populum producti spectaculum animo ac mente con-
cipiamus exactius, videamur videre Christum in alto
pedibus aegre consistentem, anhelitu difficili, specie
prioris lacrymabili, toto corpore miserabilem in mo-
dum lacerato. Horribile sermone dumbo haeret vertici,
manus ligatae praerant arundinem, vultus cruore ac
ipatus deformatus, nec amicissimis nocendus, artus
omnes faucii & recenti sanguine perfusi, quos coccinea
ludicra chlamis male operit, oculi jam moribundi mo-
destissime submissi, os ad silentium & verendum
compositum. Verbo dixerim, Doloris effigies. O spe-
taculum acerbum & miserandum! ad hunc sublimem
locum, in quo ad Pilati laevis stabat Christus, viginis
octo gradus ex albo marmore pertingebant. Supra hos
gradus in palatio Pilati, quod hodieque monstratur,
paulo amplius erat locus marmore stratus, quem Joan-

nes Lichostrotos vocat, Hebraeis Gabata dicebatur. Hic
ambulacra & propylaea marmoreis columnis distincta,
insignioribus duabus, ad quarum unam Pilatus ad alte-
ram Christus stetit. Hic in arcu lapideo etiamnum legi-
tur incisum: *Tolle, tolle, crucifige.* Cetera, quod Adricho-
mius testatur, fugientibus & exesis litteris legi non pos-
sunt.

Cum ergo Pilatus in omnem se partem versasset,
tentassetque omnia, Christo in libertatem asserendo;
visum est denique movendis animis futurum illud effi-
cacissimum, si tam saeviter flagellatus sisteretur turbis ex
alto spectandus. In eum igitur, quem diximus, locum,
una cum reo suo ascendit Praeses, & quod credibile,
coccineam vestem illam paululum reducens, ut corpus
foedissime vulneratum, ab omnibus probe posset con-
spici, breve illud, sed sensu plenissimum, pronuntiavit:
Ecce homo.

Nunc ergo, Christiani, respicite & levate capita ve-
stra. En spectaculum luctuosissimum! En, ut Dux nos-
ter pro paludamento vetus scissumque ostrum, pro ga-
leâ spinas, pro clavâ cannam, pro lorica tergum pectus-
que flagris disceptum monstrat. Hoc habitu in illam
palatii projectionem venit, ut ab omni populo spectari
commodè posset. Huc Christus cogebat ut ascendere,
qui praer deliquo animi vix pedibus poterat consistere.
Clemens Alexandrinus militaris praesidis moris mentio-
nem injiciens, Regem recens creatum, inquit, milites
congestis vestibus aut clypeis sublimem imposuerunt.
Ita Jehu in regem uncto festinaverunt, & unusquisque rol-
lens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem
tribunalis. Ita Rex nolter in altum educitur. Exiit ergo
Jesus portans coronam spineam, & purpureum vestimen-
tum. Hic Romanus Praeses succinctissime ad populum
perorans dixit: *Ecce homo.* Saltem agnoscite miserabilem
hominem, non vultis Messiam aut Regem.

Ecce homo: Minimum, putate eum hominem, ratio-
nis usu vobis non dissimilem; quod si non hominis, at
saltem humanitatis rationem habere, hominum om-
nium miserimus, calamitosissimus est.

Ecce homo, quamvis similior videri possit pecudi, cui
pellis detracta. Si canem aut domesticam animantem
cerneretis tot moribus sauciatam, misericordiae aliquid
ei tribueritis; en hominem plagis & vulneribus pene
confectum, miseratione profecto dignum.

Ecce homo, qui non lege ac more vestro triginta no-
vem, aut summum quadraginta plagas accepit. Roma-
no ritu flagellatus, plagis innumeris concisus est. Praeto-
rianus miles meus hic aliquid ultra iusta est ausus. Vide-
te nudâ & cruentas costas.

Ecce homo, num adhuc vobis metuendus, ne regnum
afficeret, ne tyrannidem occupet, ne reges suâ sede de-
turbet? aspiciat coronam, scriptum, purpuram. Vos ac-
cusatis illum, quod iactaverit se Filium Dei, en quam
miser homo, imò vix homo est, aut filius hominis.

Ecce homo, vos eum appellatis malefactorem, ego ho-
minem, ut vos homines aliquantum mitigem. Quod si
hominem estis, non belluæ, aliquid humanitatis homini
tam miserabili exhibete. Si quid peccavit, satis id luit.
Suppliciiis gravioribus vix locus. Quis adamas ligat ve-
stra pectora? vel saxum, nedum homo, sentiat tam acer-
bam hominis sortem. Qui in calamitosum est miseri-
coris, meminit sui. Magnum crudelitatis genus est, quo-
cumque modo saevire in innocentem.

Ecce homo, caro & frater vester est. Hebraeus est, inter
vos natus, apud vos educatus; ideo illum ad vos pro-
duxit, ut eum pro homine, imò pro cive agnoscatis.

Hae Pilatus e sua mente pronuntiavit. Multo plura
mysteria spiritus divinus per Pilatum, ejus rei ignarum,
nobis significavit. Quâ licet, ea summatim comple-
ctimur.

Ecce homo, tu, ô homo, haec vulnera debuisses exci-
pere.

*Cur Christus a Pilato tam saeviter flagellatus situr tur-
bis spectandus.*

*4. Reg. 6. 9.
vers. 13.
Joan. 6. 19.
vers. 5.
ut popu-
lum ad mi-
sericordiâ
flecteret
usus est
voce, Ecce
homo.*

*Mysteria
plura per
has voces,
Ecce homo,
nobis S.
Spiritus si-
gnificavit.*

Alumbrat
Christum
sanguine
Martyrum
vestiendum.

Luc. cap. 15.
vers. 6.

Matth.
to. 9. 10.
cap. 10.
vers. 10.

Roma
dicitur
vixit
in his
diebus

pere, tibi hæc debebantur supplicia. Sed iste, quem cernis, homo tuum fungitur munus, tuam omnem culpam in se derivavit, pro te fidejuber & facildat damni infecti. Unde pro te factus est homo, qui te fecit hominem.

Ecce homo, qui è caelo missus est, ut te doceret iter ad celum, per suipius despicientiam, submissionem, patientiam. Ecce homo, quem æternus Pater & tuum tibi donavit Redemptorem, & constituit iudicem. Ecce homo, qui fecit cenam magnam, & vocavit multos. Hic ille homo est, de quo vel hostes ipsi dicebant: Hic homo signa multa facit. Hic ipsissimus est, de quo fatidicus Caiphas dixit: Quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo. Ecce homo, quem toties in clamaveras æger; Hominem non habeo. Ecce, hic ille ipse homo est, quem vocas; te venit sanaturus suo sanguine.

Luc. cap. 14. vers. 16.
Ionn. cap. 11. vers. 47.
Ibid. v. 50.

Coloss. 2. v. 3. & 9.

Ecce homo, & filius hominis, sed & Filius Dei, in quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi, in quo omnis plenitudo divinitatis corporaliter inhabitat, formam tamen servaccipiens, ut servos assereret in libertatem. Homo est, non humano more habitus, sed ferino, ut magis crederes ferarum dentibus, quam hominum manibus laceratum.

Exod. 2. 39. vers. 1.
Heb. cap. 7. vers. 2.
Ibid. cap. 9. vers. 12.

Ecce homo, non plebejus, sed Jessæ stirpis, sanguinis regii, Sacerdos magnus, Aaron verissimus, cocco & purpurâ vestitus, sanctus innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis futurus, qui non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introibit semel in sancta.

Ecce homo, qui vestit omnia, non potest tegere sua vulnera, ut tegat tua peccata: foris minus quam homo, intus plus quam Angelus; ex hominibus assumptus ad Dei dextram sessurus.

Ecce homo, non rosis sed spinis coronatus, non veste Aralica, sed iudicâ purpurâ indutus, non scepro sed arundine insignitus, quem homines ut stultum iridebant: hic ipse æterna est Sapientia, quæ universum Orbem condidit & gubernat.

Prov. cap. 8. vers. 31.

Ecce homo, omnium hominum humanissimus, ipsa humanitas, cujus delicia sunt esse cum filiis hominum. Cui Angeli ut Ecclesiæ sponso coronam ex auto & gemmis, aut certe floribus odoriferis imponere debuissent, huic homines scelestissimi ferrum ignominiosissimum è verbis impresserunt.

Math. 2. 11. vers. 29.

Ecce homo, qui perfectissimum est archetypon obedientia, submissionis, modestia, charitatis, patientia, qui virtutum omnium absolutissima est idea, qui omni vitâ, jam verò maximè coram auditorio tanto, velut artium atque scientiarum compendium docens, Discipule, inquit, a me, quia mitis sum & humilis corde.

Ecce homo, qui supremum tribunal suum inter nubes collocabit, vivorum ac mortuorum, Orbis totius iudex æquissimus, formidabilis malis omnibus. Qui seipsum Patri sedit & monstrat, dum illum populo Pilatus, & quidem his ipsis Pilati verbis: Ecce homo, ecce mi Pater tuum filium; in mea vulnerè flecte oculos. En, ego ille homo sum, qui pro omnibus hominibus hæc infanda libenter patior & morior. Tu illis propter hunc hominem parce, qui & plura & graviora pati paratus est.

Gen. 1. 49. vers. 10.
Aggæ 1. 2. vers. 8.

Ecce homo, si è nobis hominibus vilissimis loqui liceat, & querere: O celestis Pater, num iste homo est, cui ad Jordanem & Thaborem vox tua testimonio fuit, Hic est filius meus dilectus? Jam ubi testibus maximè opus videtur, nulla vox, nulla nubes, columba nulla innocentia suffragatur. Jam nullus Moses, sed nec Elias ullus quidquam testimonii adfert. Num, obsecro, ille ipse est, qui mittendus erat, desideratus cunctis gentibus, ipso innocente Adamo innocentior? Vide, mi Pater, utrum tunica filii tui sit, an non, cruenta hæc vestis, quam gerit hic homo.

Ecce homo, ô Mater & Virgo afflictissima, Ecce homo, estne hic tuus filius? an eum etiamnum agnoscis?

Num ille ipse est, quem fasciis ligasti, quem in præsepel reclinasti? nunc alas habere fascias, jam funibus ligatur, paulo post in cruce reclinandus. Num, obsecro, hic ille duodennis adolescens fuit, quem in templo inter Doctores invenisti? quem diversis locis concionantem sapientius audisti vis eum recipere in filium? Ecce homo, hominum omnium afflictissimus, desertissimus. Non est sanè, non est homo iste speciosus forma præ filiis hominum.

Ecce homo, ô Angeli, spiritus beatissimi, vos ipsi jam iudicete, num reus isto vincetas, foedissimum in modum caelus, horribili veptero redimitus, homo ille sit, de quo divinus Plates cantaverit: Ministi eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum. Ignominia & dedecore undequaque circumdatus est. Nunc sanè opportunissimum erit interrogare: Quid est homo, aut quid est filius hominis?

Ecce homo, ô Petre, qui præteritâ nocte voces emisisti in omnem vitam penitendas, penitens hunc hominem intueri. Recordaris utique te semel iterumque acertitum dixisse: Non novi hominem; suscipe, queso, & hunc hominem in edito stantem mirè deformatum fixissimis oculis contemplare, an forè illum noveris. Sed si heri negasti & pernegasti, idque iurejurato confirmasti, quod non novisses hominem, multò minus hodie illum nosse poteris, jam homini dissimillimum. Et sanè vel oculatissimus quisque juraverit, non esse eum hominem, qui die hesternâ, tibi ô Petre, aliisque undecim condiscipulis tuis pedes laverit, & in epulum corpus & sanguinem suum apposuerit.

Quam diversa super hoc uno homine sententia feruntur. Ecce homo, clamor Pilatus, miseratione dignissimus. Ecce homo, clamor Judæus, crucem meritissimus, homo scelestus, seductor, malefactor. Ecce homo, clamor ethnicus, tor ægorum medicus, jam seipsum curare non potest. Ecce homo, clamor diabolus, quem hominum famulam & probrum feci, qui noluit aut non potuit lapides mutare in panes. Ecce homo, Gabriel Archangelus clamor, Altissimi filius, in domo Jacob in æternum regnaturus. Ecce homo, clamor è turbâ Virgo-Mater, ecce filius meus, propter homines homo factus, propter mortales moriturus. Ecce homo, clamor è caelo Pater, verus homo & verus Deus; ab æternitate meus filius, pro humanæ gentis salute in terram ad crucem tollerandam missus. Et quid tu anista mea de hoc homine dicis? Exquisitissimè delibera, quid super hoc homine responsi sis datura.

§. VII. Verius explicatur Christi coronati & ad populum producti spectaculum.

Narrat beatus Joannes, hominem à triginta & octo annis ægrum in Salomonis porticu aquæ motum expectasse, ut in eam primus descenderet: sed à celerioribus aliis impeditum, id solum querelæ ad Christum attulisse. Domine hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Bono sis animo, mi æger; reperimus hominem, & tibi, & agris omnibus. Romanus Præfæs publicè ex alto proclamat: Ecce homo. Nemo igitur deinceps conqueatur amplius: Hominem non habeo, nam Ecce homo, qui in sublimi adstat Pilato, is in sui sanguinis piscinam te mittet. Innumere hæcenus audiebantur querimonie. 1. Agritudine oppressi aut solatiis destituti clamabant antehac; ille quidem, Hominem non habeo qui mihi serviat; iste autem, qui me soletur. Sed, ecce hominem, qui utrumque præstet exactissimè. 2. Queriebantur officii & muneribus vacui; Hominem non habemus, qui nos in majus provehat, & ad honores extollat. Quid clamatis pueruli? Ecce homo, qui nos omnes ad ælissimam sedem dignitatis efferat. 3. Qui calumniis opprimitur innocens, vociferatur; Hominem non habeo qui me adjuvet, qui patrocinetur. Desine plorare.

rate, Ecce homo, qui omnes homines vult salvos fieri. 4. Homi- 4. Est qui satis opum, non satis hominum habeat fido- nius fidi- rum. Hinc illius querela: Hominem non habeo, cui si- carentibus dam; omnes quæ sua sunt, querunt. Sed jam cesset hæc querela. Ecce homo, amicorum omnium fidelissimus, cui quilibet multò turis fidat, quàm sibi ipsi, qui suis omnibus beneficiis hoc unum querat, Amari. Et ecce homo, qui se funibus vincit vult, ut nos solveremur; qui se flagellis lacerari permisit, ut nos subduceremur plagis; qui corpore toto vulnerari sustinuit, ut nos sanaremur. Pro nobis jam plorat, ut nos super astra inter cælestes gaudeamus: pro nobis moritur, ut æternæ mortis supplicium evadamus. Ecce homo, quid vultis ut ultra vobis faciat, aut plus amoris exhibeat? Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, usque in finem, imò in infinitum dilexit eos. Pro amore hoc infinitio id unicuique sibi rependi postulat: O vos omnes, inquit, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus. Videte ut species omnis & forma defluerit. Videte despectum & novissimum virorum, virum dolorum. Exclamat quidem Pilatus, Ecce homo; verùm hic titulus pro die Parasceves nimis magnificus est. Jam ante aliquot annorum centurias per Hebræum regem hic ipse, quem flagris & spinis deformatum cernimus, huic titulo contradicens: Ego, inquit, sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.

Hoc certe lamentabile spectaculum Pilato ipsi honorem, gaudium Judeis, triumphum hostibus universis fecit. Nobis quid? Si homines effemus non sano sensu destituti, in amoris guttas dissolutemur; cor nostrum præ lætu tabesceret. Sed ista non capit stupor noster. Quam enim rari sunt, quos vera tangat misericordia? quam multò rariores, quibus seria vitæ placeat emendatio? cum ipsa nonnumquam crudelitas alienis etiam malis ingemiscat. Julius Cæsar viso Pompeii hostis sui capite illacrimavit. Christus caput nostrum inter ludibria & dolores summos ludatur, & nos ridemus, imò hoc ipsum caput nostrum novis doloribus & ludibriis afficimus, rursus crucifigentes nobismetipsos Filium Dei, & ostentui habentes. Si Appiano, Tranquillo, Quintiliano credimus, populum Romanum in furorem egit prætexta Caii Cæsaris prolata in forum criteata. At verò nos non vestimentum cruore tinctum, sed ipsum Christi Corpus sacrosanctum & Virgine sumptum, flagellis caesum, vulneribus opertum, paliuris horridum, jam cruci destinatum, animo frigidissimo spectamus: quomodo non exardescimus adversus nos ipsos & scelera nostra? O Christiani, hæc cruenta saltem Christi joculariter purpurati & dnm coronati imago mente numquam excidat, assidue illa ob oculos obvertetur, tunc maxime cum adversæ res angunt, vel secundæ tumefaciunt, vel cum pericula ad lapsum impellant. Tunc oculi ad Christum vel in Gabata stantem, vel in Golgotha pendentem erigantur fixissimi. Numquam Christus neq; in Thabore quidem fuit pulchrior, quàm cum juxta judicem suum stetit, aut medius latronum pependit. Hinc Bern. serm. 11. Bernardus suavissimo affectu, Quam, inquit, pro me vilior est, tantò mihi carior est.

Postquam igitur Pilatus geminis illis voculis, Ecce homo, orationem suam clausit, ignem invidia non tantum non extinxit, sed monstrato sanguine magis accendit. Luc. cap. 23. Hic leones illi adversus agnum rugientes, Crucifige, clamant, crucifige. Nil mitigatus Pontificem & Scribarum furor, horrendum efferebuit in voces atrocissimas: Crucifigatur, tolle, crucifige: si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Ubi nunc illa sunt novem millia virorum, quos Christus paucis panibus saturavit, qui regem illum proclamare cogitant? Ubi nunc illa tot ægrotorum, & à malo demone infessorum agmina, quibus omnibus hic homo sanitatem restituit? Nihil auditur patrociniû. Luc. cap. 23. Nam, quod beatus Lucas refert, Exclamavit autem simul Tom. II.

A *universa turba, Tolle hunc. Et invalescebant voces eorum: perinde si dixissent: Non penitet facti, accusationem nostram non revocamus, furdi sumus ad alia consilia. Tu verò Pilate bene cœpisti, verberando, perfice crucifigendo. Hic homo jam iniurius est cruci; hoc unum restat, ut in crucem tollatur vivus.*

Ah, quàm graviter hæc voces charissimi simul & ingratiissimi populi, aures Christi, quàm graviter aures divinæ Matris vulnerasse censendum! Hi parentis populi clamores in beatis illis auribus tam filii quàm Matris, & amicorum, meri cultri & gladii fuerunt.

Ah quàm dispar est hominum & Angelorum musicali Angeli assidue trifagion illud, Sanctus, Sanctus, Sanctus, concinunt: homines adversus hominem innocentissimum, conditorem suum, Crucifige, Tolle, conclamant. Purpura, seu rurex, testudo marina est, quæ æneam habet in faucibus plenam sanguinei liquoris. Illi omnes, qui contra Christum sunt vociferati, sub linguâ habuerunt venam sanguine venenato referentissimam, hinc sanguinem, & crucem, mortem clamitant. Pilatus orationem ad plebem circumfulam in compendium geminæ vocis contulit, Ecce homo. Cui furibunda plebs geminam quoque vocem reddidit; Tolle, crucifige. Gratus est nobis hic aspectus, gravior erit, si hunc hominem cernamus in cruce moventem; hic lætulus huic ægro debetur. Et quamvis jam apud Pilatum dixerit: *Cyri- Luc. cap. 23. piam illum, & dimittam*, plebis tamen furori minime satisfecit. Nam omnes ut rabidi canes cadaveri inhaerentes, noluerunt eam, quam nacti sunt escam, sibi subtrahi. At illi instabant, ait Lucas, *veribus magnis postulantes ut Ibid. v. 23. crucifigeretur.*

Quid nos hoc loco, Christiani, num tacebimus, aut simul clamabimus? Heu nimirum usitate sunt nobis voces illæ, *Crucifige, Tolle*. Vix enim læsi, mox cædes coquimus, cum noster honor & auctoritas vel levissimè perstringitur, cum tantum suspicamur nos despici, mox vindictam spiramus, pugionem circumspicimus, inimico crucem statuimus, mortem votis omnibus molimur. Sed vide, mi homo, jam antè miser est inimicus tuus, à Deo graviter suo tempore puniendus. Non refert, inquit, tolle hunc, crucifige eum. Assidui sunt hi clamores inter homines; alter alterum vociferando in crucem rapit stimulante invidia, quæ & Judæos in sanguineum illum furorem præcipitavit. Sciebat enim & Romanus Præfex, quòd per invidiam tradidissent eum. O invidia, quàm terra es bellua, quantumcumque honesta nomina, & speciosi prætextus te pallient!

Quòd si delectet crucifigere, nos ipsos crucifigamus. Nam quæ Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis Gal. cap. 5. & concupiscentiis. Qui Christi sunt, illud ardentur expectant: *Confige timore tuo carnes meas.* Psal. 118.

Hoc igitur Christi coronati spectaculum, hoc Romanæ Præsidis testimonium, Ecce homo, numquam elabatur memoriâ, numquam excidat mente. In memoribus & angustiis omnibus hæc species obvertetur oculis, hæc voces insonent auribus, Ecce homo.

En, ut botrus iste nobilissimi liquoris ad ultimam usque sanguinis guttulam sit expressus! En, ut petra sit vulnerata, & quis ex eâ cruoris torrens scaturierit in fitim totius orbis! En, ut verus Job à plantâ pedis usque ad verticem percussus ulcera pessimo, non se deat, sed stet, & expectet, dum crucis lætulum ascendat! En, ut ulcerosus Lazarus ex alto sua monstrat ulcera, interim ante ipsum stent molossi, ulcera non lincturi, sed laceraturi, & ampliaturi. Idcirco nemo terreatur, etsi diabolus, hostibus, hominum inimicis cinctus sit, omne agmen hostile plus non potest, quàm divina Providentia permittat, quæ in ipsum Filium Dei hominem innocentissimum hæc talia, quæ cernimus, permisit. Ad hunc hominem in arumnis omnibus confugiendum.

Hoc ipsum, Ecce homo, sub re divinâ piis mentibus

Ecce homo
Pis mē-
tibus sub
te divinā
cōmēn-
datissimū
sit.

Christi re-
sponsum
ad emen-
dandam
vitam in-
vitans:

1. Hor-
nem arro-
gantem &
fastiosum.

2. Libidi-
nosum,

3. Iracun-
dum & in-
vidum.

Deut. c. 32.
vers. 35.

commendatissimum sit. Dum enim Sacerdos sacrosan-
ctam Eucharistiā monstrat, hoc unā veluti pronun-
tiat: *Ecce homo*, pro nobis infanda passus. Quo quidem
tempore hæc divi Francisci præcatuncula usui esse po-
terit: *Domine Deus, caelestis Pater, respice in faciem Christi
Filii tui, & miserere mei*. Huic oratiunculæ opportunè
addetur cogitatio ista: *Ecce homo*, quàm ego ad istum
hominem infirmus, & nihili homo sum, quàm inflam-
matus & furens libidinibus, quàm non sum Angelus: ò
Pater misericordiarum, *Ecce homo*, ecce tuus Filius, qui
in corde suo omnes homines amore summo comple-
ctitur, respice hunc hominem, & propter ipsum parce
mihi, & da gratiam ad emendandam vitam, & firmam-
dam in bono perseverantiam. Responsum vel à silente
Christo habemus istud.

O homo arrogans & fastuose, *Ecce homo*, aspice qua-
les gemmæ à mucronato hoc serpo defluant, vide ar-
millas meas, funes. En jam secundum per vestem illu-
dor. Sed neque tu cessas vestitu tuo insolenti & ad om-
nem luxum facto illudere mihi. Quæro te, sta juxta
me, & ornatum caput tuum, cum meo, tuas manus,
tuasque vestes cum meis confer, & discrimen maxi-
mum erubescere.

O homo libidinose, *Ecce homo*, quàm turpe ac dissi-
mule tu membrum es sub hoc spinoso, vulnerato capi-
te. Et quamdiu te patiar, ut non præcindam te tam-
quam membrum mortuum? Tu non cessas sub oculis
meis & corpus & animum conspurcare. Non tuas ipse
sordes ac libidines erubescis: Te nunc per sanguinem
meum & tot sanguinis facii rivulos togo, idque hoc
unum, ut antequam carnis appetentiæ satisfacias, &
peccato assentiaris, hæc mea vulnera numeres. Chla-
midem amove, & totum corpus oculis obire poteris.
Num adhuc peccare persistis? Arbitrium tuum non
tollam, sed tu cave poenam.

O homo iracunde & invidie, *Ecce homo*. Tu quàm
primum vel minimum læderis, mox vindictam & ver-
bera meditaris. Numquam facundior es, nullquam
promptior, quàm cum alteri nocendum. Quot enim
vel anno uno cudis fulmina in pectore tuo, quæ jactis
in adversarios tuos lingua tuâ? Ecce, manibus ligatis sto
ante te, ignis & fulmen in meâ quidem manu sunt, sed
tego & contineo, sileo & dissimulo usque ad tempus.
Tu, obsecro, exemplum meum imitare, teipsum conti-
ne, injurias dissimula, vindictam substringe. *Mea est ultio,
& ego retribuam eis in tempore*.

CAPUT V.

*Christus damnatur mortis à Pilato,
& crucifigendus educitur.*

Christus
prodigum
genus hu-
manum
quæsit
diversis in
locis.

Christus servator orbis oviculam illam errantem,
prodigum & damnatum genus humanum, ad an-
num usque trigésimum quartum sedulo quæsit, idque
locis diversissimis. Principio quidem in stabulo vagum
hoc pecus indagavit. Deinde in Ægyptum abiit, inde
Nazarethum rediit. Hinc progressus, in omnibus pa-
gis, castellis, oppidis, urbibus Judææ & Galilææ ean-
dem aberrantem ovem quæsit. In campos, in solitudi-
nes, in ipsum mare excurrit. Hierosolymis, præsertim
in templo, in domibus, in plateis docuit. Restabat una
rito, sed difficillima in montem Golgotha: imò eo ipso
die sub terrâ etiam in limbo illam quoque errantem
oviculam quæsit, ne quid laboris omitteret, dum in-
veniret, quod tot centuriis annorum fuerat amissum.
Hinc illud Ecclesiæ mæstrum: *Quærens me sedisti lassus,
redemisti crucem passus*. Quando igitur Pilatus furibun-
dam plebem sedare non potuit, nec eò persuadere, ut
Christum dimitti liberum vellet, sedens pro tribunali
manus quidem lavit, nihilominus Christum morti ad-

dixit, & crucis damnavit. Ita Christus, Joanne teste,
*bajulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvaria lo-
cum; Hebraicè autem Golgotha*. Hæc Christi morientis
mysteria necessariò uberius explicanda, dum ad ipsam
crucem erigendam deveniamus.

§. 1. *Pilatum populus urget ad decretoriam senten-
tiam pronuntiandam.*

Pilatus vaser politicus, & in rem suam sapiens, longè
prudencior Herode, apud Judæos facillè impetra-
turum sese opinatus, ut innocentia Christi diversè pro-
positâ, vellent jubere Christum missum facere; sed
quia furebant hostes, & tumultuosus vocibus reum ad
crucem expetebant, Pilatus aliquantulum his ceden-
dum ratus, hanc apud se rationem inivit: Hunc ego ho-
minem flagellis ita tractavi, curabo, ut vix homini futu-
rus sit similis; mitescere visò spectaculo tam cruento,
nec gravius supplicium urgebunt. Omnia ordine facta.

Christus flagris cæsus, dumis coronatus, perlicuotum
sui spectaculum ex alto præbuit; Pilatus gemitas voces
adjecit: *Ecce homo*. Sed nemo mitescere, nemo Christi
miserescere, furorem nemo ponere, tumultuari magis,
& reum ad crucem postulare. Uti bubali rubro panno
aut sanguine visò magis efferantur, ita illi mugientes ut
tauri, rugientes ut leones contra innocentissimum
agnum exclamârunt universi, *Crucifige eum, Crucifige*.
Quod Christus jam olim quæstus, *Aperuerunt, inquit, su-
per me os suum, sicut leo rapiens & rugiens*.

Homini ignem ferenti parcat leo: hic homo merus
amor, ignis merissimus, sed nihil parcunt leones isti.
Leo, inquit Cyillus, animal capturus, horrendum rugit,
quo rugitu jam vicinum animal velut exanimatum ter-
rore cadit. Et quomodo horrenda vociferatio ista, Cru-
cifigatur, omnes amicos Christi non exanimavit: Ille-
ne crucifigatur, qui tot ægros sanavit, tot mortuos ad
vitam revocavit? At illi pergunt insanire, *Tolle, clamant,
eum nec in oculis quidem ferre possumus: hæcenus
illum audire noluimus, jam nec videre, nisi in crucem
elatum placet. Gravis est nobis etiam ad videndum, quia
dissimilis est illi vita illius, & immutata via illius*. Hæc di-
cturos Sapientia prædixit.

O furiosè cæci! hæc voces per jugulum vestrum redi-
bunt. Non deerunt vobis numero læ crucis quæc velle-
tis, & urbem vestram in cruce sublati crucodietis. Cre-
dibile autem est, ad rabiosas hæc voces ingratisissimi po-
puli, ex oculis Christi, & omnium ejus amicorum, ubere
lacrymas profluisse. Tam horribilis certè hic clamor
fuit, ut eum Amos vates vel eminus ante duo millia an-
norum audiens dixerit: *Va desiderantibus diem Domini: ad
quid eam vobis? dies Domini ista tenebra, & non lux*. Ante
quinque dies clamabatur, *Osanna, Benedictus qui venit in
nomine Domini*. Quàm citò inverla omnia! quàm pra-
vum & mutabile cor humanum!

O beatissime Paule, non ægrè ferēs utique, si idem
tibi, quod tuo Domino in hac ipsâ urbe contingat; & in
templo tractus rapiaris in castra, catenis geminis ligabe-
ris, maledictis & verberibus oneraberis, sequetur po-
pulus & clamabit, *Tolle eum*. Ut clamores istos æqua-
nimitè præferas, tuus te docet Dominus, qui atrocissi-
mas voces illas, *Crucifige, Tolle*, ingeminari audiat, & pa-
tientissimè tulit.

His improbissimis clamoribus & nostræ nos insante
monemur. Quoties contra Deum & homines rem ne-
fariam molimur; quoties mendacia, juramenta, furta,
libidines, cædes animo agitamus, et si ratio & conscien-
tia contradicant, et si tutelaris Angelus & Dei Deca-
logus reclamant, & luculentas leges ingerant: Non dice-
ces falsum testimonium, non pejerabis, non concupi-
scēs, non occides, non furaberis, non fornicaberis, non
mœchaberis. Nihilominus hæc leges audacissimè per-
rumpens, & Decalogum velut pugione confodiens
homo

homo temerarius, Crucifige, ait, Crucifige. Quidquid Deus imperet, quidquid veter, hoc mihi facere lubet. Nunc ego aliam non audio legem, nisi appetentia mea. Hanc sequor. Hoc profecto est Filium Dei rursus ad crucem postulare, rursus clamare Crucifigatur, denud crucifigere. Quam autem hoc pauci, quam nemo mente ferat perpendit? temeritate summam delinquimus. Vera penitentia supra modum rara.

§. II. Pilatus Christum mortis supplicio addicit.

Pilatus igitur in vitam necemque Judex Romanus, cum nihil amplius effugii cerneret, in ipsam Innocentiam ausus est mortis filmen vibrare. Itaque, quod Marcus ait, volens populo satisfacere, dimisit illi Barabam, & tradidit Jesum flagellis caesum ut crucifigeretur. Nam, quod Lucas dixit, adjudicavit fieri petitionem eorum, Jesum vero tradidit voluntati eorum. Hec impiorum voluntas est, in nequitia esse concordet. Hebraei Pontifices, Scribae, Pharisei, & ea fex hominum consensu maximo in mortem Christi conjurarunt. Quemadmodum vero Judaeos invidia & odium, ita Pilatum timor humanus in necem Christo inferendam impulit. Hac porro lingua, qua Christum infontem dixit, eadem in cruce misit Pilatus. Summa haec in Christum injuria fuit: Christum innocentem, Judaeos invidos non nescivit, eum tamen mortis damnavit. Hominem seditiosum & ficiarium absolvit, innoxium caput in manus hostium tradidit, ita orbis iudicem supplicio crucis addidit. Quam quidem in re contra leges etiam Romanas egit. Nam si Tacito & Tranquillo credimus, Senatusconsultum fuit Tiberianum, duodecim ante annis factum, quo jubebatur dicta jam mortis sententia supremum supplicium diebus decem differri, Pilatus nec decem quidem horis distulit. Dictum factum. Vix enim sententia prolata, mox Christo in locum supplicii deferenda crux imposita. Omnibus autem constare poterat hanc iniquissimi iudicii formam vi, tumultu, clamoribus extortam.

Sedit igitur Pilatus pro tribunali. Romano ritu sedendum fuit iudici, quod Ulpianus asserit, alioqui irrita censebatur sententia. Sedit autem in Lithostrotos alto & conspicuo loco, ut sententiam Latino idiomate dictavit a praecone promulgandam. Eam Christianus Adrichomius ex antiquis Annalibus optimam fide descripsit his conceptissimis verbis proponit.

JESUM NAZARENVM SVBVEROREM GENTIS, CONTEMPTOREM CAESARIS, ET FALSVM MESSIAM (VT MAIORVM SVB GENTIS TESTIMONIO PROBATVM EST) DVCEITE IN COMMVNIS SVPPPLICII LOCVM, ET CVM LVDIBRIO REGIAE MAIESTATIS, IN MEDIO DVORVM LATRONVM CRVCI AFFIGITE. I, LICTOR, EXPEDI CRUCES.

Adrichomio licet non intendo: Ego autem sententiam a Pilato pronuntiatam censeo his verbis:

JESVM NAZARENVM REGEM JVDÆORVM CRVCFIGI IVBEO.

Nam titulus crucis, praefertur solitus cum rei ducerentur, e sententia damnationis describebatur. Atqui ista & ille hic exacte conveniunt. Quam in re Pilatus in suam conscientiam turpissime deliquit, sed humanus timor terribile spectrum, & Caesaris gratia, inconstantem & metriculosum iudicem eo prolapsionis rapuerunt, ut contra fas omne, illum ipsum, quem esse innocentem & agnovit, & dixit, testatus insuper habere se potestatem dimittendi, nihilominus ignominiosissime mortis damnaret.

Castissima Susanna jam mortis damnata, cum duceretur lapidum nimbo necanda, intercessit Daniel, & causa sanctius discussa, jus novum dixit. Cum Christus traheretur ad mortem, nullus adfuit patronorum,

A igneam rhomphaeam nullus strinxit Angelorum, nemo ad iudicem alium appellavit, nemo revocationem caussae, nemo iudicii revocationem petiit, nemo se in hujus hominis favorem movit. Innocens Naboth ejicitur urbe; nec eum tueri potest innocentia. Eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt. Sicut autem Christus a Judaeis Praefidi Romano, a Praefide militibus est traditus, ita Deus etiamnum probos, improborum voluntati tradit, cum nec proprio quidem filio pepercit. Sed haec omnia licet acerbissima, qua & filius Jesus est passus, & Jesus mater pertulit, ob unam Patris aeterni voluntatem, fuerunt acceptissima, & summa tranquillitate animi tolerata. Hoc unicum: Ita Patri placet, ita vult Pater, tam filio quam matri rationum satis & caussarum fuit; quare illa omnia tam infanda patientissime sustinuerunt. Sunt qui dicant, Christum Dominum a Pilato mortis sententiam flexis genibus accepisse. Stans certe ac tacens se capite damnati patientissime audiit. En orbis arbiter, en vivorum ac mortuorum iudex faulem in se sententiam pronuntiari, rei capitalis se damnari permittebat, ipse interim, quod indubitabile, se Patri similem in modum offerebat: Scis, o mi Pater, quod tibi obedierim usque in stabulum ad pecudes, usque in Aegyptum ad barbaras gentes, usque in omnes civitates & vicos Judaeae, quocumque me misisti, voluntati tuae parui. Nunc expectatum tempus adest, quo tibi usque in mortem, & usque in mortem crucis obediam. Paratissimus sum, mi Pater, nec aliud quam crucem exspecto. Hanc feram, quousque tua me voluntas ferre jusserit, in eadem cruce libentissime moriar, quia sanctissimae voluntati tuae ab omni aeternitate sic placitum fuit. Propter te, mi Pater, & Pilato, & omnibus ejus servis obediam. Ab hac obedientia & patientia non recedam, dum omnia de me praedicta & scripta ad extremum apicem complevero.

O Jesus obedientissime, o patientissime Jesus, huic tuae in Patrem paratissimae voluntati conjungo meam, omne Dei iudicium in me factum aequo animo subiturus. Hoc unum te supreme iudex, per hanc ipsam innocentiae tuae damnationem submississime rogo, cum veneris iudicare, noli me condemnare. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.

§. III. Pilatus manus populo inspectante lavat.

Pilatus porro, sententiam licet tulerit injustissimam, ut tamen dilueret culpam, accepta aqua lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine justis hujus; vos videtis. Hic Praefes Hebraeorum potius mortem servavit quam Romanum, certe hoc didicit a Judaeis, qui divino jussu, quod Deuteronomium asserit, innocentiae testandae manus laverunt, ut auferrentur ab eis reatus sanguinis. Quo quidem ritu significabant, se factae caedi nequaquam consensisse. Pilatus commonit hujus imitator, omnem injuriam lavandis manibus eluere cogitabat. O Pilate, cor inquinatum, cor lavandum est, cor non manus. Si vel millies manus laveris, linguam tamen a conscientia tam foede dissonam nunquam perpurabis, cor tuum tam inique timidum, tam justitiae refractarium nunquam mundabis, etiam totus in manus tuas oceanus defluat, si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculatus es in iniquitate tua. Nec sapo, nec lixivium hic quidquam facit. Alio hic lavacro est opus. Rex Hebraeus maculatam conscientiam purgaturus, Asperges me, inquit, hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealabor. Hyssopus poenitentiae, & suimet accusatio, scelera commissa expiant. Haec illa caldaria cella, hoc vaporarium sudatorium hypocaustum, hoc nymphaeum illud & balnearium est, quo noxae lavantur, alias certe nec Jordane toto nec Nilo eluenda. Si superius egerit poenitentiam, ait Ezechiel, ab omnibus peccatis suis, qua operatus est, vivet, & non morietur.

Lavatio manuum Pilati injuriam ejus non eluit. Hier. cap. 2. vers. 22. Ps. 50. v. 9. Hyssopus poenitentiae & suimet accusatio, scelera commissa expiant. Ezech. e. 18. vers. 21. morietur.

Act. c. 12. vers. 30.

moriatur. Et nunc, inquit Paulus, annuntiat Deus hominibus, ut omnes ubique agant penitentiam.

Pilati thermulae:

At nos has thermas refugimus, cum Pilato manus, non mentem lavamus, noxas palliamus, tegimus, levamus, nusquam non obvium est mantellum fucis, praetextus varii, excusationes innumeræ, nimirum culpas nominibus admodum speciosis praeteximus, pictarum satis est ubique causarum. Qui vel seipso iudice nocens est, nihilominus videri cupit innocens. Pilati thermulas, quaeso, videte. Homo libidinofus, Doleo, inquit, ob offensam Dei, sed huc mea me natura trahit, ego quidem contra nitior, sed quod humanae debilitatis est, illiciorum impetu & consuetudine inolitâ vincor. En manus lotas! Avarus & acervandis nummis intentus, Nemini, ait, nocere cupio, id tamen meae curæ committitur, rem familiarem augere, & quæsi capi vivendi normam cum deo ducere. En gypsatas manus! Invidus & vindictæ appetens, Adversus hos tales homines, inquit, se virum gerere oportet; tractandi sunt ut merentur, alioquin idem in alios audebunt. En pulchras & teras manus! Res pessima, cum iniquitas iustitiæ larvam oppandit, & decentiæ palliolum induit. Ita omnia ferè vitia se lavare solent, & suam turpitudinem pallâ honestissimâ velare. Hæc innocentia est hominum vitioforum, qui se humanos, affabiles, benevolos verbis & ceremoniis exhibent. Verum, ve vobis, minatur Christus, quia mundatis; quod deforis est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapinâ & immunditiâ. Pharisæe cæce, munda prius, quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum. Va vobis Scribae & Pharisæi hypocrite, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitiâ: sic & vos à foris quidem pareris hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocriti & iniquitate. Ita & Pilatus lavit manus, sed coram populo, non coram Deo, qui non manuum sed mentium amat munditiam. Pilate, multò rectius fecisses, si pectus mapu percussisses, quod in templo publicanus fecit, quod & fecit hoc ipso die omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, & percutientes pectora sua reverebantur.

Avanti.

Invidi & vindictæ appetentis.

Matth. c. 23. vers. 25. & seq.

Luc. cap. 23. vers. 48.

Pilatus sententiam non mutavit.

Ps. 34. v. 25.

Thren. c. 2. vers. 15.

Modus quo Christi patientis cum sensu meditari possumus.

Christi hostium! Vicimus, aiebant, euge euge anime nostra; devoravimus eum. Exasciatum est hoc opus, summam votorum attigimus. Mox igitur ad rem; Festinamus & urgeamus hujus operis felicem clausuram, ne aut Pilatum sententiæ pœniteat, aut seductor extra crucem obeat.

O mi bone JESU, plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam; sibilaverunt & moverunt caput suum. Pontifici Caiaphæ vix lætior fere nuntius potuisset. Idcirco statim, ut aliqui opinantur, in omnes urbis plateas cum tubicine præconem misit, qui proclamaret: Notum illum populi seductorem à Romano Præsidi ad crucem esse damnatum. Jam ergo educendum in montem Golgotha, & ligno, prout meritis, suffligendum.

Interea temporis omnia instrumenta ad crucis supplicium properanter collata. Crux ipsa, clavi, funes, mallei, terebræ, forcipes, scale, ligones, palæ, spongie, acetum, vinum myrrhatum, & quidquid ex Romano more ad crucifigendum spectabat.

Huc igitur animum, huc omnes animi oculos: conformemus in animo nostro Domini JESU tamquam præsentis imaginem. Quisquis enim Christi patientis cruciatus cum sensu meditari, & fructum ex eâ re capere studet, omnia sibi cogitatione depingat, ut omnia tamquam præsentia animo cernat. Pa ille, qui omnia depingit, interior sensus, ab alijs abducendus, & totus

huc convertendus; quod id robustius ac firmius sit, eò promptius tam voluntas quam intellectus sequuntur.

Ergo videte, Christiani, & illis interioribus oculis cernite, quomodo ludicra purpura vulneribus (ut credibile) inhaerens violenter abripiatur, ut suis vestibus pauperinis possit indui. Nulla hic manus quæ parceret. Hoc autem ex more fiebat, quia jam fuerat flagellatus: alii in ipsâ viâ, aut supplicii loco flagellis cædebantur. Deinde suis vestibus ideo Dominus induebatur, ut probè ab omnibus nosceretur, & loquente digito monstraretur: Hic est ille, quem prophetam esse putavimus, impostor nobilis; acta declarata exitus. Certè aliter Christus nosci non potuisset; non enim erat species ei, neque decor, non erat aspectus, & quasi absconditus vultus ejus. Quo quidem Christus docuit, nos in egressu vitæ nihil nisi nostras actiones scilicet sanctas nobiscum ferre.

In hunc modum Dominus vestitus, vincens, vulneribus & sanguine operus, viribus exhaustus, ob animi deliquia vix spirans, in atrio Pilati saxum insidens expectabas, dum omne crucifixionis choragium comportaretur. Orabat interim, quod credibile, & suo se Patri vel milles in victimam jam proximi sacrificii offerebat.

§. IV. Christo ferenda Crux imponitur, varia hujus figura.

Paratis jam omnibus ad infame iter & supplicium, titulus cruci suffigendus jam cernebatur ligno incisus, Tribunus cum cohorte suâ armatus lugubrem pompam in suas classes digerebat, aderant duo latrones vindictæ, & ad subeundam mortem parati, Christus Servator orbis non minus quam illi vincens suam amplectebatur, crucem, ab illâ brevè amplectendus. Hæc nobis animi oculus, quod dictum, velut præsentissima sunt cernenda. Ergo agmine toto in ordinem tumultuarium composito, Romani Palatii portæ panduntur: Prodit luctuosa supplicatio, pars ejus maxima Domini JESU: Qui bajulans sibi crucem, ait Joannes, exivit in eum, qui dicitur Calvaria locum, Hebraicè Golgotha. Grande spectaculum, ait Augustinus, sed si spectet impietas, grande ludibrium; si pietas, grande mysterium. Ah! qualis pompa, quæ crucis supplicatio! O bone JESU, quot molesta & operosa itinera per annos triginta quatuor nostri amore suscepti? sed molestius tibi nullum, nec operosius fuit, quam hoc ultimum sub tanto tamque infami pondere, sub gravissimâ mole arboris decussatæ. Hic egressus ille tuus lacrymabilis. Nec enim unam solùm cernendus es tulisse crucem: corpus vulneribus & plagis decussatum illatis plenum, caput horribili dumeto saucium, spineo stillante sero gravatum, omnia Orbis picula tibi uni luenda te solum premunt, lumbi non militari baltheo, sed qui latronibus injicitur, laqueo præcincti, humeri, tamquam non satis ad columnam flagris lacerati, insuper excelsâ trabe onerati, pedes lapsabundi, totum corpus tremat, & vix sibi ipsi portando sufficit, incessus lentus & debilis, anhelitus æger & difficilis, facies livore, spuris, cuore adeò transformata, vix ipsi matri amplius nisi à solis vestibus noscenda, per omne corpus purpurei defluunt rivuli. Ita Christus ad moriendum egressus extra urbem, viam totam suo sanguine signavit, haud aliter ac si fera recens jugulata etiamnum sanguinans per publicum fuisset tracta.

Nicolaus Orlandinus memorat, viros religiosos & Societate Jesu ad regem Congi fuisse missos; obviam iis venisse proceres duos unâ cum equis ligneis, qui novis hospitibus honoris causâ more gentis offerebantur ascendendi. Quod nos læticam undique apertam, illi equum ligneum appellat. Lignum est dolatum, corio stratum, hoc duo bajuli recepto jam sessore portant. Christus Dominico die Palmarum Hierosolymam ingressurus mutuo jumento vehebat: at verò die fatali Parasceves, quernum vehiculum aut ligneum equum adhibuit,

adhibuit, sed quem ipse portavit. Hic ille cutus est, quo non Elias tantum, sed omnes Christi Patentes amici evehantur ad caelum: Hoc equo super astra vehimur. Ita Christus bajulans sibi crucem exivit.

Jam à primo mundi ortu variè præcesserunt imagines hujus ab urbe lucaiosissimi exitus. 1. En innocens Abel ab invidio fratre Caino educitur, ut occidatur.

2. En Noë justus comportat ligna ad arcæ fabricam servando generi humano, ab igneo æternitatis diluvio.

3. En obediens Ilaas suis ipse humeris lignorum fascem defert apparando sacrificio, jugulandus ipse in victimam.

4. En Jacob peregrinus suas ipse gestat scalas caelo applicandas, per quas evadamus ad sidera.

5. En fortissimus Josue divino jussu clypeum suum levavit contra civitatem Hai, nec contraxit manum, quam in sublime portexerat tenens clypeum.

6. En Moses in monte passis brachiis oraturus, fert secum virgam, quæ aliquando versa fuerat in viperam. Hac virgâ percussa est petra, & è petra vulnere scaturit aqua. Crux olim maledicta, hunc mortentium refugium, & in regum fronte ornamentum.

7. En Eliseus venit ad aquas cum ligno, sequitur perditam extracturus. In montem cum trabe tendit Christus humanam gentem liberaturus.

8. En Abimelech, qui arrepta securi præcise arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me vidistis facere, citò facite. Ita Christus crucem præferens, beato Lucâ teste, dicebat ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

9. En Eliacim indutus tunica crucentâ, cingulo præcinctus novo, clavem domûs David super humerum fert referendo paradiso.

10. En David rex cum sua citharâ, æterni Patris iram, & furibundam genus humanum placaturus montem conscendit, ut ab omnibus audiat.

11. En Salomon pacificus suum ipse thronum defert ad locum judicii. Non fuit tale solum in universis regnis.

12. En summus Sacerdos, qui suis humeris portat altare, in quo ipse Sacerdos fiat, sacrificium pro salute mundi.

13. En paterfamilias diligentissimus candelastrum adfert, cui cereus infigatur orbi universo lumen præbiturus.

14. En strenuus dux prodit, tentorium suum in colle fixurus.

15. En signifer animosus, mori certus, signum sibi hominis erecturus in monte, urbem deserit.

16. En filius charissimus à Patre missus accipere de fructu vineæ, quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se dicentes: Hic est heres, occidamus illum, ut taverunt intra se dicentes: Hic est heres, occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et ejectum extra vineam occiderunt.

17. En vit proflusus, castis, prout lex vetus jubet, ejectus.

18. En Lazarus ulcerosus, canibus circumdatus ex urbe pellitur, ut cespiti vel ligno immoriatur.

19. En æger moribundus suum ipse lectulum deportat, ut in loco sibi destinato moriatur.

20. En agnus verè mitissimus ad aram & ad lanienam ducitur, prout prædictum.

Ilaas, sicut ovis, inquit, ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tendente se obmutescet, & non aperiet os suum. Et Hieremias, Et ego, inquit, quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, & non cognovi, quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius. Portò illud Ilaæ vaticinium cum Regina Candacis quaestor in curru legeret, & Philippus Apostolus vi divinâ comes ei adjunctus explicaret, ita motus est vir ille peregrinus, ut animo in hunc ipsum patientissimum Jesum converso promptissimè dixerit: Credo Filium Dei esse Christum Jesum; mox ad aquas currum suum subsistere jussit, & ritu Christiano ablui voluerit. Et quem ista non intimè afficiant, si animo cernat agnellum unicum inter tot lupos & leones educi ad lanienam? Et ubi nunc Franciscus Assisius vir mitissimus, agnos à cultro & macello redimere solitus? nemo patronorum, Angelorum nec unicus subsidio est. In furto saltem unus cum hoc Domino suo locutus, ad furios

A eum cruciatus animavit. Jam meri cernuntur hostes; illorum medius innocens Jesus.

Evigilet hic aliquantum animus, & attendat, quid immensus populus de hoc rano sentiat dicatque. Creduntur certè ad illud Paschatis tempus Hierosolymis convenisse quadragies centena millia hominum, sive quatuor milliones capitum. A populo tam numero partim civium, partim peregrinorum spectatus Christus & irrisus largissimè. Variè se vulgus in hoc edmitatu divisit. Aliis præcurrere placuit & agmen totum antevertere, ut commodum spectandi locum in Golgotha occuparent; sequebantur alii & ponè ambulabant; pars civium plurima per fenestras effusa, hanc cruciatorum pompam, quæ in montem ducebatur, avidissimis oculis hauriebat. Christum euntem Centurio & Tribunus militaribus copiis pedestribus & equestribus tingebant; proximè ibant milites crucifixuri reos. A tergo sequebantur non sine risu & facetiis Scribæ, Pharisæi, & seniores populi. Spectaculum futurum omnes exivit urbe, magnates etiam & primi nominis, præsertim qui è sacro Senatu necem Domino procurarunt. Nec desuerunt in viâ piæ matronæ, quæ deplorabant iudicium tam injunum. Quod beatus Lucas memorans, sequitur autem illum, inquit, multa turba populi, & numerum quæ plangebant & lamentabantur eum.

Et quales hie populi sermones, quæ confabulationes, qui plausus & irrisus? Putavimus, ajebant, hunc esse virum sanctum, sospitatorum, prophetam magnum, & en seductorem maximum, en regem nostrum. Innumeri sermones ejulcemodi in hunc reum dicebantur. Prædixit hoc David: Omnes videntes me, deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.

S. V. Simon Cyrenæus Christi crucem portat.

Non fuit miserationis, sed crudelitatis, crucem Christi imponere Simoni. Verebantur, ne Dominus succumberet oneri, & exanimatus concideret sub pondere, mortisque suâ præverteret crucis tormenta.

Ubi enim observarunt Christum tam lentè, adeoque fracto gressu incidere, tories sub onere collabi, ne igitur forsitan supplicii montem non attingeret, & in ipsâ moreretur viâ, circumspexerunt, quomodo crucem ab ipso in alium transferrent, non miseratione ducti, sed invidia sanguinariâ impulsu, & cruoris ex alto hauriendi sientes; in cruce vivum spectare, id summæ voluptatis futurum censuerunt. Hoc certè non Romani urgebant, sed Judæi, eorum tamen nullus maledictum illud lignum, quæ fieret exleges, tangere sustinebat. Hominem ergo alienigenam, nomine Simonem, ex oppido Cyrenæ, in urbem properantem excipientes adegerunt, ut Christi crucem in se reciperet, & ad locum supplicii deportaret. Vir erat à Judæorum sacris planè alienus, idcirco non multis rogatus est, ut id faceret: Melis nolis, ajebant, hoc tibi faciendum. Ita totâ Hierosolymorum urbe vir nullus fuit, qui hanc Christo gratiam gratificaretur, eumque tanto pondere sublevaret. Panes, pisces, valetudinis donum promptissimè ab eo acceperunt, qui jam in extremis angustiis juvet, nemo est omnium, nemo hunc hominem fatetur nosse; omnes religioni ducunt crucem contingere; infontem Christum crucifigere in religionem nemo trahit. Imago mundi viva: optifer amicus in necessitate rarus est. Simon nolens volens fit cruciger. Causæ Judæis sanguinariis erant plures.

1. Ne homo ille dum duceretur, exspiraret, in cruce vivum cernere, summi, quod diximus, voti fuit.

2. Jam hora erat sexta Judæorum, seu meridies, nostra duodecima & ultra. Nam Joannes de illo tempore, quo sententia mortis nondum lata, hæc asserit: Erat autem Pasche Pasche, hora quasi sexta. Ergo Christi flagellati longum & nimis quam extractum fuit supplicium.

3. Nec dubium, quin Pilati milites prandere voluerint; alii cum

Quor homines Hierosolymis convenisse ad illud tempus Paschatis creduntur?

Luc. cap. 23. vers. 27.

Psal. 21. v. 8.

Ex invidiâ & crudelitatis crucem Christi imponerunt Simoni Cyrenæo.

* Irregularis, immunda.

Nullus Judæorum voluit Christum à tanto pondere sublevare.

Causæ cui Simon factus sit cruciger.

Joan. e. 19. vers. 14.

hūm vix cogitabant, invidia passi. O invidia bellua mul-
rō immanissima, d̄ invidia malum longē pestilentissi-
mum, suum ipsa supplicium, homicidii radix, quæ non
solum multos, sed & optimos subinde inficit! 4. Ur-
gebant Judæi, ne Pilatus fortē pœnitens facti sententiam
revocaret.

An verò Simon Cyrenæus crucem unā cum Christo
portarit, an solus, non multis disputem. Plerique omnes
ajunt, Simonem solum reliquā viā ad deferendam hanc
molem succollasse. Via verò ē Prætorio Pilati in mon-
tem Golgotha, (quod Christianus Adrichomius in-
dustriē metitur) mille trecentos viginti passus & unum
habuit. Hic idem accuratus auctor addit, quo loco
Christus sub cruce cœtuerit, quo mater ei occurrerit,
quo Veronica linteum appresserit, quo mulieres plo-
rantes substititerit, quo Simon crucem a Christo accep-
perit; quod denique Christus hac lugubri pompā per
portam veterem judicariam exierit. Hic paucula nobis
ē Simone Cyrenensi discenda.

I. Hic Christo succenturiatus cruciger, homo fuit
exterus, peregrinus, advena, qui nihil min⁹ cogitaret,
quān eo die portare crucem. Quod nos ea, quæ cru-
ciant & affligunt, tam iniquo animo perferamus, quod
reluctemur, & quidquid molestatum est, amoliri cu-
piamus, id ferē causā est, quia nos esse peregrinos ægrē
persuademur. Ah miseri, nescio quam hīc patriam &
manentem civitatem somniamus. Si nos advenas & pere-
grinos gereremus, multo majori æquanimitate ac pa-
tientia, quidquid rerum advenarum est, perferemus.

II. Hic Simon Cyrenæus Dominicam crucem su-
scipere coactus est. Hunc, inquit Matthæus, angariave-
runt, ut tolleret crucem ejus. Quam pauci sunt, qui multa
pro Christo & facere & pati cupiant! Quis est qui ge-
nerosē aulic dicere: Domine, etiam ampli⁹ me afflige.
Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcas.
Plerique omnes horremus & refugimus omnem mole-
stiam pro Christo tolerandam. Hinc Deus saluti no-
stræ consulens, vel invitit nobis ingerit amarum sed sa-
lutarem absinthiæ calicem bibendum.

III. Si scisset Simon, quis esset ille homo qui eam
crucem prior portavit, si scisset Heraclium Imperato-
rem nudis pedibus, veste plebejā, reverentiā summā suis
humeris hanc ipsam crucem portaturum, reverē & ipse
illam osculatus humero paratissimo excepisset. Credi-
bile tamen est, eum aliquid divini luminis hausisse, &
necessitatem hanc in rationem vertisse, libenter deni-
que fecisse, quod initio facere detestātar. Nimirum fa-
bricando fabri sumus, & crucem sapius ferendo, perfer-
re illam discimus; nec enim pauca sunt, quæ incipimus
inviti, demum volentes absolvimus. Angeli Lothum
cum familiā pœne invitum eduxerunt Sodomā; edu-
ctus beneficium æstimavit, & gratias egit. Ad initia re-
rum carnestataria se contrahit & abhorret, demum
sua se necessitati attemperat & paret.

IV. Simonis Cyrenæi labor in perferendā cruce
brevis, eo tamen sibi suisque filiis æternam inter Chri-
stianos memoriam peperit. Et angariaverunt, inquit Mar-
cus, prateruntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venien-
tem de villā, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.
Brevis est omnis labor & dolor noster, sed memoria
justi æterna, præmium perenne. Id solum est longum,
quod est æternum; breve est, quidquid desinere potest.
Quod Hieronymus egregiē confirmans, Debemus, in-
quit, animo premeditari, quid aliquando futuri sumus; quod,
velimus nolimus, abesse longius non potest. Nam si nongentos
vite annos excederemus, tamen nihil esset præterita longitudo,
qua esse desisset. Hoc Petrus pectoribus nostris altē infi-
xum cupiens, In quo exultabit, inquit, modicum nunc si
oportet contristari in variis tentationibus. Non negat ē do-
loribus & ærumnis nasci tristitiam, sed ait esse brevem
& modicam.

§. VI. Veronica Christi vultum linteum abstergit.

Adem hac viā, quā Dei Filius ducebatur ad mor-
tem, occurrit pia matrona civis Hierosolymitana
Veronica, ut Christi sub cruce fatiscens sudorem, la-
crymas, spumam, sanguinem toto vultu parum linteum ab-
stergeret. In hoc Christus effigiem suam depinxit inter-
eundum. Nihil artis defuit huic pictori. Hoc linteum
solo divini vultus appressu mirabiliter expictum, hodie
que summæ venerationis est Romæ in divi Petri æde.
Methodius & Marianus Scotus ajunt miracula per hoc
parata. Hoc Veronicæ pietas obtinuit. Neque verò
quisquam Christo vel leve obsequium detulit, quin
grande præmium retulerit. Veronica Christi effigiem
& iconisimum, Christum à Christo pictum acqui-
vit. Magdalena elogium per orbem ingens obtinuit;
Amen dico vobis, ait Christus, ubicumque predicatum
fuerit Evangelium istud in universo mundo, & quod fecit hæc vultus
narrabitur in memoriam ejus a. Mulieres, quæ Christum
lacrymis comitabantur, documentum & solatium im-
petrātunt. Simon Cyrenæus sui memoriam & æter-
num nomen reportavit. Joannes Christi frater factus
novam sibi Matrem comparavit. Nicodemus & Joses,
quos actionis sanctæ monumentum adepti sunt sempiternum.

Cor Christi amore plenissimum, Judam proditorem
à complexu & osculo non repellit, Malcho læso auricu-
lam restituit, Petro neganti veniam impertit, cum ma-
tribus suorum hostium colloquia facit, pro militibus
crucifigentibus preces fundit, latroni paradisum pro-
mittit, pro nobis omnibus viam ad mortem conficit.
Et hæc illa est semita, quæ ducit in paradisum. Hic sa-
piencia in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clam-
tat, in foribus portarum urbium profert verba sua b. Hic in pu-
blicis compitis Dei Filius pingit, & seipsum depingit
cor nostrum sit linteum, quod divinissimi vultus pictu-
ram excipiat.

Carolus V. moriturus, filio Philippo Hispaniarum
Regi secundo, ex arcuā cilicium & flagrum sanguine
unctum protulerat, & in sui dederat monumentum, pi-
gnus amoris. Idem Philippus secundus fecit jam morti
vicinus, & Philippo Tertio parentis & avi donum, in
libelli memorialis vicem obtulit. Munusculum pium,
& inter regia cimelia jure custoditum. Sed videte quod
sui monumentum c. Christus nobis omnibus & singulis in
itinere ad mortem reliquerit, linteum sui vultus pic-
tū insignitum. Hoc maximi thesauri loco asservemus
studiosissimē; ad hoc ectypum, ad iconisimum istum in
meroribus, angustiis, doloribus quibuscumque consu-
giamus, hoc patientiæ speculum consulturi, omnes hic
studoris, lacrymarum, sanguinisque guttulæ ad fortiter
pro Christo patiendum exhortantur, & animant. In-
spice, & fac secundum exemplar d.

Neque solum Veronica, sed & alia matronæ in
Christum piē obsequiose suas illi saltem lacrymas in
hoc mœstissimo itinere consecrātunt. Beatus Lucas
comitatum hunc commemorans, Sequēbatur autem il-
lum, inquit, multa turba populi, & mulierum, quæ plange-
bant & lamentabantur eum. Qui in hac pompā fletent,
pauci numerabantur; qui riderent & illuderent, innu-
meri. Mater Christi, Magdalena, ceteræque mulieres
piæ Christi comites, & forsitan Petrus, hanc viam lacy-
mis signarunt; aliorum omnium risus & irrisus audie-
bantur. Hi mores etiamnum vigent. Flete pium, inter
nos perquam esse rarum. Nam etsi causas flendi pluri-
mas, vix ulla ridendi habeamus, ridere tamen quam
flete malumus. Annæus aliter philosophatus. Cur sciam,
scio, inquit, nempe ob meipsum, nondum reperi cur rideam.
Larga ubique flendi & assidua materia. Cur enim in
hilaritatem risumque convertamus animos? Ob præ-
terita? jam abierunt. Ob futura? nondum adfuerunt, res
plant

Solum Si-
monē cru-
cē portasse
plerique
asserunt.

Supra
3000. pe-
dum Christi
Adrich. in
suā Hierosol.
num. 183.
Quædam
ē Simone
Cyrenensi
discenda.

1. Homo
fuit extre-
mus, pere-
grinus, ad-
vena, qui
crucē por-
tare eo die
non cogi-
tabat.

2. Quod
Dominicā
crucem
suscipere
coact⁹ est.
Mat. 27.
vers. 32.
Marc. 15.
vers. 21.
Iob cap. 6.
vers. 10.

3. Quis ille
homo esset
qui prior
eam crucē
portave-
rat, igno-
rabat.

Gen. cap. 19.
vers. 16.

4. Labor in
perferendā
cruce bre-
vis, sibi &
filiis inter
Christia-
nos memo-
riam
peperit.
Marc. 15.
vers. 21.
Hieronym.
epist. 3.

1. Pet. cap. 1.
vers. 6.

Qui
equi
sadi
qui
rim
feru
Sic
Chr
ram
de
ver
dam
doc
spon
ate
cru
afit
com
tatio
Luc.
tes.
&
Sene
Pol
Vbiq
ga
&
affi
terita
plant

plañe incertissima. Ob præsentia? ipso transitu sunt, summa rerum omnium inconstantia, & vicina semper ruina est. Infantiam nobis rapit ignorantia, juvenutem cæcus & vitiosus furor, optimam ætatem invidia, iracundia, habendi studium, & avaritia sibi vendicant, pars vitæ ultima inter morbos elabitur. Hæc nostra ad tumultum via est, jure copiosis lacrymis signanda. Neque verò Christus fletum prohibet, nisi brevem illum & evanidum, nam diuturniorem ac necessarium etiam imperans, *Filie Hierusalem*, inquit, *nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, & super filios vestros.* Cruciatu suos plangi non vetat, sed plangi non vult solâ miseratione humanâ. Non igitur quod ista patiar ploratis, sed causam propter quam tanta patior, deploratæ. Ego non repugnanter, nec gravatè, sed libenter ac voluntariè ad mortem abeo. Hæc enim omnia patior amore in vos, & obedientiâ in Patrem. Ad nutum & arbitrium Patris omne meum vivere ordinatum est & mori. Sed uti vitam mors, ita mortem excipit reditus in vitam. Et ideo hæc defenda non sunt. Desistere potius peccata vestra, quæ & ego ad ingressum urbis ante dies paucos largis lacrymis deflevi. Peccata vestra meæ mortis sunt causæ; hæc me gravant, hæc cruciant, hæc enecant. Et quod dolores meos auget, illud est: Multos nihilominus sua improbitas meorum cruciatuum expertes faciet, & æterni supplicii damnabit. Hoc feridè deplorandum est. Ita Christi documento magis deplorandi sunt qui malè agunt, quam qui malorum odia ferunt. Non enim mors Abelis, sed insidia Caini, non afflictio Davidis, sed nequitia Saulis, non Isaia careere & supplicium, sed Manassis impietas & multiplex flagitium, non Elia fuga, sed Jezabelis tyrannidis deploranda. Ita Christus ad mulieres lamentantes conversus, *Nolite, ait, flere super me.* Cur autem, ô bone JESU, flere nos vetas? tu fundis sanguinem, & nostras prohibes lacrymas? Omnia lugent elementa, vel ipsa plorant saxa, ipsi tecum lugent Angeli; & nos pro quibus moreris, hæc oculis transivimus sicis? Memini me legerè Romanum Oratorem dixisse: *Quid dicam de Socrate, cujus morti illacrymari soleo, Platonem legens?* Et non Socratis, sed nostri Servatoris acerbissimos cruciatu, dirissimam mortem sine lacrymis vel legamus, vel legi audiamus? Rorera Christus cum fletibus atque sequentibus se loquitur; totâ viâ neminem alium affatus. Herodis curiositari & cunctis ejus quætionibus nec verbulo respondit, quo quidem silentio verba otiosa & vanam curiositatem luculentè damnavit; in viâ ad mortem tacitis lacrymantium affatibus amicissimè, non interrogatus, respondit. Quo quidem dilucidè demonstravit, quam sibi commiseratio ac consensus sit gratus, & quam velit alterum alterius commiserescere, alienumque etiam dolorem dolere. Sæpius profectò & lacrymæ, quæ nozarum odio & amore Christi patientis fundantur, gemmæ sunt. Nos sensus mutuos non nisi per verba intelligimus, per lacrymas tamen cum Deo efficacissimè sermocinamur; hoc idioma Deus probè intelligit, hanc linguam Christus placere sibi publicè ostendit, dum suum lacrymis solatium statim adhibuit, dum sui doloris oblitus stavit alienum mollit. Vera Christi patientis consideratio cor lacrymabundum sibi deposcit. Lacrymæ moverunt Christum, ut inter tot probra & cruciatu crucifigentium matres solatio afficeret, & succinctam sed utilissimam nobis omnibus cohortationem hanc relinqueret: *Quoniam ecce veniunt dies, in quibus dicent: Beate steriles & ventres qui non genuerunt, & ubera qua non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, & collibus, Operite nos.* Addit, quod auro & gemmis exarandum: *Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Si justitia divina ipsum Dei Filium ob aliena profectus peccata sic mulat, quomodo vilissimum servum

A tractabit ob sua? si lignum viride, homo innocens, sanctus, succo virtutum omnium plenus in tam immanem suppliciorum ignem abjicitur, quid lignis fiet aridis, & exsuccis, hominibus omni gratiâ destitutis, omni scelerum turpitudine operis, quos Thadæus Apostolus arbores autumnales, infructuosas, bis mortuas, eradicatas, homines animales, spiritum non habentes vocat. Hæc tales arbores incendium non evadent. Nam Christus in orbem venit sine peccato, non tamen exiit sine flagello: Nos & nascimur, & vivimus, sæpe etiam morimur in peccatis, cur excipiamur à flagellis? Quocirca Gregorius Magnus rectissimè concludit: *Hinc unusquisque quos colligit, quid illi sint passuri quos reprobat, si sic cruciat quos amat.* Quotusquisque autem est, cui conscientia non dicat: *Agnosce quodd arida, exesa, trunca, mortua sis arbor, & ideo ignem, quem divina justitia accendet æternis sæculis arsurum, expavesce. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Hæc Christi in viâ fuit conicio, non copiosa verbis, sed sensu & mysteriis. Sermone longiorem impatiëntia non ferebat tam Judæorum quam Romanorum, qui ad eundem impellebant. Ita pergit mitissimus agnus ad victimam, verè factus spectaculum mundo, & Angelis & hominibus.

S. VII. Christus diverso agmine stipatus Calvariarupem moriturus ascendit.

Certe carnifices, qui fracto gressu lentius incedentem clavibus & hastis propellebant, magnos dolores Christo, injuriam magnam ferebant. Hæc ego tamen omnia Lectori pio commeditanda trado. Graviorem Christo inferunt injuriam, qui parum curant, quid velit jubeatque Deus, sed prout est occasio, prout eos impetus agit, vix ullâ divini honoris habitâ ratione quævis cogitant, dicunt, faciunt. Hi milites sunt, qui Christum crucifigendum impellunt. Ah, maligni comites, qui suum sibi Dominum inter eundem in ipso itinere crucifigunt! Alii comitabantur, Christum, ut eundem iriderent & sibilarent, pendentem ac morientem cernebant & exultarent, quales erant maximè Pharisæi hostes Christi. Alii solâ curiositate ducti exhibant, ut huic spectaculo interessent. Pauci alii miseratione naturali moti, non sine lacrymis sequebantur præeuntem: verum non ut actores & crucigeri, sed ut spectatores meri. Siquidem magnum inter ipsos Christianos discrimen est. Sunt qui crucem, non Christum quarant: sunt etiam qui Christum ambiant, crucem fugiant. Certè omnes invidi, ambitiosi, vindictæ cupidi, pecuniarum avidi, alique martyres mundi cruce[m] multas inveniunt, sed eas raptant & trahunt, idque sine Christo, absque pro merito & præmio. Alii contra homines otiosi, legnes, delicati, ad omnem virtutem torpidi, furtivâ libidine impuri, qui seipsos & carnem unice fovent, Christum quidem amicum cupiunt, sed crucem Christi refugiant. Soli amici veri Christum cum cruce amplectuntur.

D En igitur Christiani, quomodo Servator noster vestem seu petticam ferat, in quâ generosissimus bovis appendetur. En Sacerdos Aaron fert virgam, quæ suo tempore in frondes & flores sese induet. En Princeps pacis suam ipse Monarchiam humeris portat; jam verè factus est principatus super humerum ejus. Crucem Isaïas rectè principatum appellat; thesaurorum crux plena & mysteriorum. Hunc principatum suum Christus ad eum honorat, ut humeris eum ferat, eum etiam totis brachiis brevi amplexatur. Simon Cassianus ita Christum alloquitur: *Dominus meus & Deus meus, quid tendis cum hoc crucis pondere? Numquid plantare vis hanc arborem ut frondeat? Sed radices vix aget, quis enim irrigabit? nimis arida est, & tu in rupem duceris.* Cui respondet Christus: *Ego illam non ut plantas suas olitores aquis, sed meomet sanguine rigabo, sic enim descendet arbor radice, ut ipsi etiam inferi sint eam sensuri.* Hanc

unde Calvaria v. 12. & 19.

Greg. lib. 3. Moral. c. 4. Impii cur pavere debeant.

1. Cor. c. 4. vers. 9.

Varii ad montem Calvaria comites Christi.

Discrimen inter Christianos.

Num. c. 13. vers. 24.

Isaia cap. 9. vers. 6. Crux est principatus Christi.

si. Hanc autem arborem plantabo, ut illam scientia...

Amor Christi ad mortem anhelantis...

Ioan. cap. 11. vers. 16. Hebr. c. 13. vers. 13.

Afflictio, patientia, sui ipsius despicientia...

Luc. c. 9. vers. 23. Matth. c. 16. vers. 25. Ioan. c. 12. vers. 25. Matth. c. 10. vers. 38.

Philip. cap. 3. vers. 18. & seq.

Non est alia ad caelum via exera illa quam Christus suo signavit sanguine.

In hac vita aut post crux est ferenda; Luc. cap. 16. vers. 25.

Et quantus hic amor est, qui tantopere ad mortem anhelat in tam criminosa societate...

Abimelech, quod iudicium facti memorant, audiens viros curris Sicharorum pariter conglobatos...

Quod me vidistis facere, cito facite. Igitur certatim rami de arboribus praecedentes sequebantur ducentem.

Recordare Jesu pie, quod sum causa tuae viae, ne me perdas illa die. Ita pergamus, & improperium Christi feramus.

malis: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Vis igitur gaudere aeternum...

Crux Christi ponderis fuit maximi, non tantum quia longa, lata, crassa; longa quidem pedes quindecim...

Abimelech, quod iudicium facti memorant, audiens viros curris Sicharorum pariter conglobatos, ascendit in montem Selmon...

CAPUT VI.

Christus moriturus vestimentis suis exiit, vino myrrhato crudeliter reficitur.

Peruenimus, duce Christo, in Calvariae rupem. Haec videri poterat ludus, arundine, cocinea veste, dumoso diademate in Hebraeorum regem excogitatus.

Hier. cap. 51. vers. 29.

2f. 80. v. 17.

Eceli. c. 37. v. 35. & 37.

Idem c. 37. v. 38. & 39.

Thren. c. 3. v. 15. & 19.

Adrichom. in Hierus. num. 118.

Amos cap. 2. vers. 8.

Christus palatum tetro amore voluit cruciari ut inde disceremus gulam & linguam recitarent.

Iac. cap. 3. v. 9. & 10.

Quando homo vinum myrrhatum Christo infundat.

teste: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. Verendum jam & canendum. Filii comederunt uvam acerbam, & dentes Patris obstupuerunt. Hoc nimirum vino manna, & tunicas, & aqua e rupis vulnere scaturiens rependitur. Cibavit eos ex adipe frumenti, de petra melle saturavit eos. Canz in nuptiis sponzorum inopia vino optimo subuenit, jam illius vicem tale temetum felle conditum redditur. O Judea, vinea maligna, quomodo conversa es in amaritudinem? ut latronem Barabbam dimitteres, & Dominum tuum crucifigeres? Quam acerbum tuæ vites liquorem fundunt? sed quid Judæis indignamur? non minus Deo ingrati sumus. Vinum, Siracida teste, in jucunditate creatum est, non in ebrietatem ab initio. Sanitas est anima & corpori sobrius potus. At nos id omni studio agimus, ut vini quam plurimum hauciamus; jamque ebrui cum ebris certamus, quis vini plus corrumpere, Deum gravius possit offendere. Hinc omne genus scelerum. Nam, eodem teste divino, Vinum multum potatum irrationem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo anime vinum multum potatum. Ebrietatis animositas, impudentis offensus, ruinosas virtutes & faciens vulnera. Nimirum has gratias agimus Deo pro vini dono. Ita Hierosolymis plus quam decem millia hominum, qui panibus & piscibus a Christo sunt pasti, hanc illi loram deterrimam offerunt. Ita pro concionibus & doctrinâ suavissimâ potus amarissimus rependitur. O qualis refocillatio post tantos præterita nobis & ejus diei labores & dolores! Jam olim Domini vicem Hieremias vates queritur: Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Recordare paupertatis meæ & transgressionis meæ, absinthii & fellis. Hoc certe potens est gulæ ac temulentia nostræ oburgatio.

Christus crucifigendus bibit e calice, crucifixus e spongiâ, ut haberet, quo cresceret extrema in cruce paupertas. Fellis calix, cor invidum, aceti spongia, cor avarum representat. Uterque hic potus e nostra cellâ est in hunc locum delatus. Hic autem locus, quem Adrichomius est dimensus, ab eâ parte montis, quâ Christus clavis est affixus cruci, duodecim passus aberat.

Vini nobilissimi mentionem injiciens vates Hebraus Amos, Vinum, inquit, damnatorum bibebant in domo Dei sui. Vinum optimum, suavissimum, ingentium vitium, dabatur ex more damnatis. Hoc illi bibebant inter plausus & tripudia. Idem & nos facimus. Cras forsitan ducebimur ad mortem jam damnati, nihilominus vinum generosum & suave latissimi bibimus, tanquam choreas adituri. Subinde tam abjecti & desperati animi sumus, ac si potione soporiferâ rationem omnem miserissemus. Christus palatum & linguam suam tam tetro amore voluit cruciari, ut vel inde disceremus gulam & linguam frænare a nimio cibo, vetito, a verbis noxiis, impuris. Eam ob causam hortatur toties Ecclesia. Uiamur ergo parcius verbis, cibis & potibus, nec committamus, ut eadem linguâ vinum dulce & amarum Christo propinemus, eodem ore Christum prædicemus & condemnemus. Numquid enim fons, ait Jacobus Apostolus, de eodem foramine emanat dulcem & amarum aquam? In ipsâ benedicimus Deum & Patrem, & in ipsâ maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

Tunc certe vinum myrrhatum, potionem amarissimam, Christo infundimus, cum fide bonâ optimoque animo agenda observationibus humanis & nugacibus miscemus: Fel ingerimus, cum beneficiorum obliviscimur, & injuriarum solertissimè recordamur: Frigidam negamus, cum stipem etiam modicam dare reculamus. O mi homo, quam parum rectè amas, qui plus amas canem tuum quam Deum tuum; cani tuo das buccellas de mensâ tuâ, meliores sæpe quam domesticis aut pauperibus mendicis famelicis; Deo cor felleum felle dra-

conum plenum exhibes. Sed, quod Siracides dixit, non est sensus, ubi est amaritudo.

Cum Christo vinum myrrhatum obruderetur, Mater Christi beatissima meminisse poterat, se quondam parvulo lac præbuisse, jam verò extremè sitienti quanto labore quæstisset aquam, aut potiùs in aquam lactymando ipsamet mutari voluisset ad sicut filii restingendam: Rex David in castris sitiens, O si quis, inquit, mihi daret potum aque de cisternâ, que est in Bethlehem juxta portam! Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hausierunt aquam de cisternâ Bethlehem, que erat juxta portam, & attulerunt ad David. At ille noluit bibere, sed libavit eam Domino dicens: Propitius sit mihi Dominus ne faciam hoc. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. De Christo Mathæus testatur: Et dederunt ei vinum bibere cum felle mislum, & gustasset, noluit bibere. Hunc felleum calicem confidens Bernardus, Super omnia, inquit, te mihi amabilem reddidit, ô bone Jesu, calix quem bibisti. Calix, cheu nimium amarus, myrrhâ & felle conditus, sed dulcem fecit illum, præstantissimum septimæ decoctionis, hoc est, infiniti amoris saccharum. Licet hic ingenûs quæret: Unde sit, obsecro, Christiani, tam multa nobis acerba & profusa fellea videri? Fastidimus, nauseamus, abjicimus, execramur, sæpe non maximos labores, non acutissimos dolores. Non tam laboris magni aut doloris causa est, quam amoris nimis exigui. His insulsiorebus cibis condimentum deest amoris saccharum. Vel parvus amor maxima quæque tolerat. Fel bibit, myrrhatum exhaurit, labores duros promptè subit, injurias graves facillè concoquit, dolores sævos patienter tolerat, quisquis Christum amat, amanti nihil difficile.

Theodorus Martyr interroganti Publio Præsidi: Dic Theodore, num mavis esse cum tuo Christo, an nobiscum? Ad ista Theodorus promptissimè, Cum Christo meo, inquit, & sum, & fui, & ero; idèque non timeo tormenta tua. Verus amor sui sanguinis spectaculo non terretur, cruciatibus nullis frangitur. Hoc Theodorus dicit ad Paulo, qui de seipso, Mihi, ait, vivere Christus est, & mori lucrum. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, &c. neque creatura alia poterit nos separare a Charitate Dei, que est in Christo Jesu Domino nostro. Ideo omnia sustineo propter electos. Nihil difficile, nihil nimis acerbum est amanti. Sed cur Christus vinum myrrhatum se felle mislum non liberalet bibi? Nam Mathæo teste, cum gustasset, noluit bibere: teste Marco, Et non accepit.

§. III. Cur Christus acerrimum accepit, vinum myrrhatum recusavit.

Complures ejus rei causæ sunt. Conferamus illas ad compendium. 1. In cibo potique sumendo temperantissimus fuit Christus; atqui temperantia bibere non solet, cum bibendi causam non habet, quem admodum eo tempore non habuit. 2. Ut futura in cruce sitis tantò intentior eò magis cruciaret, quò minus potionis præcessisset. 3. Hieronymus mysterium hic latère censens, Christus, inquit, verè mortem subit, sed id gustus dumtaxat fuit, quoniam secundum humanitatem tantùm est mortuus, brevè ad vitam rediturus. 4. Pars etiam minima tot Christi cruciatuum suffocisset ad redimendum orbem universum, veluti iste myrrhati poculi gustatus unicus. Sed voluit Christus copiosam esse redemptionem, & excessum admirandum. Beatus Lucas Christi vultum & vestitum in Thabore mutatum memorans, Et ecce, inquit, duo viri loquebantur cum illo: erant autem Moyses & Elias visi in majestate. & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem. Verè fuerat excessus. Nam homo qui tanta patiebatur, erat infirmitate dignitatis; dolor, quem patiebatur, summa acerbissimè. 5. Cum gustasset, noluit bibere, nam innumera-

bilis populus, qui praesens aderat, facillime credidisset, potrectum Christo Apianum aut conditum suave vitum doloribus leniendis. 6. Sunt qui dicant myrrham potionem illam ita fuisse confectam, ut acceleraret mortem, vel quia vulneris noxia, vel quia venenata. In recutendo igitur hoc poculo Christus publicè refectus, se placidè ac voluntariè ad mortem ire, nutu & arbitrio divini Patris, nec cupere sese celeriore patiendi finem, vel unà horula parte, & mori velle non veneno, sed cruce. 7. Sunt qui censeant hoc tali potu reorum sensus sopiri solitos, & talem porrigere praecipuum esse Judaeis. Christus igitur rebus illis noluit bibere, ne crederetur in cruce pati aut loqui ebrius. Atque etiam, ut dictum illud sibi constaret: Dico vobis, non bibam amodo de hoc gemine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. Ita soporem & oblivionem respuit, ut erudiret nos tanti beneficii nunquam non esse memores.

De aceto puro Joannes memorans, Cum ergo, inquit, accepisset Jesvs acetum. Hic potus felle non mistus designat eos potissimum, qui ignorantia & imbecillitate delinquant. Acetum potus asper & acidus, sed expertus amarior. At verò, qui nequitia peccant, acetum sunt felle incoctum. Id verè respuit Servator. Quòd si exteriores sensus nostri propinent aliquid impari, mox illud percepta dulcedine vel amaritie veritatis constantissimè respiciendum. Excludatur sensibus, ne occupet voluntatem. De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gamorrhæ: uva eorum uva fellis, & baccæ amarissimae. Fel draconum, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Ne bibes, sed nec tange hæc toxica; avertere poculum, in quod mors ructavit, vel umbram noxæ gravioris declina.

Quando igitur Christus calicem myrrhatum libavit tantum, modestissimè nobis illum propinavit, perinde si diceret: Ego cruciatus meos jam finio, vobis tota restat vita. Ad vos etiam meus hic calix transibit. Ne putetis nil amplius doloris perferendum. Ex amariore hoc calice bibendum omnibus. Ad laborem & dolorem nemo non nascitur, sua demum cuique mors obeunda. Hæc stipendia sunt primæ labis & propiorum criminum. Ut autem spe summi præmii, & amore mei patienter omnia & fortiter possitis ferre, hæc ego Dominus vester amore vestri patior. Confortes crucis, participes paradisi & regni, loci pugnae, erunt & victoriæ, amici in lacrymis, erunt & in gaudiis.

Quare, mi homo, quisquis es Christiani sanguinis, illud Hieremias vatis assidue cogita tibi à Christo dici: Ad te quoque perveniet calix. Tu igitur Christo humanissimè propinanti, cum Hebræo Rege paratissimus responde: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vis inter Christi amicos numerari? aude cum beato Paulo dicere: Gaudeo in passionibus, & adimpleo eas, quæ desunt passionum Christi. Ergo para te: ad te quoque (nil certius) perveniet calix.

Generosissimus Martyr Quintinus anno Christiano trecentesimo tertio gravissima quæque passus Rictiovaro iudice, nam virgis ferreis cæsus, liquatoque oleo & pice perfulsus, cum etiamnum animosè diceret, Hæc omnia mihi sunt refrigerio, acerbùm excandescens Rictiovarus, Faxo, ajebat, submissiùs loquaris. Mox digiti omnes inter carnem & cutem terebrati, acutum veru ab humeris per corpus ad tibias adactum. Cùmque tormentis videretur inexpugnabilis, calix denique allatus, & aceto, calce vivâ, sinapi mistus est. Quintinus ad Christum ardentissimè suspirans, O mi optime Jesvs, inquit, natura quidem horret hunc calicem amarissimum & letalem, sed quia è manu tuâ is venit, & quia tu illum mihi sub cruce propinasti, respondebo & perhauriam: hic mihi potus melle omni & saccharo erit suavior. Dixit, & bibit.

Et quories nos in gratiam amici aut Domini, non di-

cam Principis aut Regis, ultra quàm opus, ultra quàm satis sit, ultra omnem appetentiam & vires bibimus, & totos nos auro vel crystallo proluimus. Irâne, Christiani, hoc vilissimo homini? hoc minimo favori damus, & ventrem, etsi reluctantem, cogimus ad hauriendum? & in gratiam summi Regis, in honorem Numinis, æternæ causæ salutis à propinante Christo & suavissimè invitante oblatum calicem respuemus?

§. IV. Christus detractis violenter vestimentis nudissimus cruci adsternitur.

Porrecto calice felleo, seu viño myrrhato, vestimenta Christo detracta sunt, ut in cruce ageretur nudus. Scio, diversa hic quosdam opinari, & pietate nescio quâ suam opinionem prætexere. Mihi animus est non tam refellere falsa sentientes, quàm sententiam veram stabilire. Certum omnino videtur, Christum Dominum in cruce pependisse nudissimum. Causæ com-

plures. 1. Ita planè præci Patres sentiunt. Ambrosius Christum cruci affixum velut digito monstrans, Refert considerare, inquit, qualis ascendit. Nudum video. Talis ascendit in cruce, quales nos, auctore Deo, natura formavit. Quales in paradiso primus homo habitaverat, talis ad paradisum homo secundus intravit. Dominum Jesvm ita nudissimum fuisse flagellatum, omnes affirmant. 2. Eodem

Secunda. proferus modo penitus detectum omni veste ac velo spoliatum in cruce pependisse, divina etiam oracula & vaticinia confirmant. Rex David Christi vicem ingemiscens, Torâ die, inquit, verecundia mea contra me est. Et confuso faciei mei cooperuit me. 3. Imago Christi luculenta tam in hoc quàm in aliis fuit Noëmus. Hic orbem servavit arcâ, Christus cruce. Noëmus vineam, Christus Ecclesiam plantavit, & rigavit suo sanguine. Noëmus vino ætuans in tabernaculo nudus, uti nudus in cruce Christus obdormit. Noëmus à suo filio, Christus à suo populo, quem filii loco adoptârat, irritus est. Sed uti Noëmus evigilans Chanaan filium maledixit, ita Christus fatali die mundi velut è somno evigilavit: Væ filiis irrisoribus. Imò etiamnum noster Noëmus in suis membris, pauperibus & egenis nudus dormit, contemni ac rideri se dissimulat. Sed brevè extitiet somnus, & excitabitur tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino: Et percutiet inimicos suos; opprobrium sempiternum dabit illis. 4. Milites Christum, quàm potuit ignominiosissimè, mori voluerunt; purpureum vetus vestimentum, senticosum ser-

tum, myrrhatum vinum satis explicarunt illorum odium in Servatorem; neque verò è reorum vestibus vel sibi minimum quid patiebantur subtrahi. Nam hæc pannicularia bona, uti appellantur, illorum erant, Præsidis permisso. 5. Dum Christus figeretur cruci, nulli hominum per coronam militum, hostisque medios accessus fuit ad Christum in alio crucis jam positum. Post primum Virgo Mater penetravit ad crucem, & sub eâ constitit. 6. Quid contendimus? ita moris fuit nudos penitusque detectos crucifigere. Neque hunc morem in Christo antiquatum ullus facile probaverit. Quid veli loco Christus habuerit, infra dicitur.

Hic ego quorundam objectiones, beatæ Birgittæ visa, piæ aliorum meditationes, venum singulis septenniis monstrari solitum Aquilgrani, non impugno (nec enim lites amat tam lugubris historia) sed ad argumenta illa facile responderi posse iudico, & Christum penitus develtum (qualis in paradiso stetit primus homo) crucifixum cenleo.

Et en, Christiani, Christum antequam in cruce de-jiceretur, stantem, nudum, omni veste spoliatum, tementem, vulneribus undequaque plenum, sanguine obductum, oculis dejectis, manibus compositis paratissimum expectantem, dum in lectulum crucis prosterne-

1. Causa cur Christus in cruce pependit nudus.

Ambros. in paradiso primus homo habitaverat, talis ad paradisum e. 23. Luca. homo secundus intravit.

Secunda. Torâ die, inquit, verecundia mea contra me est. Et confuso faciei mei cooperuit me.

Imago Christi luculenta tam in hoc quàm in aliis fuit Noëmus. Hic orbem servavit arcâ, Christus cruce.

Milites Christum, quàm potuit ignominiosissimè, mori voluerunt; purpureum vetus vestimentum, senticosum ser-

tum, myrrhatum vinum satis explicarunt illorum odium in Servatorem; neque verò è reorum vestibus vel sibi minimum quid patiebantur subtrahi.

Post primum Virgo Mater penetravit ad crucem, & sub eâ constitit.

Quid contendimus? ita moris fuit nudos penitusque detectos crucifigere.

Neque hunc morem in Christo antiquatum ullus facile probaverit. Quid veli loco Christus habuerit, infra dicitur.

Hic ego quorundam objectiones, beatæ Birgittæ visa, piæ aliorum meditationes, venum singulis septenniis monstrari solitum Aquilgrani, non impugno (nec enim lites amat tam lugubris historia) sed ad argumenta illa facile responderi posse iudico, & Christum penitus develtum (qualis in paradiso stetit primus homo) crucifixum cenleo.

Texta. Mat. c. 26. v. 29. Dan. c. 10. v. 10. Cor. Christi bibere acetum. v. 32. De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gamorrhæ: uva eorum uva fellis, & baccæ amarissimae. Fel draconum, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Ne bibes, sed nec tange hæc toxica; avertere poculum, in quod mors ructavit, vel umbram noxæ gravioris declina. Quando igitur Christus calicem myrrhatum libavit tantum, modestissimè nobis illum propinavit, perinde si diceret: Ego cruciatus meos jam finio, vobis tota restat vita. Ad vos etiam meus hic calix transibit. Ne putetis nil amplius doloris perferendum. Ex amariore hoc calice bibendum omnibus. Ad laborem & dolorem nemo non nascitur, sua demum cuique mors obeunda. Hæc stipendia sunt primæ labis & propiorum criminum. Ut autem spe summi præmii, & amore mei patienter omnia & fortiter possitis ferre, hæc ego Dominus vester amore vestri patior. Confortes crucis, participes paradisi & regni, loci pugnae, erunt & victoriæ, amici in lacrymis, erunt & in gaudiis. Quare, mi homo, quisquis es Christiani sanguinis, illud Hieremias vatis assidue cogita tibi à Christo dici: Ad te quoque perveniet calix. Tu igitur Christo humanissimè propinanti, cum Hebræo Rege paratissimus responde: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vis inter Christi amicos numerari? aude cum beato Paulo dicere: Gaudeo in passionibus, & adimpleo eas, quæ desunt passionum Christi. Ergo para te: ad te quoque (nil certius) perveniet calix. Generosissimus Martyr Quintinus anno Christiano trecentesimo tertio gravissima quæque passus Rictiovaro iudice, nam virgis ferreis cæsus, liquatoque oleo & pice perfulsus, cum etiamnum animosè diceret, Hæc omnia mihi sunt refrigerio, acerbùm excandescens Rictiovarus, Faxo, ajebat, submissiùs loquaris. Mox digiti omnes inter carnem & cutem terebrati, acutum veru ab humeris per corpus ad tibias adactum. Cùmque tormentis videretur inexpugnabilis, calix denique allatus, & aceto, calce vivâ, sinapi mistus est. Quintinus ad Christum ardentissimè suspirans, O mi optime Jesvs, inquit, natura quidem horret hunc calicem amarissimum & letalem, sed quia è manu tuâ is venit, & quia tu illum mihi sub cruce propinasti, respondebo & perhauriam: hic mihi potus melle omni & saccharo erit suavior. Dixit, & bibit. Et quories nos in gratiam amici aut Domini, non di-

Texta. Mat. c. 26. v. 29. Dan. c. 10. v. 10. Cor. Christi bibere acetum. v. 32. De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gamorrhæ: uva eorum uva fellis, & baccæ amarissimae. Fel draconum, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Ne bibes, sed nec tange hæc toxica; avertere poculum, in quod mors ructavit, vel umbram noxæ gravioris declina. Quando igitur Christus calicem myrrhatum libavit tantum, modestissimè nobis illum propinavit, perinde si diceret: Ego cruciatus meos jam finio, vobis tota restat vita. Ad vos etiam meus hic calix transibit. Ne putetis nil amplius doloris perferendum. Ex amariore hoc calice bibendum omnibus. Ad laborem & dolorem nemo non nascitur, sua demum cuique mors obeunda. Hæc stipendia sunt primæ labis & propiorum criminum. Ut autem spe summi præmii, & amore mei patienter omnia & fortiter possitis ferre, hæc ego Dominus vester amore vestri patior. Confortes crucis, participes paradisi & regni, loci pugnae, erunt & victoriæ, amici in lacrymis, erunt & in gaudiis. Quare, mi homo, quisquis es Christiani sanguinis, illud Hieremias vatis assidue cogita tibi à Christo dici: Ad te quoque perveniet calix. Tu igitur Christo humanissimè propinanti, cum Hebræo Rege paratissimus responde: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vis inter Christi amicos numerari? aude cum beato Paulo dicere: Gaudeo in passionibus, & adimpleo eas, quæ desunt passionum Christi. Ergo para te: ad te quoque (nil certius) perveniet calix. Generosissimus Martyr Quintinus anno Christiano trecentesimo tertio gravissima quæque passus Rictiovaro iudice, nam virgis ferreis cæsus, liquatoque oleo & pice perfulsus, cum etiamnum animosè diceret, Hæc omnia mihi sunt refrigerio, acerbùm excandescens Rictiovarus, Faxo, ajebat, submissiùs loquaris. Mox digiti omnes inter carnem & cutem terebrati, acutum veru ab humeris per corpus ad tibias adactum. Cùmque tormentis videretur inexpugnabilis, calix denique allatus, & aceto, calce vivâ, sinapi mistus est. Quintinus ad Christum ardentissimè suspirans, O mi optime Jesvs, inquit, natura quidem horret hunc calicem amarissimum & letalem, sed quia è manu tuâ is venit, & quia tu illum mihi sub cruce propinasti, respondebo & perhauriam: hic mihi potus melle omni & saccharo erit suavior. Dixit, & bibit. Et quories nos in gratiam amici aut Domini, non di-

re. ubique & in omnibus institutus sum. & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Hic meum reperio ducem, hic Christum meum imitor. Recordor paupertatis ac moditatis, quam Dominus meus perulita, bñthii & felis quod bibit: & ego servulus vilissimus ista censeam a me aliena, mihi non ferenda? Cum Christo esse pauperem summæ sunt divitiæ.

CAPVT VII.

Christus moriturus in cruce clavis figitur.

Inter meteoza pulcherrimum, iris. Quod Siracides affirmans, Vide arcum, inquit, & benedic cum qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. Iris Platoni mater admirationis, ornamentum est caeli. Ante annos mille sexcentos Hierosolymis in monte Golgothâ Iris apparuit, quam Hebraei vates prædixerunt, quam orbis vidit & miratus est. Hæc Iris multicolor fuit Unigena Dei JESVS Christus in cruce suffixus. Hic viror dumosi ferti, hic cereus pallor obitæ mortis, hic purpura copiosè fusi sanguinis. Vide hunc arcum, & benedic cum qui fecit illum. Cum Augustino dixerim: Jam incipiant mysteria Christi non ad fontem sedentis, sed in trabe pendentis. Christum in cenaculo pedes lavantem, in Oliveto prolixius precantem, & sanguine sudantem; Christum à Judâ proditum, à Petro negatum, ab Herode illumum, à Pilato flagellatum vidimus: Christum spinis coronatum, ostro ludicro velatum, ad plebem produdum aspernatus; Christum supplicio crucis addictum, sub cruce in Calvariam educi, vestimentis exui, vino myrrhato excipi spectavimus. Hæc omnia prolusionis erant ad crucis supplicium. Jam ergo incipiunt mysteria. Spectaculum invisum, inauditum, celo terræque obstupescendum ante oculos statuemus, Dei Filium in cruce clavis affixum. Ad hoc mysterium articulatus explicandum, & memoria diutius servandum, iridis imagine non incommodè utemur.

§. I. Christus in jacentem crucem humi dejicitur, aut in erectam, quod verius videtur, ascendit. Tres iridis colores explicantur.

Prodigium nimis obtupefendum, Dei Filius, latronum medius, in arbore infami mortuus. Quæ usquam acerbior aut ignominiosior mors quam crucis? In quâ tamen expiravit summum caeli terræque decus, Dei Filius JESVS, ne tale quid nimis acerbum aut ignominiosum sibi censeat ulla fors hominum. Equis unquam mirari satis & capere queat, caelestem Patrem Filio suo, qui & ipse verus Deus, imperare ac dicere. Abi fili, terras pete, & in patibulum te patere suspendi. Atque hæc admiranda tribus solis oculis complexi sunt Evangelistæ: Et crucifixerunt eum. Hoc Simon Cassianus jure admiratus, Sunt, inquit, mysteria tam profunda, ut Spiritus sanctus factum, non facti modum dicat. Eo hæc voces spectant: Verbum caro factum est; peperit filium suum primogenitum: Et crucifixerunt eum. Horum verborum consideratio ad nostrum majus promeritum nobis relicta est. Certè his mysteriis explicandis nulla satis ponderosa verba inveniuntur; hic nimia est humani oris egestas. Hic cogitationibus longè agitur efficacius quam verbis, tamen nec ullis quidem cogitationibus rei dignitas satis unquam indagari possit. Sed ad nostram nos iridem vertamus.

Iris est opaca, rosida nubes, in quam immixta sol radiis resulget, sicut speculo excipitur reflexa imago. Humana Christi natura, veluti nubes opaca textit divinum. Et ecce, ait Moyses, gloria Domini apparuit in nube. Hæc nubes tora in lacrymas, sudorem, aquam, sanguinem soluta est. Huic iridi Sol justitiæ ferientes radios il-

lustrat. Atque hinc nobis hæc nova iris, triplici colore. Primus sive extimus est croceus, seu citrinus; alter medius, viridis seu prasinus; tertius ruber seu purpureus. Tres isti colores, triplex Christi crucifixi mysterium repræsentant commeditandum.

Primus color croceus, seu citrinus, Christum in crucem humi dejectum, aut in eam descendisse significat. Hic primaria, & verus quaestio. Hæc an sublimè crucifixus sit Christus. Prima opinio est eorum, qui censent Christum humi affixum, quod facilius. Alii asserunt, Christum per asseres & tabulationem seu pegma ad crucem ascendisse, & ita sublimè in eam fixum. Opinio tertia est, manus in jacente, pedes in erectâ clavis affixos. Hanc ego causam non disceptaverim, salvo cuiusvis judicio, malim tamen, expensis rationibus, in opinionem secundam discedere, & Christum sublimè affixum dicere. Certè hic modus, in crucem tollere, usitator; & faretur Justus Lipsius, qui de cruce disserens, In ipsâ, inquit, fixatione, tria: Suspendio, adstrictio, Inscriptio. Ante suspensionem nudatio. Receptum hoc in plerisque suppliciis, velut naturæ suavitatis, quæ nudos induxit in vitam, & educit. Dati nudi in crucem jacentem raro (in Christo videtur observatum) in erectam saepius. Cur in alto rei affigerentur, rationes fructus plures. Christum hoc modo clavis in sublimi fixum senserunt è pificis multi. Post pascos viri doctissimi, quos inter Joannes Toletus, & Martinus Delrius. Idem asserit beata Birgita, cum quâ plerique sanctorum Patrum huic Christi figendi modum Ascensionem vocant, & illud eo explicant: Dixi, Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Hic certè figendi modus in majus rei ludibrium, & graviozem populi terrorem fuit, in oculis omnium fontes clavis affigere. Hic pia mentis est, cum sensu perpendere, quàm miserabili visu Christus nudus & vulneratus tabulationem illam perreptarit.

Præquam verò ascenderet, credibile profus, quod Robertus Aquinas censet, Christum nudum crucientis genibus flexis, manibus oculisque caelo elatis, ut jam supra demonstratum est, Patri se denuò sicut ipso principio vitæ, obtulisse in hunc modum. Suscipe, mi Pater, me ipsum in sacrificium pro humani generis salute. Ita Pater, quia sic placitum est ante te, hæc etiam crucem obedienter amplectar. Has, obsecro, voces altius animo inscribamus: ita nos par est loqui in rebus adversis omnibus. Cum dicto Christus ascendit crucem, & in eam mox ita extensus est, ut nullum sine dolore membrum, compago artuum omnis soluta, venæ & nervi lacerati, plagæ omnes renovatæ, ossa omnia dinumeranda fuerint exposita. Quod prædicens Psaltes, Foderunt, inquit, manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Deus olim Abrahamum foras educens. Suscipe calum, inquit, & numera stellas si potes. In Calvariam foras extra urbem educti sumus, hic Christus è cruce unumquemque nostrum compellans, Suscipe, ait, & numera, si potes, plagas meas & vulnera, dolores meos & tormenta; rimare totum corpus; an nervum, venulam, oscillum dolore liberum invenias: quod flagris & spinis intactum, crudelis hæc distensio afflixit. Sola lingua videri potuit evasisse immunis, sed & illa aceto, felle, myrrhato vino cruciata. Quæ in toto corpore, quod suis careat doloribus, & adhuc torquendum dabo. Ipsæ medullæ suos sentiunt cruciatus. Hic primus iridis color croceus, Christi in crucem ascensio.

Alter viridis seu prasinus. Jam paratus ad amplectendam crucem Dominus JESVS properanter cruci affixus. Moris quidem erat antè manus, deinde pedes; prius dextram quàm levam clavo figere, sed hic, cum Toletum putem, id temere neglectum: hoc unum festinantius agebant, ut in cruce vivus spectari posset; quem admodum piscis træ fugientis ad culinam raptim defertur cultro subjiciendus. Hieronymus Natalis, &

Christi mysterium repræsentant.

1. Color citrinus Christum in crucem humi dejectum, aut in eam ascendisse significat.

Christum sublimè crucifixum fuisse probatur. Lipsius l. 2. de Cruce cap. 7.

Toletus in Ioan. Delrius in opere Mariano, sacrâ lect. II. de Pass. Dem. & Polemica. 2. Revelat. S. Birgita lib. 1. cap. 10. Cant. cap. 7. v. 8.

Christus Oravit ante ascensionem crucis. In Incarnatione.

Ludolphus de Saxoniâ, qui de passione Domini, ait viro sancto revelatis, hanc artuum extensionem omnibus cruciatibus fuisse servierem, ut quæ omnes venas, nervos, membra omnia ut chordas incitavit intenderit. * Psalm. 21. v. 17. & 18. Gen. c. 15. v. 5.

2. Color viridis, paratum ad amplectendam crucem Dominum Jesum properanter cruci affixum significat.

Vincencius Brunus oculis & auribus hoc representant, quam promptè Christus & ultro brachia, quã festinanter & cupidè Pharisæi clavos porrigant. Nimirum amori & odio nil satis festinat. *Quod si hec in viridi faciunt, in arido quid fiet?* Putant aliqui clavos non sine summo cruciatu agrè transiisse. Sed nos hæc talia piis amantium commentationibus transcribimus. Imago Christi sic in crucem affixi, sicut Paschatis agnus: immo, teste divo Justino Martyre, Agnum Hebræi in formam crucis extensum assarunt, prout laniones nostri pecudes ad carnarium suspendunt, & macello parant. Sed alia hæc questio, num Christus tribus, an quatuor clavis cruci sit affixus. De tribus pervulgata est opinio.

Gregorius Turonensis, Joannes Toletus, alii complures, qui etiam libros eã de re dederunt, quatuor clavos in Christi cruce numerant. Res jasn videtur liquida satis, & certa de clavis quatuor. Et certè difficillimum est capere, qui tandem fieri potuerit, ut duo pedes uno simul clavo figerentur. *a* Rectè igitur affirmari conseo, duos pedes duobus clavis scabello suppedaneo affixos, idque est more & usu Romano factum. Quod Gregorius Turonensis, quem dixi, apertissimè confirmat, *b* & unã quartit, quò locorum Dominici hi clavi devenerint. Primum ajunt in mare Adriaticum * sedandè tempestatum: tam frequentia in eo naufragia erant, ut navium vorago diceretur: duos alios Constantino Imperatori oblatos, hunc quidem franco, illum galeæ inferendum; quartum denique Treviris asservari. Quando igitur quatuor membra erant figenda cruci, quatuor eis assignati milites. Hoc & præterea icones loquuntur, uti argentea Romæ ad Sancti Petri, Lovanii ad S. Michaëlis, in Hispaniã Burgis, sed & alibi in plurimis antiquis cænobiiis. Quòd divæ Clara de monte Falcone Christus se spectandum exhibuerit tribus clavis cruci affixum, & ejus rei vestigia in corde virginis post mortem secto sint visa, c non refello. Hoc ajo: Hæc virgo Christum crucifixum sibi meditando ita impressit, prout pichum vidit.

† Tertius nostræ iridis color ruber & purpureus torrentem sanguinis in cruce fusi monstrat. Mi Deus, qui demum res eò adduci potuit, ut Dei Filius in crucem actus velut fons argus purpureum laticem per siphones mitteret, aut velut iris sanguine roretur? Ad liberandam gentem humanam suffecerit Christum lacrymandam fundere, sanguinis guttulum offerre, genu Patri hestere; sed tanta tantus amor impetravit. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* d

Exclamat olim in Verrem Tullius: *Nefas civem Romanum vincire, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam, in crucem tollere?* Civis Romanus & Dei Filius, o quantum distant! Civem Romanum crucis damnare, crimen inauditum. Dei Filium orbis arbitrum in crucem subigere, quale demum censendum erit piaculum? Crux summis & primi nominis sceleribus fuerat decreta, linguis sacrilegis, idololatriæ, latrocinii, & non nisi servi in crucem rapiebantur: nec enim gravior, diuturnius, scedius, ignominiosius supplicium; crucifixi omnes *maledicti*. Cur igitur mortalium innocentissimus hanc turpissimam simul & acerbissimam mortem sibi met elegit? Causas ordipe dabimus.

§. II. Cur Christus supplicium crucis elegerit, sex assignantur causse.

I. Ut tantò melius mors ista orbi universo innotesceret, tot vaticiniis prædicta. Eam etiam ob causam celebrerimus huic supplicio electus est locus, & dies. Ut sit quãdo vel tristioribus ærumnis pressi, aut gravioribus noxis implicati cælestes iras cuperemus effugere, huc velut ad asylum curreremus. In proparulo crucifixus Jesus se omnibus præbet adeundum. Quod præterea lex dixit, huc

A flecti potest: *Et erit visa quasi pendens ante te.*
 II. Ut Christus calum inter terramque mediis verus agnosceretur, Deum inter & homines sequeferet. Certè quatuor illa crucis cornua nobis adumbrabant ruinam Angelorum reparandam, Patres limbo educendos, filios celo adseribendos; hostes ipsos gratiã donandos. *Vnus ergo Deus, Paulo teste, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Nemo amplius dicat: Quò fugiam, aut quò me veritatem? Hic melior testamenti mediator est. Huc fuge, huc te verte.

III. In cruce membra Christi omnia paratissimos offerunt amores. Nam Dominus Jesus crucifixus caput inclinat ad osculum pacis, brachia pandit ad amplectendos tam bonos quam malos, ut & ipsi fiant boni; manus habet apertas ad dandum, cor lanceã reseratum ad amandum; pedes fixos ad expectandum dum redeamus ad ipsum. Hic multicolor Iris, signum fœderis inter Deum & homines; hic corpus totum, velut arcus, intentum. *Vide hunc arcum, & benedic eum qui fecit illum.* Ab hoc arcu amoris volant sagittæ, quæ corda hominum novis in Christum amoribus inflammant. Hinc ille amoris excessus est, de quo Moses & Elias in Thabore loquebantur; excessus planè infinitus, non pro amicis solum, sed etiam pro inimicis hæc tanta pati. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus.*

IV. Ita veritas suis iteri promissis. Prædixit & promisit Christus sapius: *Sicut Moses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Cum exaltaverit filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum. Et ego, hexaltatus fuero à terrã, omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicitur significans, quã morte esset moriturus. Astrologia rudimentum est: Sol quòd altior, hoc potentior. Tanto enim fortius agit, & liberalius calefacit, quò à terrã sublimius iter suum conficit: ita Christus in altum per crucem evehctus, mox Nicodemum & Josephum ad se traxit: etiamnum corda ad se trahit, sed corda, quæ non recesent cum Nicodemo & Josepho ascendere, eruentum corpus excipere, mundã sindone involvere, proprio monumento reponere.

V. Pro iis Christus scelerum pœnas luere, pro illis subire mortem debuit, quæ excenas cruce, qui mille patibula, qui gehennæ incendia, qui supplicia infinita sunt meriti; pro servis & latronibus, quibus crux debebatur æterna, factus est Christus obediens usque ad mortem mortem autem crucis. Paulus Romæ, ut civis Romanus, iure civitatis donatus gladio, Petrus ut piscator vilissimus cruce sublatu est. Protoplasti & primi parentes nostri, fures & latrones fuerunt. Furtum horribile contra Numinis edictum apertissimum commiserunt; quo uno scelere animas & corpora posterorum jugularunt. Horum omnium pœnas expendit, & cades infinitas in cruceluit Christus gentis humanæ vindex, & parens reditã libertatis.

VI. Supplicium crucis subiit Christus, ut corpus gravissimis quidem cruciatibus affectum, nihilominus tamen maneret integrum. Idcirco noluit cum infantibus ab Herode obruncatis confodi & jugulari, à Nazarenis præcipitari, à Pharisæis lapidari; ut Joannes decollati, ut Isaias medius secari non voluit; nimirum ut corpus servaretur indivisum: quo symbolo luculentè docuit, omnes amicos suos æternis deliciis destinatos, ærumnis aut tormentis præsentibus à se neutiquam abstrahendos, sed integros in æternitatis diem servandos. Certissimò nitimur hoc promissio: *Oves mee vocem meam audiant, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Et ego vitam æternam do eis & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu meã.*

§. III. Sex

Quatuor clavis Christus est cruci affixus. a S. Bonav. ait pedes prius ferreã fide trans-fossos sicut ipsam crucem perforatam. Inauditum. b Greg. Tur. lib. 1. de Gloria Mart. cap. 6. Idem assignati milites. Hoc & præterea icones loquuntur, uti argentea Romæ ad Sancti Petri, Lovanii ad S. Michaëlis, in Hispaniã Burgis, sed & alibi in plurimis antiquis cænobiiis. Quòd divæ Clara de monte Falcone Christus se spectandum exhibuerit tribus clavis cruci affixum, & ejus rei vestigia in corde virginis post mortem secto sint visa, c non refello. Hoc ajo: Hæc virgo Christum crucifixum sibi meditando ita impressit, prout pichum vidit. † Tertius nostræ iridis color ruber & purpureus torrentem sanguinis in cruce fusi monstrat. Mi Deus, qui demum res eò adduci potuit, ut Dei Filius in crucem actus velut fons argus purpureum laticem per siphones mitteret, aut velut iris sanguine roretur? Ad liberandam gentem humanam suffecerit Christum lacrymandam fundere, sanguinis guttulum offerre, genu Patri hestere; sed tanta tantus amor impetravit. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. d Exclamat olim in Verrem Tullius: Nefas civem Romanum vincire, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam, in crucem tollere? Civis Romanus & Dei Filius, o quantum distant! Civem Romanum crucis damnare, crimen inauditum. Dei Filium orbis arbitrum in crucem subigere, quale demum censendum erit piaculum? Crux summis & primi nominis sceleribus fuerat decreta, linguis sacrilegis, idololatriæ, latrocinii, & non nisi servi in crucem rapiebantur: nec enim gravior, diuturnius, scedius, ignominiosius supplicium; crucifixi omnes maledicti. Cur igitur mortalium innocentissimus hanc turpissimam simul & acerbissimam mortem sibi met elegit? Causas ordipe dabimus.

Causse cur Christus acerbissimam mortem elegerit.

I. Ut tantò melius mors ista orbi universo innotesceret, tot vaticiniis prædicta.

§. III. Sex alia causa adjuvantur.

I. Crucis supplicium membris omnibus suum cuique tormentum attulit. Quia apud Dominum multa & copiosa apud eum redemptio, copiosissima multa & magna nimis misericordia. Et quid aliud Christus in cruce pronuntiavit, quam amantissimum illud: Totus sum vester; vobis membra mea omnia laborant & patiuntur. Filii charissimi, vos semper mecum estis, & omnia mea vestra sunt. Vobis patior, vobis doleo, vobis morior.

Interrogatur nonnumquam aeger, quā potissimum parte morbus infestet. Non raro hoc responsi redditur: Membris omnibus; ubique sēvit dolor. Idem reverā Christus crucifixus de se potuit affirmare: Dolores summī mea omnia membra cruciant; Non est dolor doli mei similitudo. Attende & vide.

II. Crux plenitudinem mysteriorum continet. Quod beatus Paulus explicans. Vt positus, inquit, comprehendere cum omnibus sensibus, quā sit latitudo, & longitudo, & sublimitas; & profundum; scire etiam supereminentem scientia charitatem Christe ut impleamur in omnem plenitudinem. Hunc abditissimam scientia librum, quem Dominus Jesus crucifixus submet sanguine scripsit, nemo sanctorum hominum evolvit totum, nemo unquam omnia illius arca comprehendit intelligentiā. Hęc olim omnia nosse ac penetrare, pars erit nostrā beatitudinis, Joanne teste: Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Neque tantum videbimus eum, sed omnia ita compuncti mysteria penetrabimus.

III. Supplicium crucis Christus pertulit, ut ē cruce velut ē cathedrā Christianæ perfectionis formulam nos doceret vel ipso crucis aspectu. Totius doctrinæ hujus compendium est CRUCIFIGI, hoc est, in rebus omnibus promptē ac toleranter aliquid pro Christo pati. Quod dilucidissime Paulus pronuntians, Qui Christi sunt, inquit, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis. Vita Christiani hominis quid est? CRUCIFIGIO. Si quid subinde miscatur jucundi, mera est refectiuncula ad perferenda plura & graviora.

Pelagius interpres Græcus memorat senem a religioso juvene interrogatum, quid faceret, ut salvus fieret. Senex, ut ipis etiam oculis saluberrimam præceptionem imponeret, lumbo suo arcibus strinxit, & pallium, quo induebatur, ex humeris desuere permisit, denique utrumque brachium expandens; Ita, inquit, & rebus caducis nudi, & omnibus vitis crucifigi sumus.

IV. Nos ad lignum venditos & perditos ex toto, ad lignum voluit Servator reparare. Siquidem cælestis Pater salutem humani generis in ligno crucis constituit, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vinebat, in ligno quoque vinceretur. Et Adamus, & Christus ad arborem adhæsit, sed eventu longē diffimillimo; ille suo suorumque exitio arborem, ut peccaret, adiit; iste suo suorumque triumpho ad arborem, ut peccata expiaret, se affigi permisit. Si enim, inquit Paulus, in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vitā regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam, justī constituti sunt multi. Verē ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.

V. Per crucem in altum extolli voluit Christus aëri purgandō. Etenim suam elementis omnibus sanitatem impertit. Annis triginta quatuor terram obambulavit, obambulavit & aquas atque maria; in Jordane stetit; igne sanctum Spiritum misit, aërem morte purgavit, & aërias inde potestates præcipitavit. In Africā, quod

A Justus Lipsius narrat, id moris incolæ servarunt, quandoquidem tigrides & leones sæpius viatorem minus armatum lacerassent, ut vicini per vias erigerent cruce, inque is appenderent leones aliis terrore. Diabolos Petrus leones nominans, Adversarius vester diabolus; inquit, tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret. Hi leones iter ad cælum sapientes occuparunt, & viatorum sanē plurimos lacerarunt. His coërgendis Christus leo de tribu Judā in cruce seipsum voluit suspendi, in terrorem & fugam tot immanium belluarum. Hoc ipsi Christo credimus, Nunc judicium est mundi; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.

VI. Tormenta crucis toleravit, ut monstraret orbi, neque se majora posse facere, neque nos majora petere. Reverā torum se nobis dedit, ut nos ipsi redderemur totos. Amavit tam ardentē, ut amaretur. Reciproca est amor divinus. Amari vult Deus, qui nos posse facere amat. En amantem & obedientem Dei Filium. Hanc formidabilem tormentorum seriem ad Patris nutum, amore nostrum omnium obedientissimē pertulit. Testatur ipse: Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Hic pendeo spectaculum orbis & ludibrium, hic infanda patior, hic morior, quia sic Pater meus mandavit.

Ita Dominus Jesus in cruentā cruce, in gelido aëre, in extremā paupertate nudus expiravit. Nil eorum contigit, de quibus nos assiduē altercamur. Nostræ sunt voces: Mea est hæc terra herbis & floribus vestita, mea est hæc aqua piscibus frequentata: meus est hic ignis huic usui destinatus. Quis dicit, Meus est hic aër? Ergo in aëre, qui communis est omnibus, vult mori Christus; hic prædurum habet lectulum & angustissimum; pro cervicali spinas, pro plumcis pulvillis clavos, spongiam pro poculo, acetum pro cretico; summam nuditatem pro tegumento. Hic est ille vir, hic est, quem digito monstrat Isaias, vir dolorum, & sciens infirmitatem nostram, despectus novissimorum virorum. Ergo sursum oculos, sursum & corda ad hunc virum in aëre pendentem, qui vel ideo etiam in cruce mori voluit, ut oculos nostros ad fluxa terræ dejectos ad se erigeret, & affluere faceret ad altiora spectanda, verumque iter ad cælum monstraret.

Vide igitur arcum, & benedic eum qui fecit illum. Bernardus digitum ad hanc Iridem intendens, monstrat Christum singulos his verbis alloquentem: O homo! vide, quæ pro te patior; non est dolor, sicut quo crucior. Ad te clamo, qui pro te morior; vide pœnas, quibus afficior, vide clavos, quibus confodior; vide & respice.

§. IV. Christus crucifixus cum iride in pluribus confertur.

IRIS cælum & terram attingit, nec ferē ultra tria miliaria cernitur. Hęc à nobis mille centenis viginti quinque miliaribus, seu gradibus octodecim distat. Iris opposita semper est soli, cujus & calorem frangit. Plures esse possunt eodē tempore, ad occasum una, ad ortum altera, sole medio. Et in uno quidem loco tres cerni possunt, ita tamen, ut una debilior alterā, & colores videantur inversi, prout fieri solet in speculo, quod dextram mutat sinistra. Lunæ iris rarissima, & quod Aristoteles docet, vix semel iterumque annis quingentis cernitur. Si altus sit sol, humilis est iris; si alta iris, depressior est sol. Ajunt, qui Opticem docent, autumno brevissimis diebus sæpe qualibet horā iridem spectari. Iris plerumque pluviam portendit. Quod Annæus Philosophus adstruens, Arcus, inquit, meridie ortus, magnam vim aquarum vehit; circa occasum rorabit. Iris decreto Dei significat eluvionem orbis non amplius repetendam. Hoc Deus Noëmo pollicitus. Arcum meum, inquit, ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram: & non erunt ultra aquæ diluvis ad delendam universam carnem.

I. Natura Iris. Cum iride Christum crucifixum conferre cœpimus. Istius porrò memori naturam per partes explicemus. 1. Cælum & terram attingit iris. Dominus Jesus in crucem elevatus, usque ad cælum attingebat stans in terrâ. Humanitate terram attingit, nobis simillimus, divinitate cælum, Angelos, Patrem. 2. Iris opposita semper soli, æstum solarem mitigat. Christus in crucem actus, justitiæ Soli velut prævaricator obiectus. Noti sunt paginis sacris homines facinorosi, Manasses, Antiochus, Herodès; in quibus seipsum annumerans Paulus, *Qui prius*, inquit, *blasphemus fui, & persecutor & contumeliosus*. Sed jam facinorosum est primus, & prævaricatorum maximus hic ipse crucifixus. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. 3. Alta est iris, sed non procul cernitur. Hæc verò nostra se orbi universo exhibet spectandam. Vaticinatus id Zacharias, *Aspicient ad me*, inquit, *quem confixerunt*. Et plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolent super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. Et plangent terra, familia & familia seorsum. 4. Iris cum plerumque vespere appareat, occasum respicit. Christus in cruce ita pependit, ut tergum urbi obverteret, & prospiceret occidentem. Damascenus & Adrichomius crucem Dominicam ab urbe averfam, Judeorum vasto studio censent esse sitam, perinde ac si publicè dixissent: Hunc hominem maleficum pro cive non agnoscimus. Apud nos hodiè que paribulati suam quisque patriam vel è furcâ pendens respicit. Christum igitur averso ab Hierosolymis vultu appenderunt, ut suum esse civem hoc crucis situ negarent. Sed exspectate paululum, ò nefarii, paria Deus faciet, & hanc diligentiam vestram reponet, qui jam olim per Hieremiam minatus, *Dorsum*, inquit, *& non faciem ostendam eis, in die perditionis eorum*. 5. Si altus sit sol, depressa est iris. Altissimus fuit Sol justitiæ, nam Pater nec proprio quidem Filio parcens, *Propter scelus*, inquit, *populi mei percussit eum*. Hinc iris ista sanè depressissima fuit. *Humiliavit & exinanivit semetipsum Dei Filius, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. 6. Hæc iris pluviam non tantùm significavit, sed effudit, & quidem cruentam. Anno quingentesimo quadragesimo primo, quod Sigebertus memorat, visum est cælum ardens igneumque, & sanguis verus è nubis in vestes defluxit. Anno octingentesimo sexagesimo nono, teste Genebrardo, Sabonæ, seu Brixinæ, toto triduo sanguinea pluvia stillavit. Anno trigésimo quarto à partu Virgineo Hierosolymis die Parasceves Iris in rupe Golgothæâ sanguine stillavit, & irrigavit orbem. Nos multo sanctius clamamus, quàm clamaverint Judæi: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*. Et sicut iris herbas dicitur odoriferas reddere, ita Christi Sanguis orationulas, gemitus, lacrymas, ceterasque orationes nostras divino Patri reddit acceptissimas. 7. De iride divinæ pactiois testimonio promittens Deus, *Eritq;*, ait, *arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter Deum, & omnem animam viventem universæ carnis, quæ est super terram*. Dominus Jesus crucifixus, iris sanguine stillans, verè fuit signum fœderis inter Deum & hominem. Nam ipse est propriatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi. Quotiescumque Pater cœlestis hanc Iridem intueatur, sui fœderis amantissimè recordatur. 8. Iridis dimidius tantùm circulus patet. Nostra omnis vita semicirculus, est, in quo patientis Christi merita, & Dei nos expectantis misericordia relucet. Post istum semicirculum totus & immensus æternitatis circulus sequetur. Neque tunc amplius misericordiæ locus erit, sed justitiæ. Paulo teste, *referet unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum sive malum*. 9. Solis æstum retundit iris: Dei Filius unus omnem Patris iram excepit, eamque moriendo placavit. Voces illas summè nos amantis novimus: *Vos ipsi vidistis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, & assumpserim mibi*. Aquilâ mater ut ferunt, cum pullos

A suos è loco in locum transfert, dorso eos portat, ut infernè voler sagitta, matrem ea lædat, non pullos. Vide te oro, matrem aquilam in cruce fixam, quæ omnia iræ divinæ tela in nos convolantia, corpore suo velut clypeus excepit. Sed hic telorum & sagittarum supernè devolantium nimbus, summos Christo dolores attulit. Verè dixerit Patri filius: *Sagitta tua infixæ sunt mibi*.

§. V. Christi crucifixi dolores.

Rex David ob suorum brachiorum robur Deum prædicans, *Posuisti*, ait, *ut arcum arcum brachia mea*. Jisdè sanè verbis, sed sensu alio Dei Filius in cruce Patre compellaverit: *Posuisti brachia mea ut arcum arcum*. Tot verbera, tot plagas, tot vulnera corpore excepti, ac si homo sim ferreus. Revera Christi in cruce dolor fuit tantus, ut aliqui jure quærant, num fuerit, qualis est apud inferos damnatorum. Negant fuisse. Nam velut caeleste gaudium omnes omnino voluptates gaudiæque superat, ita sanè tormentum æternale, dolores omnes & supplicia excedit. Ab illo proximior Christi patientis dolor, omnium Martyrum, aliorumque hominum pœnas & dolores multum superavit, idque ob plures causas, quas longum hinc pertere. Illa hîc solum pauca Christi verba expendamus: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*. Et illa: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Hæc immensos cruciatos indicant. Nimirum Christus summam solatii destitucionem, & dolores maximos verbis testabatur. Sunt qui in supplicio crucis considerando solum dolorem pedum singulariter expendant. Nam *pedes*, pars illa pedis, quæ clavus adigi solebat, plena officulis, nervis, ligamentis, tantos sentit dolores dum clavo perditur, ut ea sola nervorum distractio mortem aliquibus intulerit, tamen nullam os contractum fuerit. Hic tamen dolor in cruce videri potest minimus. Quis ergo jam dolorum cumulus erit si jungamus, quæ præmitti solebant, flagra, impressas capiti spinas, distensionem membrorum; tot deinde ledibris affici, inspectante orbe pendere nudum, animi angoribus circumfluere, sui maximâ torqueri, solatis omnibus destitui. Nunc igitur opportunissimum proclamare: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte se est dolor sicut dolor meus æquoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus, in die ire furoris sui*. Nec in doloribus tantis ullum erat doloris lenimentum. Nam si crucifixus parere pedibus voluisset, totum pondus corporis ferendum manibus fuisset: undique & undique læviabatur dolor. Hinc præfici tormentum crucis crudelissimum, teterrimum, summam supplicium vocarunt. Mors in eo lenta, probris, cruciatibus, ignominii, plenissima omnium maledicta. Præmitti consueverant flagra, crucifragium subjungi; multo sanguine manabant vulnera, pleamque fames & sitis cruciabant. Hinc hostiles illæ impiorum voces: *Morte turpissimâ condennemus eum*. Hoc loco non omiserim illam de iride vulgi opinionem. Iris, ut ferunt, cum jam semicirculum suum expandit, aurum spargit, & plerumque, ut ajunt, in aquas. Hoc iridis donum, auream scutellam nominant, quæ formam habet aurei scutellati concavise repandi, crassioris nummuli. Novi ego civem opulentiorum, quæ quævismodi scutellatos nummulos omnes solebat coemere, quos inspexi. De rei veritate nihil affirmo, sed translaticium hoc iridis donum, ad crucis mysterium suavius intelligendum applico.

Nostra Iris in Golgothæo monte geminum sparsit aureum munus, omnium manibus, imò mentibus excipiendum. De Christo crucifixo illud Paulinum pronuntiarim: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, captivam dedit dona hominibus*. Duplex hoc donum est; commiserationis & amoris gratia. Utramque paragraphus sequens explanabit.

§. VI. Christi

1. Nat. a
iridis ex
plicatio cœ
Christo
crucifixo
collata.
Sap. cap. 18.
v. 16.
Secunda.
1. Tim. c. 1.
v. 13.
Isa. cap. 52.
v. 6.
Tercia.
Zach. cap. 12.
v. 10. & 12.
Quarta.
Adrich. in
theatro terræ
sacrae, Hier.
ys. nu. 252.
Hier. c. 18.
v. 17.
Quinta.
Isa. cap. 53.
v. 8.
Ad Philip.
cap. 1. v. 7.
& 8.
Sexta.
Genebrad. in
Nicolas I.
Matt. c. 27.
v. 25.
Septima.
Gen. cap. 9.
v. 16.
1. Ion. c. 2.
v. 2.
Octava.
2. Cor. c. 5.
v. 10.
Nona.
Exod. c. 19.
v. 4.

§. VI. Christo crucifixo Commiseratio & Amor debetur.

Commiserationem Christo crucifixo, jure meritissimo debemus. Non semel Abrahamus Comicus in theatro spectatus, cum jam Isaacum filium ligaret, & admoventer atq; largas spectatorum lacrymas movit. Imò Gregorius Nazianzenus hanc Abrahami patris in filium piam severitatem numquam nec in picturâ quidem sine lacrymis aspexit. Quam autem hic longè mestriorem tragediam, mons Calvaria nostris oculis proponit! Aeternus Pater non tantum strinxit & vibravit gladium, sed eo filium jugulavit. Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradit illum. Hæc hominum piorum intimos sensus incredibili in Christum miseratione afficiunt. Elisabetha, Andrea Ungari Regis filia, Ludovici Principis conjux, die quadam in Regiam culta, publico se dedit. Ingressa templum, ubi Christi crucifixi imaginem vidit, in lacrymas soluta, hæc mente ac cogitatione versavit: Dei Filium moritur in patibulo, ego gemmis & auro fulgeo. Domini mei caput spinis est operum, at meum superbit multo labore accretio compum. Ille Rex celi ab omnibus est desertus, ego tot famulis cingor. Ille locum capiti circumspicit, nec invenit, ego pulvinaria calco. Illum soli hostes vallant, me aulæ stipant servita. Ah misera & infelix sum femina! Hæc cogitatione ita comprehendit, ut animâ deficiente, fomentis fuerit recreanda. Ab eo tempore muliebrem mundum omnem aut abjecit, aut cilio asperavit, ne Christi patientis memoria umquam excideret. Vide igitur arcum, Christum crucifixum, & benedic eum qui fecit illum.

Beatus Paulus post variam eruditionem è libris haustam, Non judicavi, ait, me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Arcana omnia, quæ mihi sunt è cælo aut in ipso cælo commissa, in hoc uno sanguineo circulo continentur. En raptus in tertium cælum, non aliam tamen disciplinam, nec aliud studium, nec philosophiâ aliam proferi, sed nec aliam artem ullam vult aliis tradere, quam hanc ipsam Uranometriam, & iridem cruentam, quam studiis omnibus scrutari & pervestigare cupit. Hic omnem cenfer & sibi & aliis laborem collocandum. Ideo, inquit, nihil cogito, nihil scribo, nihil pro concione dissero, nisi Christum crucifixum.

Non in subtilitate sermonis aut sapientiâ, annuntians testimonium Christi. Sed loquor Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo Principum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent, numquam Dominum gloria crucifixissent. Ergo, imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Eadem instillans Augustinus, Toro, inquit, vobis sigatur in corde, qui pro vobis fixus est in cruce. Eadem Bernardus inculcans, Quid adhuc, ait, tua dormitat affectio, imò non dormitat, sed mortua est, si huic beneficio non responder. In dictis suis Dominus sustinuit contradiutores, in factis observatores, in tormentis illufores, in morte exprobratores; & nos omnes cupimus amicos & laudatores. Vide igitur arcum, & benedic eum qui fecit illum. Vera erga Christum miseratione, est Christi crucifixi studiofa imitatio. Imitaberis, si amaveris.

Amor affectuum non suavissimus tantum, sed potentissimus atque fortissimus. Non otiaabitur amor noster, si penitentiâ Crucifixi amorem inspexerimus. Christi amor in nos tantus fuit, ut si voluisset æternus Pater, non tres horas tantum aut dies, non tres solum menses aut annos, sed trecentos, imò sæcula, usque ad novissimum diem, in cruce inter affduos & fummos dolores pendere non reculasset. Hinc liquet, quam bonam, & confortam, & cogitatam, & superfluentem mensuram det amor. Omnem Sanguinem Christum ad usque ultimam guttam unâ cum aquâ nobis effudit. Verè rosçida nu-

A bes, quæ sudore, lacrymis, sanguine, aquâ stillavit. Quâ quidem te, sicut in præsepi summam paupertatem, ita in cruce charitatem summam monstravit orbi. Licebit hic digitum ad crucem intendere, & unicuique hominum magno sensu illud instillare:

Cernis ut in toto corpore sculptus amor?

Deus pœnarum & legum omnium immunis, lege amoris solâ stringitur. Amor Christum in oliveto humili dejecit, amor vinxit & captivum duxit; amor ad iudices pertraxit, columnæ alligavit, spinis coronavit; amor myrthatum calicem propinavit, amor clavos infixit, in crucem extulit; amor mori coëgit, idque pro hostibus & impiis. Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Et quis vel oculis vel mente signum pendens aspiciat, quin animo dicat, Vicisti, Domine, vicisti; huic tuo amori cedo; te in cruce cæno nudum, vibicibus, plagis, vulneribus plenum, sanguine operum, & velut detractâ cute vulnus merum; meri hic dolores & angores, amaritudo merissima, solatiis undequaque omnibus destituta. Et tamen aqua multa non poterunt extinguere charitatem, nec flumina illam obruere. Non tantum grandiores quinque fenestras in corpore tuo aperuisti, sed corpus totum cancellatim perforatum exposuisti, ut per rubros cancellos istos cor amore ardentissimum probe inspicerem. O mi amantissime Jesu, utinam crux tua suscipiat me fixum ponè te! Utinam clavi tui meos etiam pedes penetrent! utinam ferrum tuum spineum laxetur, ut & ego capiti tuo meum conjugam unâ rubis perfodiendum!

Sed, ô Domine, miserationis immensæ, quàm multa ego hodie promitto, cras longè alia facio, promissorum forsitan post hanc oblitus? Reverà ut phreneticus sum, jam curari volo, jam nolo, & medicinam omnem excror, modò chirurgum aut medicum quero & completo, modò iterum fugio, & detestor, in nullâ re, quàm vitæ sanctimoniam inconstantior. Quapropter jam ego dum sanus sum, suaviter tecum ita pacifcor. Mi bone Jesu, si fortè in pristinam relabar phrenesim, tu meam etiam rebellem ad te propitiis compelle voluntatem. Tunde me, afflige, ure, cæde me ramdiu, dum promptè dicam: Domine, quid me vis facere? Quod vetas, cavebo & fugiam; quod jubes, perficiam; laborem quem injungis suscipiam, adversa quæ immittis perferam. O mi Redemptor, dulcis Jesu, per tuum Sanguinem, per mortem tuam te rogo, affligere & castigare me non desine, dum mea voluntati tuæ se perfectissimè subjungat: Domine, finaliter, agam, cogi me volo, vim fieri voluntati meæ cupio, ut vel hac ratione te amem, dum volo quod tu vis.

Vel in ipso Deo sanè videmus violentiam, sed amoris. Quam Bernardus explicans, O amoris vim! inquit. Ita ne summus omnium, imus factus est omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suavis efficac. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor est. Quæ est ista vis, quæ so, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? Denique semetipsum exinanivit, ut scias amoris fuisse, quòd plenitudo effusa est, quòd altitudo adequata est, quòd singularitas associata est. Quæ igitur est ista vis tam violenta ad amorem? nulla tanta sunt scelera, quin Deus amet nos; nulla supplicia sunt tanta, quin ea tulerit amore nostri. Hoc certè verbis exprimi non potest; flammeum immensam amoris mare est, obitri oculis non potest; inenarrabile beneficium est. Reverà hoc unum crucis mysterium tantam continet amoris exsuperantiam, ut multi, quod in humanis fieri solet, offensionem inde acceperint. Id Paulus asserens, Nos autem, inquit, predicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Eò progressus fuerat divinus hic amor, ut cum planè

Deus solâ amoris lege stringitur.

Rom. cap. 5. v. 7. & 8.

Can. cap. 8. v. 7.

Act. cap. 9. v. 6.

Bern. serm. 64. in Cantica, sine mihi p. 988.

In mysterio crucis tanta est amoris exsuperantia, ut multi offensionè inde acceperint. 1. Cor. c. 1. non v. 23.

H h ;

non caperet humanus stupor. Hic Dei amor Græcæ sapientiæ vilis est stultè agere; Hebrææ perfidæ vilis est etiam improbè ac malè agere. Nos amorem hunc credimus & complectimur, interim tamen tenuissimè amamus aded nos amantem. Ah, quàm frigidi, quàm igniles & rari sunt igniculi nostri, quibus in Deum ferimur! Hinc iure Bernardus frigidissimam somnolentiam nostram objurgans, *O indignati, ait, filii Adam, quos non emollit talis benignitas, tanta flamma, tam ingens amoris ardor!*

CAPVT VII.

Christi crucifixi cum affectu contemplatio.

Luc. cap. 2.
v. 34. & 35.

DE Christo crucifigendo vaticinatus Simeon, *Eccè, inquit, postquam est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Jam sanè revelantur cogitationes pectoris humani: nam facillè apparet, quis amicus sit Christi, quis crucem illius amet, quis oderit, quis eam oblivione multà sepeliat. Siquidem ubi nihil est patientiæ ac verecundiæ, ubi nihil submissivis, mansuetudinis & modestiæ, hinc planè cogitationes revelantur, nihil esse memoriæ, nihil affectionis bonæ ad Christum crucifixum. Fatali die mundi *parebit signum Filii hominis in celo, crux sublimis ab omnibus spectabitur.* Hoc erit sine voce palàm judicari, eos merited ad æternos ignes damnari, qui tantà se misericordiâ fecissent indignos.

2. Par. c. 29.
v. 22.

Chronicon Regum, ubi de sacrificiis agit, exceptum arâ sanguinem frequentius affitmans, *Mactaverunt taurus, inquit, sed susceperunt sanguinem sacerdotum, & fuderunt illum super altare; mactaverunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt; immolaveruntque agnos, & fuderunt super altare sanguinem.* JESU agnè innocens, tuum ipse, non alienum sanguinem fudisti. Sed ubi est, quæ illum excipiat? Numquid Pilati pavimentum, aut Lichostrotos, aut Calvariæ solum erit altare, quod tanti pretii liquorem sorbeat? Ego paratissimus cor meum pro arâ suppono; asperge me hoc hyslopo, ut in morte mundus inveniam.

Matt. c. 15.
v. 7.

Per Matthæum Christus queritur: *Hypocrita, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Christo crucifixo gratum sacrificium, verum altare COR est, sed cor castum, mite, submissum, cor Christi sanguine lotum, cor amore ac patientiâ doratum. Absente corda impudica, libidinosa, iracunda, invida, superba; absente hinc, aut esse alia hic discite. *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo JESU.* Affectus ille ac sensus humilitatis, pacis, charitatis sentiat in vobis, quem creditis fuisse in Christo. *Deus se humiliat, inquit, Chrysostomus, & hominibus se exaltat.* Cujusvis ergo cor discat quantum sese submittere debeat.

Psalm. 83.
v. 10.

Gen. cap. 37.
v. 27.

Si quæ olim femina suam ipsa prolem necavisset, hoc ei supplicium erat decretum: palo per pectus transfadito sepeliebatur viva. Ah quanti suas ipsi animas sexcentis, millies & sepius indignis modis jugulant! Palum ergo crucis per pectus ipsi pectus transfadigant, tam facili quàm salubri supplicio: hoc sentiant in se, quod & in Christo JESU. Vide arcum, mi Christiane, intuere hanc iridem. *Respice in faciem Christi tui.* Quod de Josepho fratres, hoc de ipso rectè affirmamus: *Frater enim & caro nostra est.* Eamus, & crucem ascendamus, & moriamur cum ipso. Non moveantur viscera nostra super hoc fratre nostro?

Pelagius li-
bello 18. &
ult. cap. 8.

missi p. 637.
apud Hof-
veid.

Pelagius memoriæ prodidit, quod Joannes Abbas commemorabat. Vidit quidam à sensibus alienatus, tres religiosos viros trans mare stantes, ad quos ex aliâ parte litoris delata vox est: *Accipite alas igneas, & ve-*

Anite ad me. Illorum duo paraverunt, & apratis sibi alas in litrus alterum, unde vox emerferat, transfolarunt. Tertius ignaviter plorans remansit. Demum & ipse alas acquisivit, sed parùm solidae compagis, invalidas, nequaquam igneas. Volavit ergo difficili nisu, & in viâ sapius in aquas delapsus, sed iterùm iterumque emerfus tandem pervenit quò vox trahebat. Sic est, inquit, generatio hæc, quæ pennas quidem accipit, non tamen igneas, sed debiles & luxatas. Christus è cruce unumquemque nostrum amantissimè vocans, *Accipe, inquit, alas igneas, & veni ad me.* Nos excusamus & obducimus: *O Domine, alas quidem habeo, sed fragiles & madore graves, volatus erit difficillimus. Nam velle adhaerere mihi, perficere autem bonum non invenio. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Sed Christus denuo, *Accipe, inquit, alas igneas.* Solus Amor quævis ardua perumpit; amor mei potest omnia: amanti nihil difficile.

B Sciamus igitur verissimè dictum: Indignus est amici nomine, qui minùs diligit, quàm inimicus odit; indignus est delictorum veniâ, qui amanti aded amoris vioces non reddit. Accipiamus alas igneas, & ad Christum crucifixum pervolemus.

At verò, Augustini sensu, nutrimentum charitatis, est immunitio cupiditatis. Nec enim Christum amat, qui appetentias & libidines suas non tefrenat. Quamdiu mens nostra inhiare viticis non cessat, tamdiu Christi amor ab eâ procul exulat. Imperandum est cupiditatibus, libidini acerrimè reluctandum. Sine hac cupiditatum morte, nenò tranquillè vivit Christo. Optimè Bernardus dixit: *Domine JESU, dignus planè est morte, qui tibi reculat vivere. Et qui quis vult esse sibi, & non tibi, nihil esse incipit. Venenum charitatis, prava cupiditas. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiiis & concupiscentiis.* Christi crucifixi legem

C hoc abnegare, quàm suis cupiditatibus, appetentibus, libidinibus toto nisu, omnibusque studiis adversari. Homo sui victor, sibi què imperans & assidue sibi met contradicens, *Hoc, inquit, non dabo, non permittam istud; numquam illud, & illud, & illud à me impetraveris.* Hoc amor dicta, hoc amanti neutiquam difficile, sibi hoc modo mori, Christo vivere. Summi solatii est posse dicere: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus.* Deus vult totus esse noster, si toti velimus esse Dei.

Hanc amoris legem perfectissimè Christus docet crucifixus. Hunc dies noctesque fixissimis inconniventibus oculis intræamur. Id fieri posse, in promptu est, qui suo id exemplo doceat. Stephanus Cœnobii Eliotarum presbyter, teste Sophronio, à tribus religiosiis senibus de animi curâ interrogatus complura, constanter tacuit. Cùmque illi humaniter urgerent, dicerentque. *Nihilne nobis respondes, Pater? ad te venimus, ut pias à te præceptiones audiremus, ad augendum virtutis studium.* His demum Stephanus, *Ignoscite mihi, ait, non attendi quid hæctenus loqueremini. Verum tamen quod habeo, vobis dico: Ego diu noctesque nihil aliud aspicio, nisi Dominum nostrum JESUM Christum in ligno pendentem.* His auditis, institutione viri sancti, & exemplo insigniter eruditi discesserunt.

D Ad hujus religiosissimi viri præceptionem ita mores & vitam conformemus, ut pro se quisque possit dicere: *Ego dies noctesque nihil aliud aspicio, nisi Dominum JESUM Christum crucifixum.* Huc gemitus nostri, huc preces similem in modum eant: *O mi amantissime JESU, respice in me, & miserere mei, Lava me à peccatis meis pretiosissimo sanguine tuo, & cordi meo amorem tuum infere. Dixi, Nunc tibi mihi què moriar, o mi amantissime JESU.*

Hinc nobis salus, & adversus omne vitiorum genus victoria.

victoria. In hoc vincemus. Neque enim alia ex arbore... Scriptores Christiani omnes & omnium antiquissimus Eusebius affirmat, atque in re adeo mirifica recensenda ipsiusmet Imperatoris Constantini hæc sibi iurjurando affirmantis fidem obligat, crucis signum in caelo hac specie monstratum. Sole in pomeridianas horas paullylum inclinante tam ipse Imperator Constantinus, quam omnis illius exercitus crucem e radiis effigiatam soli imminetrem viderunt, & una inscriptionem hanc: EΥ ΤΗΡΩ ΝΙΚΩ. Cùmque dubius de ostensi significatu hæretet Imperator, nocte proximâ Christus cum eodem se signo præbuit spectandum, iustitque ad exemplaris ostensi formam fieri signa præliis interda.

Erigamus ad cælum oculos, & cælestem hunc arcum inspiciamus assidue. In hoc signo vincemus. Hic ipse homo, hic ipsissimus Rex Judæorum in crucem actus supremo mundi die non latronum, sed Angelorum medius non in cruce pendens, sed in iride sedens, orbi iudex sententiam pronuntiabit tam dextræ quam levæ parti; illam astris, hanc inferis additurus: Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.

CAPVT VIII.

Christus moriturus gratiæ cælestis quatuor emisit flumina, sudorem, lacrymas, aquam, sanguinem.

DE Iride Golgothæa diximus. Christus in crucem actus, & in ea extensus velut iris in caelo stillare cepit, & diffuere in quaterna flumina, SVDORIS, LACRYMARVM, AQVÆ, SANGVINIS. Hæc illa quatuor sunt paradisi & gratiarum flumina, de his hoc capite disseremus.

§. I. De letali sudore Christi.

ONS primus balsami, seu flumen gratiæ Christi crucifixi, SVDOR LETALIS. Quemadmodum Dei Filii Patri eximius non fuit, quin moreretur; ita certè prævium mortis comitatum sensit, tam in horto, quam in cruce sudavit. Adami paradisi exul nongentis triginta annis variè sudavit, & alsit, prout illi prædictum fuerat: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Sudavit cælum quadraginta diebus & noctibus, terramque perpluit diluvio. Tam longi tamen & largi sudores nequiverunt noxas humanas abluere. Hic Christi sudor expectabatur, qui tamen non primùm fluere cepit sub vitæ finem. Nam Dominus Jesus satigatus ex itinere, quod Joannes ait, sedebat sic supra fontem. Hora autem erat quasi sexta. Ipse meridies, tempus prandii, sole ac caelo maximè æstuante. Odâ veteri cantamus: Quærens me sedisti lassus, Redemisti crucem passus. Hæc omnia tibi Christus voluit esse acerba.

Ezechiel vates post explicata summi Pontificis vestimenta, Et non accingentur, inquit, in sudore. Nimirum vetuit Deus Sacerdotem vestiri, cùm sudaret. Sed en Pontifex noster dum litat, sudore mortuali gelido manat. Ideo sua omnia vestimenta posuit, & seipsum nudus obtulit. Eum ita sudasse non mirum, sudatoriam portionem geminam sumpsit. Prima fuit Ardor & vehementia orationis: Abba Pater. si possibile est, transcat à me calix iste. In ipsâ cruce pro orbe toto, & pro ipsis carnificibus suis oravit. Pater dimitte illis. Credibile proifus Christum toto trium horarum spatio, quod tenebatur fuerunt, otasse silentio. Vehementiam orationis Rex David exprimens, Concaluit cor meum intra me, inquit, & in meditatione meâ exardescet ignis. Altera portio sudatoria fuit, Lucta mortis. Si cui monstrerur corbis recentium rosarum plena, cum dicto: Quidquid hoc florum est, in

aquam commurandum est. Quomodo tandem? Igni eliquantur; hinc aquæ in clibano exdata. Orationes Christi rosæ fragrantissima, has eliquavit ignis. Hinc vinum rosaceum præstantissimum, Christi sudor in horto calidus & sanguineus, in cruce mortualis, & frigidus. Quis umquam credidisset Dei Filium in tale sudatorium compingendum? Nobis illud debebatur & nostræ crapulæ. Quod nos intemperanter ingessimus in paradiso, hoc illi exsudandum fuit in ligno.

Noctentissimum ajunt in sudore refrigerari. Hieronymus Cardanus censet, multa millia hominum sibi mortem accelerare eâ re unâ, quod in sudore frigus colligant. En caput nostrum & in horto, & in cruce sudat, nos membra parum obsequentia in rebus omnibus refrigerationem, laxamentum, amœnitates, solatiola querimus, quod probro est capiti, & nobis damno. Hic discamus otiositatem modis omnibus execrari & fugere. Hoc autem sæpissimè cuivis cogitandum: In quem, obsecro, finem creatus sum? Num ad otium, & suaviter ferendum? Si hoc spectasset meus conditor, paradiso me non exturbasset. Atqui non tantùm ejectus sum voluptatis horto, sed dictum insuper proseripio: In sudore vultus tui (non in torpore, aut sopore) vesceris pane tuo. Homo deses & otiosus hoc Numinis edictum temerariâ manu lacerat. Multam profectò malitiam docuit otiositas. Quem satan suavi compendio in suam cupit nasam trahere, hunc exarmat iis subsidiis, quibus in otium pugnatur; ita huic libros & calamus, illi limam & malleum, isti subulam, & modullam subducit. Ita inermes in otium & in omne vitium propellit. Vigilate & orate. Quis autem major labor, quàm rectè orare?

Pachomius æstivâ nocte quadam totâ in precationibus pervigil, tantùm sudoris & lacrymarum fudit, ut pavimentum, quod genibus terebat, multâ perfusum aquâ crederetur. Nimirum noverant viri sanctissimi, jam non esse tempus laxamenti & quieris, sed sudoris & lacrymationis. Certè emittur, inquit Augustinus, paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies. Nec aliam accipit Deus monetam, ut vendat cælum.

Ad Bethsaidæ quinque porticus, quod Joannes memorat, jacebat multitudo magna languentium, caecorum, claudorum aridorum, expectantium aquæ motum. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, a quacumque detinebatur infirmitate. Non semper fiebat sanus, sed post aquæ motum; nec omnes fiebant, sed unus & primus aquâ merfus. Ut sua Deus in nos dona congerat, nostram conjungi operam desiderat; suam nobis gratiam offert, sed volentibus & eam ambientibus. Illud singulare sanitatis munus non nisi diligentissimus & celeritimus obtinebat, tamquam si præmium sit propositum hac lege: Qui prævenit, præcipit. In arcæ fabricâ, quidquid humanis viribus parari poterat, à Noëmo Deus exigebat, cetera ipse factururus. Certè nec in paradiso quidem otiosos homines tulisset Deus; nam parentem omnium posuit in paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. Quanto magis nunc miseris exulibus operandum? Sudor Christi detestationem otii nos docet. Verissimè dixit Hieronymus: Nihil otio deterior est, quod non solum non acquirit nova, sed etiam parva consumit. Sanctæ vitæ ratio processu gaudet, & crescit, cessatione torpescit & deficit.

§. II. De Christi lacrymis.

ONS alter balsami, LACRYMÆ. De Christi lacrymis in cruce fuis disertè Paulus, Qui in diebus carnis sue, inquit, preces supplicationesque ad eum, qui posuit illum salvum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentiâ. Ambrosio interprete loquitur Apostolus de illis Christi in cruce verbis: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Has lugubres voces & lacrymas, angustie ac dolores expresserunt. O mi Deus, res

Otiositas fugienda.

Gen. cap. 3. v. 19.

Ecclesi. e. 33. v. 29.

Joan. cap. 5. v. 3. & seq.

Gen. cap. 2. v. 15.

Hieron. tom. 9. epist. 1. ad Demetrium. mibi p. 11.

2. Lacrymæ. Hebr. cap. 9. v. 7.

Matt. c. 27. v. 46.

eone deduci potuit, ut ipse Dei Filius, cæli gaudium, voluptas omnium Angelorum, angoribus & mœroribus circumfluens solveretur in lacrymas? Sunt optimæ notæ scriptores, qui censeant Christum non in cruce tantum sed etiam in hortu, & in prætorio inter flagella & verbera lacrymatum.

Isidorus refert è præsci Philosophi sententiâ, Regi flere non decorum, tamquam si Regis mæstas, & mentis imbecillitas parum cohæreat. Quod si Rex cernatur flere, à malo non levi eum premi argumentum erit. Certè Rex Alexander Macedo cadavere Clyti, quem pridie occiderat, in tabernaculum illato, obortis lacrymis de cæde paratâ gravissimè seipsum cepit accusare. Cùmque lacrymis querelisque finis non fieret, iussu amicorum corpus ablutum est. Ramius Rex Hispaniæ bello insignis & pius; post viginti duos regni annos in extremis constitutus, regnum, quo se abdicarat, Ordonio filio commisit, Eucharistiam maximo sensu percipit, cum lacrymis proclamavit: *Nudus egressus sum de utero matris mee, nudus revertar illuc.* Christus Rex hominum & Angelorum plorat ob regnum, de quo Pilato dixerat: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Hoc regnum à nobis turpissimè perditum luget, & Patri nos lacrymis conciliare, atque in pristinum regnum vult reponere ejectos. Exaudiat, ait Paulus, pro sua reverentiâ.

Pia lacrymæ precatio efficacissima: Una lacrymarum guttula è corde puro fusa plus abluunt noxarum, quam oratio longissima, sed arida. *Lacrymas Petri lego*, inquit Ambrosius, *satisfactionem non lego. Non invenio quid dixerit, sed quia fleverit. Quod defendi non potest, abluunt lacrymæ delictum. Oratio Deum lenit, sed lacryma cogit.* Quam ergo vim habuerit è purissimis oculis Filii Dei profluentes lacrymæ, in lavacrum scelerum nostrorum? Illud tamen nimis quam horrendum, omnibus Christi lacrymis, quas ante cruciatu suos, & in ipsis cruciatibus, quas nascens & moriens profudit, flammam avernalem non fuisse sopitam, arder illa æternum ardet. Quemcunque illa corripuerit, hunc nunquam refrigerabunt Christi lacrymæ, quæ pœnitentiam docent, & respicientibus profunt. Brasili Indiæ populi, quod Petrus Massæus narrat, in potestate habent lacrymas; charorum adventum, circumdatis collo brachiis, appresso ad pectus capite, cum effusa comploratione, alitque suspiriis primùm excipiunt, viâ laborem & incommoda miserantes. Christus cruci affixus, omnes ad se venientes è longinquâ peccati regione paratissimus est excipere, brachia pandit, verticem submittit, lacrymas effundit, nec apprimere tantum pectori, verùm etiam intromittere vult, si ipsi tamen se submittere velint, & respicere.

Beatus Domnolus Cenomanensis Antistes, uti mensam nunquam sine pauperibus convivis, sic aram rarè accessit sine lacrymis. Christus Servator ultimo vitæ triennio sine pauperibus discipulis, piscatoribus egenis nunquam accubuit. Die Parasceves seipsum orbis bono immolavit, preces supplicationesque cum clamore valido & lacrymis offerens. Sunt qui putent Christum nunquam orasse sine lacrymis, eamque ob causam à Paulo dictum: *Qui in diebus carnis sue, preces supplicationesque cum lacrymis offerebat.*

Credibile prorsus est, Christum in supremâ cenâ ante Judam proditorem non sine lacrymis in genua procubuisse, ac pedes lavasse. Sciebat amantissimus Magister, miserum ad inferos properare post tot auditas conaciones, post tot visâ miracula, post aliquot annos in sanctissimâ vitæ disciplinâ exactos, in sempiternum exitium abire præcipitem, nec aliam interitûs sui habere causam, nisi suavem nuperam reprehensionem, & nummi amorem. Hunc discipulum obstinatissimè perentem, Christus animo commiseratus, lacrymas non dubitem, in ipsum pellivium, quo suorum pedes abluerat, spar-

Asit. Ibat tamen infelicissimus mercator, ibat perfidissimè obstinatus, non Christi Corpore & Sanguine in alimoniam porrecto, non sermone Christi suavissimo, non occultis in cenâ minis, non lavatione pedum & lacrymis emollitus; ibat & peribat. Quid nequius animo in scelus obstinato, quem nec Angeli nec Deus ipse flexerit, quem nec Christi cruentus sudor, nec aqua pectore scaturiens, ab oculis stillantes lacrymæ, nec toto corpore prorumpens sanguis emolliverit ad cõsilia sanctiora?

Ergo sapius flevit Dominus Jesus, quem publicè ter flevisse testantur Evangelii scriptores. Flevit Servator ad defuncti Lazari monumentum, flevit in suomet triumpho parricidalem civitatem Hierosolymam convituit, flevit ipsos parricidas suos è cruce spectans sibi illudentes. Si igitur tam in luctu, quam in triumpho & supplicio publico flevit; utique solus non fuit, quod caelesti carmine significatur. *Oculi tui sicut pisces in Hesebon,* misericordiæ ac lacrymarum pleni exundabant sapius, quàm in ullo hominum sanctorum. Miserecens Jobus pauperis, *Flebam quondam, ait, super eo, qui afflictus erat, & compariebat anima mea pauperi.* Hieremias vates, *Qui dabit capiti meo aquam, inquit, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei: Rex David rebellem filium Abalomem fugiens, ascendebat divum olivarum, scandens & flens, nudis pedibus incidens, opere capite, sed & omnis populus, qui erat cum eo, opere capite ascendebat plorans.* Christus in cruce plorat, sed solus: *Et suspiravit, ait, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni.* Sola mater cum valde paucis plorabat. Ah, si mortalium alicui Deus hanc gratiam in hoc orbe faciat, monstrètque hos vultus geminos filii & matris plorantium, quis sensus foret homini hæc talia cernenti? Christi facies sputis, sanguine, lacrymis foedata, spinæ Christo in mortem pro nocturna vitâ fuerunt, oculi jam fracti lacrymis & cruore pleni, cælum & matrem, carnifices & Phariseos hostes spectabant. Mater, quæ nequit esse afflictior, aspicientem se aspicebat, interea silentes rivuli per genas defluebant; quis non cum hoc filio & hac matre ploret? tamen utrumque Patris voluntas inter hæc ipsa crucis tormenta laudabat.

Utriusque gemitus in has voces desinebant: *Ita Patres, quoniam sic fuit placitum ante te.* Hi duo vultus ita lacrymis perfusi, & mutuis in sese aspectibus defixi solatio nobis sint in omni afflictione: hæc specula doli laborem & dolorem nostrum omnem mitigant. En Deus, en Dei mater plorat. Ecclesia quot diebus illud præcinit: *In hac lacrymarum valle.* Pane vetendum foret & cantandum, In hac risus cavea; nam longè sapius ridemus quam fleamus, cum ubique plurima sit flendi materia. Christus Dei Filius, & Maria Angelorum Domina sociatis plorant lacrymis. Lacrymæ proflus ponderosæ: quod enim celsior est dignitas lacrymantium, hoc lacrymæ sunt ponderosiores. Sed licet hæc querere, è bone Jesu paulo ante cùm ad supplicium ducereris, prohibueras fletum, nunc teipsum flere quid cogit? Causa longè diversissima: Soly-mæ mulieres deflebant tam dira innocenter tolerantem, ac Christus deflet humanam gentem tam immania scelera patrantem, quæ malorum omnium fuerunt causa. Gregorius Nyssenus lacrymas ait sanguinis esse guttas è corde effusas. Nam uti è vulnerato corpore sanguis, ita è læso corde lacrymæ per oculos fluunt. His ita lacrymis Christus flectatur cor suum gravissimè vulneratum orbis piaculis. Divus Hilarius lacrymas animæ sudorem vocat: nam uti laboris fatigatio corporis sudorem exprimit, sic animi dolor & afflictio lacrymas elicit. Hinc etiam lacrymæ dicuntur cerebri & cordis viscera per oculos effusa. Verè Dei Filius in cruce viscera misericordiæ, partem sui cordis per oculos exstillavit. Ita per beatissimos illos Christi oculos liquefactum divinæ misericordiæ argentum largiter profudit, quod

Alphonsus
Serm. rom.
alii.

Curt. lib. 8.
cap. 4.

Job cap. 1.
v. 21.

Ioan. c. 18.
v. 36.

Hebr. cap. 5.
v. 7.

Lacrymæ
abluunt
peccatum.
Ambros. super
Lucam.
Hieron. in
Isaiam.

Mass. lib. 1.
Indic. hist.
v. 47.

De quo Ba-
ron tom. 7.
ann. 584.
Lippelco 16.
Maii.

Ita Alphonsus
de Oroso
in Florio Sa-
cro, cap. 26.
mili p. 45.
Hebr. cap. 5.
v. 7.

quod amoris flamma in corde Dominico liquefecit.

Hic alter iste balsami rivus Lacrymæ, non otium tantum, sed libidinis detestationem docet. Cum sceleratus orbis diluvio pleteretur, quadraginta diebus & noctibus calum plorans ploravit, & tamen spurcitas & libidines humanæ gentis abolere nequivit. In hos fletus calum adduxit impurissima hominum vita: hinc illæ lacrymæ. Cur Magdalena tam ubertim & ferid flevit? Contaminata conscientia oculis velut spongas expressit; hinc & illæ lacrymæ, quibus veneros ignes in pectore habitantes extinctum ivit. Deus Israël olim per Moysam ad se trahens, Delevi, ait, ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. Nubes deletur cum in aquas soluitur; in nube atrâ latent fulgura, tonitrua, fulmina; flante Austro in nimbo tabescit nubes. Magdalena velut nubes atra, ore ac oculis, gestu ac verbis impuros ignes jaculabatur; at verò divinâ flante gratiâ, hæc nubes soluta in lacrymarum aquas contabuit. Et cur rex David tam copiosè flevit, ut lacrymis suum ipse lectum laverit? nam à gemino scelere paratro respiciens aperitissimè fateatur: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* Quotidie noctu somni & quietis loco stragulam vestem non solum madefaciam, sed lavabo. Quod Hieronymus ex Hebræo vertit, natate faciam. Deus, quanta diuturnitas & copia lacrymarum, velut rivuli decurrentium, idque proluxâ constantiâ! Nam longo tempore, singulis pane totis noctibus copiosissimè ploravit in adulterii & homicidii patratî supplicium. Hinc istæ lacrymæ.

Quam in plerisque nostrum, etiam post scelera, rare suant lacrymæ! Quod si fors fluant, in ipsis siccati genis, in ipso lapsu suo videas interire. O nimis lenta & rara peccatiûm oculorum stillicidia! Ubi ferius ob Christum morientem luctus? Natamus vino, dum suo Christus natat sanguine; diffluimus deliciis, dum pro nobis Christus diffluit mæroribus; vestimur mollibus, dum Christus cingitur coronâ spineâ; delicatè pascimur, dum Christus fel prandet, dum acetum forbet, opibus involvimur, dum nudus pendet orbis conditor; ridemus & cachinnamur, dum in cruce lacrymatur cæli gaudium; dolorem nullum admittimus, nisi coacti, dum Christo dolorum omnium causa sumus. Monitus rex David à Nathane, clamat: *Peccavi Domino.* Et exinde illiditur terra, stratum lavat lacrymis, pani cinerem miscet, delicias omnes repudat. Monet nos Propheta, sed iudex palam monet, monet vincula, livores, sputa, monet lacrymæ veniamque spondent, sed respicientibus. Ubi jam scelerum pœnitudo, ubi motum constans emendatio?

Suam quisque conscientiam rimetur, & habebimus abundè quod grandibus lacrymis defleamus. O quoties fœdum in homine sævit incendium, nec ille tamen ullis lacrymis istud extinguere molitur! Julius Solinus de Siculo monte ignivomo. *Ætna*, inquit, perpetuò sulfureo igne ardet, & tamen ex eâ manat frigida. *Ætna* est cor humanum, fœdo ardens igne libidinum, & tamen tam multum frigida inde profluit. Hinc frigida oratio, frigida poenitentia, frigida & parca elemosyna, frigida & nimium exilis patientia. Ardemus, & pessimos ardores istos lacrymis temperare non satagimus. Omnia tempus habent. Nunc certè flendi tempus est. Si flere non possimus, cor nostrum libidine malè ustularum lacrymis Domini Jesu in cruce fuis lavemus. Ex alto clamat Redemptor: *Revertere ad me, ô homo, quia redemi te.*

§. III. De aquâ è latere Christi profluente.

Tertius fons balsami ex Iride Christo crucifixo defluens est AQUA, non fontana, non putealis, non marina, sed ex ipso Christi pectore hausta. Israëlitis populo sitim nimis quam impatienter ferente, Deus ad Moysen, *Percuties petram*, inquit, & exibit ex eâ aqua, ut bibas

A populus. Vox Christi crucifixi ad nos est: Populo meo dedi aquam è rupe, at vobis è latere & corde meo. Præcordia mea vobis in aquagium sunt facta.

Christus ad fontem fessis confidens, multa dixit Samaritidi de aquâ vivâ. Et ecce hic illa ipsa est. In cenâ ultimâ misit aquam in pelvum, & pedes suorum lavit, nunc ex ipso pectore mittit aquam lavandis mentibus.

Cum Francogudi anno Christiano M. D. LXII. Maximilianus II. Imp. Romanus pronuntiarctur, ante curiam Aquila biceps albo & rubro vino liberalissimè fluxit in avidissimæ plebis jucundam refocillationem.

En Aquilam bicipitem, humanâ divinâque naturâ constantem, in cruce fixam, candido & purpureo latice, aquâ & sanguine fluentem! Hæc illa per Ezechielem promissa est aqua: *Effundam super vos aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Hoc se promissit, qui per Pfalten de seipso dixit: *Sicut aqua effusus sum.* En mater ex oculis, filius ex oculis & corde simul fundit aquam. Tanti redemptio hominis.

Cum vere gemant vites, plorant. En vitæ veram gemmantem & plorantem. Pretiosus hic liquor non oculis solum, sed & pectori medetur. Consilium omnium auctarum est: *Da te ad cordis compunctionem, & invenies devotionem.* Compunctio multa bona aperit, quæ dissolutio citò perdere consuevit. Aqua è Christi latere scaturiens, cordi nostro chrysolea est, illud saluberrimè compungendo. Audimus, legimus, meditamur subinde Christi cruciatus, sed deest cordis compunctio. Quod religiosissimus scriptor his verbis ostendens, *Quia*, inquit, *ad cor ista non transeunt, & blandimenta adhuc amamus, ideo frigida & valde pigri remanemus.* Ora igitur humiliter ad Dominum, ut det tibi compunctionis spiritum & dic cum Propheta: *Ciba me Domine pane lacrymarum, & potam da mihi in lacrymis in mensurâ.* Ad cordis compunctionem necessariû est, vagationes & excursus mentis tollere, animi sensa colligere, in seipsum descendere. Si vis, inquit vir ille sanctus, corde tenus compungi, intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi, sicut scriptum est: *In cubilibus vestris compungimini. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum.* Aqua profluxit è Domini dormientis latere: non inter turbas, sed in quiete compunctio cordis obtinetur. Salubria vitæ monita non legenda tantum vel audienda, sed nobis ipsis expendenda & commeditanda sunt, nec in iis dulciores affectus quærendi, sed animi alacritas ad agendum & pariendum spectanda. Nos plerumque solis inhaeremus ceremoniis, sed ipsam negligimus, de cortice ligamus, nucleum abjicimus. Vestimenta vindimus, non corda.

§. IV. De fuso Christi sanguine.

Fons quartus balsami ex Iride Christo crucifixo defluens est SANGVIS. Ezechiel de aquæ incrementis, *Cum egredereur*, inquit, *vir ad Orientem, qui habebat fuciculum in manu suâ, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam usque ad talos. Rursusque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.* Transivimus per Christi Sudorem, Lacrymas, Aquam è pectore fusam. Nunc verò ad torrentem Sanguinis sumus ducti, quem penetrare non licebit. Moyses olim volumem fœderis legit audiente populo. Deinde sumptum sanguinem resperxit in populum, & ait: *Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.* Ceremonia fuit, quæ noxas non abluit. Christus dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris in Sanguine suo. Hic sanguis Liberalissimus, Nobilissimus, Efficacissimus, Purissimus. Singula hæc paucis explicanda.

I. Liberalissimus, ad extremam usque guttam pro nobis

Ezech. c. 36. v. 25. mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Hoc se promissit, qui per Pfalten de seipso dixit: Sicut aqua effusus sum. En mater ex oculis, filius ex oculis & corde simul fundit aquam. Tanti redemptio hominis.

Thom. à Kemp. lib. 1. cap. 21. n. 1. Compunctio necessaria est devotioni.

Ibid. num. 5.

Psal. 79. v. 6.

Psal. 4. v. 5. In cubilibus vestris compungimini. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum.

4. Sanguis.

Ezech. e. 47. v. 3. & seqq.

Exod. c. 24. v. 8.

Apo. cap. 1. v. 5.

Christi sanguis fuit pro nobis

Exod. cap. 7. v. 21.

nobis fufus. Moysis vero, fuit fanguis in orâ terrâ Egypti, in pœnam Egyptiorum. Sanguis Christi per totum fe- fe orbem diffudit in orbis salutem. Ad ipfos etiam ma- nes penetravit. Quod Zacharias afferit: Tu quoque in san- guine testamenti tui emiffi vincios tuos de lacu, in quo non est aqua. In cœlum fublilit, nam & Angelis, ut aliqui cen- tent, gratiam & gloriam promeruit.

2. Par. c. 4. v. 2.

Jufferat Deus e speculis mulierum fieri labrum. Huic Salomon nate fufule fuffecit: Funiculus triginta cubito- rum ambebat gyrum ejus. Huic mari fuffecit pifcina pro- batica, quam Angelus ftatis diebus in unius fanitatem movit. Huic demum Christus, novi Testamenti Ange- lus, probaticum fui Sanguinis oceanum fubftituit. In hoc mari rubro Sanguinis fubmersus est Pharao aver- nalis cum fuis omnibus copiis. Verè non guttatim, nec parçè Christus fuum nobis Sanguinem propinavit, in- ter olivas terræ affufus, in prætorio ad columnam caufus, paliuris redimitus, ad crucis fupplicium eductus, clavis ad crucem affufus; jam mortuus ad ultimam ufque gut- tulam em pretiofi liquoris nihil fubtraxit. Tamquam fi dixiffet: Scio, Sanguis meus peritur: dabo illum, nec expectabo, dum flagris, fpinis, clavis extrahitur; ultero eun exfudabo.

Inftin. lib. 1. hift. propius fine. Inftini verba funt: Sapia te sã- guine, quem fitiffi, cujus- que in fufu- bilis fempit fuiffi.

Tomyris Scytharum regina, quod Iuftinus commem- morat, cum hostis Cyri caput obtiniffet, illud in utrem humani fanguinis plenum miffit, hac additâ crudelitatis exprobratione. Sanguinem fitiffi, fanguinem bibe. Sce- leratus orbis quid nifi fanguinem Christi fitiebat? Quem fitiit, jam bibat. Sat fanguinis fufum est; nemo hic majorem liberalitatem defideraverit.

Narrat Plinius, in monumenta relatum, M. Acilio & C. Porcio Coff. lacte & fanguine pluiffet, & fæpe aliàs carne. Item ferro in Lucanis, antiquam M. Cræffus à Parthis interemptus est; Arufpices autem cavenda præ- moniffet fuperna vulnera. Et ferro & fanguine pluit eo die, quo in Golgothæo monte interfe & us est Dei Filius,

quia omnia fuperna vulnera nobis debita exceptit. Vul- neratus est propter iniquitates noftras. Et quem ad modum, qui amicum e carcere liberare cogitat, omnium custo- dum manus nummis implet; ita Christus humanam gentem ftygiis ergaftulis educturus, flagra, fpinas, cla- vos, crucem, veftef & terram ipsam cruore fuo fatiavit. Sanguis Christi liberaliffimè fufus est.

II. Nobiliffimus ac pretiofiffimus fuit hic Sanguis.

Scientes, inquit Petrus, quod non corruptibilibus auro vel ar- gento redempti estis, fed pretiofo Sanguine quafi agni immac- ulati Christi, & incontaminati. Tam fanè nobilis & pre- tiofus fuit hic Sanguis, ut eo infiniti mundi potuiffent redimi. Empti fumus pretio magno, quo divitè iuftitia abundantiffimè fatiffactum, & in libertatem afferit omnes. Sanguis illius guttula vel unica orbem univer- fum vindicare potuiffet, fed contrâ orbis univerfus nec unica quidem animæ vindicandæ fat pretii fuiffet. Hunc Sanguinem omnes præcæ legi victimæ, tot millena millia taurorum, ovium, vitulorum, & ceteri pecoris majoris adumbrabant; neque enim divina iuftitia cel- fiffet noftrum omnium fanguinem haurire, nifi hic unus fuiffet in lytrum effufus.

III. Puriffimus est. Fit nonnunquam, ut mater intre- gerrimæ valetudinis parvulum habeat lactentem, fed ægrum; in hujus gratiam amarum ipfa pharmacum fu- mit, ut vis pharmaci cum lacte derivetur ad infantulum. Ita Christus, verè mater humanæ gentis, amariffimum

exhauiffit poculum, ut per fuum nos Sanguinem, velut per lac maternum perpurgaret. Nobis reverâ jejunavit, nobis vigilavit & oravit, nobis fudavit, & cruciatus acerbiffimus toleravit. Nos ægri eramus, fed ipfi fano fectæ funt venæ. Verè languores nofros ipfe tulit.

IV. Quomodo & quare fufus hic Sanguis.

IN cælo feniorum unus Joannem interrogans, Hi, ait, Ap- tiqui amici funt ftolis albis, qui funt, & unde venerunt: Mox ipfe quæftioni fuæ refpondens: Hi funt, qui venerunt de tri- butatione magnâ, & laverunt ftolas fuas, & dealbaverunt eas in Sanguine Agni. Quomodo dealbaverunt, fi fanguine laverunt? fanguis rubet. Sanguis, inquit Auguftinus, in uberibus matris lactantis excoquitur calore ut candefcat: ita Christi Sanguis amore tanto pro nobis fufus est, ut igne hoc ex- cactus in maternum lac mutavit jamque cibus nobis fit & po- tus; hoc lavamur, alimur, ornamur. Quod Agnes gemma Virginum

VI. Quomodo & quare fufus hic Sanguis.

IN cælo feniorum unus Joannem interrogans, Hi, ait, Ap- tiqui amici funt ftolis albis, qui funt, & unde venerunt: Mox ipfe quæftioni fuæ refpondens: Hi funt, qui venerunt de tri- butatione magnâ, & laverunt ftolas fuas, & dealbaverunt eas in Sanguine Agni. Quomodo dealbaverunt, fi fanguine laverunt? fanguis rubet. Sanguis, inquit Auguftinus, in uberibus matris lactantis excoquitur calore ut candefcat: ita Christi Sanguis amore tanto pro nobis fufus est, ut igne hoc ex- cactus in maternum lac mutavit jamque cibus nobis fit & po- tus; hoc lavamur, alimur, ornamur. Quod Agnes gemma Virginum

1. Machab. cap. 6. v. 34.

Rex Antiochus Epiphanes habuit triginta duos ele- phantos ad bella eruditos, his ostenderunt fanguinem uræ & mori, ad acuendos eos in prælium. Concitavit in fe Chri- stus acheronticum elephantem, qui omnibus laboravit, ut hominem innoxium per invidiam ageret in crucem. Egit; porius est voto, fed ingenti fuo damno. Tot fæ- culis captivos perdidit.

Anno M. CC. XL. Pontifice Innocentio IV. in Con- cilio Lugduni, factis Senatoribus Romanis, Cardinali- bus decreta cum pileo rebro purpura, ut eo veftef colo- re monerentur, pro Ecclefiâ, fi opus, fanguinem funde- re. En, Dei Filius, Cæfare Tiberio, Præfide Pilato, fuum omnem pro Ecclefiâ fudit Sanguinem, jus purpuræ ge-

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Victimæ legis præcæ hunc fan- guinem ad umbrabat.

Victimæ legis præcæ hunc fan- guinem ad umbrabat.

1. Machab. cap. 6. v. 34.

1. Machab. cap. 6. v. 34.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Christi sã- guis fuit nobiliffi- mus. 1. Pet. c. 1. v. 18. 1. Cor. c. 6. v. 20.

Virginum dixit: Sanguis ejus ornavit genas meas. Omnis expiandi virtus à Christi Sanguine est.

Sed per quantos cruciatus Sanguis hic fusus est? Ut omnem dolorum feriem taceamus, sunt qui censeant, in domo Caiphae incussum Christo colaphum chirotheca ferrea, eaque vi, ut mox in tumefcente toto vultu ita suffusus sit sanguis, ut notas ferreorum digitorum receperit, idque in sudario Veronice (quod Roma servat) lacerentè cerni asserunt. Imò sanctissimus hic Sanguis, velut invitus sede sua pulsus, redire cupiisset. Quod Birgitta, sancta vidua testatur his verbis: Igitur ore aperto, sicut jam expiraverat, lingua, dentes, & sanguis in ore ab aspicientibus poterant videri. Nimirum ad has latebras refugiebat sanguis, qui venis omnibus expellatur. Ita os sanguine plenum natabat.

Jobus de aquila differens, Pulli ejus, inquit, lambent sanguinem. Hoc eis in alimoniam & potionem est. Nam, ut Aristoteles sentit, aquilæ non bibunt; pro potu, sanguis est præda. Cum verò mater pullis sanguinem nequit subministrare; in femore seiplam vulnerat, eumque suis forbendum infantibus propinat. b Joannes & Magdalena, velut aquilini pulli ad haerendum sanguinem advolarunt. Magdalena sub cruce sanguinem cum terra sustulit, quæ in Galliis apud S. Maximinum in ampullâ vitreâ, colore rubro atque mixta servatur. Ejus mentionem faciens S. Silvester Prieras in ipsis verbis: Quæ, inquit, ut constanti omnino sermone asserunt, singularissimè observavit, sanguinem è Dominico latere fluxisse. Et quam amavit nos Christus, reverà mater, quæ non è femore tantum, sed è manibus ac pedibus ac venis omnibus, virgineum nobis Sanguinem propinavit, Sanguinem purissimum.

Sed, obsecro, cur Deus non aliter propitiari voluit, quam Sanguine, & tali Indigemus causis.

I. Ut probè capiamus, quam exacta, quam & severa sint justitiæ divinæ judicia. Quid ab homine plus petas sanguine? Si pecuniæ, si vestes, si suppellex, si gemma petantur, dabit omnia, modo vitam servet & sanguinem.

II. Et si milites vociferatus fuisset Siracides, Quasi à facie colubri fuge peccata; sed tibi tam infandam malitiam latere numquam credidisset, nisi jam viso Christi Sanguine ob peccata fuso.

III. Hinc summa Christi gloria obvènit. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Si Regi Codro, pro Atheniensibus, si Decio pro Româ sanguinem fudisse tanta fuit gloria; quantæ erit, pro omni humanâ gente occubuisse?

IV. Doctrina Christi sanè ardua est, nec aded facilis factu: animam suam & seipsum odisse, crucem amplectari, inimicos amare, iis benefacere, humano genio minimè pronum est. Has præceptiones Christus Sanguine suo conscripsit & confirmavit.

V. Hoc Angelis exemplo fuit obstupescendo, ut tantò iis amantius deservirent, pro quibus eorum Rex sanguinem etiam fudisset.

VI. Hochominibus potentissima cohortatio ad adversa quavis toleranda. Sed quidquid demum toleremus adversi, excitabit Paulus ad majora, & illud suum ingeret: g Nondum usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes. Hinc acuiur velut elephantis in prælium. Et quantum Romanus populus concitari se passus, cum Julii Caesaris in curiâ obruncati cruentam vestem cerneret? Quid nos, spectato Christi corpore criento, numquid ad ausa proflisium generosiora? Et certè mihi hic Sanguis Dominicus nos calefaciat, erigatque ad fortiter agendum & patiendum, frigidi, imò mortui sumus.

VII. Virgineus hic Sanguis animi puritatem & castimoniam nos docet. Horratur Paulus: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, hoc est, castimoniam, uti Chrysostomus & Hieronymus interpretantur. Quisquis autem evitare cupit libidinem, odete otium, & torpidam quietem. Quemadmodum verò ros maritimus herbas arentes recreat, sic animum cupiditatibus æstuantem ad sanctimoniam leges, revocat Christi Sanguis. Hoc illud vinum est germinans virgines. Sunt quidam fructus arborum ejus indolis, ut, si sint illibati divinis in paleis, vel arenâ, vel foliis quasi recentes servari possint, semel delibati non nisi melle ac saccharo servantur. Nos velut fructus à peccato sapimus libari, non virgineo melle, sed Domini Jesu Sanguine servari possumus.

Et reverà nisi quis seipsum quotidie Christi crucifixi Sanguine velut recens aspergat; eum que pîs de desertis è Dominico latere bibat, atque Jesu in cruce cruentum arctissimè complectatur, heu sensim calorem animi atque spiritus perdet, & frigeſcet, imò perdet seipsum & caelum, hostis Dei!

Sanguis Jesu Christi Filii ejus emendat nos ab omni peccato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum, in Sanguine Christi, quam intravit nobis viam novam & viventem, hanc teneamus ad regnum.

CAPVT IX

De vestimentis Christi morituri divisis, de titulo ad crucem appenso.

Itu veteri Romanorum, siquando proscriporum bona, hostiumve manubiæ aut præda venales foret, vctigaliæ locaretur, usus obtinuit, ut hasta posita, tabella cum inscriptione addita vaniret. Ita Senatus, cum incenderetur annonæ, publice fixit hastam, & vendidit frumentum. Hæc hasta salutis dicta. Proximè Hierosolymam in Golgothæo monte vestes regie, auctioe sunt venditæ. Loco hastæ crux fixa, quam Christiani omnes jure meritissimo vocent Hastam salutis. Appositus est etiam titulus & inscriptio, ut sciretur, cujus eæ vestes fuissent, Jesu Nazareno Rex Judæorum.

Hic Isaias velut auctioans, & orbem invitans ad emendum, Venite, inquit, emite absque argento & absque ulla commutatione. Nemo serius emproter hinc arceri potest, auri argenteve inopia hinc nullam submovert. Sat pinguem crumenam habet, qui bonæ voluntatis dives est. Hic summi Regis vestes pretio venduntur missimò. Nos hoc capite potissimum duo exequemur. Primò, De Domini Jesu vestibus, quas milites inter se forte ac ferro dividerunt, agemus. Deinde, Crucis titulum, Jesu Nazareno Rex Judæorum, exponemus.

S. I. Quæ Christi vestes fuerint divisa.

De vestibus Christi, sub ipsâ cruce divisis hæc annotans Joannes, Milites ergo, inquit, cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per rotum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illâ cuius sit. Vt scriptura impletur dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortem. Nullus Evangelistarum hoc mysterium sliuit, omnium explicatissimè Joannes id memoriae prodidit. Hic aliquot nobis quæstiones veniunt discutendæ.

I. Quæ & quot vestes fuerint. Euthymius censet fuisset triplices: Tunicam interiorem, seu subuculam, tunicam exteriorem, & pallium. Credibile proflus, illo ævo tibialia ceterâsque partes vestium in usu non fuisse. Tunica interior, communi Patrum præcorum sententiâ, præerat inconsutilis, & à beatissima Virgine Matre acule lanâ contexta: si quidem in Oriente, recepto more, vestes femi-

Hebr. c. 12. v. 14.
Zach. c. 9. v. 17.
1. Joan. c. 1. v. 7.
Hebr. c. 10. v. 19. & 20.
Alexand. ab Alex. lib. 3. cap. 16. m. 152.
Cruz Christi est hasta salutis.
Isa. cap. 55. v. 1.
Joan. c. 19. v. 23. & 24.
Psal. 21. v. 19.
Euthym. in Mat. c. 27.

3. Esdr. cap. 4. v. 17. **Tunica Christi interior** se ad corporis staturam auxit. Sic & vestes Judaeorum in solitudine. a Deut. cap. 3. v. 4. Ita S. A. Apollonii (qui quingenis Monachis praecepsus, vir mirae sanctitatis fuit) vestimenta non veterascebant, cum tamen in deserto Thebaidis vixisset 40. annis, aequè ac Hebraei. Ita Palladius in Lausiacis, cap. 52. c. Greg. Tur. lib. 1. de gloria mart. cap. 3. d. scripsit haec ante annos mille, anno 590. e. Isid. Pelus. lib. 1. ep. 74. Luc. Brug. in cap. 27. Matth. c. 11. v. 8. Luc. cap. 16. v. 19. Ad. cap. 1. v. 1.

stes feminae confecerunt. Quod Elaras asserens, Et ipse, A inquit, faciunt stolas omnium hominum. Super hanc textilem vestem fors iacta est, quam Christiani nummis facile à militibus impetrarunt. Hec omnium sensu, paribus cum Christo incrementis, ad corporis staturam auxit. Quod tantò facilius creditum est, cum è sacris paginis constet, Judaeorum vestes in solitudine annis 40. non consumptas. Vestimentum tuum quo pericabar, nequaquam vetustate defecit, & ses tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est. a Haec vestes cum parvulis videntur crevisse (Alphonso Tostato, aliisque testibus) alioquin ex cretulentium membris non quadrasset. Unde autem linguili in t. n. immensa multitudine alias atque alias sibi vestes parassent? b Quòd verò Christus triplicis generis vestem habuerit, legi suae neutiquam contradixit: nam Apostolis, uti Euthymius exponit, unam solum tunicam gestatui permisit, quemadmodum & ipse unicà contentus fuit, plures & mutatorias prohibuit.

Gregorius Turonensis luculente: c De hac verò immaculata Agni tunica, inquit, quae à quibusdam audiui, silere nequeo. d Ferunt autem in civitate Galathae, in basilicà quae ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim haec civitas ab urbe Constantinopolitana quasi milibus centum quinquaginta passibus, in qua basilicà est crypta abditissima, ibique in arcà ligneà hoc vestimentum habetur summà diligentia adoratur, non immeritò digna quae hoc vestimentum retineat, quod Dominicum corpus vel contingere meruit vel velare.

Haec eadem Christi tunica nunc Treviris asseveratur. Coloris est in violaceum nigrescentis, quamvis color vix dignosci queat. Sed omnes Regum & Reginarum attilicæ, pictæ, auro virgatæ, gemmis distinctæ vestes ad hanc unam collatae, arancarum tela sunt, & meræ panniciae. Haec quidem Christi vestes, si pretium spectetur, viles, quod Isidorus Pelusiora e docet, paupertino ritu confectæ, qualibus nimirum pauperes in Galilaeà solebant uti, nondè tanten erant & honestæ, quòd Lucas Brugenis asserit, f ac vel nitidissimo cuique ad usum dicta: Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Et reprehensio opulenti epulonis, qui induebatur purpurâ & bysso. Quae Christus Dominus non verbo tantum, sed & exemplo docuit. Nam Je s v s capit facere & docere. Hunc ipsum verò minimè pretiosum vestitum Christo morituro retinere non licuit, cum tamen honestioribus morte damnatis solerent vestes relinquere. Christus igitur tamquam vilissimus hominum atque abjectissimus, iis spoliatus est. Quod Chrysostomus asseverans, Vestes ejus, inquit, inter se partiuntur, quod in condemnatis vilibus & abjectis fieri solet, ac omnino destitutis. Ne tantillum quidem aut servare permissus est operiendo corpori dum viveret, aut amicis relinquere, cum expiraret. Solent enim ex trulentia,

inquit Cyrillus, publicarum rerum vindices, non modò non condolere damnatis, verum etiam atrocitè iussa peragere. & inter calamitates aliorum, robur quoddam animi ostentare. Vestes autem damnatorum quasi hereditatis lege ad se pertinentibus sibi vindicant. Quod etiam nostro aeo fit, ut licetoribus aut carnificibus pro more vestimenta eorum, quos morte affecerint, cedant in operæ mercedem. Cùm ergo Dominus Je s v s nihil aliud haberet, milites saltem vestimenta ejus sibi diripiendi, & pro praemio scelerati ministerii retinenda judicaverunt, contumelias interim & sarcasmos in pendente jacientes, quòd pro Regis Judaeorum vestimentis, pretiosissimis illis scilicet, eoque Rege dignis certarent, tantique Principis jam victi & capti spolia dividerent. Hujusmodi contumelias audivit, & tulit patientissimus Je s v s, viditque ipse suis oculis & coram adpexit è tormentis, quod ipsi solum supererat, vestes suas ut spolia distrahi, easque non egenis, non amicis, sed impiis in pretium occisionis cedere.

Cyrill. l. 11. in Ioan. cap. 38. Vestes Christi in pretium occisionis cesserunt. licetoribus.

S II. Quas ob causas haec vestes sorte fuerint divisa.

I Ta ergo voluit pro nobis pati, ut nihil esset in iplo, quod non verteretur ipsi & in ludibrium, & in tormentum. Omnium denique iacturam passus est, ut nos inopià ipsius ditaremur. Hanc vestium partitionem Rex Plaltes tot ante saeculis praedicens, Diviserunt, inquit, sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Rem futuram describit tamquam praeteritam ob certitudinem eventus. Non potuit Hebraeus Vates clarius exprimere historiam post tot saecula futuram. Ideo Joannes Domini ocellus haec de vestibus Christi ceteris distinctius scripsit, ut monstraret, quam exactè ista divini libri praedixissent, & ut disceremus nihil passum esse Dominum Je s v m, quod servatoreum minus deceret; ne quod oculi nostri offensionis caperent è tantà nuditate ac ignominia. Imo verò magnæ fuit gloriae Christo, haec etiam miracula à Spiritu sancto praedicta. Quòd verò Vates dicat, Super vestem meam miserunt sortem, consecutio nulla est, super alia duo vestimenta non missam sortem. Quod factum Marcus asserens, Diviserunt, inquit, vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis quid tollerent. Dividuntur, ait Ambrosius, vestimenta, alii aliud sorte deserunt. Ergo è geminis vestibus quatuor fecerunt partes, pro numero militum quibus carnificina erat commissa: ne quid autem querelæ nasceretur, luserunt quam quilibet partem ex quatuor istis acciperet. Textilem verò togam minimè disfluendam arbitrati, Non scindamus eam, inquit, sed sortiamur de illa cuius sit. Hujus divisionis & lusus militaris variè assignare causas est.

I. Irritus facti Regis, ut putarunt, cujus vestes seceperunt sub furcà, in qua ipse penderet & moreretur.

II. Ut oraculis & vaticiniis sua staret veritas. Sed non ideo hoc factum, quia praevitit David, sed ideo David istud praeviderat, quia futurum erat. Et en, quàm opportune Deus suae voluntatis institutum per sceleratissimos, quosque homines, nil minus quàm talia cogitantes, peragat.

III. Ut filii & matris dolor haec spectantium augeret; ideo id fieri permisit Pater divinus. Hoc spectaculum orbi, hoc Christo ipsi objectum. Ea vestes, quarum vel fimbria & extremae orae quocumque morbos sanaverant, hic jam sub cruce, velut latroni celeberrimo detractæ exuviae, lacerantur in praedam & mercedem carnificum.

IV. Avaritia militum, qui ubi nil auri aut pecuniae ab hoc reo relictae invenissent, impetum verterunt in vestes, quae uti non pretiosae, ita etiam non vilissimae fuerunt; & forsàn sperarunt non parvo vendendas, cùm fama spargeret, vim eis inesse magnam. Ne quid autem jurgiorum oriretur in partitione istà, sorte liris dimembatur. Contradictiones, inquit Salomon, comprimit fors.

V. Ipsorum erant, praesertim cum venia Praesidis, pannicularia haec bona. Adriani Imperatoris rescriptum extat, quod Ulpianus a explicat, pannicularia bona esse, quae quis in custodiam receptus secum attulit, non omnia, sed vestes quibus indutus, nummi laterales quos victus causa in promptu habuerit, & leves annuli, qui pretii magno aureos quinque non excedant.

VI. Perfectissima Christi paupertas, cujus luculentissimum exemplum hic oculis subiecit. Non satis Christo à propinquis & nummis nudum, vestibus etiam exutum in crucem se tolli voluit. Facultates illius omnes & possessiunculae, tam usus earum quàm dominium in manu militum sunt. Jam hortatur & clamat: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in calo, & veni, sequere me. c Vulpes foras domus habent, & volucres cali nidus, filius autem hominis non habet, materiam ubi caput suum reclinet. d Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. e

VII. Immen-

c Matth. c. 19. v. 21. d Matth. c. 8. v. 29. & Luc. c. 9. v. 58. e Luc. c. 14. v. 33.

VII. Immensa in nos liberalitas. Poterat libera- A
lissimus Christi amor dicere: En do mea omnia, insu-
per & meipsum, corpus, animum, sanguinem, hono-
rem, facultates universas; omnia mea vestra sunt.
Quidquid in me est, in tormentum aut ludibrium
versum est.

O bone IESU, modis omnibus contemneris, & irri-
deris! An non amori suffecerit, te inter latrones duos
morientē cernere? num etiam vestes tuas, ut pauperi-
rimi hominis & falsi Regis, ut malefici & latronis di-
ripi & scindi oportuit? Postquam tui hostes corpus
lacerarunt, jam etiam indumenta tua, & cor matris
tuæ, in mille partes lancinant.

Quis sensus hic fuerit beatissimæ Virginis ad cru-
cem itantis, & fuisset oculis spectantis, tunicam mi-
raculorū effectricem à canibus illis diripi, & in par-
tes scari, suos labores pedibus calcari, amictum quem
suis ipsa manibus amore tanto confecerat, tam indi-
gnis modis compilari? Non oculos lacrymis plenos in
altum extulit, cum filio solis affectibus colloca-
ta: Ergo ego, fili mi suavissime hinc vacua recedam, &
ne quidem particulam vestimenti à me facti obtineam.

Iacob polymitam vestem Iosephi filii cruentam
cernens, *Tunica filii mei est*, inquit *sera pessima comedit*
eum, bestia devoravit Ioseph. Haud aliter Virgo Mater
dixerit: Agnosco filii mei tunicam: heu fera crude-
lissima invidia laceravit filium meum!

S. III. *Mysteria & documenta è divisione
harum vestium*

Sed mysteria & documenta, quibus hæc vestium
divisio atque sortitio abundat, jam inspicienda.

I. Exteriores Christi vestes pluribus distributæ,
tunica interior uni cessit. Cæremoniari, quibus Ec-
clesia sacratiores hos dies insignit, Christiani omnes
sunt participes, Christi crucifixi statuum veneran-
tur, & oculis impertiant omnes, etiam usurarii, homi-
cidæ, adulteri; extranea hæc pietas est, amiculum
adhærens extrinsecus: interior Christi tunica, vera
Spiritus gratia, devotio solida paucior est, & eorum
tantum, quos amor sincerus ita Christo conjungit,
ita voluntas copulat, ut duo sint unus homo. Hi so-
li Deo noti. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.*

II. Christi vestes in quatuor partes, religio & dis-
ciplina Christi in quatuor orbis plagas divisa, ut om-
nes induant Christum, quemadmodum totis terra-
rum orbis vestitur sole. In hac fide, inquit Cyrillus, *ca-
ro Christi per Eucharistiam omnibus orbis partibus impar-
tibiliter communicatur.*

III. Quadruplicem Christus amorem exhibuit:
Ruinam Angelorum restauravit, humanam gentem
Sanguine redemit, hostibus Judæis veniam exoravit,
idololatri se crucifigentibus suas vestes donavit.

IV. Inconfuta textilis tunica, est Ecclesia, & om-
nium Christi membrorum inter se concordia. Suafor-
tissimus miles ratione usus est, qui dixit: *Non scindamus eam.*
O quoties nos temere amicitiam, charitatem, & con-
sensionem scindimus, ob aliquot sefertios, ob paucos
nummulos, ob acerbios pauca verbuli! Quoties lite-
ratâ cum inverecondâ lupâ clamamus illud: Divida-
tur, dividatur? Quanti stimulante invidiâ vocifera-
mur: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur? At verò
germana mater, *Obscuro*, inquit, *dote illi infantem vivum,*
& nolite interficere eum. Ita vero nomine Christianus,
Ego, inquit, potius nescio quid perdam, quam ut cha-
ritatem lædam, discordias seram. Quod Paulus ad eò
commendans, *Super omnia hæc*, inquit, *charitatè habere,*
quod est vinculum perfectionis. Non scindamus eam, tam-
etsi aliquid dispendii sequatur, sed fortiamur, precut
voluntas Dei & occulta ejus judicia suum cuiq; assi-
gnaverint. Et hæc quidè inter mysteria numeramus.

Tom. II.

Documenta porrò non pauciora hic suggeruntur.

I. Discamus nò amare solum hostes, & pro iis pre-
cari, sed etiam beneficiis eos afficere. Si totam ve-
stem, panem integrum, totam crumenam iis impertri-
non liceat, saltem inde partem decerpamus, & in illos
conferamus beneficia, qui nobis injurias, aut damna
quantumvis recentia intulerunt. Carnifices suos re-
muneratur Christus recentissime non incòmodum,
sed mortem inferentes. Nos quandoquò prompti pa-
rati sumus dare, sed laqueum, sed pestem, sed mille
cruces. Hoc sanè sub Domini cruce non discimus.
Nescimus cujus spiritus sumus. *Filius hominis non venit*
animas perdere, sed salvare.

II. Si Christi vestimenta hominibus in prædam
cesserunt, cur nos vermiculi nostra omnia cupimus
magni esse prædii, laudari, & celo attolli. Et Macrile-
gium & Simoniam, Iscariotes proditor vendit orbis
pretium, pane nullo pretio. Quateni milites sacras
vestes auferunt impune. Silet Deus & permittit. Non
ergo miremur, sed nec indignemur, nostra non mag-
no æstinari.

III. Si textilis Christi tunica vanum exponeretur,
quantom eam Principes & Reges emerent? Quo nunc
dicunt, ait Chrysofost. Vellem Christi formam aspice-
re, figuram, vestimenta, calceamenta! Et quot dicunt:
Vellem aliquid horum habere, quantumvis pretio vel
partem sacre tunicæ mihi cõpararem. His Chrysofost.
respondet: *Eccè eum vides, ipsum tangis ipsum manducas.* Et
tu quidem vestimenta cupis videre aut habere: ipse vero tibi
*cõcedit non tantum videre, verum & tangere, & intra se su-
mere. Verite igitur, & emite absque argento.* In humilita-
tem te submitte, atque conscientie labes detege, &
jam emisti.

IV. Discamus invidiam extremè odisse. Invidia
sera pessima Iosepho innocenti polymitam detraxit,
in cisternam eum dejecit, in Ægyptum vendidit. Et
nos hanc feram impendiis magnis alimus. Julio Cæ-
sare in curiâ confosso M. Antonius aut populum per-
oravit, & unâ cruentam tunicam monstravit. Ad ea
populus insanians mox Cassium & Brutum urbe ex-
pulit. En cruentas Christi vestes, invidia cruentavit.
En Regem cæli in crucem suffixum, suffixit invidia.
En Dei Filium in infami trabe mortuū, invidia mori
compulit. Neque hoc Pontium Præsidem Roma-
nū latuit, *sciebat enim, quòd per invidiam tradidissent eum.*

V. Charitatem, tunicam inconfutilem scindimus,
quotiescumque pacem turbamus, inimicitias suscipi-
mus, discordias concitamus. Cùm Arius hæresi tur-
baret orbem, Petro Alexandrino Antistiti in vinculis
ingemiscenti noctu se spectandum præbuit Christus,
sed veste scisâ. Petro ejus rei causam sciscitanti,
Arius eam, ajebat, ita laceravit. Væ his qui concor-
diam & unanimitatem scindunt, qui consensionem
rumpunt, qui amicitias diffiunt, qui factione & par-
tes trahunt, qui animorū conjunctionem dissolvunt.
Hos judex supremo die digito monstrabit, & dicet:
Hic, & hic, & iste, & ille vestem meam inconfutilem
scidit. Væ hoc giudice damnatis! *Manet enim Angelus*
Domini gladium habens, ut scindat te medium, & interficiat.

VI. Discamus amare paupertatem. En Dominum
IESUM absolutissimæ paupertatis sublimè fixum spe-
culum. Verè vir fuit videns paupertatem suam in virgâ in-
dignationis divinæ. In præsepi ponitur natus, è cruce
deponitur mortuus: vita reliqua omnis inter pauper-
tatis angustias exacta. Paupertas patiens, omnia tol-
ratur gravia, in sui solatium trahit, his pascitur. Modò
ea vestem innocentie servet, ceteris vitæ commodis
carere, sui muneris esse judicat. Verè, quod Augusti-
nus dixit, *omnis philosophia magistra nobis inopia est.* Vera
paupertas ob Christum novit omnia detrimentum face-
re, & ut lutum spernere. Paupertatem Dei Filius sibi
spon-

Docu-
mentū ex
divisione
vestium
Christi.

Luc. c. 9.
v. 55. & 56.

Secundū.

Tertium.

Chrysofost.
60. ad pop.
Antioch.

Is. c. 55. v. 1.

Quartum.

Matth. c. 27
vers. 18.

Quintum.

Baron. anno
310.

Sextum.

Thren. c. 3.
vers. 1.

August. in
Psal. 76.
Ad Phil. c. 3.
vers. 8.

I i

spon-

Handwritten notes in the right margin, including 'AUCTOR' and 'IN'.

sponsam elegit, ut nobis eam æstimatione suâ faceret pretiosam.

O mi amantissime IESV, tu verus es Elias, qui curru amoris igneo in altum subvectus, non pallium tantum, sed veites omnes, Corpus & Sanguinem nostro solatio reliquisti. Nos illi miseri sumus, qui ab Hierosolymis Hiericho descendentes, à latronibus spoliati & vulnerati, cataplasmate egerimus & vestibus. Et ò quoties sine nuptiali charitatis veste mensam tuam, & celeste convivium temeramus! Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet.

O mi suavissime IESV, tuis nos vestibus tegete: tu verus es Aaron, qui in monte vestibus suis nudatus obiit. Eleazar ejus filio sine paternæ vestis hereditatem subeunte. Nos filii contumaces & immorigeri, tuis tamen vestibus amicumur. Tu opulenter Booz, cujus pallio Ruth paupercula sese operit. Tu verus Joseph, qui polymitam virtutum omnium nuditati nostræ cõcedis. Ammonitarum rex diabolus castimonie togam

sedè præcidit variis illecebris. Tu mitissimus David talares verecundie unicas submittis. Filie Hierusalem super Saul sere, qui vestiebat vos cocino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. Tu verè Domine IESV, Sanguinis tui cocino nos vestisti. †

Christinocem à Tiberio Imperatore Romam evocatum, Pilatus, ne à suribando Casare duci jubereur, in consuetam Christi tunicam induit, & ita se stuit Casari. Tiberius astherexit. Et omni furore posito humaniter eum excepit, remisitque non sine honore. Sed facti pœnitens, velut ignavus egisset, Pontiam revocavit, non tamen minus benevolè præsentem habuit, sed tertium denique revocatum, & auxiliari tunicâ exutum, sententiâ capitali fulminavit. Ita Didacus Vega in Psalmis 3. pœnitentialem, conc. 1. mihi pag. 240. sed ex involucri fabulari evangetis verum: Quisquis iudicia Dei formidat, & Christi tunicâ involvitur, expende morientis tormenta, & ea noxiæ tuæ applica.

§. IV. De Crucis titulo, & quare scriptus.

UT orbis universus nôrit, quid hæc ad crucem auctio vanum exponat, more veteri cum inscriptione apposita est tabella. De qua Iohannes ista scripsit: *autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Egar autem scriptum: IESVS NAZARENUS REX IUDÆORUM.* Et erat scriptum Hebraicè, Græcè & Latine. Videri possent hæc minuta, sed sicut de Domini vestimentis, ita etiam de hoc titulo Evangelistæ omnes scripserunt exquisitè. Matthæus & Marcus, imposuerunt super caput ejus, inquit, causam ipsius, quam aliquando præco patibulandi anteambulò proclamabat in viâ, vel ea tabulâ sine voce præferebatur, aut ipsi reo appendebatur, legentibus obvisis fatis locutura. Tribus linguis hic titulus scriptus fuerat, Hebræâ, Græcâ, Latina. Hebræâ, seu Syriacâ, suprema erat, Græcâ media, infima Latina, uti hodièque etiânum videre Romæ ad sanctæ Crucis. In hac inscriptione Pilatus ambitionis neutiquâ oblitus, idiomati Romano seu Latino infimum, hoc est, honoratissimû locum assignavit. Nam sicut in theatro locum innum, quem orchestram dicebant, Senatores occupârunt, ita in triclino locus ultimus Consuli, in triumpho Imperatori debebatur. D Hæc stationis, accubitus, sessionis ratio fuit.

Idiomate triplici hunc titulum scripsit Pilatus more Romano, quo decreta memoriae posteritatis Græcè ac Latine fuerant scribenda. Hic Hebræum idioma necessariò jungendum, ut Hebræis, quorum pars maxima ad hoc spectaculum confluerat, non negaretur lectio. Arcanum Dei consilium erat, orbi universo hanc inscriptionem proponere legendam, ut ita mors Christi toto terrarum orbe didita publicaretur. Tribus linguis, ait Augustinus, tamquam tribus testibus titulus est approbatus. His tribus linguis nunc sacra fiunt. Hunc titulum Pilatus scribi iussit, atque hoc operæ, quod mihi probabilissimum, commisit Iudæo: tres namque versus isti tam Latini & Græci, quam Hebræi à dextrâ ad lævam scripti sunt, qui scribendi mos Hebræorum proprius. Sed scribæ manum Spiritus

divinus rexit, qui voluit, ut hæc scriptura triplex grandibus characteribus in tabellam buxeam incidere-retur. Tunc enim Iudæi religione, Græci sapientiâ, Romani potestate ac imperio excelebant, quo Deus significavit Christi crucifixi regnum per orbem propagandum: *Omnis lingua cõstetur, quia Dominus IESVS Christus in gloriâ est Dei Patris.* His linguis tribus utrumque Testamentum est scriptum, & vera religio ab Hebræis ad Græcos, ab his ad Romanos commigravit. Sed causæ tituli scripti sunt ferè istæ.

I. Mos verus, mortis & supplicii causam vulgare, aut voce præconis, aut tabellâ grandioribus litteris exarata. Quintilianus paradigma subjicit. Ad crucem fixum: *Servo danti venenum domino.* Complura ejus rei sunt exempla: & etiânum mos Romæ, ut quilibet civis, sciat jure damnatum. Pilatus prisici moris retinens, nil deesse voluit ad speciem justi supplicii.

II. Chryostomus censet id à Pilato factum, ut vel hoc modo causam Christi æquam & bonam pronuntiaret, simul etiam fugillaret Iudæos, pœinde ac si iis in os opprobretur: *En hoc honoris Regi vestro habitis, ita vestrum ipsi Messiam excipitis.* Rex à Christi innocentiam & Iudæorum invidiam Pontius satis perpexit, & publicè testari voluit, eam mortem probro esse Iudæis. Notârunt illi hoc in se scriptum, & ideo conquesti, *Noli, ajuat, scribere, Rex Iudæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.* Non est Rex noster, alioquin tu eum non crucifixisses, sed regnum & coronam ambi, idcirco eum cruce dignum censuimus. Vbi Rex noster venerit, alia rerum facies erit. Interea Romanum Cæsarem veneramus.

III. Quidquid spectaverit Pilatus, seu placere Romanis, seu Iudæos aut Christum irridere, Deus innocentia Filii, regiamq; dignitatem orbi statuit declarare. Non flagitium, sed gratia & Dei donum fuerat, Regè esse Iudæorum. Prædixit hoc Pfaltes: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu. Rectissime quaesierunt Magi: Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Ita Pater Filio arcum triumphalè erexit, cum inscriptione, quæ Christi triumphatoris nomen, patriam, dignitatè, subditos proloqueretur. Victor Amalechitis erexit sibi Saul triumphalem fornecem, æquius Christus devictis omnibus inferorum copis.

IV. Admirabilis Pilati constantia, quâ dixit: *Quod scripsi, scripsi.* Ita vel ignorans vaticiniis exactissime sublevit, quem admodum ejus milites in partitione vestium Pilatus veluti puerulus erat abecedarius, vix litteras colligere doctus, cui divina providentia, quid scriberet, quid diceret, dictavit. Tribus Pfalms 57. 58. 59. hic titulus præfixus est: *In finem ne disperdas Dauid in tituli inscriptione. Quod exponens Augustinus, Ergo, inquit, ne corrumpas. Optime & propheticè. Quandoquidem & Iudæi suggererunt tunc Pilato, & dixerunt: Noli scribere, Rex Iudæorum; sed scribe, quia ipse se dixit Regem Iudæorum. Et Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Et impletum est, Ne corrumpas. Nec iste solus Pfalmus habet hujusmodi inscriptionem, ut titulus non corrumpatur. Aliquot Pfalmi sic prænotati sunt, sed tamen in omnibus passio Domini præannuntiat. O ineffabilem vim divine operationis, etiam in cordibus ignorantium! Nõne occulta vox quædam Pilato, intus quodam, si dici potest, clamoroso silentio personabat, quod tantò ante in Psalmorum litteris prophetatum est: Ne corrumpas tituli inscriptionem. Ecce tituli inscriptionem non corrumpit, quod scripsit, scripsit. Sed etiam Pontifices, qui hoc corrumpi volebant, quid dicebant? Noli scribere Rex Iudæorum. Quid loquimini, insani, quid fieri contradicitis, quod mutare nullo pacto potestis? Numquid enim prophetæ non erit verum quia IESVS ait, Rex sum Iudæorum? Si corrumpi non potest quod Pilatus scripsit, corrumpi potest quod Veritas dixit? Nec minui hæc inscriptio, nec augeri vel litte-*

Joan. c. 19. v. 19. & 20. Marc. c. 15. v. 24. Luc. c. 23. v. 14.

Cur triplici idiomate hic titulus scriptus.

August. in Psalm. 55.

litteralâ potest. Et hoc est, quod Pilatus objicit: Non mihi amplius integrum est hæc mutare: sententia, quam pronuntiavi, supplicii causa, quam dictavi, jam in tabulas & acta publica sunt relata. Beda hunc titulum tabellæ buxæ incisum existimat, eoque illud Isaiæ sumit: Nunc ergo ingressus scribe et super buxâ. Quod si ita est, ut dicitur, sanctus Spiritus vel ipsâ materiâ significavit eam inscriptionem non amplius deleandam; nam buxus præsertim Indica, incisam imaginem tenaciùs quàm cuprum retinet. Quod si verò Romani judices sententiam à se pronuntiatam non mutarunt, quânto minùs Iudex supremus suam illam mutabit, Ite maledicti in ignem æternum? O Domine, peccata erant momentaria, cur supplicium sit æternum? Quod dixi, dixi. O Domine non supplicium, sed supplicii æternitatem deprecamur. Sed aliud non audient, quàm priùs: Quod dixi, dixi. O summe Iudex, igne nos puni, sed ignis æternus sævita est nimium intolerabilis. Ite, quod dixi, dixi, ite in ignem æternum.

§. V. Causæ alia scripti ejusdem tituli.

Quomodo cumque verò Crucem Dominicâ consideremus, rectissimè suus illi titulus est affixus. Signatus titulis & inscriptionibus sepulchra, ferula, trophæa, libros, aras, venalia quæcumque. 1. Sepulchra. Id Moyses docens, Exiit q, Iacob titulum, inquit, super sepulchrû ejus: Hic est titulus monumenti Iacob. Crux Christi sepulchrum fuit, quod ei Synagoga struxit, in quotenebris tegetur. 2. Ferulus additi vel prælati tituli. Julius Cæsar triumpho Pontico illud in Ferculo legendum proposuit: Veni, Vidi, Vici. Crux Ferculum fuit, quod fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani. 3. Trophæa titulus insignita. Crux trophæum fuit exornatissimum, quod Pater divinus Filio crexit, pollicitus, a non fore deinceps diluvium dissipans omnem terram. b Quoniam quidem Deus, ait Paulus, erat in Christo, & posuit in nobis verbum reconciliationis. 4. Libris prætinguntur tituli, ut auctor & argumentum libri sciantur. Crucifixus Iesus verè liber est intus, & foris scriptus. c Fors Christi vulgèa corninus, ait Bernardus, intus immensis amoris incendia contemplatur: hunc librum omnes legunt, sed non eodem modo ejus mysteria omnes intelligunt. Quæ Laurentius Iustinianus cõfirmans, Simplex, inquit, & indoctus habet, quod foris legat, spiritualis & persæctus quod intus intelligat: ille latificatur & compungitur, iste irradatur & accenditur. Charitatis compendium, virtutum omnium normam, & totum humanæ redemptionis modum ordinemque in hoc sui corporis inclusit volumine. Quem admodum verò ad libri calcem apponi solet vocula, Finis; ita hunc librum claudit, Consummatum est. Frons libri, primæque inscriptio: Iesus Nazareus Rex Iudæorum. Hunc librum Pater cœlestis scripsit, cum Christum hominem indueret; hunc edidit, cum homo nasceretur; hunc approbavit in monte Thabor; hunc Iudas vendidit infelix bibliopola, hunc, qui emit Senatus pontificum reject. Hic liber in cruce cõfossus & laceratus, hic emendatissimus liber, librorum omnium synopsis & summa est, hic nostrum enchiridion, hic Isagoge ad sapientiam divini amoris. Stimulus, Soliloquium suavissimum, hic pandeetæ nostræ, hic nostrum Diariû, hic itinerarium mentis in Deum, hic totius paginæ læcæ summarium. 5. Affigi solet titulus & aris. Iacob post suavissimum saxei soporis visum, Surgens manè tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum. Ita & Moyses manè surgens edificavit altare ad radices montis & duodecim titulos per duodecim tribus Israël. Crux verè ara fuit, in quâ summus Pontifex Christus seipsum obtulit in victimam, & prisca legis sacrifi-

ciis omnibus finem imposuit. Cùm igitur crux ara sit, & quidem ara ignoti Dei, quem, modum Paulus Athenis in Areopago vidit aram, in quâ scriptum erat, Ignoto Deo, titulus illi meritò præfixus. Reverà tunc ignotus erat Deus, maxime Dei Filius in cruce extensus. Quapropter Pater voluit huic aræ titulum apponi, ut orbis novum hoc sacrificium nosse disceret. 6. Rebus venalibus, & publicæ mercis titulus apponebatur, ut sciretur fieri auctionem. An Dei Filius venalem sese exponit orbi: Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione. Sed ut noveritis, ô emptores, quantos thesauros quàm vili liceat comparare, inscriptionem consideratissimè legite, Iesus Nazareus Rex Iudæorum. Singulas voculas, sed paucis expendamus.

§. VI. Singula voces tituli breviter expenduntur.

Iesus, Salvator orbis, Deus noster Deus salvos facienti. Servator planè sapientissimus. Doctrina ejus testatur, & conciones divinissima, quibus tot millia hominum suimet ac cibi oblitos traxit. Per Isaiam sapius proclamari voluit: Ego Dominus Deus tuus sanctus Israël salvator tuus. Ego sum Dominus, & non est absque me salvator. Verè Salvator potentissimus. Tot prodigia & miracula satis hoc loquuntur. Sed ideo capitis damnatus est, quia Iesus est, suo Sanguine suos redempturus. Prædixit Angelus: Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. NAZAREUS, sive floridus. Latinis homo illibati floris, dicitur homo castissimus, & verè Virgo. Mater hujus Servatoris Virgo fuit floris illibatissimi, sicut & ipse filius. Hi flores duo fragrantissimi odoris suavitate implerunt orbem. Christus flos campi, qui in cruce spinis foedè confossus est. Futurum id prævidens Isaias, Et ascendet, ait, sicut virgultus coram eo, & sicut radix de terra siccanti; non est species ei neque decor. Alper est & rigidus hic crucis lectulus, sed tamen floridus. Sic obedientia, Paupertas, Patientia, Humilitas, Charitas, principes summæ virtutes, crucis flores sunt.

REX. Plebecula Hebræa jam panibus bene pasta, cùm rapere cogitaret Christum, & Regem constitere, fugit ipse in montem solus. At verò in cruce in tantis tormentis titulum Regis non recusavit. Nimirum ab hominibus Rex creari noluit, uti Pilato dixerat: Regnum meum non est de hoc mundo. Deinde Iudæorum inconstans ingenium, suis dumtaxat commodis intentum, & quod homines illi Herodis subditi essent, regnum non acceptandum cuivis prudenti suaserit. At Christus jam cruci affixus nomen regium non detrectavit, ut sciret orbis, suum hoc regnum morte comparatum. Factus est principatus ejus super humerum ejus. Idcirco, Dicite filia Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Ergo dicite in gentibus; quia Dominus regnavit a ligno. Ita legit hunc Psalmum Augustinus, septuaginta Interpretes secutus. Ita legit Iustinus Philosophus & Martyr in Dialogo, quem cum Tryphone Iudæo Ephesi instituit. Ita legit Tertullianus libro adversus Iudæos, & libro 3. contra Marcionem. Ita legit Arnobius hunc ipsum Psalmum interpretatus. Ita legit Venantius Fortunatus, Pictaviensis Epif. t qui hymnum his ipsis verbis insigniit: Regnavit a ligno Deus a. Ita legit Theodulphus Aurelianensis Episcopus. b Ita legit Bernardus Claravallensis Abbas. Ita legit S. Leo Pontifex, Sermone quarto de Passione Domini. Sed & ipse carminis sacri contextus hoc desiderat, qui subjungit: Tunc exultabunt omnia ligna silvarû. Ergo inextincta est in Christum invidia Iudæorum, qui e Psalmò voculas illas, a ligno, eraserunt nequissimè. Ergo Rex est Christus, qui a ligno Hierosolymis regnavit.

6. Dei Filius venalè sese exponit.

Is. c. 55. v. 1.

Pf. 67. v. 2. Cur Christus dicitur Iesus.

Isa. c. 43. v. 3. & 11.

Matth. c. 1. vers. 21. Nazareus.

Isa. c. 53. v. 1. & 2.

Joan. c. 6. vers. 15.

Joan. c. 18. vers. 36.

Isa. c. 9. v. 6. Matth. c. 2. vers. 5.

Pf. 95. v. 10. Tertull. ad vers. Iudæos, c. 10. p. 170. & c. 12. pag. 127. c.

19. p. 811. & c. 21. p. 812. + Vici am. 170. inter plurima sacra carmina scripta hinc.

Ve xilla regis produnt, & c. a In hymno ad diem Palmarum.

b Bern. ser. 8. de 7 signaculis. tom. 1. m. 122.

IUDÆORVM hoc est, confitentium & laudantium, qui Abraham filii sunt spiritus, quibus cor circumcisum est, hi noxas suas cum latrone respiciente, & agnoscentibus & deplorant, crucem complexantur, osculantur spinas, gloriantur inter flagella ob Christum, vitam agunt in higni patientiâ, hilaritate, cōstantiâ inter perpetuas gratiarū actiones: hi veri sunt Iudæi. Importunissimis olim precibus Hebræi à Sannuce Regem postulantes, Rex erit super nos, inquit, & erimus nos quog, sic ut omnes gentes, & iudicabit nos Rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Verè bellū nostrum pugnavit pro nobis Dominus IESVS; tela & vulnera ipse unus exceperit, ut nos tueretur invulneratos. Nobilissimus Atheniensis Rex Cotrus, ut supra demonstratū, quod etiam Aug. narrat, audito oraculo, dissimulato habitu certæ se morti ingessit. Christus est testamentarius & Rex noster. Vbi autem testamentum est, inquit Paulus, mors necesse est, ut intercedat testatoris.

Ergo Rex Christus, sed ubi diadema, sceptrum, purpura, solium? Vbi famulitiū, ubi aula, ubi ærarium? Num diadema spiritus, arundo sceptrum, purpura chlamys, crux thronus? Desertissimus est ab omnibus. Cæci mortales! Regnum illius non est de hoc mundo, amor illum deserere non potest; hic sceptrum & coronam, hic ærariū & aulam, hic numerolissimos educit exercitus, qui hostes omnes debellent. Si ergo peccatis onerati sententiam decretoriam formidemus, en crucifixum IESVM salvatorem. Si obrektorū ora velut foetida sepulchra horreamus, en Nazarenum florem fragrantissimū. Si nimum adversa premant, obruantque en Regem & vindicæ, qui regnum promissit immortale, qui suos è cruce in paradysum solet ducere, modò cum illo & pro illo petiamur constanter.

Hic illud de crucis titulo memoratu dignum occurrit, quod in rebus gestis S. Teresæ optimâ fide narratur. Duæ sorores Catharina & Maria patrē habuerunt Sanchium Rodericum, opulentū & nobilem Hispanum. Catharina aîno ætatis decimoquinto ad mundi leges examussim facta, nuptias atque conjugium, & non nisi nobilissimum, anhelabat, vanitati addictissima. Fortè evenit, ut in cubiculo, Christi crucifixi effigiem attentius aspiceret, & titulum crucis legeret, IESVS Nazarenus Rex Iudæorum. Hic intimū pectus transfigi sensit, unde uno pene momento adeò immutata est, ut alium prorsus hominem, mentem aliam induerit. Ea enim animo illius lux oborta, ea propriæ vilitatis ac miseræ notitiæ infusa, tam ingens pro Christo patiendi desiderium injectum, ut vitæ austerioris & sanctioris inchoandæ flammâ, supra quàm credi potest, cœperit inardescere. Nec diu cunctata, mox castimoniam ac paupertatis voluntariæ votis Deo se obligavit. Hinc insolitarum actionum admirandæ series. Triennio toto parentes precibus a suis, licet irritis, fatigavit, potestatem faceret, cœnobii Virginum, & Religioni perpetuæ se consecrandi. Non rarò in arcam domesticam descendit, & vultum frigidâ perfusum, illico soli sicandum exposuit, ut factò formæ dispendio, omnes à sui conjugio dederet. Abiecto lautiore vestitu, vilem amplexa, horas dici aliquot orationis studio impendit. Et quandoquidem à parentibus interdiu diversè occuparetur, integras pæne noctes precibus dicabat. Per omnes quadragintadialis jejunii continuos dies lorica hamis ferreis contextam, nudo corpori appressam gestavit. Nec defuerunt graves morbi & dolores, quibus virginis constantiâ annis quindecim Deus exercuit. Octennio ipso Catharina omni membrorum usu destituta, lecto affixa jacuerat. Quo toto tempore lentâ pthiisi, & cōtinuis ferè febribus jactata, demum articulari etiam morbo, manus pedesq, acerrimè cruciata, jam vivum cadaver vix ampliùs spirabat. Hos in-

1. Reg. c. 8. v. 19. & 20.

Aug. li. 18. de civi. Dei c. 29. p. 226. Heb. c. 9. vers. 15.

Frans. Jeco Ribera in vita S. Teresæ l. 3. c. 3. admiranda prorsus & sua narratio.

ter dolores tantos, illa tamè fiduciam ingenti, aua suis dicere, si vel menle unico valetudinem sibi Deus restitueret, certissimū se documentum divinæ voluntatis fore, in lubeundo quod condidisset cœnobio. Verum post morbos & dolores auctiores, & ulteriores ut videbatur, cum morte luctam, denique valetudinem integram recepit. Hic illa non quiescere, nihil cessare, dum perjurimas, eaque incredibiles & maximas difficultates eluctata, unâ cum sorore natu minore Mariâ, cœnobium suis facultatibus condidit. Neque fortunas tantum suas omnes, ambæ sorores virginum sacrarum collegio assignarunt, sed in illud insuper se concluderunt, & arctissimo Religiosis sacramento obligarunt, reliquâ omni vitâ operaturæ Deo.

Tanta morum vitæque mutatio, ab unica Domini tituli lectione sumpsit exordium. Tanti fuit hinc Christianæ auctioris titulum attentius legisse. Hinc documenta nobis suggeruntur complura.

§. VII. Documenta à scripto hoc titulo.

I. Venite, emite absque argento, non merces tantum, & vestes pretiosas, sed & ipsam huius auctioris inscriptionem, titulum ipsum. In latæ impugnationibus, & adversis omnibus erigendus est animus ad Christum IESVM crucifixum, simili precandi formulâ: IESV Nazarene, Rex Iudæorum, miserere mei. Certum hinc solatiū & auxilium. Nunc scimus, IESVM quibus elogiis afficiendus sit Christus. Antehac quaestiois erat: Quem homines dicunt esse filium hominis? Ad rogatum hunc variè varia responderunt. Iam dissoluta est quaestio. Filio hominis in crucem erecto titulus iste congruit: IESVS Nazarenus Rex Iudæorum.

Refert Misnensis Ecclésiastes, confuisse hominem Christianum nec ire cubitum unquam, nec surgere, quin, Christi patientis memor, diceret, IESV Nazarene, Rex Iudæorum, miserere mei: vnâ etiam signum crucis effigiem adderet: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Quâ quidem precatiunculâ, non aliud nisi felicem obitum rogabat. Non visus est, quod toties petiisset, impetrâsse. Nam morte subitâ extinctus est. Mox tutelaris genius recedere, & in tenebris rapto imminere dæmones videbantur. Sed brevi Angelus tutor rediit, & Iudicis nomine hanc in eum sententiam dixit: Tu quidem prout mores tui merebantur, flammis eras addjendus, sed nunc parci tibi iudex, ob quotidianâ sui nominis memoriam & cultum. Ad corpus redi, & vitam emenda. Revixit, & vitam longè sanctiorem instituit, denuo felici, uti rogaverat, obitu defunctus. Reverâ ingens spondet subsidium sanctissimi nominis quotidiana veneratio.

II. Documentum. Titulum honoris Christus à tergo collocari voluit, calumniatores & hostes à fronte habuit, caput hostibus, non titulo inclinavit. Imitatores Christi, laudes suas & encomia, virtutes suas & beneficia in alios collata, & quidquid arrogantiam animare solet, oblivione piâ sepeliunt; delicta & errores suos, & quidquid animi submissionem auget potest in oculis habere. Quod & Regius Paltes docens, Peccatum meum, inquit, contra me est semper. Scelerum mea in conspectu meo posita cruciare me assidue velut jaculum, & fodere non cessant. Non nego, non excuso, non defendo, sed agnosco mea peccata, & de illis perpetuo cum animi dolore cogito.

Caput inclinandum hostibus, non amicis solum blandè mulcentibus. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, Mercedem quam mercedem habebitis? nōne & publicani, nōne & ethnici hoc faciunt?

III. Admirandam Dei providentiam in rebus omnibus hie maximè obtupecamus & veneremur. Aliter Pontius Pilatus, aliter Spiritus sanctus characteres formavit, eadem tamen prodierunt verba. Pilatus

nus sui honoris minimè oblitus, multò minùs sui Filii Deus. Pilatus ita composuit verba, ut quidquid opponeretur, evaderet. Spiritus divinus scriba optimus, velociter & venustè quovis calamo, etiam ramento fulfurato scribens, Pilati manum rexit. Romanus hic Præses instrumentum & penna fuit, obtusa certè ac malignè respondens, ea ipsa tamen aptissimam dedit scripturam. Et quemadmodum potens est Deus de lapidibus ista suscitare filios Abrahæ, ita Apostolos, Martyres, Confessores ex hominibus improbissimis. Mors Christi omnibus in orbem erat evulganda. Pilatus hac in re primus Apostolus, hoc mysteriù titulo scripto publicavit. Eodem die latro, primus velut Martyr promissum audit: Hodie mecum eris in paradiso. Illo ipso tempore Centurio Romanus, quasi primus Christi Confessor, Verè, inquit, filius Dei erat iste. Nimirum quæ stultia sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret.

IV. Qui Angelorum ordinibus inferri desiderant, hic prius nomen & titulum emereantur exercitate patientiæ. Nam si commortui sumus, & convivimus: si similesimus & conregnabimus: si compatimur, ut & conglorificemur. Sacerdos non initiatur sacris, nisi antè titulum mensæ obtinuerit: Pontifex futurorum bonorum neminem libro vitæ inscripsit, nisi notum, & clarum patientiâ in iis omnibus tolerandis, quæ Deus immittit toleranda. Servator Christus mediâ morte ad gloriâ extolli cœpit, è tormentis & ludibriis ad regnum, è cruce in paradisi: quoniâ per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Hæc semita ducit ad vitam; aberras, & ad mortem tendis, qui viâ graderis voluptariâ.

V. Constantia Præsidis in scripturâ tituli tuendâ. Hic nos quotidie hallucinamus; optimè scripta, pessimè mutamus. Dispungimus, eradimus, lituris abolimus, quæ animo sanctè conceperamus. Propositum tum denique bonum est, cum tenax & firmum est. Miror, inquit Paulus, quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi. Adversus tentamenta cæcæ demonis voluntate opus est inflexibile. Turbat veterator stygius, & vellat, hoc modis omnibus persuadere nititur, ut omittamus bene cœpta, vel saltem differamus. Cui animus præsto est, respondet: Quod scripsi, scripsi; quod feci, infectum nolo. Varius & mutabilis fuit Pilatus hac totâ iudiciariâ causâ, sed scribendo titulo nec litterulâ cessit. Emendari tabulam Iudæi cupiunt. Frustrâ. Formam aliam suggerunt. Actum est; nec apicem mutabit. Erroris caulam aperiant. Sed nec hilum proficiunt. Quod scriptum est, jam fixum & statutum est.

Non sine admiratione Augustinus de tribus ex Orientem Magis differens, Quid tantopere, inquit, aliena gentio regem nosse & adorare cupierunt? Numquam hoc tantâ devotione requirerent, tanto pietatis affectu desiderarent, nisi eum cognoscerent Regem Iudæorum, qui Rex est etiam seculorum? Hinc & Pilatus nonnullâ utique aurâ veritatis afflatus est, quando in ejus passione titulum scripsit, quem Iudæi conati sunt mendosè emendare. Advertamus itaq; magnum hoc & mirabile sacramentum. Magi ex gentibus erant, ipse etiam Pilatus ex gentibus. Illi stellam viderunt in calo, iste titulum fixit in ligno: utrique tamen non Regem gentium, sed Iudæorum vel quærebant, vel agnoscebant. Iudæi verò ipsi nec stellam secuti sunt, nec titulo consenserunt. Ambrosius loquentem præsidè sistens, Non scripsit, ait, qua vobis placerent, sed qua etas futura cognosceret: habeat Helena, qua legat, unde Crucem Domini cognoscat. Deus decretû suum non vult mutari. Ita nos ad omnia seu mundi, seu carnis, seu diaboli tentamina respondeamus: Quod scripsi, non deleo; quod

statui, non muto, nec punctulo in rectè cœptis cedo. VI. Titulum, Regique nomen Christus supra caput. non ad pedes habuit: nam Christi regnum non crudele, non tyrannicum, sed cælestè, sed æternum. Oraculum Gabrielis Angeli permanfurum est: Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Tyranni regiam potestatem pedibus gerunt, subditos, quos spoliati, conculcant: Rex, Christus suos, ut pastor ovem, in humeros attollit. Benedictum quod venit regnum patris nostri David. Asellâ totum hoc regnum vehabatur: Regnum quod nobis Christus Iesus crucifixus Nazareus à patre obtinuit, non nisi à veris humilibus & patientibus adiri potest. In humilitate ac patientiâ possidebitis non tantum animas vestras, sed & regnum vestrum.

CAPUT X. De tenebris mortem Christi precedentibus.

AMERLANES orbis terror, Genebrardo teste, solitus est primo die obfidionis, loco maxime conspicuo candidum tentorium oculis obsessæ urbis obijcere. Si deditione facere urbs recusatet, die altero tentorium figebat purpureum. Si nec tum ea urbs se dederet, tertio demum die tabernaculum nigrum ponebat. Et primo quidem die obsessis significari jubebat, si in fidem ac deditionem se suâque sibi traderent, indemnes omnem gratiâ experturos. Si persistenter hostiliter repugnare, demetenda capita, & sanguinem hauriendum tentorio rufico minabatur. Si & minas spernerent, atrum tentorium, omnia non tantum sanguine huscenda, sed flammis vastanda, in cineres redigenda prænuntiabat.

Filius Dei Christus Iesus, non orbis terror, sed amor & Deliciæ gentis humanæ, quod primâ omnium paginâ præsumur, orbem à servitute satanæ vindicaturus, & iugo suavi subiecturus, sub mortis suæ tempus triplici colore posuit tabernaculû. Album in summa præmâ cenâ, linteo se præcingens & Corpus Sanguinemque suum candore panis tectum porrigenis. Purpureum fixit in prætorio Pilati, ad columnam cæsus, sanguine opertus, vepribus redimitus. Nigrum tetendit, cum horrendas orbi tenebras immisit. Tenebræ factæ sunt in universam terram, atque in horam nonam, & obscuratus est sol. De inulitatis his tenebris hoc capite differendum.

S. I. Eam solis obscuracionem & tenebras fuisse prodigiosas.

PRIDIE Christi morientis in geminis lucidissimis stellis, Domini IESU oculis, facta est eclipsis. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus, & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit? Die mini IESVS altero secuta est solis & lunæ defectio, qualem orbis numquam vidit. Testes oculati quinque. 1. Mattheus Levi, Telonarius, Hebræus, qui Hierosolymis hoc numquam dixisset, nisi certissimum omnibus fuisset. 2. Marcus qui Romæ scripsit. 3. Lucæ oculati teccas, qui Antiochiæ in Græciâ id vidit. 4. & 5. Dionysius Areopagita & Apollonius non dum Christiani, hos solis & lunæ labores admiratione summâ contemplati. Phlegon Adriani Imperatoris Chronographus, Quarto anno, inquit, ducentesimæ secundæ Olympiadis, dies horâ sextâ ita in tenebrosam noctem versus est, ut stellæ in cælo sint visæ. S. Martyr Lucianus, Perquirite, inquit, in Annalibus nostris, & invenietis temporibus Pilati fugato sole, interruptû tenebris diem. B. Matthei verba sunt: A sextâ autem horâ tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Diem Hebræi in horas duodecim diviserunt:

Christi regnû non crudele, sed cælestè & æternum. Luc. c. 1. vers. 33. Marc. c. 11. vers. 10. Genebrardus in sua Chronologia ad annum 1407. pag. 699. Tabernaculû Christi triplicis coloris: 1. Album in ultimâ cenâ. 2. Purpureum, in prætorio Pilati. 3. Nigrum, cum tenebras orbi immisit. Luc. c. 23. v. 44. & 45.

Marc. 3. vers. 34. Luc. 23. vers. 43. Marc. 15. vers. 27. Marc. 15. vers. 28. Marc. 15. vers. 29. Marc. 15. vers. 30. Marc. 15. vers. 31. Marc. 15. vers. 32. Marc. 15. vers. 33. Marc. 15. vers. 34. Marc. 15. vers. 35. Marc. 15. vers. 36. Marc. 15. vers. 37. Marc. 15. vers. 38. Marc. 15. vers. 39. Marc. 15. vers. 40. Marc. 15. vers. 41. Marc. 15. vers. 42. Marc. 15. vers. 43. Marc. 15. vers. 44. Marc. 15. vers. 45. Marc. 15. vers. 46. Marc. 15. vers. 47. Marc. 15. vers. 48. Marc. 15. vers. 49. Marc. 15. vers. 50. Marc. 15. vers. 51. Marc. 15. vers. 52. Marc. 15. vers. 53. Marc. 15. vers. 54. Marc. 15. vers. 55. Marc. 15. vers. 56. Marc. 15. vers. 57. Marc. 15. vers. 58. Marc. 15. vers. 59. Marc. 15. vers. 60. Marc. 15. vers. 61. Marc. 15. vers. 62. Marc. 15. vers. 63. Marc. 15. vers. 64. Marc. 15. vers. 65. Marc. 15. vers. 66. Marc. 15. vers. 67. Marc. 15. vers. 68. Marc. 15. vers. 69. Marc. 15. vers. 70. Marc. 15. vers. 71. Marc. 15. vers. 72. Marc. 15. vers. 73. Marc. 15. vers. 74. Marc. 15. vers. 75. Marc. 15. vers. 76. Marc. 15. vers. 77. Marc. 15. vers. 78. Marc. 15. vers. 79. Marc. 15. vers. 80. Marc. 15. vers. 81. Marc. 15. vers. 82. Marc. 15. vers. 83. Marc. 15. vers. 84. Marc. 15. vers. 85. Marc. 15. vers. 86. Marc. 15. vers. 87. Marc. 15. vers. 88. Marc. 15. vers. 89. Marc. 15. vers. 90. Marc. 15. vers. 91. Marc. 15. vers. 92. Marc. 15. vers. 93. Marc. 15. vers. 94. Marc. 15. vers. 95. Marc. 15. vers. 96. Marc. 15. vers. 97. Marc. 15. vers. 98. Marc. 15. vers. 99. Marc. 15. vers. 100.

ita hora sextâ, quâ Christus in crucem affixus est, ipse erat merides, seu nostra duodecima. Sub initium horæ sextæ, Dominus jam in cruce pendens, è septenis tria priora verba protulit; his etiam suis hostibus, latroni paradifum, matri filium dedit. His dictis tenebræ ceperunt orbē totum operientes. Dispulsis tenebris exclamavit Christus: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ita quatuor posteriora verba est elocutus die jam restituto. Ita nigrum hoc tentorium horis tribus est visum, quibus Servator orbis siebat, & silens orabat. Vestes divise, ludibria ingesta, propinatum acutum, titulus lectus, sanguinis & aquæ fluxus spectatus, cum ante, tum post tenebras. Hic quinque aut sex capita nobis quaerenda.

I. Quis fixit nigrum hoc tentoriū, seu naturalē sine fuerunt tenebræ, an supra naturam? Supra omnem naturæ cursum. Solus Deus atratum hoc tabernaculum expandit. Astrologi cum B. Dionysio asserunt, distincta quinque; miracula his tenebris patrata. 1. Tenebræ factæ sunt super universam terrā. Dionysius eas in Egypto cum Apollophane Philosopho vidit Heliopoli, illudque notū pronuntiavit: aut naturæ auctor patitur, aut mundi machina disolvitur. Suidas hoc Græcè sic effert: Aut divinitas patitur, aut patienti cōpatitur. Vtrumque verum. Patiebatur Deus in naturā humanā, eidemque; compatiēbatur. Hinc Athenienses, ut aliquorum opinio fert, aram Ignoto Deo posuerunt. Mathematicis certum, eclipsin nullam solarem per orbē universum distendi ob parallaxin. 2. Ab horā sextâ usque; ad nonam ipso trihorio diurna nox fuit, atqui nulla solaris defectio durare tam diu potest, lunā solem celeritate cursūs superante. 3. Lunā plenā, quæ tunc die decimo quarto fuerat, solaris nulla eclipsis est, sed lunā intermestri & novā, cum inter solem & terram est luna. Dionysius vidit quā ratione luna ab Oriente properaret, ut soli sese opponeret, & demum in Orientem rediret, cum aliās ab occasu & tere-

dere solet. 4. Luna horis pauculis illud itineris sui confecit, ad quod aliās conficiendum, dies quatuordecim infumit. 5. Atque hoc uno die bis fecit, currendo & recurrendo. Hinc illa eclipsis prodigiosissima. Nimirum, quod D. Leo pro concione dixit: *Pendente in patibulo Creatore, universa creatura congemuit, & crucis clavos omnia simul elementa senserunt.*

Reverā talis defectio solis, nullis retro sæculis visa est. Anno Christiano DCC. XXXIII. die beatissimæ Matris Virginis in cælum assumptæ XV. Aug. circa tertiam vespertinam visus est sol horribilē in nodum operiri scuto nigerrimo, qui totum ejus orbem contegebat. Sed non ubique gentium, ne: tam diu eclipsis hæc durabat. Anno Christiano DCCC. XXVII. sereno cælo sol tenebris offusus velut crientos radios fenestris immittebat. Sed nihil ad eclipsin, quæ Christum moriturū luxit. Anno Christiano M. DC. V. quod nos meminimus, tantam solis defectionem cursus siderum dedit, ut in plerisque Galliarū locis, die in noctem verso, agricolæ ac mercenarii desertis operis, fugam ad domos intenderent, bruz animantes hærent attonitæ, multi hominum turbatas naturæ leges inclamarent. Hæc tamen tenebræ non æquarunt illas, quæ Domini IESV nuditate in cruce velarunt. Solus ergo Deus atratum hoc tabernaculum fixit. *Talem habemus Pontificem, inquit Paulus, qui consedit in dexterâ sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.* Sed hic altera quæstio est, quibus de causis hæc tenebræ involverint orbem. Ordine causas adnumeremus.

I. Causa cur Christus erat velandus. II. Tam horribilium tenebrarum causa assignantur. I. Christus erat velandus. Nocturnum vini viribus sopitum, & in verecundiū tectum sem & Iaphet operuerunt pallio. Christus cruci nudissimus est confixus. *Eas enim, inquit Athanasius, quas nos in Adam indueramus, pellicæc tunicæ exiit, ut nos pro iis Christum vicissim indueremus. Victus est Adam, qui vestimenta quesivit, vicit ille, qui tegumenta deposuit.* At Christum adeo nudum in cruce flagellorū vulnera & tenebræ velarunt. Quis cælum objurget, quis illi exprobrat? Quid hoc? ille te stellis, tu tenebris eum vestis. Iudæi irrisoris Chami nepotes irrident; sol & luna verecundi fratris pallio suum parentem operiunt. *Quid enim tenebræ, nisi pallium cæli? Faciesque; eorum erant averse, & ipsi retrorsum incedebant, contra omnem naturæ cursum.* Christus igitur amictu hoc atro fuerat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt. *Tenebræ erant super faciem abyssi. Dixitque; Deus: Fiat lux. Et facta est lux.* Ita Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi IESV. Erasmus aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Tenebræ transferunt, & verum lumen jam lucet. In tenebris olim paupertas & virginitas, nec speciem, nec nomen virtutis habuerunt: nunc autem in pretio est virtus utraque ob Christum pauperem & virginem, virginisque Filium.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ. B. Leo in Hebraeam perfidiam excaecescens, in vos, inquit, Iudæi, cælum & terra sententiam tulit, vobis sol virtutē suam, diemque; subtraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegaverunt, & recedente a legibus suis ministerio creaturæ, vestra obcaecatio, vestra est significata confusio. Recelsit a Iudæis lux veritatis & doctrinæ. Animos illorum, Egyptiæ horribiles tenebræ obcaecant. Miseri ac fatui Mæsiam etiānum hodiēque expectant, quem ante sexdecim sæcula ipe crucem egerunt. Obtuli sunt sensus eorum. *In hodiernum enim diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Nata & educata in tenebris Synagoga. Vmbra enim habens lex furorum, ad bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostis, quas offerunt indefinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.*

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt, perinde ac si duces isti siderū dixissent: Contestamur ac denuntiamus orbi, nos parricidio isti, summoque sceleri non consentire: protestamur ac contradicimus, adeoque; nec spectare quidem hoc nefas possumus. Hæc hominum in conditorem suum immanitas: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Quis non miretur cum Hieronymo, & ingemiscat? Antè mali vexabant bonos, nunc ipsum aul sunt Deum crucifigere: antè cives cum civibus digladiabantur, nunc servi in Regem Angelorum seditione moti, & impetu facto necem illi intulerunt. Cohorruit orbis ad hoc flagitium; sol passus est deliquium, indignabundum luna vultum avertit, omne cælum facinus hoc abominari se testatum est.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ. Aspectus crucis constantiam fidei labefecisset: sed consternatos animos miraculorum multitudo iterum erexit. Iudæi signa de cælo petebant: En illustrissimum. Suadebant Christo de cruce descenderet, & ita Dei Filium se monstraret. En magis admiranda: expallescunt sidera, quatitur terra, ingemiscunt saxa, tristatur totum cælum. Divino jussu extendit Moyses manum in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in universâ terrâ Egypti tribus diebus. Extendit & Filius Dei manus in cruce, & factæ sunt tenebræ tribus horis non in Egypto solum aut Palæstinâ, sed toto terrarum orbe.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant. Videbatur soli orbi dicere: *Namquid venit hæc lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? Non potest civitas abscondi secreta sua, nisi prius non sit secreta. Non potest civitas abscondi secreta sua, nisi prius non sit secreta.*

Seu nostra duodecima.
Matth. c. 27. vers. 46.
Deus atratum hoc tabernaculum expandit.
Ex quo miracula distincta patrata. Primum.

Athor. c. 17. vers. 23.
Secundū.
Tertium.

Quartum.
Quintum.
Leo serm. 6. de Pass. Domini.

Talis defectio solis nunquam visa.
Beda in ep. hist. Anglic.
Sigebert. in chron.

Jacob. Gordonus in chronol. disto. ann. 1605.

Ad Heb. c. 8. v. 1. & 2.

I. Causa cur Christus erat velandus.

II. Tam horribilium tenebrarum causa assignantur.

I. Christus erat velandus.

II. Orbem reformandū hæc tenebræ significarunt.

III. Cæcitati Iudæorum arguendæ.

IV. Tanto sceleri detestando & execrando sol & luna defecerunt.

V. Divinitati hominis crucifixi asserendæ.

VI. Iustitiæ solem occubiturum, imò lucem mundi extinguendam hæc tenebræ promulgabant.

Luc. 11. sub medio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Non egetis jam mea opera; Lux mundi jam suo infixata est candelabro; cedant faculae minores alię. Quod Ezechiel clarissime vaticinatus, Et operiam, inquit, cum extinctus fueris, calos & nigrescere faciam stellas ejus: solem nube regam, & luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cali moerere faciam super te. Addit Amos: Et erit in die illa, dicit Dominus, occidet sol in meridie.

VII. Divinae irae testandae. Visus est aeternus Pater e caelo dicere: Vos servi scelestissimi ed me adegistis, ut proprio Filio meo non parcerem, sed pro vobis illum traderem occidendum; indigni estis, quibus ad patrandum facinus tam detestandum indulgeam diem.

Et quis sensus his tribus horis divinae Matri, quis discipulo Ioanni, quis illis omnibus parricidis fuerit? Matrem & discipulum luc caelestis, notitia divinae voluntatis circumfudit; non nesciebant haec omnia divino nutu fieri. At Christi hostes caligo altissima involvit; putarunt illi vilem reum occidi. Ecce tenebrae, inquit Ilaia, operient terram, & caligo populos: Super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

VIII. Dominicum funus tenebrae, hoc atrum caeli vestimentum, decebat. Voluissent creata omnia non tantum parentare Christo, sed & mori pro Christo.

Quod S. Leo asserens, Debebat, inquit, hoc testimonium suo mundo auctori, ut in occasu conditoris sui, vellent universa finire. Sed patientia Dei servat rebus aequae temporibus ordinem suum, nosque in illum potius vocat affectum, ut eorum salutem petamus, quorum crimen horremus. Cum ergo rebus creatis non concessum cum creatore mori, saltem illius mortem lamentari, & funeris exequias voluerunt proflequi.

IX. Divinae dissimulationi ostendenda. Ita se caelestis Pater continuit, ac si rem in tenebris gestam non vidisset, ideoque talia fieri non vetuisset. Extemplum neminem punivit, annis quadraginta meritam ultionem distulit, longanimis & misericors, expectavit, tandem injuriarum & supplicii, executoris misit Titum Imperatorem. Quam Pater in caelo, hanc & infami ligno Filius patientiam exhibuit, perinde si diceret: Vos modo pergitis, & quod cepistis opus, absolvite. In tenebris vos nolle aut numerare non scio. Heri oculos mihi obligastis, ne percutientes viderem, hodie mihi ipse oculos convelo. O bone Deus, cur non mortifera edis miracula? cur e cruce non jubes proflire fulmina? Quid vincit manus? Num clavis? ane non possent, nisi misericordia obstaret, quae impios, dum agant penitentiam, expectat.

X. Virtutes Christi, Obedientia, Humilitas, Patientia, Charitas, neque humanis sensibus, neque lumine naturae cerni possunt; & quis satis intelligat, voluisse Deum a suis subditis ita tractari? Hic merae nobis tenebrae sunt. Salomone teste, Dominus dixit, ut habitares in nebulis. Teste David, posuit tenebras latibulum suum. Nubes & caligo in circuitu ejus. Elias transeuntem, Deum visurus, operuit vultrum suum pallio. Humana intelligentia & sapientia omnis agit in tenebris, tamquam si offusa sit illi nox sempiterna, hoc crucis mysterium gentibus stultitia, Iudeis scandalum non capit. Quia igitur, inquit Paulus, in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Hic opus caelesti luce, quae Centurioni ad Dominicam crucem excubanti oborta est, cum liberè fateretur: Verè hic homo Filius Dei erat.

XI. Summum hoc beneficium Christi morientis omnia naturae beneficia obscuravit, uti veniente sole stellae se abdunt. Inestimabile prorsus redemptionis hoc beneficium est, aliisque multum superat. Hic Bernardus pandens amoris brachia, Quis dignè penset, inquit, quanta fuerit humilitatis, mansuetudinis, dignationis,

A Dominum majestatis carne indui, multari morte, turpari cruce? Memento jam te esse de nihilo factum non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia: at vero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terra. O quantum laboravit sustinens! Addit: Mandatum est homini diligere Dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua, id est, ex omni, quod est, quod scit, quod potest. Quid si totum me debeo pro me facto; quid addam jam & pro refectio, & refectio hoc modo? Nec enim tam facile refectus quam factus. Qui me tantum & semel dicendo fecit, in reficiendo profectus & dixit multa & gessit mira, & pertulit dura, nec tantum dura, sed & indigna. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in secundo se. Et ubi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo. Quid Deo retribuam pro se? quippe qui illum, non solum me, sed sui quoque ipsius teneo largitorem. Etiam si me mille rependere possem, quid sum ego ad Deum? Hic vide quo modo, imo quam sine modo a nobis Deus amari meruerit?

B XII. Magnatum mortem saepe Deus praenuntiis signis & portentis patefecit. Et quamvis haec desint, tota tamen illorum domus, & parietes atris pannis vestiti luctum praese ferunt. Cum caeli terraque Dictator moreretur, tota illius domus merito luctum induit, elementa omnia, caelum & terra pullis vestibus sunt obducta. Facta sunt tenebrae super universam terram. Nec enim tantum Dominus omnium, sed pro omnibus mortuus est, beato Paulo teste: Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est.

C Praedixerat Christus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec loquor. Certè cognoverunt haec agi divinitus, nec casu naturae ordinem tantis prodigiis turbari. Nec dubium, quin tenebrae tam admirandae, maximum horrorem plerisque omnibus incusserint. Nec tamen etiam dubium est, quin plurimi tenebris cedentibus, dieque jam restituta ad ingenii pravitate, prout humanus est mos, pervicaces redierint. Sed tertia hic quaestio salutaris nascitur, quid profuerit nobis nigrum hoc tentorium, tenebrae per orbem sparsae. Diversis huic quaestioni documentis respondendum.

§. III. Diversa ex his tenebris documenta.

I. Memoria mortis Christi assidue nutrienda. Ingressus in orbem & egressus Domini Iesus quam fuit miserabilis? Inter bestias & in tenebris natus est, inter latrones & in tenebris mori cepit. Die natali a pastoribus agnoscitur, die mortis a gentibus; illic a stellis, hic a sole nascendus proditur. Hic ingressus & egressus ambitionem nostram damnat, quae nobis idemtidem suggerit: Ama sciri, laudari, ceteris praeferrari, digito monstrari. Sed longe aliud nobis inculcat Praeceptor nostrarum. E Christi schola est illud: Ama nesciri, & pro nihilo reputari. Haec est altissima & utilissima lectio, suavis vera cognitio & despectio.

II. Memoria mortis nostrae numquam oblivioni danda. Mors solem & lunam, & stellas nostri corporis verè obscurat, & diurnas induit tenebras. Ideo Ecclesiastes praemonens, Memento Creatoris tui &c. antequam tenebrescant sol & lumen, & luna & stella. Solis vicem intellectus gerit, stellarum oculi, faciei luna; haec omnia caligo mortis obducat. Memento igitur Creatoris tui nunc sanus & valens, ac mature domui tuae disponde, & mori discere. Totam vitam discendum mori. Egregia res est mortem condiscere. Qui mori discit, servire didicit. Semper discendum est, quod an sciamus experiri non possumus. Meditare mortem.

III. Summa Christi sapientia per solè monstrata. Iosue ducis aeo sol stetit, Ezechiae retrocessit, die para-

Psal. 115. vers. 12.

Duodecima.

Matth. c. 27. vers. 45. ad Cor. c. 5. v. 15.

Joan. c. 8. vers. 28.

Quid nobis profuerit hoc nigrum tentorium.

I. Documentum: Memoria mortis Christi assidue nutrienda.

Imit. Christi, l. 1. c. 2. n. 3 & 4.

2. Memoria mortis nostrae numquam oblivioni danda. Eccles. c. 12. v. 1. & 2. Sene. de brev. vit. c. 7. & ep. 26.

3. Summa Christi obedientia per solè monstrata.

Ioan. c. 14.
vers. 31.

scaves se abscondit. Christus sol obedientissimus. *Stetit & coram iudicibus; stetit ad columbam, cum flagellis cederetur, stetit in alto spectandus plebi, stetit in tormentis.* Demum Sol iste sepulchro se abdidit.

1. Reg. c. 10.
vers. 10.

Pf. 21. v. 7.

Ioan. c. 18.
vers. 5.

Philp. c. 2.
vers. 3.

4. Summū
supplicium

IV. Summum supplicium tam in hoc quam in orbe altero, sunt tenebrę, tam animi, quam que sequuntur, tartari. Animi cęcitas in hac vitā summū & sæpe postremum hominis supplicium: Quod Ioannes explicans, *Excavavit oculos eorum, inquit, & induravit cor eorum, ut non viderent oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanentur.* Quod Aug. Iudæis iure objicit: *Omnia pene creatura expavit mortem Domini, nec tamen in his tantis aperti sunt oculi vestri.* O Iudæi, & o Christiani, historia Christi patientis vobis prælegitur, explicatur, præcinitur, oculis auribusque variè ingeritur, nec tamen in his omnibus aperiantur oculi vestri. *Hæ tenebrę mortis magis timende quam oculorum.* Vique quaque miser est, quem cęcitas ista corripit. Sed & tartarę tenebrę malorum & tormentorum omnium gravissimū sunt.

Ioan. c. 12.
vers. 40.

1. J. c. 6. v. 10.
Aug. orat.
contra Iugan.

Aug. l. 11. de
civ. d. 1.

6. 7.

Privatio aspectus
Dei omne
supplicium
in hunc ex-
cedit.

Math. c. 22.
vers. 13.

5. Refugiū
ad triplex
tabernacu-
lum.

Math. c. 17.
vers. 4.

Triplex
tabernacu-
lū Christi.

5. Refugiū
ad triplex
tabernacu-
lum.

Math. c. 17.
vers. 4.

Triplex
tabernacu-
lū Christi.

4. Reg. c. 7.
vers. 4.

In primo
Christi tor-
torio albo
cibi potus-
que est a-
bundantia.

In secundo
Purpureo

reum, in quo vestes pretiosæ, ostrum segmentatum ve-

luprosum, nec enim id negare possumus: Venite igitur, transfugiamus vitandæ fami ac morti. Triplex nobis jam patet tentorium. 1. Album, in quo cibi potusque summa est abundantia, Angelorū cęca, sacrosancta Eucharistia, quam Christus moriturus in omnigenæ famis remedium reliquit. Venite, ingrediamur & epulemur, si nō singulis diebus aut hebdomadibus, singulis saltem mensibus. 2. Purpureo

reum, in quo vestes pretiosæ, ostrum segmentatum ve-

luprosum, nec enim id negare possumus: Venite igitur, transfugiamus vitandæ fami ac morti. Triplex nobis jam patet tentorium. 1. Album, in quo cibi potusque summa est abundantia, Angelorū cęca, sacrosancta Eucharistia, quam Christus moriturus in omnigenæ famis remedium reliquit. Venite, ingrediamur & epulemur, si nō singulis diebus aut hebdomadibus, singulis saltem mensibus. 2. Purpureo

reum, in quo vestes pretiosæ, ostrum segmentatum ve-

luprosum, nec enim id negare possumus: Venite igitur, transfugiamus vitandæ fami ac morti. Triplex nobis jam patet tentorium. 1. Album, in quo cibi potusque summa est abundantia, Angelorū cęca, sacrosancta Eucharistia, quam Christus moriturus in omnigenæ famis remedium reliquit. Venite, ingrediamur & epulemur, si nō singulis diebus aut hebdomadibus, singulis saltem mensibus. 2. Purpureo

reum, in quo vestes pretiosæ, ostrum segmentatum ve-

A recundia, toga pura castimoniar: hic flagella & spinæ sunt nobis carnis petulantiam retundant. 3. Nigrum in Calvaria vertice, ubi ad crucem Dominicam tenebris septam. Charitatis aurum, Humilitatis argentum, Patientię gemmas Obedientię reperiemus. Confugiamus in ali- quod ex tribus his tentorium. Hoc ajo: cum exercemur ad veris, cum invidia mordemur, cum inopiā vel morbo conflictamur, cum ignibus lasciviarum urimur, cum nobis undecumque demum est agrę, ad horum aliquid tabernaculum, tamquam ad tutissimum asy- lum confugiamus. Nemo invitus hinc excluditur, nemo hęc nisi volens perit. *Fusus est sanguis medici, & factus obest medicamentū phreneticis.* Memoria Christi Vulnerum adversus vitia potentissimū est antidotū. Verum tres alię quæstiones hęc nobis subnascuntur. 1. Quem maxime tentorium hoc nigrū reperit. 2. Quanto tempo- re. 3. Quo usu, quorum bono. Ad singula respondendū.

B §. IV. Quid durantiis his tenebris Christus fecerit.

Q Vis iste demum est, quem præcipuè atrum hoc tentorium operuit? Ille ipse, qui pro vulgo crucem, pro pulvillo non saxum, ut Iacob, sed spinas capiti subiectas habuit. Quod nomen huic vero est? Cur nomen querimus, quod est mirabile? quod nulli libri, volumina nulla capiant: quidquid dixerimus, non satis hoc nomen exprimeamus. Rex Regum est, altissimus, sapientissimus, pulcherrimus, opulentissimus, liberalis- simus, mitissimus, patientissimus, fidelissimus, misericordissimus, sed simul etiam verissimus, iustissimus, terribilissimus, nam & sanctissimus est & purissimus, & ens simplicissimum, se tamen omnibus accomodans, ubique præsens, omnia implens, solus cor fatians, immutabilis, incomprehensibilis, inscrutabilis, omnipotens, æternus. Et hic nō innixus scalæ, ut eum Iacob vidit, sed affixus furcæ, sub atro tenebrarum papilione ha- bitat. Vrias a suo Rege iussus domum ire, *Arca Dei, & Iuda, inquit, habitant in papilionibus, & Dominus meus Iacob, & ego ingrediar domum meam, ut comedam & bibam?* Hic non Arca Domini, sed Arca Domini ipse vulneribus plenus conopeo nigro tegitur. Mira- mur & miseremur beatum Emmeranum Antistitem scalarum radiis illigatū, aures illius & nares, manuum item pedūque, digitos articulatim amputatos, linguā & oculos evulsos? At verò servus Christi fuerat Em- meranus; hic verò Christus ipse a servis Dominus al- ligatus est ad celi scalam, & manus pedesque perforatus, inter tormenta summa obiit.

Hic arcanum pandimus Christi patientis, cui qua- tuor è ferro clavi, dolores utiq; acerbissimos creaverunt, sed erant & alii quatuor clavi, qui acerbius eum con- fixerunt. 1. Patris offensā. 2. Propria ignominia. 3. Sitis horrenda intensissimis doloribus aliis aucta. 4. Tor- menta summa, plurimis tamē non profutura. Ex imi- tatoribus Christi fuere quidem multi crucifixi, nullus tamen infando cruciatus. Theodorus puerorum jaculis in cruce crucifixus est: Pionius igne subiecto crucem pertulit: Epimachus ferreis unguibus in ipsā cruce la- ceratus: Cosmas & Damianus in crucem elari, saxis & telis petiti sunt: Neon, Asterius, Claudius in humiles cruces appensi, & canibus in eos concitatis obiecti: Theonilla quatuor palis oblique fixa: Blandina in cruce bestiarum incurisibus exposita: Timotheus & Maura post supplicia gravissima novem ipsis diebus in cruce perseverarunt. Verum hi omnes famuli & famulæ fuerunt, hęc ipse Dominus in cruce irrisus est.

Questio V. Quanto tempore duravit hoc crucis tormentum? Probè considerandum est quod dictum sit, ipsum meridiem ante duodecimam nostratam horam in crucem clavis est adstrictus. Mox parricidis il- lis

lis veniam rogavit, latroni in tormentis socio para- A
disum promisit, novum matri filium substituit. Ita post
Hebræorum sextam, duodecimam diei nostram, cœ-
perunt tenebræ. In tenebris Christus tribus integris
horis pendit vivus, & tempore hoc toto fluit. Hic
accuratius expendendum, quantum plurimorum in tam
altis tenebris horror & terror fuerit. Idcirco Lucas,
Er omnis turba eorum, inquit, qui simul aderant ad spectaculum
istud, & videbant quæ fiebant, percussiones pectora sua
reverberabantur. Ægyptiorum lex vetus imperabat, si pater
filium occidisset, ut triduo ad cadaver perferre, &
ludq; aspicere cogeret. Nec enim miti iudicio gra-
viorē penam inferri posse censuerunt. Nos rebel-
les filii occidimus parentem nostrum, cur penam
hanc saltem trihorio non subeamus? Sedeamus ergo
& spectemus Christi morientis arcanissimas quatuor
actiones in tenebris majorem partem confectas.

Actio prima: Silebat & flebat lachrymarum testis
Paulus, qui à Christo preces supplicationisque cum B
clamore valido & lacrymis oblatas asserit. De Christi
per trihorium illud silentio; interpretum consensus
est. Itaq; vigilavit in cruce & lacrymavit. Iacob pe-
reginus viator tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens
capiti suo dormivit in eodem loco. Asperius pulvinar Chris-
tus habuit, quod nihil somni admittit. Rex David
suaviter meridianis super molliore lecto dormiit, sed
reclivus vigilasset eo tempore ac orasset, nam somnum
otiosa deambulatio, hanc curiosior prospectus, istum
adulteri crimen est secutum. Sed peccati pœnas va-
lidè luit. Nam Absalonem rebellem filium cum ex-
ercitu imminente fugiens Hierosolymis est egressus,
quò se verteret incertus. In itinere hoc molitissimo

ascendebat olivam olivarum scandens & flens, nudis pedibus
incedens, & aperto capite plorans. Imago fuerat Christi,
qui in cruce flebat, sed quia lacrymabundum vultum
non spinis, multò minus pannis ob paupertatem ope-
rire potuit, vclaminis vicem tenebræ fuerunt; ita ca-
pite aperto, vigilante silentio flevit. Interim tot vul-
nera, sanguis, manuum pedumque foramina clamâ-
runt, uti Bernardus loquitur. Quæ clavorum vox, quæ
vulnere lingua, quis sanguinis clamor?

Tres amici Job audientes omne malum, quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, Baldad
Sabites, & Sophar Naamathites: condixerant enim, ut pariter
venientes visitarent eum & consolarentur. Cùmque elevassent
procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes plu-
raverunt, cisisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suum
in calum. Lugubris accessus, sed multò plus habuit lu-
ctus longior illic commoratio. Nam sederunt cum eo
in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum: videbant enim dolorè esse vehementem. etsi enim
abierint, cibi aliquid aut somni capientes, mox tamen
redierunt. Ita in multam noctem sessarunt ad agrum.
Digressi paululum mox summo mane denuo se sti-
terunt, suâ saltè præsentia testati, quàm cupiant amici
munus exequi. Principio morbi, quies & silentium
aptissima medicina. Ita fortassis Angelus, uti nonne-
mo sentit, in oliveto Christum, non tam loquendo
quàm assistendo, ipso habitu gestuque solabatur, ita
ut Christo in genua procumbente, poplites & ipse
submiserit, Christo in terram se prosterneret humi &
ipse se prostraverit, quod Christus à suis petiit. Nec
enim à Petro consolatorios sermones, sed mœroris

societate exigens, Sic non potuistis, inquit, unâ horâ vigi-
lare mecum? sustinete hic & vigilare mecum: vigilare & ora-
te. Prima igitur Christi in cruce actio fuit, vigilare
& lacrymare.

Actio altera: Trihorio illo infanda tolerabat, nam
illi quatuor occulti clavi dolores incredibiles creâ-
runt Christo. Andreas Apostolus biduum in cruce
vividè pendit, sed ex hoc suggestu animoissimè

plebi concionatus est. Timotheus & Maura tamerit
novem diebus, ut dictum, in cruce animam traxerint,
mutuis tamen hortatibus insigniter sese annuunt.
Marcus & Marcellianus fratres in unâ eademq; cru-
ce diem unum & noctem cantarunt: Ad crucem Do-
mini nihil odarum aut cantus auditum est, hic gemitus,
suspiria, lacrymæ. Si hæc passionis acerbitas, in-
quit Iliodorus, ad memoriâ reducatur, nihil tam du-
rū est, quod non æquo animo toleretur. Parva enim
toleramus, si recordemur quid biberit ad patibulum,
qui nos invitat ad cælum. Ille enim opprobria, irrisio-
nes, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coro-
nam, crucemque sustinuit, & nos miseri ad nostram
confusionem unico sermone fatigamur, imò & ver-
bulo deijcitur?

Actio tertia: Orabat & seipsum Patri sacrificabat. 3. Actio.
Sunt qui putent, Psalmum vigesimum primum (Deus Inexpecta-
bilis per-
pellio.
Deus meus respice in me, quare me dereliquisti) totū à Chris-
to in cruce recitatum. Affectu pio conjectare talia
possumus, scire vix possumus. Non dubium illud,
quin sese in ipsâ etiam cruce, voluntati paternæ cen-
ties iterumque centies obtulerit: Ita Pater, quoniam sic
placitum fuit ante te, ita mi Pater, sicut mandasti mihi,
sic facio, Pater. Oblatus est non tantum quia ipse vo-
luit, sed quia seipsum obtulit. Ad hanc sui oblationē
Gregorius Nazianzenus nos valido impulsu excitât.
Offeramus, inquit, ei qui pro nobis passus est & resurrexit. Au-
ram fortasse me dicere putatis, aut argentum, aut texuras,
aut pellucidos & ingentis pretii lapillos, fluxam fragilemque
terra materiam, cujus majorem partem improbi sere pestidem.
Imò verò nosmetipsos offeramus, hoc est, opes Deo charissimas,
maximeque congruentes. Imaginis decus imagini reddamus;
dignitatem nostram agnoscamus; exemplar nostrum honore
prosequamur, mysterii vim intelligamus, & pro quo Christus
morte functus est. Simus ut Christus, quoniam Christus quo-
que sicut nos. Efficiamur Dei propter ipsum, quoniam ipse quo-
que propter nos homo factus est.

Actio quarta: Expectabat mortem. Nam ideo te- 4. Actio.
nebris tam profundis jussu erat nigrescere omnia, ut
cessante ad crucem strepitu ac tumultu, suo nos ex-
emplo erudiret, quomodo per preces & lacrymas pa-
randus sit animus ad mortem. En, quàm retinens sui
moris sit Christus, qui diem laboribus dabat, nocte
in montibus orabat. Quæ omnia nobis instruendis
fecit. Ita etiam in Calvarie jugo, jam & hostibus &
amicis officio præstito, quietum silentium tam ora-
tioni quàm preparationi ad mortem elegit, ut & nos
disceremus mori.

Carolus Borromæus Senator purpuratus, Medio-
lanensis Præsul sanctissimus in extremis triplicem si-
bi gratiam præstari desiderans ita precatur:

Sanctissime & vigilantissime Custos Angele, con-
stituto te procuratorem testamenti, ultimæque volun-
tatis meæ, ad impetrandas mihi à Domino IESU tres
gratias. Prima est, ut donet mihi unum solum lacry-
mosum suspirium, ex infinitis illis quæ habuit ipse,
dum per tres horas vividè pendit in cruce, quorum
efficaciâ & virtute mitigentur lacrymabiles illi sin-
gultus, cordisque pressuræ & angustia, quibus in ho-
râ mortis affligar: & ut gloriosissima Dei Mater Ma-
ria dignetur vel unico etiam aspectu ex iis quos ipsa
sub cruce stans habuit, virgineos oculos in filium uni-
cum defigendo. Altera gratia est, ut tu fidelissime Cu-
stos meus, in illâ mihi potissimum horâ succurras,
quando anima mea separabitur à corpore meo, ut
inveniam benignum iudicem ex merito flagrantissi-
mæ illius charitatis, quâ paternum ipsius pectus in
cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ter-
tia gratia est, ut tu idem piissime Custos meus ani-
mam meam tibi habeas commendatam, eamque
de ergastulo corporis egressam Redemptori meo
offe-

Inexpecta-
bilis per-
pellio.

Math. c. xi.
vers. 26.

Nazianz.
orat. 41.

4. Actio.
Taciturna
mortis ex-
pectatio,
& ad eam
preparatio.

Oratio
Caroli
Borromæi
pro obri-
nendâ tri-
plici gra-
tiâ.

lis veniam rogavit, latroni in tormentis socio para-
disum promisit, novum matri filium substituit. Ita post
Hebræorum sextam, duodecimam diei nostram, cœ-
perunt tenebræ. In tenebris Christus tribus integris
horis pendit vivus, & tempore hoc toto fluit. Hic
accuratius expendendum, quantum plurimorum in tam
altis tenebris horror & terror fuerit. Idcirco Lucas,
Er omnis turba eorum, inquit, qui simul aderant ad spectaculum
istud, & videbant quæ fiebant, percussiones pectora sua
reverberabantur. Ægyptiorum lex vetus imperabat, si pater
filium occidisset, ut triduo ad cadaver perferre, &
ludq; aspicere cogeret. Nec enim miti iudicio gra-
viorē penam inferri posse censuerunt. Nos rebel-
les filii occidimus parentem nostrum, cur penam
hanc saltem trihorio non subeamus? Sedeamus ergo
& spectemus Christi morientis arcanissimas quatuor
actiones in tenebris majorem partem confectas.

Actio prima: Silebat & flebat lachrymarum testis
Paulus, qui à Christo preces supplicationisque cum
clamore valido & lacrymis oblatas asserit. De Christi
per trihorium illud silentio; interpretum consensus
est. Itaq; vigilavit in cruce & lacrymavit. Iacob pe-
reginus viator tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens
capiti suo dormivit in eodem loco. Asperius pulvinar Chris-
tus habuit, quod nihil somni admittit. Rex David
suaviter meridianis super molliore lecto dormiit, sed
reclivus vigilasset eo tempore ac orasset, nam somnum
otiosa deambulatio, hanc curiosior prospectus, istum
adulteri crimen est secutum. Sed peccati pœnas va-
lidè luit. Nam Absalonem rebellem filium cum ex-
ercitu imminente fugiens Hierosolymis est egressus,
quò se verteret incertus. In itinere hoc molitissimo
ascendebat olivam olivarum scandens & flens, nudis pedibus
incedens, & aperto capite plorans. Imago fuerat Christi,
qui in cruce flebat, sed quia lacrymabundum vultum
non spinis, multò minus pannis ob paupertatem ope-
rire potuit, vclaminis vicem tenebræ fuerunt; ita ca-
pite aperto, vigilante silentio flevit. Interim tot vul-
nera, sanguis, manuum pedumque foramina clamâ-
runt, uti Bernardus loquitur. Quæ clavorum vox, quæ
vulnere lingua, quis sanguinis clamor?

Tres amici Job audientes omne malum, quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, Baldad
Sabites, & Sophar Naamathites: condixerant enim, ut pariter
venientes visitarent eum & consolarentur. Cùmque elevassent
procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes plu-
raverunt, cisisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suum
in calum. Lugubris accessus, sed multò plus habuit lu-
ctus longior illic commoratio. Nam sederunt cum eo
in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum: videbant enim dolorè esse vehementem. etsi enim
abierint, cibi aliquid aut somni capientes, mox tamen
redierunt. Ita in multam noctem sessarunt ad agrum.
Digressi paululum mox summo mane denuo se sti-
terunt, suâ saltè præsentia testati, quàm cupiant amici
munus exequi. Principio morbi, quies & silentium
aptissima medicina. Ita fortassis Angelus, uti nonne-
mo sentit, in oliveto Christum, non tam loquendo
quàm assistendo, ipso habitu gestuque solabatur, ita
ut Christo in genua procumbente, poplites & ipse
submiserit, Christo in terram se prosterneret humi &
ipse se prostraverit, quod Christus à suis petiit. Nec
enim à Petro consolatorios sermones, sed mœroris
societate exigens, Sic non potuistis, inquit, unâ horâ vigi-
lare mecum? sustinete hic & vigilare mecum: vigilare & ora-
te. Prima igitur Christi in cruce actio fuit, vigilare
& lacrymare.

Actio altera: Trihorio illo infanda tolerabat, nam
illi quatuor occulti clavi dolores incredibiles creâ-
runt Christo. Andreas Apostolus biduum in cruce
vividè pendit, sed ex hoc suggestu animoissimè

plebi concionatus est. Timotheus & Maura tamerit
novem diebus, ut dictum, in cruce animam traxerint,
mutuis tamen hortatibus insigniter sese annuunt.
Marcus & Marcellianus fratres in unâ eademq; cru-
ce diem unum & noctem cantarunt: Ad crucem Do-
mini nihil odarum aut cantus auditum est, hic gemitus,
suspiria, lacrymæ. Si hæc passionis acerbitas, in-
quit Iliodorus, ad memoriâ reducatur, nihil tam du-
rū est, quod non æquo animo toleretur. Parva enim
toleramus, si recordemur quid biberit ad patibulum,
qui nos invitat ad cælum. Ille enim opprobria, irrisio-
nes, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coro-
nam, crucemque sustinuit, & nos miseri ad nostram
confusionem unico sermone fatigamur, imò & ver-
bulo deijcitur?

Actio tertia: Orabat & seipsum Patri sacrificabat. 3. Actio.
Sunt qui putent, Psalmum vigesimum primum (Deus
Deus meus respice in me, quare me dereliquisti) totū à Chris-
to in cruce recitatum. Affectu pio conjectare talia
possumus, scire vix possumus. Non dubium illud,
quin sese in ipsâ etiam cruce, voluntati paternæ cen-
ties iterumque centies obtulerit: Ita Pater, quoniam sic
placitum fuit ante te, ita mi Pater, sicut mandasti mihi,
sic facio, Pater. Oblatus est non tantum quia ipse vo-
luit, sed quia seipsum obtulit. Ad hanc sui oblationē
Gregorius Nazianzenus nos valido impulsu excitât.
Offeramus, inquit, ei qui pro nobis passus est & resurrexit. Au-
ram fortasse me dicere putatis, aut argentum, aut texuras,
aut pellucidos & ingentis pretii lapillos, fluxam fragilemque
terra materiam, cujus majorem partem improbi sere pestidem.
Imò verò nosmetipsos offeramus, hoc est, opes Deo charissimas,
maximeque congruentes. Imaginis decus imagini reddamus;
dignitatem nostram agnoscamus; exemplar nostrum honore
prosequamur, mysterii vim intelligamus, & pro quo Christus
morte functus est. Simus ut Christus, quoniam Christus quo-
que sicut nos. Efficiamur Dei propter ipsum, quoniam ipse quo-
que propter nos homo factus est.

Actio quarta: Expectabat mortem. Nam ideo te-
nebris tam profundis jussu erat nigrescere omnia, ut
cessante ad crucem strepitu ac tumultu, suo nos ex-
emplo erudiret, quomodo per preces & lacrymas pa-
randus sit animus ad mortem. En, quàm retinens sui
moris sit Christus, qui diem laboribus dabat, nocte
in montibus orabat. Quæ omnia nobis instruendis
fecit. Ita etiam in Calvarie jugo, jam & hostibus &
amicis officio præstito, quietum silentium tam ora-
tioni quàm preparationi ad mortem elegit, ut & nos
disceremus mori.

Carolus Borromæus Senator purpuratus, Medio-
lanensis Præsul sanctissimus in extremis triplicem si-
bi gratiam præstari desiderans ita precatur:
Sanctissime & vigilantissime Custos Angele, con-
stituto te procuratorem testamenti, ultimæque volun-
tatis meæ, ad impetrandas mihi à Domino IESU tres
gratias. Prima est, ut donet mihi unum solum lacry-
mosum suspirium, ex infinitis illis quæ habuit ipse,
dum per tres horas vividè pendit in cruce, quorum
efficaciâ & virtute mitigentur lacrymabiles illi sin-
gultus, cordisque pressuræ & angustia, quibus in ho-
râ mortis affligar: & ut gloriosissima Dei Mater Ma-
ria dignetur vel unico etiam aspectu ex iis quos ipsa
sub cruce stans habuit, virgineos oculos in filium uni-
cum defigendo. Altera gratia est, ut tu fidelissime Cu-
stos meus, in illâ mihi potissimum horâ succurras,
quando anima mea separabitur à corpore meo, ut
inveniam benignum iudicem ex merito flagrantissi-
mæ illius charitatis, quâ paternum ipsius pectus in
cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ter-
tia gratia est, ut tu idem piissime Custos meus ani-
mam meam tibi habeas commendatam, eamque
de ergastulo corporis egressam Redemptori meo
offe-

Inexpecta-
bilis per-
pellio.

Math. c. xi.
vers. 26.

Nazianz.
orat. 41.

4. Actio.
Taciturna
mortis ex-
pectatio,
& ad eam
preparatio.

Oratio
Caroli
Borromæi
pro obri-
nendâ tri-
plici gra-
tiâ.

offerat, ut cum una tecum in gaudiis cali videam, A
perfecte amem, eoque aeternaliter fruam.

Obtenebrescente caelo summam hanc quatuor
Christi actiones fuerunt: Solens lacrymatio, ardens
oratio, inexplicabilis perpeffio, taciturna mortis ex-
pectatio & ad eam preparatio. Hec Christi perfe-
verans fuit in cruce patientia usque ad nonam.

§. V. Quam acerbum Christo morituro fuerit hoc tenebrarum
trihorium, & de perseverantia usque ad nonam.

Q Vis assequi possit cogitando, quis aestimando
capiat, quantos angores & dolores Dominus
Iesus hoc trihorio sit passus usque ad nonam? sed mul-
to minus aestimari poterit amor, quo tanta passus.

Landulphus
in vita
Christi. Alii
numerant
5475. acer-
tate. Crux
tum, maxi-
mum fuisse
numerum.

Hic certe tam immensus fuit, ut postquam flagris
caelus quinque aut sex millia plagas accepit, ut
Landulphus sentit, paratus tamen fuerit, denuo tan-
tundem verberum subire. Si septuaginta pluribusve
spinis caput coronatus, septem aut septuaginta mil-
libus spinarum cruciari non abnuisset. Et ubi triho-
rium in cruce percuravit usque ad nonam, tribus milli-
bus horarum, imò ad supremum iudicium amore
nostri crucis tormenta perpeti non recusasset. Amor
immensus. Verum tres illa hora omni genere angu-
stiarum & dolorum adeo fuerunt oppletae, ut triho-
rium illud recte nominemus triennium. Quod si di-
vini honoris & nostrae salutis, patiendique delide-
rium spectemus, amori tres horulae partes, momen-
ta tria fuerunt, uti Iacobo Patriarchae septem anni
totidemque alii, iterumque septem anni pro amoris ma-
gnitudine dies pauci sunt visi. Amorem opilionis Hebraei
longissime superavit amor Christi, qui extrema om-
nia passus usque ad nonam.

Gen. c. 29.
vers. 20.

Nos o
bono hac
tanta pas-
sus est
Christus.

Sexta demum questio est, Quorum bono hanc tan-
ta passus est eo tenebrarum trihorio? Hostium, hoc
est, nostro. Si nos omnes, si tota gens humana tribus
millibus annorum apud inferos in cruce appensa,
ignes assiduos pertulisset, peccati poenas abolere, ac
veniam mereri non potuisset, quod potuit Christus
trihorio, quo Dimas latro plus didicit in furea, quam
Iudas Apostolus in Christi schola. Ex hoc ipso triho-
rio licebit nobis discere, quod omni vita profuturum.
Tria potissimum documenta subnectimus.

Tria docu-
menta ex
hoc Chri-
sti trihorio
tormento.
1. Crux
Christi no-
ferenda so-
lum, sed
usque ad
nonam per-
ferenda.

Isa. 5. v. 15

I. Crux Christi non ferenda solum, sed usque ad
nonam perferenda. Diximus aptissimam esse medi-
cinam, principio morbi silentium & quietem. Hic
plerique omnes erramus. Cum aegre nobis est, gran-
di nimium tumultu aequos iniquos opem poscimus.
Longè rectius cum animi tranquillitate ad Deum
nos vertemus. Hec dicit Dominus Deus, clamat Isaias,
si revertimini & quiescatis, salvi eritis in silentio & in spe-
rit fortitudo vestra. En Christus dolorum plenus ab-
que omni solatio pendebat, manuum pedumque vul-
nera mole corporis magis ac magis dilatabantur, sole
deficiente insolitum frigus augebat corporis crucia-
tus, horrenda tenebrae vix aliud quam tormenta
summa cogitare permittebant. Tota quidem vita
Christi labor merus & dolor fuit, at verò tam acer-
uatibus doloribus & meroribus numquam angebatur,
atque illo trihorio, Nihilominus in extremis his an-
gustis & cruciatibus quæralæ voces nullæ audiebantur,
tacite fluebant oculis lacrymæ, uti sanguis vulne-
ribus, orabat ipse, totumque trihorium illud oratio-
ne consumebat, oratione proflus validissima: tot e-
nim orantis erant ora, quot vulnera; tot lingua, quot
sanguinis guttae. Ad hanc ideam te compone, quis-
quis es, cum eris in cruce; sile, quiesce, ora. Si rever-
tamini & quiescatis, salvi eritis. Nos sæpe contraria om-
nia facimus: tumultuamus, fremimus, indignamur,
omnem animi tranquillitatem perdimus clamorâ
impatentiâ.

II. Christi doloribus indolendum serid. Exiguam a. Chri-
nimis est ad hæc audita vel lecta die parafceves in-
gemiscere; in auras abijt hæc curta pietas, si hunc
consensum nihil operis sequatur. Et sunt qui nec ip-
sis quidem Soteris multum ingemiscant faxis durio-
res: de Christi cruciatibus quædam audiunt, & et-
iam cogitant, sed sine sensu, sine omni curâ imita-
tionis. Averterunt facies suas a tabernaculo Domini, & præ-
buerunt dorsum. Non immeritò quærit S. Bonaventura:
Quare magis compateris puncturæ pedum tuarum, quam mor-
ti Domini tui? Numquid ergo plus diligis pedem tuum
quam Dominum tuum? En quot fonticuli fluunt in cruce
& cauteria; non illum, sed te, nisi saxum tuis sanan-
tia.

Sunt alii qui moventur quidem Christi crucia-
tus, & altum ingemiscunt, nigrum hoc tentorium
subeunt cum magno sensu, modò cum diuturnitate,
nam eadem delicta quæ deservierunt, post pauculas
B hebdomadas repetunt inconstantia sanè miserabili.
Ioab dux belli, quod in Regū factis est, nigrum hoc ten-
natum Domini, & apprehendit cornu altaris, Iustus egre-
di respondit: Non egrediar, sed hic moriar, illic & mor-
tuis. Ita quisque secum statuat: cruce Iesu Domini
mei nullus hominum, nullus cacodemorum me avel-
let; hic moriar. Satius occidi sanctum, quam peccatis
inquinari. Calliopius juvenis sanctissimus pridie pa-
rafceves cruci affixus capite inverso, pedibus ad caelum
erectis, ut divus Petrus, die sequenti mortuus est.
Mater filium ita pendentem brachiis strinxit eo ani-
mi dolore, ut ipso filii complexu obierit. Ita nos
Christum sub nigro tentorio crucifixum amplectamur,
ut vitis omnibus, suo quisque maxime familiari
ac domestico moriamur. Mori melius quam vitis
mergi.

III. Exhauriendus Christi calix, uti suum exhaur-
sit Christus usque ad guttam ultimam, usque ad nonam.
C Et certe calix fuit selle confertissimus, cum tamen
exhaustus Christus. Potuit dicere, Consummatum est. Cre-
dibile est quod pii scriptores censent, ad fuisse Ange-
los huic ultimo adui, qui & primo interfuerunt in
horto. Cum ergo Christus pegma ferale ascendere
figendus cruci, Angelus eum solatus simili dicto cre-
ditur: Domine usque ad nonam: tres horulae restant, &
confectum est opus hoc graefde. Explevit tres horas
istas integerrime, aliquid insuper adjecit temporis,
ut mensura esset conferta & superflua. Nam ante
sextam, seu duodecimam nostram affixus est cruci,
post nonam, seu nostram tertiam expiravit. Ita cali-
cem hunc felleum, inundantem, plenissimum ebibit,
perduravit usque ad nonam, & ultra nonam.

Quam nos, theu! longanimes non sumus, vix cali-
cem utum sorbillare incipimus, & mox saturi sumus;
vix pati ordimur, & finem spectamus, omnis mora
inter tristitia & acerba impatientissimi. Nos scilicet le-
gem habemus, sed legem quam mundus & caro dic-
tarunt. Parvas poenitentias & magnas indulgentias,
brevem orationem & longam confabulationem, pau-
rum crucis & multum mercedis. O Christiani, du-
randum & perseverandum est usque ad nonam. Suum
cuique patendi terminum Deus posuit, quem nulli
licet transgredi, suas quisque dolendi horulas habet
exactissime dimensas ad unguem; citius finire nefas.
In cruce permanendum usque ad nonam.

Huc igitur, huc confluant sub nigrum istud ten-
torium afflicti omnes, & quibuscumque male est, omnes
huc aegri omnes, qui suas horas velut annos Deo
adnumerant, huc contempti & abjecti, huc pau-
peres & egeni, huc solatiis destituti, meroribus ex-
hausti, curis aut tentationibus dejecti, huc omnes est
qui in dolore sunt, hic omnium ægritudo ad libellam
auri appenditur. Hic descendunt miseriae humanas
omnes

litis illud, & indignos vos iudicatis, eterne vite, ecce convertimur ad gentes: sic enim precepit nobis Dominus. Quisque videat, ne idem sibi denique dicatur: Vocatus es diu fatis, & renuisti; tuam ipse salutem pericax repulisti; spes emendationis tue nulla est. Peribis ergo, sed volens oronā tibi destinata alter accipiet. Cælum tibi obferabitur æternum: frustra pullabis janua jam clausa. Vā homini, quem talis fulmīnāvit sententia.

V. Causa, Nova ad cælum via per Christi mortem patefacta. Hanc Paulus digito monstrans, *Habentes itaq. fratres, inquit, fiduciam in introitu sanctorum, in sanguine Christi: quam inuicem nobis viam novam & viuentem per velamen, id est, carnem suam.* Iam igitur propalata est via sanctorum. Noctes atque dies patet ampli janua regni: referatus est omnibus in cælum ingressus; nemo excluditur qui ad illa Sancta sanctorum per novam hanc viam contendit. Scissum est velum, apertū est cælum. Iam Stephanus etiānum in terrā stans solis oculis illuc penetrat diuinæ gloriæ spectator. Sicut autem eo profus momento, quo Christus in cruce obiit, Dei gloria se spectanda Patribus in limbo prebuit, ita cuius hominum puncto mortis Deus se cernendum exhibet, nisi moriens adhuc in nebula peccati hæreat.

§. II. Propria seisi veli explicatio.

Via verò quā sibi Christus Corporis sui gloriam, nobis & animi & corporis beatitudinē obtinuit, crux fuit iussu Patris tolerata. Hæc verissima est ad Sancta sanctorum via, via crucis. Amemus, o Christiani, crucem. Hanc nobis Dominus ut legatum carissimum testamento legauit. Ambrosius tamquam le-

gator testamenti, Auctor pietatis, inquit, in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distribuens: Apollis persecutionem, Iudæis corpus, Patri spiritum, Virgini Parynymphum, latroni paradysum, peccatori infernum, Christianis vere penitentibus crucem commendauit. Ad quæcumque attendendam totis scriptorū voluminibus inuitamur, sed illa religiose simplicitatis cohortatio mihi videtur omnium nervosissima, quæ compendio ita nos instruit: Non est alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, nisi via sanctæ crucis & quotidiana mortificationis. Dispone omnia secundum tuum velle & videre, & crucem semper inuenies. Converte te supra, conuerte te infra, conuerte te extra, conuerte te intra, & in his omnibus inuenies crucem: & non est alia via ad vitam, & ad internam pacem, nisi via sanctæ crucis.

Tota vita Christi crux fuit & martyriū. Tota vita Christi crux fuit & martyriū, & tu tibi queris requiem & gaudium? Erras, erras, si aliud queris quam pati tribulationes, quia tota ista vita mortalis plena est miseriis & circumscripta crucibus. Quæ amidiu pati græue tibi est & fugere queris, tandem male habebis, & sequetur te ubiq. fuga tribulationis. Nemo ita cordialiter sensit passionem Christi, sicut is, cui contigerit similia pati. Calicem Domini affectanter bibe, si amicus ejus esse, & partem cum eo habere desideras. Merito deberes libenter modicum pati pro Christo, cum multi grauiora patientur pro mundo. Scias pro certo, quia morientem te oportet ducere vitam. Et quando quisque plus sibi moritur, tanto magis Deo vivere incipit. Nihil Deo acceptius, nihil tibi salubrius in mundo isto, quam libenter pati pro Christo. Omnibus ergo perlectis & scrutatis sit hæc conclusio finalis, Quoniā per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū Dei.

Reverā è solidæ pietatis meditullio hæc nata sunt, instar oraculi habenda. Verūm patientiam omnes cōmendant, sed pati recusant. Hi mores nostri sunt. Ergo ad Christum denuo nos vertamus, & scissum ve-

lūm in ejus sanctissimo corpore consideremus. Nec enim hoc quisquam exposuerit magis proprie quam Paulus, cuius voces sunt: *Per velamen, hoc est, carnem suam.* Hoc velum corporis Dominici à summo usque deorsum, à supremā usque ad imam partem scissum est. Quod prævidens Iudas, *A plantis pedis usque ad verticem,* inquit, *non est in eo sanitus vultus & liquor, & plaga tumens.* Hoc velum ita scissum, adumbrabat Christi summos dolores, membra omnia in dolore maximo fuerunt, suum quodque habuit, eumque non simplicem. Verē vir dolorū Christus, & sciens infirmitatem: *Verē languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Sed & animum summis mœroribus obrutum testantur ea verba: *Tristis est anima mea usque ad mortem: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Neque enim hoc velum in theatro comico proclamauit. Quod dixit, re ipsa sensit. Nec tantum summi, sed & diuturni erant hi dolores: à tempore cenæ usque ad nonam finitæ vitæ, luctatus est cum morte ultra viginti horas. Attendite & videte, si est dolor similis huic dolori. Imò verò jam in Matris utero Christus supplicio crucis est affectus. Iam iussio Patris urgebat: *Fili mi, crucifigendus es.* Ab eo momento Christus presentissimam semper ante oculos crucem habuit, cum hoc mandato Patris, qui ab omni æternitate rerum uniuersarum seriem prævidens, decrevit Filium in terram mittere crucifigendum. Ita Christus non solum tribus horis, sed triginta quatuor annis in cruce pendit, & fells calicem bibit. Hinc pius ille scriptor, quem dixi, rectè asierit: *Nec enim IESVS Christus Dominus noster, unā horā sine dolore passionis fuit, quamdiu vixit.* Deinde calix ille Christi felleus nullā solatii suauitate fuit temperatus. Discipulis Crucifixi & aliis ejus imitatoribus dabatur calix solatii permulsum: Apostoli cum virgis cederentur, *ibant gaudentes à conspectu concilii, quomam digni habiti sunt pro nomine IESVS conuinciamur.* Andreas crucem sibi fixam eminus salutabat. Stephano lapides torrentis dulces fuerunt. Laurentius prunis incubat ut plumis. Tiburtius prunis calcat ut rosas. At Christus ingemiscens, *Circumdederunt me, inquit, dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Dolores iniquitatis circumdederunt me, preoccupaverunt me laquei mortis. Inopere expellat cor meum & miseriam. Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inueni.* Ita nos ita solentur, & firment ut modicum, quod patimur, libenter patiamur.

§. III. Christo moriente aperti tumuli.

Et monumenta aperta sunt, inquit Matthæus, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Disjunctis terræ motu aut fissis marmoribus, quibus tegebantur, hiāunt tumuli, mortui suum Dominum agnoscebant, quem nosse vivi volebant; cāmque cœdeni vel clausis oculis ferre quasi horruerunt mortui, quam inferre non verebantur vivi. Nam & hoc singulari prodigio declarauit Deus, eum qui interfectus, suum esse filium, non solum cæli & terræ, sed & mortuorum Dominum, inferorum domitorem; qui carcerem mortis subeat, non ut clausus illic maneat, sed ut captiuos omnes educat. Monumenta aperta sunt, inquit Hieronymus, in signum future resurrectionis. Hæc extra urbem sic erant reſerata, ut ipsa cerni possent cadavera, certè à Romanis aliisque gentibus. Nam forsitan Iudæi homines, scilicet religiosissimi noluerunt egredi, ne aspectu illo mortuorum contaminarentur. Et si verò moriente Christo aperta fuerint monumenta, nullus tamen mortuorum ante Christum rediuit in vitam rediit. Quod dilucidè Hieron. his verbis cōsignat. *Et tamen cum monumenta aperta sint, inquit, non antea resurrexerunt, quam Dominus resurgeret, ut esset ipse primus.*

1. Nov. ad cælum via per Christi mortem patefacta. Act. c. 10. v. 19. & 20. Hebr. c. 9. vers. 8.

Ambros. serm. de p. s. Domini. Eam Christianis vere penitentibus Christus cōmendat.

Thom. 2. Kemp. in l. m. Christi. l. 2. c. 12. ex quo hic succ. ces.

Tota vita Christi crux fuit & martyriū.

Pf. 43. Propter te mortificamur totā die.

Añor. c. 14. vers. 21.

primogenitus resurrectionis ex mortuis, nimirum ut testimonio illorum pariter & exemplo Christi Resurgentis gloria testator redderetur. Coniungunt quidam ex illorum numero fuisse Adam, Euan, Abraham, Isaac, Jacob, Davidem, qui solliciti caverant, ne alibi quam in Palaestina divina sponsonis terra, humarentur, Resurgentis Christi participes futuri, Forrassis, & illi potius qui Christum viderant, Zacharias, Simeon, Joannes Baptistas, & alii his posteriores cum Christo in vitam redierunt. Ita Dominus, multos testes non tantum mortis tolerat, sed & vitæ receptæ produxit.

Aperta igitur sunt monumenta moriente Domino, veluti mens Majorimbrem sitiens terra desiderat aquas, jamque rotante cælo exponuntur vasa pluvias excerpunt, ita Christo animam agente referantur sepulchra Dominicæ Corporis cum gaudio receptura. Dixerat Christus: Venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei. Non mortui tantum, sed & mortuorum habitacula audierunt hanc vocem, perinde ac si de cruce clamasset Christus: Quia me vivi adeo crudeliter occidunt, hiare tumuli, reserate monumenta, mortuos evocaba in testes tam miseranda mortis.

Hæc tumulorum ingens fuit concertatio, nec enim unus solum, sed multi sunt aperti, tamquam si cerarent, à quoniam Dominus in cruce defunctus esset suscipiendus. Dixerat Deus, Caino fratricida: Terra aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum Dei Filius, Abel innocentiissimus, sanguinem pro nobis funderet, cælestis Pater Judæos terruit his velut vocibus: En undique terra panditur, ut fratris vestri vitalem sanguinem excipiat. Terra olim dehiscens Dathan & Abiron impiè sacrificantes gluit. Jam terra pluribus locis disrumpitur, ut hominem sanctissimum, qui seipsum obtulit in sacrificium, eo quo potest hospitio recipiat.

Nec ideo tantum aperta sunt monumenta, ut in eorum aliquo crucifixus Dominus diversaretur, sed ut futura mortuorum liberatio promulgaretur. Qui saxum defuncti tumulo imponunt, hoc reipsa dicunt: Hic homo à morte victus est; non redibit amplius domum, jam in mortis ære ac familia censetur; has ædes posthac incolat, quas saxo munimus. At verò quia moriente Domino mors omnium victrix est victa, jam hujus tyrannicæ reginæ carceres revellantur, captivi exundi datur libertas & promulgatur: Proditæ nunc victis; mors bellata est, vita immortalis & æterna vobis obrenta est; prodite.

Cum Christus à Joanne tingeretur in Jordane, aperti sunt cæli; quod argumento fuit, è Patris throno spiritum divinum & thesauros cæli in terram descendere: Sic regum Rege mortuo aperti sunt tumuli, quod signo fuit, è crucis solio cælestem vitam in mortuos emanare. Quamprimum namque Christus oculos moriendo clausit, mox tumulos divina vis aperuit. Mors non amplius leo, sed ut leonis mortui pellis est.

Sed patentia hæc sepulchra nemo melius explicaverit, quam regius Pfates, qui hunc in modum cecinit: Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant. E patulis his sepulchris illusiones, ludibria, execrationes, maledicta, probra, sputa in divinum vultum, & omne genus sordium emerit. Atque hoc præter summos dolores, alterum fuit, Ignominia summa, qualem ignominia nullus hominum unquam subiit. Hinc illæ voces: Tu scis improperium meum & confusionem meam. Atrocitas infandæ hujus ignominie soli Filio Dei nota. Et quæto hæc paullulum cogitemus. Vir ille crucifixus paullo ante fermonibus & miraculis multa millia hominum, orbem attraxerat: hinc illæ Phariseorum querimonie: Videris, quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit. Hic ipse vir subito capitur ut celebris laro, sistitur iudicibus ut facinorosus homo, flagellatur ut vile mancipium, addicitur morti ut lætæ majestatis reus, in crucem agi-

tur ut latronum coryphæus; hinc etiam illorum medius pendet. Hic certe aperta sunt fœregissima sepulchra, è quibus mephitis fœdissima ructavit, hic audita voces: Reus est mortis, homo blasphemus, stultus, carastâ dignus, veste albâ notandus, seductor, malefactor, affectator imperii, princeps latronum. Hæc elogia in Dei Filium congeriebantur. Ita innocentie ac viæ auctor cum sceleratis deputatus est. Vidimus eum despicitum & usque novissimum virorum, inter scelestissimos homicidas pendulum. Crux servus, homicidis, latronibus debebatur.

In hoc lectulo thaumaturgus vir iste defungitur. Male dictus à Deo est, qui pendet in ligno. Insuper & aliud ignominie genus accessit ad Christi tormenta, Nasoribus & impulloribus Judæis (quod Adrichomius tradit) crux eo situ delecta est, ut Christus tergum in cruce Hierosolymorum urbi obverteret, tamquam indignus, qui civitatem sanctam aspiceret. Quam pulchrè hic luit divina Providentia! Judæi hujus consilii auctores, dedecoris illius sibi, tam felicitatis nostre, quam calamitatis suæ non falsi vates fuerunt, eoque facto in seiplos tulerunt sententiam, quam Deus per Hieremiam prædixit: Dorsum & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum, sicut ventus urens dispergam eos coram inimico.

Factum profecto, dispersi sunt miserè me; averlus est ab illis Deus: dispersit eos per omnia regna quæ nesciunt. Quod verò Christus crucifixus faciem ad abeuntis solis partes verterit, nostræ felicitatis erat argumentum: quod & Pfates canit: Oculi ejus super gentes (quæ in illis partibus respiciunt. Ideo Christiani ritu veteri ad Orientem versi orant, ut semper meminerint, Christi faciem in cruce ad occasum solis spectasse. Quod Judæi suggesterant Romanis in pœnam & ignominiam Christo, & in signum summi despicatus. At divina sapientia malignissimam hanc eorum operam in bonum nostrum convertit. Hic, inquam, divinæ providentiæ lusus est. Nam, ut S. Leo ait, quod iniquitas Iudeorum paravit in pœnam, potentia Redemptoris gradum nobis fecit ad gloriam.

Propterea quando & nos ejusmodi patentium sepulchrorum fœtores afflant, quando dicteris & cavillationibus petimur, quando ignominia & labe afficimur, quando contumeliis & calumniis notamur, quando probris maledictisque figimur, ad Dominum Jesum crucifixum continuo recurramus, & audiemus illud: Non est discipulus super Magistrum, nec servus super Dominum suum. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quantum magis demesticos ejus. Acerba sunt hæc, non negamus, & digestionis difficillima: sed illud denuo ingeretur: Non est servus major domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Honoris est, Christi causâ inhonoratum despici.

S. IV. Moriente Christo terra mota.

Quantum scire licet, universum orbem hic terræ motus concussit. Nam Eusebius, Phlegon, Plinius, Tiberii ævo maximo, ajunt fuisse terræ tremores, quibus duodecim urbes Asiæ sunt prolapsæ. Augustinus asserit hoc eo die factum. Subscribens S. Leo, Cum ad tantam, inquit, divine majestatis inclinationem totius mundi compago quateretur, cum facinus impium omni sui confusione creatura damnaret, & manifestam in reos sententiam ipsa post elementa proferrent, quis vobis auditus Iudæi, quæ conscientia militum fuit, quando & vos iudicium universitatis urgebat, & revocari ad se consummato scelere impietas vestra non poterat?

Pompejus Magnus inaniter gloriatus, Si pede, ajebar, terram calcavero, totum orbem ad arma movebo. Quantilla est, Deus, humana potentia! Pompejo militassent homines, non fera, non saxa, non cælum. Longè major est potentia crucifixi Domini, cui rupes, cui terra, cui stellæ, cui elementa cuncta serviunt. Stabant hæc parata in omni obsequium, rueri suum Dominum aut ulcisci prompta, ad nutum unicum ruisissent in imperium.

Christus resurgens... Monumenta aperta... Gen. cap. 4... Num. c. 16... Ut mortuorum liberatio... Et cælestis vita in mortuos deman...

Aug. l. 2. de mirabilibus script. cap. 3. Leo ser. 4. de compago quateretur, cum facinus impium omni sui confusione creatura damnaret, & manifestam in reos sententiam ipsa post med. elementa proferrent, quis vobis auditus Iudæi, quæ conscientia militum fuit, quando & vos iudicium universitatis urgebat, & revocari ad se consummato scelere impietas vestra non poterat? Hier. cap. 18. Hier. cap. 7. Zach. cap. 7. Es. 65. v. 7. Math. c. 10. v. 24. & 25. Ioan. cap. 15. v. 18. & 20. munda vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.

rum exitum. Cum vidissent homines irati maris procellas, voce humana ad subitam modeliam compositi, *Qualis est hic, ajunt, quia venti & mare obedunt ei*: Et qualis est hic, quem extinctum elementa, quem creata omnia deplorant: Ergo & terra mota est. Hi terre motus ac tremores vario nos significatu erudiunt.

I. Parrato scelere tam abominando meruissent homines, vel terra dehiscente absorberi, vel edificiorum ruinis sepeliri. Auctores sceleris non tantum hanc eadem parrarunt, verum etiam sine penitentia. Post mortem etiamnum invidia Christum exagitarent. Horrendus urbis stupor, prodigiosa oblitatio perditæ gentis. Nam præter vulgus nulli Judæorum tam inuitatis, inauditis miraculis moti, concussa & tremente mundi machinâ suum facinus nondum damnant. Cæcitas crassissima, horribilis amentia, exoculata, furta invidia. Sed hodieque hi mores in usu sunt. Historia Christi patientis & auribus & oculis ingeritur, prælegitur, exponitur, præcinitur, pingitur, totæ ceremoniis representatur: audimus hæc, & aliquantum ad ea ingemiscimus, nihilominus nec suam esse avariciam, nec suam ille superbiam emendat, nihilominus hic crapulam, hic libidinis suas, hic invidiam perpetuat. Cælum reitet, nequicias tamen horum talium non corrigeret. Breve metrum jure queritur.

Terra tremit, manes tremunt, sunt marmora & aras, Sol pallens, lacrymant sidera, ridet homis.

II. Adventus Numinis, & præsentia his terre tremoribus significata. Cùm Silas & Paulus in carcere mediâ nocte orarent & laudarent Deum, subito terre motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris: Et statim aperta sunt omnia ostia, & universorum vincula soluta sunt: Deus aderat suos solaturus. Christo jam rediit Angelus cælo venerat à monumenti ostio amorurus factum: Et ecce terra motus factus est magnus. Mors Christi Deum à nobis alienum & velut absentem conciliavit nobis, & gratiâ præsentem reddidit: Jam, Nobiscum Deus. Psaltes olim cecidit: Deus cum egredieris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto, Terra mota est. Anima Christi è deserto in paradysum transiit. Hanc transitum terra iniustitias tremoribus testata est, simul etiam immane scelus in conditore crucifigendo commissum detestata.

III. Nova lex lata est, quam acceptura terra tremuit. Cùm in monte Sinai Moyses legem scriptam à Deo acciperet, ecce cæperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrangebatur. & perterriti ac pavore congesti steterunt procul. Ita cùm Saulo Christus concionaretur ex alto, diceretque, Ego sum Jesus, quem tu persequeris, at ille tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Ita tellus ob ejus dici obstupescendum facinus, & ob præcepta prius ignota tremens cohorruit, perinde ac si diceret: Magna fiet rerum commutatio, mores antiqui erunt exuendi, novis vivendum erit legibus. Quæ ista lex nova? Lex crucis. Quam expressè Lucas recitans,

Dicebat autem ad omnes, inquit, si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Lex sancta, sed terræ ingrata, gravis homini terreno: hinc isti tremores. Sed homo bonæ mentis tremuit ut Paulus, ad omne imperium excipiendum paratissimus: Domine, quid me vis facere?

Atque hic pii pectoris motus est, commiseratio sincera & gemitus amoris. Quis in centurione terræ motus exstitit? de quo Lucas, Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo justus erat. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percussentes pectora sua reverebantur. Quis terra motus in Nicodemo, Josepho, Apostolis, in matronis Solymæis, & in ipsâ Matre Christi? Hic ipse terræ motus in cordibus piorum hodieque durat; hinc

A multa eaque voluntaria corporis afflictationes, jejunia, feroræ vestes, flagella, vigiliae, cubatus rigidus, & in ceteris asperorum amor. Neque hoc uno dumtaxat annidie faciunt, sed hebdomadibus singulis, præcipue diebus Veneris Christi cruciatus ita memoria repetunt; ut in seipsis sentiant quod & in Christo Jesus; cum vigilanter vigilant, cum suriente ac sitiente elatius sitientie, idque libenter in Domini sui gratiam. In quorumdam pectoribus adeo hic terre motus irroborevit, ut aliqui effigiem Christi crucifixi nunquam aspiciant, quin oculi mædanc, mens inritè percelli se sentiat. Laudandi notustus imitemur. Et, obsecro, non iramini anni decemam soltra penitentiam stadium conspiciatis, ut velut regali reddito ab his molestis deinceps liberi pergamus. Christi morientis memoriam ex animo elabi musquam sinamus. Quotidie, aut saltem quavis hebdomade semel iterumque, honoris aliquid & obsequii Christo patienti debeamus; sentiamus vel in modicum illud ex amore cruciatuum, quos peritæ Servator, qui ne unquam nostrum oblivisci posset, redi, inquit, in manibus meis descripsi te. Pat est omnino, ut neque nos ipsius umquam obliviscamur. Anno toto edificat urbem, sed perniciosam superius amor, hæc a fote divino deicit hic terræ motus, sed perdurans & continuus. Patientis ac morientis Christi memoriam assidue in nobis restauremus. Quod amatum, oblivisci non possumus.

S. V. Christo moriente petra scissa.

DE petris ruptis mentionem faciens Christianus Adrichomius; Cujus rei etiam hoc præclarum inquit, in petroso Calvarie monte argumentum extat. Ibi enim conspici etiamnum potest illa, quæ sub levâ matris Christi ad crucem oblitari latronis facta est scissura, in qua Dominici sanguinis colorem adhuc deprehendere licet. Illius autem scissuræ latitudo ea est, ut facile humani corporis crassitudinem capiat. Profunditas vero tanta, ut eam, si quis rei curiosi bolide submissa neutrumquam potuerint investigare; unde verisimile fit, hiatum hunc ad usque specum avernalem patere. Nam quemmodum latroni respicienti via per Christi mortem ad cælum est referata; sic alteri per scissuram petre viam ad inferos esse patefactam. Ex quo patet, ait Hieronymus, quam verum sit, quod Christus dixit: *Vnus assumptus, & alter relinquetur.* Ex latronibus dextrum assumptum finistram relinquit. E simili crimine dissimiles fortissimi. Alter anteceffit Petrum in paradysum, alter Judam in tartarum. Confessio brevis vitam acquirit longam; blasphemia non diuturna, penâ plectitur æterna.

Lucianus Antiochenus presbyter, Eusebio teste, vir moribus & eruditione præcipuus, ad tribunal iudicis perductus, coram Præside ac populo religionis Christianæ rationem reddens, & inter cetera fidei testimonia, illam petre scissuram memorans, Ad stipulaturus inquit, his ipse in Hierosolymis locus, & Golgotha rupes sub patibuli onere disrupta. Hiantes hæc petrarum rimæ diversa nobis designant.

I. Christus, lapis angularis & petra nominatur. Paulus Hebræorum iter referens, Bibebant, inquit, de spiritali, consequente eos, petra: Petra autem erat Christus. Hæc petra scissa est in binas; animus à corpore divulsus: mox cautes & saxa sunt secuta, perinde ac si proclamasset: Christus: Quod me facere videritis, hoc facite.

II. Ira Dei magna & potentia infinita multum temperata ostenditur his prodigiis. Terra movet, non absorbet; sepulchra aperiantur, non ut vivi sepeliantur, sed morti resurgant; petre dissiliunt, sed neminem ledunt. Ea porro Numinis potentia est, ut Christus variè glotiantes ita repreherit: Ne cæperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Non deerunt Abrahamo filii, etiam si vos degeneretis.

III. Disu-

Math. c. 8. vers. 27. E. his terra motus eruditiones. I. Parrato scelere tam abominando meruissent homines, vel terra dehiscente absorberi, vel edificiorum ruinis sepeliri. Auctores sceleris non tantum hanc eadem parrarunt, verum etiam sine penitentia. Post mortem etiamnum invidia Christum exagitarent. Horrendus urbis stupor, prodigiosa oblitatio perditæ gentis. Nam præter vulgus nulli Judæorum tam inuitatis, inauditis miraculis moti, concussa & tremente mundi machinâ suum facinus nondum damnant. Cæcitas crassissima, horribilis amentia, exoculata, furta invidia. Sed hodieque hi mores in usu sunt. Historia Christi patientis & auribus & oculis ingeritur, prælegitur, exponitur, præcinitur, pingitur, totæ ceremoniis representatur: audimus hæc, & aliquantum ad ea ingemiscimus, nihilominus nec suam esse avariciam, nec suam ille superbiam emendat, nihilominus hic crapulam, hic libidinis suas, hic invidiam perpetuat. Cælum reitet, nequicias tamen horum talium non corrigeret. Breve metrum jure queritur.

2. Advetus numinis & præsentia significata est. A. Advetus numinis & præsentia significata est. A. Advetus numinis & præsentia significata est.

3. Nova lex lata est, quam acceptura terra tremuit. Cùm in monte Sinai Moyses legem scriptam à Deo acciperet, ecce cæperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrangebatur. & perterriti ac pavore congesti steterunt procul. Ita cùm Saulo Christus concionaretur ex alto, diceretque, Ego sum Jesus, quem tu persequeris, at ille tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Ita tellus ob ejus dici obstupescendum facinus, & ob præcepta prius ignota tremens cohorruit, perinde ac si diceret: Magna fiet rerum commutatio, mores antiqui erunt exuendi, novis vivendum erit legibus. Quæ ista lex nova? Lex crucis. Quam expressè Lucas recitans,

Luc. cap. 9. vers. 29. Dicebat autem ad omnes, inquit, si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Lex sancta, sed terræ ingrata, gravis homini terreno: hinc isti tremores. Sed homo bonæ mentis tremuit ut Paulus, ad omne imperium excipiendum paratissimus: Domine, quid me vis facere?

Atque hic pii pectoris motus est, commiseratio sincera & gemitus amoris. Quis in centurione terræ motus exstitit? de quo Lucas, Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo justus erat. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percussentes pectora sua reverebantur. Quis terra motus in Nicodemo, Josepho, Apostolis, in matronis Solymæis, & in ipsâ Matre Christi? Hic ipse terræ motus in cordibus piorum hodieque durat; hinc

Luc. cap. 23. vers. 47. & 48. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo justus erat. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percussentes pectora sua reverebantur. Quis terra motus in Nicodemo, Josepho, Apostolis, in matronis Solymæis, & in ipsâ Matre Christi? Hic ipse terræ motus in cordibus piorum hodieque durat; hinc

III. Disu-

III. Disrupta petrae Judaeis impiam obstinationem exprobrarunt, quasi dixissent: Nos conditoris necem sentimus, & findimus, vos in pervicacia cepta perduratis. Deducens immortale, plus invenisse Christum commiserationis in rupibus, quam in hominibus. Pharisaeis ob gratulationes plebis indignantibus aperte Christus, Dico vobis, inquit, quia si hi fuerint, lapides clamabunt. Cum ergo tacerent illi, aut convitia & maledicta dicerent, coeperunt lapides loqui, & potentiam divinam extollere: cautes & scopuli expandere sinum, tamquam hospiti novo pararent locum, & Christum mortuum invitarent ad laxam domum subeundam. Quid hic Christus: ut se gratum ostenderet, utrique parti factisfecit, & petram & sepulchrum subit. Nam vir ille nobilis ac dives ab Arimathaea, acceptum Jesu corpus involvit sindone mundâ, & posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra, & advolvitur saxum magnum ad ostium monumenti. Ita tam saxa & petrae, quam sepulchra plurimum imperarunt, erux illis Dominicum corpus debuit permittere.

Hoc loco cogitur pro se quisque fateri: O mi Domine Jesu, cor meum durius est petris omnibus, non illud molliunt solatia, non conterunt arumnae. Mors tua petras discindit, cor meum pervicax manet obstinatum & inflexibile. Non est quod ego Judaeis multa exprobre; simillima facio. Aliquid hircini sanguinis adamantem molliit; Sanguis Christi omnis, cor meum ad feriam itabilemque poenitentiam non flectit. Quod Zacharias queritur: Cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem & verba que misit Deus exercituum in spiritu suo per manum Prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna à Domino exercituum. Et factum est, sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum. Heu quantum malum peccus rigidum, durum, corneum, lapideum! sol expallescit, auleam sacrum scinditur, terra tremat, rupes dissiliunt, tumuli patefunt: nos terra insensibiliores, faxis duriores, mortuis magis mortui sumus, & non movemur. Ideo Bernardus acriter monens, Vigilate animo, inquit, ne instructivè vos hujus temporis sacramenta pertranscant. Copiosa est benedictio: date recipientibus mundam, devotas animas, sensus vigiles, affectus sobrios, puras conscientias exhibere tantis charissimibus gratiarum.

Ergo in Christum crucifixum assidue mentis oculis dechgamus; hæc morientis species animo semper observetur altissime impressa. Cum Stephano presbytero, de quo supra demonstratum est, quis nostrum possit dicere: Ego die nocteque nihil aliud aspicio, nisi Dominum nostrum Jesum Christum in ligno pendentem. His aculeis dies noctesque animus stimulantur & pungendas est, ne unquam gravius delinquat. Hoc sine per Joëlem, Nunc ergo, dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Ne, quæso panum nostrum tantummodo laceremus, sed peccus nostrum mutemus, erigamus illud ad alta. Cerimoniis tam vacuis non gaudet Deus. Ah quanti sunt, qui die Parasceves templa obeant, ad Christi cenotaphia procumbant, simulacrum crucifixi venerentur, peccus tunc dant, stipis aliquid spargant: hæc signa boni lucus sunt, sed signa tantum, hoc vestem est scindere: cor scindendum est. Exteriores ceremoniæ non dampnandæ, modò non sint solæ; vera pietas non corticem querit, sed nudum: morum sanctitas ex animi puritate fluit, scindamus corda, non vestimenta.

Sunt verò & alii qui animo gemunt, & Christi patientis commiserescunt. Hic bonus terræ motus est, sed motu hoc cessante terra stat antiquo loco, redeunt consuetudines prestant, libidines aliquamdiu decitæ postliminio subrepunt, noxæ sæpius ejuratae denuo placent. Ita hi fluctuantes Christiani in priorem eandemque vi-

tam, in morbos eisdem revolvuntur, omnia antiqua repetunt. Nimirum terra motus desit, & una cum illo seria pietas & poenitentia: antiquum hoc suum obtinent, in vitia male consuetata recidunt. Hos inclamans Cyprianus, Nihil prodest, inquit, verbis præferre virtutem, factis destruere veritatem. Minatur Deus: Super hoc calum turbabo, & movebitur terra de loco suo. Augustini dictum est: Qui peccata suum ruderis, & se non corrigit, peccata sua solidat, non tollit. Crocodilus velut hominem miseratus, plorat, quem devorare cogitat, ita homicidium à fletu orditur. Crocodili lacrymæ sunt, cum præteritas culpas dessemus, quas iterum paullo post commissa sumus, & ita futuras cavemus.

Subinde verò petrae quidem colliduntur, non tamen finduntur. Hoc dico: audiantur pii gemitus, sed vera ad Deum conversio non sequitur, aut ejus inane tantum simulacrum exhibetur, Charitate profusus intermortuâ. Hac conversio, ut Hugo Victorinus loquitur, fit confessione oris, compunctione mentis, mortificatione carnis: ut scilicet in ore veritas, in mente puritas, in carne pudica sit sobrietas. Ponamus hæc fieri, mentem compungi, noxas accusari, carnem macerari, & ita petras insigniter collidi. Sed ubi fissura est, ubi amor proximi: Ubi cor per amorem Christianum sese explicans: Num dolorem capias è patiente Christo, ostende id in paupere Christiano. Nocti voces Domini: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. En igitur ante te Christum agrorum, pauperem, nudum, famelicum; scinde cor tuum, roscia & juva illum veste, pecuniâ, cibo, auxiliare quâ potes manu; siquâ re læsius es ab illo, ne veniam nega, ignosce. Quidquid ei demum boni feceris, Christo fecisti. Ita Deus non collidi tantum vult petras, sed scindi. Vi aliqua hic opus est: ut cor in alios tam durum expugnetur, ut largiri discat & ignoscere.

CAPUT XII.

De Matre Virgine ad crucem filii morituri stante.

Ranadilla flos est Indicus nobis, paullo major rosâ, odoris grati, quo & rosam, ceterisque flores vincit. Unicum habet folium rotundum & continuum, sed ita distinctum, ac si plura sint, quod in nostrate convolvolo est videre. Illius folii medio, seu sinu, purpureæ stant quinque spherulæ, velut è corallo factæ, sanguineis quinque guttis non absimiles. Hæc columellam partim cerei, partim rubri coloris cingunt; columellam tegit corolla velut spinulis contexta; è corollæ medio tres fibræ coloris ferruginei velut tres clavi sese erigunt. Sub rotundo folio emergunt viridantia septem oblonga & acuta foliola, velut mucrones aut gladioli. Flos ipse quotidie, cum sole veniente sese aperit, cum abeunte claudit.

Hoc germen, florem qui tantum nominat, errat: Stare arbor fructus nobilitate nequit. Hanc seu plantam, seu dignitate arborum reginam, India occidenti melior sol & natura novo miraculo donarunt, Christi cruciatibus representandis. Cum bonâ veniâ tuâ, Lector, liceat hic loco marginis metrum apponere * ad tantam floris Indici nobilitatem celebrandam.

Floscule, flos florum, cunctorum floscule florum
Regule, & hortorum stella decusque novum.
Floscule, quo Phœbi jactat se terra cadentis,
Floscule digne feri nobilitate solo.
Vllos si liceat celo transcribere flores,
Hic certe flos est dignus ad astra rapi.
Quò non proficiet naturæ effundere stellas
En etiam didicit terra vel ipsa novas.

Cyprian. serm. de mortal. Iulian. c. 13. vers. 13.

Math. c. 25. vers. 40.

* Quod juvenis ante annos plurimos meditatus sum. Hunc porro Indis occidentis prodigiosum florem, verè talem, minimeque fictum esse, argumentis & testimoniis compluribus copiose probat Jacobus Gesnerus in Horto s. Crucis p. 5. libri mibi p. 287.

§. II. Gladius tertius & quartus.

Aspectus filii jam aspectus cæsi & spinis coronati, jam purpurâ velati, & in alto collocati aspectus. Cùm audiret mater verba Præsidis, Ecce homo; ininterrogare potuit, Num homo iste meus est filius? à Patre, ut videtur, desertus, à Judâ proditus, à Petro negatus, à Judæis accusatus, ab omnibus irrisus, à Romanis crucifigendus? O Domina, inquit Anselmus, quos fontes lacrymarum erupisse dicam ex oculis tuis veracundissimis, cùm videres unicum filium tuum coram teligari, flagellari, mactari? Non mirum si omne Matris cerebrum in lacrymas defluxisset, cùm corpus filii toram tam largo sanguine perfusum cerneret. Sancta illa vidua Birgita, de filii cruciati, de Matris hæc spectantis luctu posteris mira prodidit. Nos verbum è verbo reddemus, & Lectori extra contextum consideranda subjiciemus. De Christo igitur matrem hæc omnino verba proferentem sistit; deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus exiit, & ad eam manus applicuit, quas inimici sine misericordiâ ligaverunt. Alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est, sic stabat & patiebatur erubescentiam nuditatis suæ. Consurtebant autem inimici ejus, qui fugientibus amicis undique astabant & flagellabant corpus ejus ab omni maculâ & peccato mundum. Ad primum igitur ictum ego, quæ astabam propinquius, cecidi quasi mortua: & resumpto spiritu, vidi corpus ejus verberatum & flagellatum usque ad costas, ita ut costas ejus viderentur. Et quod amarius erat, cùm retraherentur flagella, carnes ipsius flagellis sulcabantur. Cùmque filius meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus stabat, ut in eo non inveniretur sanitas, nec quidquam non flagellaretur; tunc unus concitato spiritu quasi vit: Numquid interficietis eum sic injudicatum? & statim secuit vincula ejus. Inde filius meus induit se vestibus suis. Tunc locum, ubi stabant pedes filii mei, totum repletum vidi sanguine, & ex vestigiis filii mei cognoscendam incessum ejus. Quod enim procedebat, apparebat tetra insula sanguine, nec ipsi patiebantur ut se indueret, sed compulerunt & traxerunt eum ut acceleraret. Cùm autem duceretur quasi latro, ipse filius meus extertit sanguinem ab oculis suis.

Num autem Virgo mater patientem aut morientem cernens filium, deficienti animo collapsa sit, seriæ quætionis est. Sunt è præcis Patribus qui affirmant; sunt qui recitant, meo iudicio, negent. Hic ego Ambrosii verba non invitatus sequor & ajo: Stantem lego, cadentem non lego. Stabat autem juxta crucem Jesu v mater ejus. Hoc tunc asseritur hanc matrem graviore longe dolore sensisse, quam ullus sentiat in gravissimo animi deliquio. Quis Patriarchæ Jacob dolor fuit, cùm filii cruentam solum tunicam videret? Scissisq; vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Nihil iste ad Virginis dolorem. Solum Jacob vestimentum sanguine tinctum aspexit; ipsum Virgo filium suomet sanguine vestitum, & undique vulneratum, morientem, mortuum vidit. Jacobo undecim etiamnum filii restabant, hic Virginis unigena fuit. Et ipse tandem Jacob signum hoc fuisse comperit: at Virgo mater cruentam hanc tragediam suis ipsa oculis spectavit, filium mortis reum pronuntiarum audiit, comitata est ad mortem, in cruce morientis adlittit. Hæc certe sapiunt heroidem divinam. Hic discamus acriter nobis ipsis imperare, omnem pravam voluptatem & omnes carnis petulantias contrudere, summo bono, castarum mentium amatori, conjugii. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentis.

Quartus gladius, Deductio Christi ad mortem, & cruentæ viæ consideratio, in qua Mater vestigia filii sanguinolenta sequi potuit. Non credo, ait Scriptor

A. vetus, dolorem Virginis nisi tantum fuisse credamus, quantum unquam dolere potuit de tali filio talis mater. At qualis erat mutuus ille aspectus, cùm filio mater occurreret in viâ, ut videret transiturum? Cùm lunæ sol opponitur, eclipsis est; cùm duo sibi specula objiciuntur, unum alteri transmittit imagines: ita hæc duo terribilissima specula fuerunt sibi et opposita, dolorem filii mater, matris dolorem filius doluit. Vulnera Christi morientis erant vulnera matris dolentis. Ea est Angelorum collocutio, si alter alteri cogitationes suas aperiat, velique sine verbis scire alterum quod mente agit; idem in isto filii & matris occursum factum censetur. Credibile, Christi supremum valedicere hac animi sententiâ fuisse: Mater amatissima, ego, ut cernis, ad mortem propero: hoc meum iter ultimum est, arbitrio & nutu Patris conficiendum. Tu verò meam te matrem ostendis, & filium moriturum non deseris. Hæc tui amoris in me constantia est. Inceptum igitur opus, humanæ gentis bono perficiamus. Brevi iterum unâ erimus. Haud aliud mater filio responderit: O desiderium meum, & solatium unicum, fili mi, quando ita jubet cælestis Pater, fiat voluntas Dei. Acerbissimum quidem est ita matrem à filio tam infami morte separari, sed Dei voluntas fiat. Te tamen, mi fili, non desero, euntem usque sequor è vestigio, ad ipsam crucem paratissima sum unâ tecum animo crucifigi, si corpore negatum.

Christi martyres subinde ad ambulandum coacti, sed prius calceos clavis introitus actis, aut æneas ignitas crepidas induti, aut bipedibus & hastarum mucronibus ad gradiendum protusi, difficillimum habuerunt iter; sed istud Servatoris & Matris Virginis in Golgothæam rupem multo difficilium fuit & lugubrium. Videte, Christiani, quomodo Abrahamus cum filio sacrificandæ montem Moria conscendat; Mater cùm unigenâ suo ad supplicium tendat, ignem ferens & gladium, ignem divini amoris, gladium perfectæ cum divinâ voluntate conformationis. Nil sanè miri fuisset, si cor matris in profectione tam luctuosâ contabuisse, illa tamen pergebat. Non sparsas rosas, sed meras spinas, clavos meros calcabat; illa tamen pergebat: omnia luctus erant, mera mors in oculis, illa tamen pergebat. Ibat Christus ut immolaret Patri seipsum, sequebatur Virgo, toties effecta Martyr, quoties cruenta filii vestigia contemplabatur in viâ. Bernardus, Ildefonsus, alii hanc Matrem inter primi nominis martyres censent, imò eam illis superiorem judicant, nam illa non suam damntaxat, sed & filii dolorem doluit, ut exclamare cum eo potuerit: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me!

Is quandoque meror fletum protrudit, ut lacrymarum viceam sanguis profluat ex oculis. Novi, ait Delcius, quæ in sororis funere sanguineas lacrymas multas fuderit. Divina Mater filii sui exequias ibat, in quibus adeò perlucentosa multa oculis auribusque hæreticæ, ut nemini mirum videri debuisse, si sanguinem loco lacrymarum oculi stillassent. Imò Joannes Baptista Signius, tam eruditus quam pius scriptor, Auctoritatem, inquit, beati Germani lego dicentis, Beatissimam Virginem adeò amare flevisse, ut post uberrimos lacrymarum rivulos, sanguineas quoque lacrymas effuderit. Hic discamus vanis laudibus, gloriæ ac fastui, ambitiosis studiis mori, Dominum cælestis gloriæ etiam in cruce amplecti.

§. III. Gladius quintus & sextus.

Gladius quintus, non solum tot opprobria in filium s. Mannum spargi, sed clavos etiam per manus pedesque adigi & pedum perforatio. Quot læsiones in corpore filii, tot vulnera in corde matris; quot spinæ pungentes, tot clavi perforantes; quo

vix confideratio. Adscribitur D. Bernar. hic sermo, sed sanè non est.

Antonius Gallonius de SS. Mart. crucifixibus cap. 7. sine.

B. Maria cùm filio tendit ad supplicium ignem ferens & gladium.

Delcius in Opere Mariano Orat. polemicâ secundâ.

Joan. Bapt. Signius de SS. Lipsanis & culis divorum.

quot ictus carnem rumpentes, tot sagittæ oculos in-
trantes. Potuit mater afflictissima Threnorum illud de
se dicere: *Subversum est cor meum in memetipsâ, quoniam
amaritudine plena sum. Idcirco ego plorans, & oculus meus de-
ducens aquas, quia longè factus est à me consolator.*

Cur Christi Matrem Christus interesse voluerit
interesse
tâ luctuo-
sissimo spe-
taculo.
Mirantur Bernardus, Anselmus, Bonaventura, cur
Matrem Christus interesse voluerit luctuosissimo huic
spectaculo, cum maximos mætores veritate lo cavere po-
tuisset, modò eam Bethaniæ subsistere iussisset; nam &
Isaac imago Christi, matre ignarâ fuerat immolandus.
Aliter Deo visum est: voluit nimirum, ut mater huma-
næ resurrectionis seriem supremam oculis spectaret,
itaque Martyrum palmas omni jure mereretur commo-
riando. Reverâ Deus non parit iis, quos novit esse
suos, & quò magis suos agnoscit, eò minus parit; ut se
dignos inveniat, ideo illos severius tenet.

Nulla unquam mater spectaculo tali sponte inter-
esse sustinuit. Interfuit Virgo Mater non sine lacrymis:
& credibile, omnes pæne lacrymas in eâ consumptas.
Pflammetichus rex Aegypti à Cambyse Persarum rege
captus, coactus est videre filiam ancillæ instar cum hy-
driâ mitti ad fontem, ipsis commiserantibus Persis: pa-
ter non moveri visus, nec lacrymulam perdidit. Sed &
filius velut mancipium collo in ferreum annulum infer-
to, patris oculis ingerebatur; gementibus aliis, ille im-
motus perstitit. Vidit denique Pflammetichus amicum
optimum, sed jam pauperimum; hic non tantùm lacry-
mas effudit, sed & caput palmis contudit. Rogatus facti
tam insolentis causam, Propria, inquebat, & meorum
mala tanta sunt, ut lacrymas prohibeant, & in saxum
jubeant obdurescere; in malis mitioribus, quæ cerno,
sensum humanitatis retineo. Virgo intemerata filium
tractari vidit, non tantùm ut seram abjectissimum,
sed ut vermem, aut pecus vilissimum. Hinc, credibile in
eâ demum lacrymas ob doloris magnitudinem defec-
cisse. Hic sese Christiana pietas exerceat in Christi Vir-
ginisq; Matris doloribus expendendis. Hic discamus
ferocientis linguæ impetus & clamorâ iram retin-
dere. Herba est, cui nomen Chamæmelum aureum,
alii spinam albam hortensem, carduumve lacteum ap-
pellant, ajuntque remedium esse præsentissimum ad-
versus pleuritidem, si expressus succus bibatur, vim
morbi mox remittere. Hic carduorum & spinarum
Mariæ satis se offert; exprimantur meditando, in mede-
lam eversum omni morbo animi, iracundiæ præsertim &
impatientiæ. Discamus hic iram extinguere, & ad om-
nem nos componere mansuetudinem.

6. Suspen-
sio filii, &
aceri in so-
latium suis
oblatio.
Luc. cap. 2.
vers. 35.
Gladus sextus, cum in alto jam pendente filium,
eisdemque in solatium suis acetum cerneret offerri, cui
paullo ante myrthatum vinum fuerat propinatum. En
gladius doloris, quem Simeon in lustratione Virginis
castissimo pectore delexerat vaticinio illo: *Et tuam ipsius
animam pertransibit gladius.* Hunc gladium gestavit Vir-
go pectore hærentem usque ad annum trigésimum
quartum, quo demum anno in monte Golgothæo pec-
tus virgineum verè pertransiit, uti Simeon prædixit,
non tantùm rasit, non aperuit tantùm, sed penetravit.
Ah, bone Deus, quam miserabilis hic erat aspectus,
suum sanguinem videre ex alto tor ostiis, tot vulneribus
desfluere! Hæc spectare luctus ægrè sinebat, sed cogebat
amor, & oculos ad id spectaculi diducebat. Virgo
modestissima procul dubio ad eum usque diem, nul-
lum flagellari, nullum crucifigi vidit, ita primò omnium
tam immane, abominandum supplicium in filio specta-
vit. Cum Hieremiâ lactymane dixerim: *Cui comparabo,
vel cui assimilabo te, filia Hierusalem, cui exaquabo te, & con-
solabor te virgo filia Sion; magna est enim velut mare contri-
tio tua, quæ medebitur tui.* Quanto majus est mare flumi-
nibus, tantò major est hic dolor tuus aliorum dolori-
bus. Quemadmodum verò aquarum alia dulces, alia
salta & amara, ita omnium aliorum dolores ad hunc

Thren. c. 2.
vers. 13.
A tuum collati dulces: dolorum tuorum amarori nulla
dulcedo mixta est. Aquarum omnium congregatio est B. Mare
mare; ita omnium dolorum tuus ipse dolor, merum
mare, salugo merissima. Sunt qui doleant dignitatis au-
facultatum jacturam, obitum filiorum, parentum, co-
gnatorum. Non est doloris causa, quam iste Virginis
dolor non complectatur: Virgo in filio amittit omnia.
Si Deus (quod illi non difficile) oceanum totum in
calicem non magnum transfundat, & amicorum alicui
propinet, qui ebibat, immensas salis maris aquas exhau-
sisse dici poterit; Ita Deus dolorum mare totum in au-
reum purissimum calicem, in virgineam mentem infu-
dit, & exhauriendam propinavit. Magna fuit, ô Virgo,
velut mare contritio tua. Interpretes septuaginta ver-
bum è verbo sic exprimit: Magnificatum est pocu-
lum contritionis tuæ. Nulla mari potest aquarum co-
pia conferri; guttulae sunt omnia flumina sese in illud
egurgitantia; ita dolor nullus cum tuo comparandus:
B tu mætores in tuo corde, velut in pelago procellæ.
Multiplicata est contritio velut mare. Si hoc ipso tempore
Apostolis ea quaestio fuisset posita: *Potesne bibere calicem?*
cem? Omnes reipsâ respondissent: *Non possumus, eheu,*
non possumus; tam indigna oculis contueri non possumus.
At certè potuit Mater, expirantis filii testis, cujus
oculos suis gestavit oculis.
Oblervant nautæ, lunâ plenâ magis quàm aliâ mare
sævire. Totâ vitâ Virgo ob filium & cum filio plurimùm
perpeffa, nunc demum plenilunio tormentorum Chri-
sti, totum mare dolorum in pectus virgineam se im-
misi, nec unquam magis sæviit. Et quis, ô Virgo, tui
medebitur? Excellentissimus medicus nunc implem-
ægroat, ipse jam tristatur & mæret consolator om-
nium. Magna contritio tua velut mare.
Sed in mari hoc miraculum, quod Ecclesiastes obser-
vans, *Omnia, inquit, flumina intrant in mare, & mare non
redundat.* Torrentes & flumina mæroris in unam ma-
trem hanc coalescunt, & tamen cor ejus per impa-
tientiam non reboundat; severat enim hic nihil for-
tuitò geri, sed omnia nutu arbitriòque Numinis guber-
gari. Et en miraculum; homo afflictissimus, re tamen
nullâ nec decori nec suæmet oblitus. Antehac Virgo
dici poterat mulier amicta sole. Ubi nunc illud splendi-
dum calidamque pallium? Defecit luna, sol obscuratus
est. O suavissimum cor amoris, inquit Bonaventura, *quo-
modo conersum es in cor doloris, in quo nihil nisi fel, acetum,
myrrha & absinthium; nimirum vivens moriebatur, & mo-
riens vivebat.* Hic illud Jobi usurpemus: *Non peccavi, & in
amaritudinibus moratur oculus meus. Versa est in luctum ci-
thara mea, & organum meum in vocem stentium.* Non licet
jam alidere prælepi inter symphoniam Angelorum,
sed aditare cruci inter vociferationes carnificum; non
exicipienda jam dona Regum, sed vulnera filii specta-
danda inter opprobria latronum. Liceat hic quaerere cum
musicorum optimo: Dic Maria, quid vidisti, contem-
plando crucem Christi lacrymosis oculis? Nos animi
oculis cruentam imaginem hanc obtuemur, multa ta-
men nos effugiunt, quæ non cernimus, Mater illa ob-
summum amorem & intimam rerum cognitionem hic
infanda vidit & audiit. Omnes ictus ut tristis echo in
corde Matris responderunt. Hic discamus curiosiori-
bus oculis, & sensibus exterioribus ceteris mori, Deo
puri cordis amatori conjungi.

S. IV. Gladius septimus.

Gladus septimus, cum videret filium mori, & lan-
ceâ configi. Tantus fuit, Bernardino teste, hic Vir-
ginis dolor, ut si in plurimos hominum divideretur,
omnibus esset interitum allaturus. Illa olim formosa &
dives Noëni, *Non vocetis, inquit, me Noëni (id est, pal-
chram) sed vocate me Mara (id est, amarum) quia amaritu-
dine valde replevit me Dominus omnipotens.* Cum audiret
Virgo

Virgo de siti filium queri, promptum erat illi cogitare: Hunc ego Angelorum Dominum, in cunis vagientem infantulum meis uberibus lactavi, nunc extreme sitienti nec guttulam aquæ valeo porrigere.

Audiat deinde Virgo testamentum recitari, & alium sibi filium legari; audit etiam vociferantem à Patre se derelictum, audit sub ultimam vitæ periodum validè clamantem, & unâ expirantem vidit. Hic profectò luminare majus & minus extinctum. Prædictum à Joële:

Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem. Sol Christus in mortis tenebras conversus, Pulchra ut luna Virgo sanguine filii aspersa est. Potuit illa dicere: Cor meum dereliquit me: nam ille qui cor meum fuit & corde charior, jam extinctus est. & unâ cor meum mihi evulsim est. O fili mi amantissime, si umquam vel oculo te læsi, tolle oculos meos; si offendi te lingua, linguam tolle; si faciando & gestando te, malè usâ manibus aut brachiis, tolle manus, tolle brachia. Cur, obsecro, cor meum, cor summum cordis mei thesaurum tollis, cur auferis te ipsum mihi? Cor meum dereliquit me. Nam inter nos cor unum, anima & voluntas una fuerat. Hinc filii mei mors, mea est.

En afflictorum consolatricem, sed afflictissimam; en stellam maris, sed in mare lapsam, & adhuc tamen ardentem, & amoris igne plenam. Laurentius Justinianus cor Mariæ Virginis clarissimum Dominicæ Passionis speculum appellat, in quo Deus & Angeli omnia Christi tormenta spectare; homines verò vel in ipso vultu Virginis dolores Christi summos, legere potuerint. Si dubium sit, an homo in extremis constitutus vitam exhalaret, experimentum certius vix capi potest quam ab oppositu speculi; si obnubilatur, vivit etiamnum æger; sin autem tersum maneat, inter mortuos censendus. Stat Mater Domini sub cruce velut purissimum, vivum, tersissimum speculum, per quod tam vita quam mors filii tralucet. Dum spiraret filius, tam vulnera filii quam voces Virginis mentem mœroribus obnubilarent; post mortem sola mortui forma sed exanguis, figura sed immutata, & muta in hoc speculo apparet.

Ah, quomodo tandem huic spectaculo interesse, & filium in tali lectulo morientem aspicere potuit? Agar ancilla Saræ, cum anno, quam itineri acceperat, consumptâ, fame sitique urgeretur ad extrema, filium linaclem sub arbore collocavit, & procul inde digressa, non possum, ajebat, filium morientem cernere. Et ad reli jactum tristi spectaculo se subducens, ac confidens, altâ voce ploravit. Cum infantulos catelepis corripit, à cunis parentes abeunt, ne miserè luctantes cernant. Jacob in omnibus adversis inconcussus videbatur, ad unicum illum nuntium extincti Joseph animum contraxit. Diverse clades, exque maximæ, nuntiabantur Jobo: nil visus est moveri, dum advolaret servus, nisi liberorum funera percenserebat: tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonsa capite corruens in terram adoravit. At verò hæc magna Mater in conspectum morientis filii se animosè dedit, stetit, dum natus expiravit. Hæc omnia immensus amor potuit, qui hoc effecit, ut Mater omnem filii dolorem senserit, verè cum illo crucifixa.

Pro testimonio beata Birgitta dicens, Matrem ita loquentem repræsentat: Cum flagellaretur & pungeretur filius meus, quasi cor meum flagellabatur & pungebatur. Ego etiam sui propinquior ei in passione, nec separabar ab eo. Ego stabam vicinius cruce ejus, & sicut hoc gravius pungit quod vicinius est cordi, sic dolor ejus gravior erat præ ceteris mihi. Cumque respexisset ad me de cruce, & ego ad eum, tunc de oculis meis quasi de venis lacrymæ exhibant; propterea audacter dico, quod dolor ejus erat dolor meus, quia cor ejus erat cor meum. Sicut enim Adam & Eva vendiderunt mundum pro uno pomo, sic filius meus & ego redemimus mundum quasi uno corde. Cum autem clamaret, Pa-

ter, in manus tuas commendo spiritum meum; hæc vocem cum audissem ego ejus mœrissimam Mater, contremuerunt omnia membra mea cum amaro cordis mei dolore. Et quoties postea hæc vocem cogitabam, quasi in aure meâ recens erat. Hic discamus similitatibus, livori, ac invidia mori. Promittens Christus, Et ego, inquit, si Ioan. c. 12. exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Cor Martris omnium primò attraxit: ut unam & nostra eadem hac viâ trahat, subque cordi amantissimè conjungat! Hæc de septem gladiis, quos Mater Virgo inter filii cruciatu pectore gestavit. Sequitur granadilla floris columella, quæ nobis admirandam Virginis stationem adumbrat.

S. V. Admiranda Matris statio sub cruce suis exponitur.

Stabat autem juxta crucem Jesu, Mater ejus. Cum se- Ioan. c. 19. prem filii Saulis à Gabaonitis in cruce ordine ap- vers. 25. peni essent, Respha, quæ duos ex iis genuerat, ad cruce tentoriolum sibi struxit, & lectulum sed rigidissimum è cilicio composuit, ut ea cadavera à volucrum & ferarum lanienâ tueretur. Has excubias egit, dum celo pluvia haberentur. Vidit Maria fuisse oculis suum filium crucifigi, nec à pendentis cruce abiit, asperrimo licet cilicio induta, summis doloribus undequaque cincta. Fideles tamen excubias ad crucem habuit, stetit, perseveravit. Hic seriò expendendum, quomodo deum hæc Mater per furiosam plebem, per Phariseos irrisores, per milites crucifigentes ad crucem filii penetravit. Calumniabantur isti, hi deridebant, indignabantur illi mulierem huic spectaculo intervenire; alii eam digito monstrabant: Hæc seductoris Mater est. Perrupit omnia, ut ad crucem filii stans posset excubare.

I. Stabat amicis, notis, discipulis, qui tanta promiserant, jam pridem dilapsis; stabat illa. Amor & dolor inter se certabant; dolor deiecit & extinxisset, vicit amor & erexit, stare fecit & perseverare. Itaque geminas hæc aras, duo sacrificia Chrysostomus considerat, sanguinis unum, alterum ignis, seu amoris. Sicut autem nullus facillè amor parentum in filios amorem superat, ita nec dolor conceptum ex eorundem obitu dolorem. Explicet mihi quis amorem, & ego illi dolorem explicavero.

II. Stabat. Amoris hoc non tantum summi, sed constantissimi fuit, qui plenus spe ac fide Christum expectabat redivivum. Stabat publicè inter tot hostes hominis crucifixi nota mater. Stabat non eminus, sed proxima filio, juxta crucem; verè cum filio crucifixa. Quomodo tandem Virgo beata & Joannes discipulus velut geminæ spicæ, tam horrendam illius diei grandinem evaserunt, quâ totus orbis verberatus pæne corruiat stante hac unâ Virgine.

III. Stabat, gladio Simeonis lenè pertranscunte. Caligule vox nota est: ita feri, ut sentiat se mori. Hæc Mater tot gladios hic reperit, quot spinas, clavos, vulnera filii, sanguineosque rivulos vidit. Meri erant gladii per aures oculosque admissi. Nam quæ Christus in corpore percellus, ea Virgo in corde, cum filio flagellis cæsa, spinis coronata, crucifixa, transfossa. Omnium Martyrum dolores leves sunt, inquit Amelms, cum hoc dolentis Virginis collati. Quomodo agrithonia seu animi dolor cor hominis perrodât, exedat, consumat, luculentè Christus in olivarum horto monstravit.

IV. Stabat, non discurrebat, non sedebat, non jacebat, sed stabat, oculos per omnia nati vulnera volutans: manus, pedes, caput, faciem morientis exactissimè contemplata: stabat fixissimis oculis tamquam depictura filium. Verè depinxit, non in telâ, sed in corde, atque hanc effigiem sibi semper retinuit. Stabat reverentiâ filii, paratè parata, stabat parata mori, ait Ildefonsus, si non desit percussoris manus.

Gen. cap. 2. v. 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

Gen. cap. 2. v. 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

5. Non murmurans, nec vindictam clamans.

Math. c. 5. vers. 44.

6. Igne saevius urente, quam qui tres Hebraeos aduulsi, operata.

7. In irato mari tot cruciatuum iaceculsa.

Ahor. cap. 2. vers. 13.

Quomodo omnes cruciatuus à Christo perpeffi ad Dei voluntatem referantur.

8. Constantia incredibili praedita.

V. Stabat, & non murmurabat, neminem accusabat, vindictam non clamabat, nihil querulæ vocis jactabat, neminem vel verbulo violabat, nullum nec minimum impatientiæ signum edebat, sed nec Deum rogabat, ut ignis cælo rueret, terra deliiceret, mare facinorosos forberet. Nôrat ex lege filii, non tantum diligere inimicos, sed iis etiam benefacere, & pro persequentibus & calumniantibus orare. Nôrat, divinæ Providentiæ omnia esse committenda.

VI. Stabat, sed si dolores stantis consideremus, stabat in igne saevius urente, quam qui tres Hebraeos juvenes operuit, aut qui Laurentium, Polycarpum, Olympium, Fructuosum, Angurium, Eulogium, Abibum, Gallicum, torque alios generosos Martyres ulli; aut qui Apoloniam, Domitillam, Euphrosynam, Theodoram, Potamiënâ, Theodoram, Anastasiam, & illa viginti millia Nicomediæ nocte Nascentis Christi in templo involvit. Stabat Mater tristissima in monte Aênâ. Hic ignis, hic gladius, ignis amoris, gladius doloris. Non enim crucifixum virum aspicebat, sed filium super omnem Job desformatum.

VII. Stabat, sed in medio marinorum fluctuum. In irato mari tot cruciatuum stabat inconcussa, solo Deo nixa, cui & gratias egit pro luctu tam copioso, quem ut certum favoris eximii argumentum agnovit. Stabat in Dei nutu & arbitrio consolidata, in unam Dei voluntatem, à quâ summum firmamenti ac virium habuit, inconniventes oculos reflexit. Hinc centies iterumque centies atque sexcenties suam divinæ voluntati subingnans, O Deus, ajebar, ô mi Deus, sicut vis. Anima illius divinæ voluntati sic conglutinata erat, ut si hos cruciatuus verbulo potuisset impedire, id sanè factura non fuisset, ut quæ sciverat, definito consilio & præscientiâ Dei, hæc omnia tam à filio quam à se toleranda. Filium quidem hæc Mater tenuissime amabat, superans omnium matrum amores, nihilominus honor Patris, & salus humanæ gentis erant ei chariora. Dei voluntas unica eam in omnibus ad tantos dolores perferendos erexit.

Sed objicias: Quomodo istud omne ad Dei voluntatem refertur, quod nequitia Judæorum, invidia Pontificum & Pharisaorum erat? Rem verbo expediam; Nequitia humanæ voluntati divinæ nihil umquam potest obstruere. Filium in cruce mori Deus ab æterno voluit, ut illum Judæi crucifigerent, aut Romani, non imperavit, sed permisit, quos id flagitiosè sed voluntariè facturos esse prævidit. Hominem vertiginosum juxta præcipitium ambulante valde juverit, qui dextram porrigens dicit: Da manum, & in me manum respice. Ita Dei voluntas Matrem Virginem per hæc præcipitia salvam duxit. Si aliis matribus viæ tam præruptæ ac inviæ fuissent calcandæ, si talia in filiis spectanda supplicia, centies cortuissent. In unam Dei voluntatem Virgo Mater respexit.

VIII. Stabat, constantiâ incredibili. Constantiam præsci pingebant in rupe stantem, allisis maris fluctibus, cum inscriptione, *Eadem sum semper*. Dei Mater stat hic in rupe, dolorum fluctibus undique illidentibus. Sed illa verè dixerit, *Eadem sum semper*. Filius meus ut latro comprehenditur; Annæ, Caiphæ, Pilato, Herodi sistitur, cæditur, ut mortis reus damnatur: *Eadem sum semper*. Flagellis discerpitur, spinis redimitur, Batabbæ postponitur, cruci addicitur: *Eadem sum semper*. Infami ligno affigitur, inter tormenta loquitur, clamans hæstâ confoditur, de ligno deponitur: *Eadem sum semper*. Verè fuit, numquam impatiens aut pusillanimitis; constans semper & virtutis invicta Stabat. Quam patiens fuit hæc constantia, Christiani! quam nos longè aliter! quos ventulus levis dejicit, quos acerbior verbum turbat, quos obliquus oculus affligit, quos quævis injuriola lædit, quos paullo operosior labor ærnat, quos qualemque tædiolum humo affigit, quos omnis tristior

A eventus nimium quantum excruciat. Imò quotiescumque res non è sententiâ & voto succedunt, frangimur, succumbimus, prosternimur, jacemus modicis ærumnis victi. En Domini Matrem sub cruce filii in rupe stantem, *Eadem est semper*. Animum non despondit, nihil patientiæ aut constantiæ remisit, *semper eadem in summis doloribus*.

IX. Stabat, uti ad stare solet mater agrotanti filio, aut cum illi vena inciditur. Stabat, uti assistens Deo æterna Sapientia, *Quando, inquit, preparabat celos, aderam, quando cæcæ lege & gyro vallabat abyssos, quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum; quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos; quando appendebat fundamenta terra*. En Mater filio in orbis restauratione ubique adest, cum in cruentâ cruce referatur cælum, cum ruinosi orbis fundamenta clavis quatuor firmaret, cum tartari abyssum terminis certis clauderet, cum summos mundi montes, volupratem, opes, honorem imponeret stateræ, & ad pondus suæ crucis libraret, Mater ei adstare, & juxta eum stabat.

X. Stabat, cum orbis pæne totus rueret. O qualis Mater, qualis virago ac herois! Gratiâ plena, beatissima est, etiam cum in summis doloribus est. Licebit, putem, querere: Et quomodo potuisti, ô Mater, spectare tam infanda? num oculi tui robustiores sunt aut ardentiores quam solis? hic oculos sibi ipse velavit, ne cogere tur sui Domini tam diros cruciatuus aspiceret, testatus orbis se imparem tam crudeli spectaculo; & tu, ô Mater, aperis tuos oculos, cum suos filius in morte claudit. Num homini crucifixo cognata mens è quam luna? hæc atrum syrma induit, & viam aviam ecurrit, ne conditorem tam dira patientem & morientem cerneat. Tu verò hujus viri Mater accurris, & tuis ipsa oculis spectas, qui sanguis tuus stillatim effluit. Expavit terra, & præ luctu contremuit: tu etiânum erecta stas, & filium inter tormenta summa expirantem contemplanis. Rumpuntur saxa, & fœdis vulneribus conciduntur; tu stas, & numeras filii vulnera; numquid cor tuum solidius est saxis?

XI. Stabat, audiebat, videbat talia, qualia nulla unquam mater. Si matrum omnium plangores colliguntur, pondo unicum erit ad hoc centumpondium. Jure meritis Augustinus hunc luctum Virginis, immensitatem doloris nominat. Nunc igitur & in cælo hæc mater Mater audit & videt, quæ nullus vidit oculus, nulla auris audit.

Enimverò sic firma & fixa stabat, ut eam neque vita neque mors, neque creata res ulla, ab amore ac præsentia filii potuerint divellere, aut dejicere; stabat certè, neque enim eam truculentus Judæorum furor, nec barbaræ militum sævitia, nec summa plebis compressio, neque tot maledicæ linguæ, quæ illam telis undique impetebant, hoc statu movere potuerunt. Maledicta & execrationes mille audiebat; illa tamen stabat, longè fortior Apostolis, stabat tot inter molossos, qui unicum ipsius agnellum lacerarunt.

XII. Stabat adhuc filio jam mortuo. Diffluxere omnes, suam singuli domum repetivere: à cruce non abiit Virgo, sed divinæ bonitati fidebat ac providentiæ, à quâ speraverat mittendos in subsidium homines, qui in sua fide brachia, amanissimum illud crucis pondus deponerent.

§. VI. *Eadem uberius explentur.*

EN amaranthum nobilissimum, qui floribus autumnis deficientibus, si aquâ infusâ recreetur, ita revirescit, ut inde terra hieme contexti possint. Herba est mirè formosa, & inde nomen sortita, carptu facilis, non flaccescit, ut aliæ, nec inarescit: ita Virgo virtutum omnium virore speciosissima, patiens, oblectandans, ad ipsam

me affixit. Scio: è cruce rectissima imò & tutissima in A
paradisum via est.

ODE ANIMÆ PIÆ,
AD CRUCEM CHRISTI JESV.

IMPETU DIVINI AMORIS CALLISÆ,
S V S P I R I A.

I.
L'gere mecum marmora,
Scissag., corda, petra:
Lugere maxima sidera,
Late patens astra.
Que stella flavis crimbus
Circumdedit decorem;
Ab orbis usque sinibus
Vertatur in dolorem.

II.
VIXIT. Movete lumina
Fluenta lacrymarum.
Qui cuncta pulcher aures
Accendit astra vultu:
Postquam chalybs in arbore
Manus pedesque fixit;
Ah! illa rerum gloria,
Ah! illa Vita VIXIT.

III.
Quod tristius spectaculum
Natura vidit unquam?
Squalore tetro marcidus
Sol torva condit ora;
Stupetque Fumus lugubri
Arratus in lacernâ:
Soror tremens & devota
Suffunditur rubore.

IV.
Huc huc Sionis filia,
Rachelis & Rebecca:
Venite Galatitides
Vestrum videre Regem:
Quâ Mater illum PURPURA
(Ah! qualis ista Mater!)
Quo cinxerit diademate
Noverca nuptialis.

V.
Implexus altè tempora
Perfossa ihamnus ambit;
Vertex acutus sentibus
Circumvolutus horret,
Peculiaris exhibens
Fastigium CORONÆ.
Adamante tota nititur,
Paliurus est jaspis.

VI.
Patent profunda vulnera,
Non multa jam, sed VNUM,
In quina sparsum flumina
Cruore fluctuante.
Quin navigamus? instrue
FIDES magistra classem:
SPES subministrat anchoram,
Et CHARITAS gubernet.

VII.
CRUX malus esto; Taurea,
Flagella, sint rudentes;
Vicemque summi Lancea
Longiniana clavi.
Haud indigenus mollium
Velis Favoniorum:

Matth. 27.

Psal. 11.

Luc. 23.

Cant. 3.

Marc. 15.

Ioan. 19.

Matth. 27.

Marc. 15.

Que vela templi scissa sunt,
Appensa promovebunt.

VIII.

Solvamus, & Ceraunia
Præter tremenda veche,
Ad usque montem Golgotham
Calvariae feramur.
In iclu amoris unico,
In imperu procella,
Portum licebit tangere:
Animata CYMBA curre.

IX.

Hic ille SPONSUS SANGVINUM,
(Videris?) hic in alto
Et elevato stipite
Dependit ille Sponsus.
Electus è tot millibus,
Electus ut sagitta,
Volans ad ima pectoris
Velociore pennâ.

X.

Rubicundus atque candidus
Rossiq., Illisq.:
Obseptus atque confusus
Spinisq., vepribusque.
AMATOR ADMIRABILIS,
Nulliq., comparandus,
Et omnibus sit grator,
Omnes gerit colores.

XI.

Non alter aut eburneus
Magis, nives Scytharum;
Aut coccineus Lyconicum
Indumve vincat ostrum,
Sed lyer idem saucius,
Idemque totus ardet,
Pallèque, Si propinquus
Cernas: AMORE PALLET.

XII.

Agnosco vim tyrannicam
Blandissimi caloris.
Ut mors Dei dilectio
Robusta; dura sicut
Infernus æmulatio,
Nullo domanda ferro.
Sunt ignis ejus lampades,
Tadaq., fulgurantes.

XIII.

Quamæ putris Trinacria
Exestuant caveerne,
Lateque sparsas torrida
Eruclat Ætna flammæ.
Non si solutis fontibus
Neptunus omnis instet,
Incendit vel unicam
Extinxerit favillam.

XIV.

DILECTE MI, sic ducis
Captivus in triumphum!
Atqui volebas fortior
Gigantibus videri.
Ad cuius hastam missilem,
Tubamque personantem,
Turres & alta mœnia
Tremore conciderunt.

XV.

Aut caca mens deludimur,
Et fama nos fefellit:
Aut non es idem fulminis
Pater TONANS trifulci:
Quo commovente nubila,

Cyclo-

Cyclopeosque nimbos,
Tellus & aether arduus
Et antra mugierunt.

XVI.

Quis ergo sulphur depluit,
Fundoque vertit urbes?
Quis amputavit brachia
Septem cruenta Nili?
Tantisq; monstris ferruit
Et obruit Caradum?

Ægyptiosque curvare
Equites equosque misit?

XVII.

In Názarene creditus
Tantus venire contra:
Et posse campo classica
Bellator excitare;
Ensinque in hostes stringere
Vel eminus timendum:

Et mesibus cadaverum
Totas redire vallas.

XVIII.

Nunc sorte versa sterneris
Supinus atque pronus;
Dirisq; Sabbatharum
Laceranda preda factus,
Tormenta mandis sustines,
Infracta solus.

NAM POENA, QUÆ FIT OMNIUM,
UNIVS ESSE COEPIIT.

XIX.

Inter laudones, INNOCENS?
Luposque mitis AGNVS?
Qui prata pingit floribus,
Et restit arva, NVDVS?

Inermis, ARMORVM POTENS?
Passus, DEVS DEORVM?
Contemptus, occassissimus,

VIR OMNIUM DOLORVM?

XX.

At non parenti Virgini
Es talis ante visus?
Quando redire Memphis
Tecum reliquit oras:
Amabat illa Cyprium
Te nominare Botrum;
Favosque dulcis osculi
Sugebat ex labellis.

XXI.

Ab! forma, forma Libani
Tot prædicata silvis;
In quam tui caliginem
Decor recessit oris!
Exstincta fax, confusa fons,
Obtrita mala pugnis:
Vulse coma radicibus,
Concreta barba tabo.

XXII.

Iesu! quis huius corporis
Agnosceret figuram?
Præfens abesse crederis:
Quæri potes reperius.
QUI TE VIDENT, DESIDERANT;
Nescitis à sciente.
Vix à tibi notissimis
Inventus inveniris.

XXIII.

Sucus salire in montibus,
Et transfundere colles:
(In Hermonis montibus,
Aromaticumque colles)

Pendes in infami trabe,
Scopus calumniarum.
Quis impedit Hinnulum?
Quis Capream ligavit?

XXIV.

Amor ligavit Gordius,
Non licitor Appella:
Non impetrus Proditor,
Fictisque Bastiator,
Non Caiphas, aut Romuli
Prætorie cohortes.

OBLATUS EST IN VICTIMAM,
QUIA IPSÈ SIC VOLEBAT.

XXV.

Nam finge Judex JUDICIS
Pilate, noluisse;
Frustra securis Cesaris
Fascesque proculisses.

Ictus inanes dextera
Conducta ventralisset:
Vanam dedisses fabulam
Herodiana scena.

XXVI.

Si quis (pudet, non nomino)
Viso datoque Pomò,
Si parcius cum prodigâ
Vxore pransus esset,
Sic fatus: Eva, cenula
Fortasse subraheretur;
Numquam voluptas tantula
Tanto sterisset are.

XXVII.

Gulam! putabar integrum
Se deplorare Numen!
Homo! dierym binulius!
Vita, virilis insans!

Factus recens de pulvere,
In pulveres iturus!
Adhuc olens cunabula,
Formosa globa terræ.

XXVIII.

Sed hesit ab! (quid haste ab!
Profere lingua) malum
Ab Helluone creditum
DIVINITATIS esca,
In dentibus stupentibus
Hæsit bifforme malum:
Intèque clusit asperas
Bolo nocente fauces.

XXIX.

Quam Primus intravit sibi
Adamus in popinâ,
Crudis scatenem mortibus,
Et ebriam veneno;

Exedit usque ad ultimas
Facies SECUNDVS effam:
Cum suavius remittere,
Vel esurire possit.

XXX.

Noë bibit de vineâ
Gemmanæ, dulce mustum.
Sittim NEPOTIS proluit
Relicta fax ACETI.
Decerpit Autumnum Pater
Rosasque Berbsabæas:
Furug, vindex, FILIVM
Cognata SPINA lasit.

XXXI.

O CVLPA FELIX! SANGVINIS
TALIS, REDEMPTA LYTRO,
Te propter exaltatus est.

Cant. 8.

Luc. 12.

Mat. 27.

Joan. 19.

Luc. 23.

Genes. 3.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

1. Cor. 15.

Ibid.

Genes. 5.

Mat. 27.

Joan. 19.

2. Reg. 15.

Plal. 62.

Ex

Nam. 7.
1. Reg. 18.
Josue 10.
Jud. 15.
Jud. 16.

Ex ere susus ANGVIS.
Te propter alter JONATHAS,
Cum baltheo pharetram,
Tunicamque & arcus exiit,
Et induit Davidem.
XXXII.
Te propter alter JOSVE
Solis sicut quadrigam,
Donec superbi cornua
Contunderentur Orci.
Te propter iste mystica
Rotavit arma SAMSON;
MULTOQUE PLVRES MORTVVS
QVAM VIVVS INTEREMIT.

A

XXXIII.
Iacet tamen sub stragibus
Et ipse cum columnis,
Collapsus inter funera
Molis Dagoniana.
Eheu! ruinis obrutum
Quis extrahet cadaver?
Nos gloriosum figimus
Hoc carmen ad sepulchrum.
XXXIV.
VIATOR. HEIC. SCITO. DEVM.
HOMINEM. IACEREM. VIXIT.
SEX. LVSTRA. MENSES. QVATVOR.
POST. TRIDVVM. RESVRGET.
SAMSONEM. ADORA. ET. AMBVA.

Deliciarum gentis humana partis secunda finis.

DELICIARVM GENTIS HVMANÆ

PARS III.

CHRISTVS IESVS
RESVRGENS

CAPVT PRIMVM

B dant morientis Christi divinisima pronuntiata. Ord-
mur a primo.

Prima Christi morientis cygnea modulatio:
Pater dimitte illis, non enim sciunt
quid faciunt.

S. I. Amor in hostes figuris priscis explicatur.

2. 2. Reg.
esp. 23. v. 1.
b Gen. 1. 49.
vers. 1.
c De cygni
cantis hac
habes Elia-
nus: Quid
musica vel
cantu possit
cygnus, non
habeo quod
affirmem.
Veteres ta-
men persua-
sum sibi ha-
buerunt, cy-
gnæa modu-
latione de-
cantat. Mox
David, egregius
Psaltes Israël.
Suprema dicta,
quæ Ju-
dæorum Rex in
cruce protulit,
non epilogus tantum,
sed epitome ac
compendium sunt
omnium Christi
concionum. Ideo
suggestum tam
sublimem hic
oratorum opti-
mum conscendit,
ut ab orbe au-
dieretur uni-
verso.
Jacob moriturus
filios suos con-
vocans, Congrega-
mini, ait, ut annu-
ntiem, que ventura
sunt vobis in die-
bus novissimis.
Congregamini &
audite filii Iacob,
audite Israël pa-
trem vestrum b.
Haud aliter in-
vitans nos Christus,
Congregamini, ait,
& audite filii pa-
trem vestrum. Con-
gregemur, ut non
corpore solum, sed
& animo præsen-
tes simus, nec au-
diamus tantum,
quæ moriturus
pater dictaverit,
sed & retineamus.
Hæc autem septem
Domini effata in
cruce, non malè,
putem, cantiones,
seu modulationes
cygneas appellabi-
mus. An cygni canant
morituri, fusa
questionis est, nec
in rem nostram
adeo fructuosa c.
Candidissimus
noster cygnus
innocentissimus
Jesvs, eos nobis
modulos in suo
funere præcavit,
quos æternâ &
jugi memoriâ
veneremur d.
Numquam animo
exci-

Ex David moriturus conciona-
tur Salomoni, Christus orbi, sed
differentiâ ingenti. David tamen
iervus supremi Regis lecto regio
decumbebat, Christus Dominus
in infami trabe pendeat; crux
in cathedra fuit, è quâ doceret
quos redimeret. De Davide fasti
Regum a ita loquuntur: Hæc
sunt verba novissima, que dixit
David, egregius Psaltes Israël.
Suprema dicta, quæ Ju-
dæorum Rex in cruce protulit,
non epilogus tantum, sed
epitome ac compendium sunt
omnium Christi concionum.
Ideo suggestum tam sublimem
hic oratorum optimum conscendit,
ut ab orbe audieretur uni-
verso.

Exordium Christi è cruce perorantis Lucas exprimens, IESVS autem, inquit, dicebat: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Bernardus hæc expendens: Videre nunc, inquit, opera Domini, que posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clavus confixus, affixus patibulo, opprobriis saturatus. Omnium tamen dolorum inmemor, ignosce, ait, illis. Hinc multa miserie corporis, hinc multa misericordie cordis. Mira res. Ille clamat, Ignosce, Iudei, Crucifige. O Charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo, Charitas abundans, sed vince in bono malum, superabundans est. Quomodo potabis, Domine, desiderantes te torrente voluptatis tue, qui sic perfundis crucifigentes te vultu misericordie tue? Recordare Domine, quantis te injuriis affecerint in horto, in Annæ & Caiphæ domo, in Herodis palatio, in pratorio Pilati. Num hæc omnia jam abolita? Dixerat in cenâ pridianâ Christus: Mandatum novum do vobis. Jam in cruce promulgat: Exemplum novum do vobis. Verè novum. Nam Noëmus à filio irritus, Maledictus, ajebat, Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Elias à principe quinquagenario verbis non adeo suavibus descendere iussus, Descendat ignis de celo, inquit, & devoret te, & quinquaginta tuos. Exemplo factum. Elisæus miri convitio calvus à pueris appellatus, Maledixit eis in nomine Domini, egresq; sunt duo viri de saltu, & lacerarunt ex eis quadraginta duos pueros. Cùm Zæcharias Jojadhæ filius lapidaretur, Videat Dominus, inquit, & requirat. Cùm Jacobus & Joannes velut divitiores designatores à Samaritanis hospicio excluderentur, Dimittite nos, inquit, vis dicimus ut ignis descendat de celo, & consumat illos: O boni, mandatu novum, Exemplum novum dat nobis Magister noster: Pater, dimitte illis. Nullus hic ignis, nulli urbi, nulla fulmina; sed venia & misericordia. Anselmus